

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

УКРАЇНА У СВІТОВИХ МІЖНАРОДНО-РЕГІОНАЛЬНИХ ПОЛІТИЧНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСАХ

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(13 грудня 2024 року, м. Харків, Україна)

Електронний ресурс

UKRAINE IN THE WORLD INTERNATIONAL- REGIONAL POLITICAL AND ECONOMIC PROCESSES:

Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference
(December 13, 2024, Kharkiv, Ukraine)

Electronic resource

Харків – 2024

Зареєстровано в УкрІНТЕІ. Посвідчення № 541 від 07 грудня 2023 року.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 4 від 17 грудня 2024 року)*

Редакційна колегія:

Парфіненко А.Ю., кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу (голова редакційної колегії)

Лиман С.І., доктор історичних наук, професор кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Онацький М.Ю., кандидат історичних наук, доцент кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу (відповідальний секретар)

Подлепіна П.О., кандидат економічних наук, доцент кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Панасенко Г.С., кандидат політичних наук, доцент кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Панова І.О., кандидат економічних наук, доцент кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Писаревський М.І., кандидат економічних наук, доцент, директор ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Сичова В.В., доктор наук з державного управління, професор кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Адреса редакційної колегії:

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу», кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу 61022, м. Харків, майдан Свободи 6, к. 366-а, тел. (057) 707-53-06, e-mail: diplomacy@karazin.ua

Україна у світових міжнародно-регіональних політичних та економічних процесах: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (13 грудня 2024 року, м. Харків, Україна) / редкол.: А. Ю. Парфіненко, С. І. Лиман, М. Ю. Онацький та інш. [Електронний ресурс] = Ukraine in the world international-regional political and economic processes: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (December 13, 2024, Kharkiv, Ukraine) materials / editors: A. Yu. Parfinenko, S. I. Lyman, M. Yu. Onatskyi et al. [Electronic resource]. – Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2024. – (PDF 200 с.)

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції присвячені актуальним міжнародним проблемам. До збірника увійшли публікації, в яких досліджуються роль та місце України в міжнародних процесах, особливості дипломатичного та міжнародного співробітництва в сучасному світі, вплив російсько-української війни на сучасний стан міжнародних відносин, а також на розвиток світової економіки та міжнародного туризму.

URI <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/19915>

УДК 327+339.9](477)(063)

ЗМІСТ

ПАРФІНЕНКО А. ЮГОСЛАВСЬКІ ВІЙНИ ТА РОСІЙСЬКЕ ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ: СПІЛЬНІ СТРАТЕГІЇ РЕВІЗІОНІСТСЬКИХ ДЕРЖАВ	7
АБРАТ С. ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ПОВНОМАСШТАБНОЮ ВІЙНОЮ.....	12
АЛЕКСЕСВСЬКА Г. НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ ТА ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	14
АЛЕКСЕЄНКО Л., ЮРКЕВИЧ О. ПРЕФЕРЕНЦІЙНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ КРИТЕРІЇВ У КОНТЕКСТІ ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС.....	18
БАСАРАБ В. ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У КИТАЙСЬКОМУ РЕГІОНІ СІНЬЦЗЯН ТА РЕАКЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ СПІЛЬНОТИ	21
БЕЗРУК О. РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК ФАКТОР ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ БЕЗПЕКИ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	24
БЛІНОВ Є. ПЕРІОДИЧНА ПРЕСА ХОРВАТІЇ ЯК МОЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ «М'ЯКОЇ СИЛИ» УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (НА ПРИКЛАДІ ЧАСОПISУ «НОВА ДУМКА»)	27
БОРЧУК С. УКРАЇНСЬКЕ ОСВІТЯНСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ У ПІСЛЯВОЄННІЙ УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	30
ВЕЛЬБОЙ Д. ОБОРОНА СТРАТЕГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ: МІЖНАРОДНА РЕАКЦІЯ, ГУМАНІТАРНІ ТА ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ.....	32
ГЛАДИШ М., ГЛАДИШ А.-М. НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ	34
ГРИГОР'ЄВА М. КАРАЗІНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГАХ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	37
ГУЗЕНКО О. КУЛЬТУРНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЧЕХІЄЮ І ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗМІЦНЕННЯ.....	40
ГУНДОРОВ Г. ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ МУЛЬТИЛАТЕРАЛІЗМУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	43
ДАНЬКІВ Є. ПОСИЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ АКТИВНОСТІ КНР НАВКОЛО ТАЙВАНСЬКОЇ ПРОТОКИ ТА РЕАКЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ СПІЛЬНОТИ	45
ДЕНИСЕНКО А., ЩЕРБАК В. ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТРАНСКОРДОННИХ ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ	48
ІВАНОВА Є. РОЛЬ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ УКРАЇНИ.....	52
ІСАЄВА Ю. КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	54
КАРПЕНКО Л. СВІТОВИЙ ДОСВІД ГАСТРОДИПЛОМАТІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ: ОРІЄНТИРИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ.....	57
КАРПИШИН Н., СКУЛЬСЬКИЙ І. МІЖНАРОДНЕ ПАРТНЕРСТВО ЄС У СФЕРІ ЗЕЛЕНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ	61

КОВАЛЕНКО А. ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ.....	64
КОНАРІВСЬКА О., ДЗЮБА О. ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ БОЛГАРІЇ.....	66
КОПЕСТИНСЬКИЙ Т. ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ НА СТРУКТУРУ ЕКСПОРТУ ЗАХІДНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	68
КРУТЬКО К., ГАПОНЕНКО Г. ЕКОТУРИСТИЧНІ ІНІЦІАТИВИ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ПРОЄКТІВ СТАЛОГО ТУРИЗМУ НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ.....	70
КУР'ЯНОВА С. ГАСТРОНОМІЯ В СУЧАСНІЙ ДИПЛОМАТІЇ.....	74
KNADZHULI T., NEDELICHEVA A. UKRAINIAN MIGRATION IN THE CONTEXT OF EU POLICY: ECONOMIC AND SOCIAL ASPECTS.....	76
KNADZHULI T., SHCHUKIN A. POST-WAR PLAN TO RESTORE CRITICAL INFRASTRUCTURE IN UKRAINE	79
ЛАВРО Т. РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ.....	81
ЛЕСИК Б. ВІЙСЬКОВО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ БЕЗПЕКОВОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ..	83
ЛИМАН С., ПАРФІНЕНКО А. ТІНІ БАЛКАНСЬКИХ ГІР НА КРИВАВИХ ПОЛЯХ УКРАЇНИ: ЧОМУ ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ ВІЙНИ В ЮГОСЛАВІЇ НЕ ЗАПОБИГЛО АГРЕСІЇ РОСІЇ?	86
ЛИМАН С., ЯЩЕНКО К. ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ КНР ТА ПАР ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ ЇХ ВПЛИВУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	89
МАРТИНЮК Н. СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ ТА УКРАЇНА: ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ (1991–2021 рр.).....	92
МЕЛЕШКО А., ПАРФІНЕНКО А. ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.....	96
МИЛОСЕРДНА І. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ.....	99
МИРОСЄДИ О. ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМІЦНЕННЯ УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ВІДНОСИН: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	101
МІЛЕНІНА Т. ПОЗИЦІЯ КНР ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ ТА ТАЙВАНЮ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	104
МОМОТ А. СІНГАПУР ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПАРТНЕР УКРАЇНИ: ПОЛІТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ	107
НАГАРА М. ТРАНСФОРМАЦІЯ МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД	110
НОВІКОВА Ю. ЗАХІДНІ САНКЦІЇ ЩОДО КИТАЮ ЯК НАСЛІДОК РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	113

ОБОЛЄШЕВ І. ОЦІНКИ ГЕНЕРАЛОМ ВАЛЕРІЄМ ЗАЛУЖНИМ ВИКЛИКІВ ПЕРЕД СВІТОВИМ ПОРЯДКОМ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙ СВІТОВОЇ БЕЗПЕКИ	116
ОРЛОВ С. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДИПЛОМАТІЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	118
ОХОТА В. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	121
ПАЛАМАРЮК М., БАВОЛЯК О. ЕКОЛОГІЧНІ ЕКСКУРСІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	124
ПАНАСЕНКО Г. ВПЛИВ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОПАГАНДИ НА ПУБЛІЧНУ ДИПЛОМАТІЮ В УМОВАХ КОНФЛІКТУ: ДОСВІД УКРАЇНИ	127
ПЕТРЕНКО Д. СПОРТ-ІВЕНТ ТУРИЗМ В ЄВРОПІ ТА В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД	130
ПИРОГ В. ІНТЕГРАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ІННОВАЦІЙ У БІЗНЕС-ЕКОСИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	133
ПОДЛЕПІНА П. ГОТЕЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ	135
ПОДОЛІННА Д., ОНАЦЬКИЙ М. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ЯК МЕДІАТОР ПАЛЕСТИНО-ІЗРАЇЛЬСЬКОГО КОНФЛІКТУ	138
ПОСОХОВ І. ШЛЯХИ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	142
РУДЕНКО С. ВПЛИВ ТАЙВАНСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ НА СТАБІЛЬНІСТЬ В АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ	145
СЕМЕНІЙ Б. ОБОРОННА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНА – НАТО І ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ В ОЦІНКАХ ВАЛЕРІЯ ЗАЛУЖНОГО В УМОВАХ АГРЕСІЇ РФ (2014-2022 рр.)	148
СИТНИК М., ОНАЦЬКИЙ М. ФРАНКО-НІМЕЦЬКИЙ ТАНДЕМ В ЄС ПІСЛЯ ВРЕХІТ: ПРОЦЕСИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	150
СІДОРОВ М., ПАНОВА І. ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ МИРОБУДІВНИЦТВА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ПОСТКОНФЛІКТНИХ ТЕРИТОРІЙ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ	153
СКОРИНА Т., ЯКОВИШИНА М., РУДИК К. РОЗВИТОК ТУРИЗМУ У МЕЖАХ КУЛЬТУРНОГО МАРШРУТУ РАДИ ЄВРОПИ VIA REGIA НА ТЕРИТОРІЇ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	156
СКУТАР Т., ІВАНУНІК В. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК ВИЇЗНОГО ТУРИЗМУ	159
СЛОБОДЕНЮК Д. ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ ІНДІЇ ТА УКРАЇНИ.....	161
ТИХОНОВА В. МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	164
ТУРЧИН Я., ІВАСЕЧКО О., ЦЕБЕНКО О. РЕКОНФІГУРАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АРХІТЕКТУРИ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	167

ФЕДІРКО Б. ВИКЛИКИ УКРАЇНСЬКІЙ РЕФОРМІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	170
ХІЛЬЧЕВСЬКА І. СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ ЯК ПРІОРИТЕТ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	172
ЦВАТИЙ В. КОНЦЕПТ «ГАСТРОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ» І КОНЦЕПТ «КУЛІНАРНА ДИПЛОМАТІЯ» ЯК НОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ СПЕЦИФІЧНИХ ГАЛУЗЕЙ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ МОНДІАЛІЗОВАНОГО СВІТОУСТРОЮ ХХІ СТОЛІТТЯ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ДИСКУРС	175
ЧЕРНИЦЬКА О. ПРОБЛЕМА «ІКОРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ» В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ	178
ШАМАРА І., ВЕЛИЧКО В. ПЕРСПЕКТИВИ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ	181
ШАМАРА І., ЛЕВІНА Л. УКРАЇНА ТА КРАЇНИ СХІДНОЇ ТА ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ	183
ШАМРАЄВА В. АСИМЕТРИЧНІ ЗАГРОЗИ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ АСИМЕТРИЧНИХ СТРАТЕГІЙ	185
ШКУРКО А. ЕКОНОМІЧНІ РЕФОРМИ НА ТАЙВАНІ В 1950-х – 1960-х рр.	188
ЮРКОВСЬКИЙ Д. ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ ЯК СКЛАДОВА ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	191
ЯРМАЧЕНКО К., ЧОРНОБАЙ А. ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ НА ЕНЕРГЕТИЧНУ ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ	194

ЮГОСЛАВСЬКІ ВІЙНИ ТА РОСІЙСЬКЕ ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ: СПІЛЬНІ СТРАТЕГІЇ РЕВІЗІОНІСТСЬКИХ ДЕРЖАВ

Анатолій Парфіненко

завідувач кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат історичних наук, доцент

E-mail: parfinenko@karazin.ua

Війна в Україні мала значний вплив на політичні події в Західних Балкан, де в одних країнах російське вторгнення викликало страх і підтримку України, а в інших спричинило хвилю національного екстремізму та солідарність з Росією. І навіть попри те, що початок війни в Югославії та повномасштабне російське вторгнення в Україну розділяє майже 30 років, а причини конфліктів різні, між ними є багато спільного, що потребує рефлексії для розуміння природи, причин та наслідків війни. Вже у першому наближенні можна сказати, що цим спільним збудником виступає наявність ревізійної держави, яка заявила свої історичні права власності сусідам, наявність персоніфікованої диктатури та заперечення легітимності націй, з якими агресор вступав у конфлікт. Проведення паралелей між «югославськими війнами» (1991-2001) та російсько-українською війною, що постає в центрі уваги пропонованої публікації, цікаве й з точки зору майбутнього післявоєнного відновлення та побудови справедливого миру, який не повинен стати джерелом нових загроз, небезпек та потенційно можливої агресії.

1. Сербський та російський реваншизм набули сили відразу після розпаду Югославії та СРСР – держав, у яких ці нації переважали. Обидва державні утворення були мозаїкою різних етносів та націй з домінуючим слов'янськими народами. Обидві держави мали схожі моделі соціалістичного розвитку. Дезінтеграція Югославії, як і саморозпуск СРСР, були пов'язані з крахом комуністичних режимів та закінченням холодної війни, у якій східний блок зазнав поразки, відкривши двері ліберально-демократичним перетворенням та формуванню ліберального світового порядку під проводом Сполучених Штатів.

Але якщо «війни за югославську спадщину» [4] були безпосереднім наслідком розпаду комуністичної федерації, народи якої (словенці, хорвати, боснійці та албанці) прагнули незалежності, то російська агресія проти України є в певному сенсі «відтермінованою» війною. Війні на Балканах передували тривалий політичний конфлікт в югославському суспільстві та концентрація влади в руках С. Мілошевича, який був виразником зростаючого сербського націоналізму. Югославські війни стали найкривавішим конфліктом в Європі після закінчення Другої світової війни, що забрав життя понад 150 тис. людей. Кульмінацією цього конфлікту були десятиденна війна в Словенії (1991), Хорватська війна за незалежність (1992-1995), Боснійська війна (1992-1995 рр.),

війна в Косово та військова операція НАТО проти Югославії у 1999 р. Всього на території регіону відбулося шість збройних конфліктів, останній з яких стався у 2001 р. в Республіці Македонія.

Варто припустити, що за відповідним сценарієм міг розвиватися і розпад СРСР, а Б. Єльцин міг піти шляхом С. Мілошевича. Адже Росія мала врази більший військовий потенціал, включаючи ядерну зброю. У складі СРСР перебувало 15 республік, тоді як в Югославії 6, а чисельність населення була в десять раз більша ніж Югославії й дорівнювала 300 млн. людей. Колосальний військовий потенціал, включаючи Україну, мали й союзні республіки. Тобто така війна могла тривати не одне десятиліття, а ціна здобуття Україною незалежності була б зовсім іншою. Але першому і останньому законно обраному президенту Росії не судилося стати диктатором, в тому числі й через стан здоров'я. Хоча форма передачі влади в Росії за часів Єльцина була радше монархічною.

2. Сербія, як і сьогодняшня Росія, була реваншистською державою. Протягом 1988-89 рр. політичні еліти на чолі з керманічем Союзу комуністів Сербії С. Мілошевичем спонукали до створення «єдиної Сербії», прагнучі звести рахунки з федеративною державою Тіто. Як відзначає відома сербська дослідниця Весна Пешич, «агресивний сербський націоналізм» «зламав» компромісні домовленості югославських націй, закликаючи або до створення «нормальної» єдиної держави, яка слугуватиме сербським інтересам, або до об'єднання сербів усіх республік для досягнення національної єдності [7]. Зауважимо, що реваншистська політика часто продукує ототожнення розкиданих етнічних груп з єдиною національною державою, що дозволяє претендувати на території поза її межами, де проживають члени етнічної групи. В цьому сенсі С. Мілошевич, як і колись нацистський фюрер Гітлер, а сьогодні російський диктатор Путін, вважав свій народ розділеним і пропагував створення «великої Сербії».

Наприкінці 1980-х рр. в сербському суспільстві поширювався дискурс, що в роки правління Й. Тіто (хорват за національністю) союзний уряд пригнічував сербів. В тому числі через Конституцію 1974 р., яка надала Косово, де албанські еліти переважали над сербами, більшої автономії. Сербська влада всіляко роздмухувала міф про Косово як колиску сербської державності та югославізму, де вирішується доля Сербії і всього православного світу. Відзначення 600-річчя битви на Косовому полі у 1989 р. набуло відверто політичного спрямування, лейтмотивом якого стало поширення месіанських ідей про особливу роль Сербії у стримуванні мусульманського наступу на Європу [1, с. 562]. У 1989 р. Мілошевич ліквідував автономію Косово й розпочав жорсткі репресії проти косовських албанців.

Подібно до С. Мілошевича під час югославських війн, Путін використав історичні образи для військової агресії проти України. Хрестоматійним прикладом відтворення цього реваншистського дискурсу стали заяви націоналістичних еліт Росії щодо «повернення» Криму, які лунали вже на початку 1990-х рр. Згодом, до проблеми Криму додалося поширення спотворених історичних наративів, які ототожнюють середньовічну Київську Русь з сучасною Російською державою, пропагування великодержавних

установок про «державотворчу місію російського народу», що стало свідченням відмови визнавати національну ідентичність українського народу як такого. В свою чергу, анексію Криму у 2014 р. Путін пояснював «відновленням історичної справедливості». Перше на що він звернув увагу, виступаючи з цього приводу перед Державною Думою, це «гордість за спільну з Кримом історію», де знаходився стародавній Херсонес та прийняв хрещення київський князь Володимир [5].

Підкреслимо, що не вступ України до НАТО став приводом для анексії Криму у 2014 р., а вперте небажання визнавати суверенітет України та геополітичні реалії, які склалися після 1991 р.

Показово, що анексія Криму, як і захоплення Південної Осетії та визнання «незалежності» псевдореспублік Донбасу щоразу виправдовувалися «прецедентом Косово». А саме, проведенням НАТО військово-повітряної операції проти Югославії та проголошення Приштиною у 2008 р. незалежності. Але косовська мантра Путіна є абсолютно безпідставною, оскільки НАТО не окупувало Косово, а проголошення незалежності республіки не створило дійсно загрозливий прецедент приєднання до етнічно-близької сусідньої Албанії. Тоді як Крим відразу увійшов до складу Росії.

3. Важливим маркером сербського та російського реваншизму стала глорифікація перемоги у Другої світової війни. Так, проголошення хорватської незалежності супроводжувалося появою примари повернення фашистського режиму, коли за допомогою пропаганди воскресли образи «хорватських фашистів» і сербських партизан «четників» [6, р. 142]. Після початку бойових дій ці ярлики регулярно використовувалися у звітах ЗМІ про війну з обох сторін, вони сіяли ненависть і страх серед населення. Підкреслимо, що одним зі звинувачень Мілошевича у Міжнародному кримінальному трибуналі було використання ЗМІ для розпалювання міжетнічної ворожнечі на основі перебільшених та фальшивих повідомлень про напади боснійських мусульман і хорватів-католиків на сербський народ на етнічній основі [8, р. 34, 38]. Пропаганда перетворила хорватів на «ушастів», а боснійських та інших мусульман на «турків», налаштовуючи свою аудиторію на насильство та конфлікт.

Як відомо, відповідні архаїчні ідеологічні концепти Другої світової війни були використані для обґрунтування повномасштабної російської агресії і включали «денацифікацію» України, «визволення» її від «нацистів», «бандерівців», «неонацистів» [5].

4. Спільним знаменником югославських війн та російської агресії проти України стала фабрикація фантомних республік для «захисту» етнічних меншин. Зокрема, у відповідь на проголошення у липні 1991 р. Хорватією незалежності, сербські повстанці за підтримки югославської народної армії проголосили створення Республіки Сербська країна, яка займала третину території Хорватії. А на території Боснії та Герцеговини створено Сербську Республіку Боснії та Герцеговини, відому сьогодні як Республіка Сербська.

Так само під приводом «захисту» російськомовних українців за підтримки Кремля були проголошені так звані Донецька та Луганська псевдореспубліки. Причому, як Москва, так і Белград, заперечували свою причетність до

підтримки сепаратистів, не визнавали присутність військ в регіоні, називаючи конфлікт «громадянською війною» [9]. Зруйновані так окуповані Росією українська міста, кремлівська пропаганда називає «визволеними». Колишній кореспондент Reuters Д. Делусе відзначає, що сербську громадськість годували подібною дезінформацією. Сербське телебачення, відзначає він, створило «дивний світ», у якому Сараєво ніколи не переживало облоги, а спустошене хорватське місто Вуковар було «визволено» [7].

5. Характерною особливістю обох режимів стало поширення антизахідних, антиамериканських та антинатівських настроїв. В сербському суспільстві вони набули поширення після військового втручання НАТО в Югославію у 1999 р. Нинішня сербська влада продовжує цю антизахідну риторику, пропагуючи за прикладом Росії небезпечні ідеї так званого «сербського міру», приміряючи статус «великої держави», але наражаючись на небезпеку знов перетворитися на «пороховий погріб Європи». Симптоматичним виразом таких настроїв стало гасло «Косово – це Сербія, а Крим – це Росія» [2].

Концепція «руського міру» так само має антизахідний та великодержавний характер. Вона просуває архаїчну слов'янофільську ідеологему про ворожість католицького Заходу до «унікальної» російської «держави-цивілізації» з особливим «культурним кодом» та «історичним досвідом» на основі російської культурної домінанти. Причому російська пропаганда змальовує Україну симулякром ненависного колективного Заходу, зокрема, як «територію з якої надходять небезпеки» для Росії. Ця патологічна радикалізація російського дискурсу повторює сербську націоналістичну риторику 1990-х рр.

6. Російська агресія проти України, як і війна в колишній Югославії, супроводжувалася беззаперечною підтримкою православної церкви, яка непохитно підтримує дії режиму та армії. Фактично в обох випадках спостерігається мобілізація релігії для обслуговування політичних потреб, коли православна доктрина перетворюється на політичну програму. На постюгославському просторі це була священна боротьба з іновірцями, які повстали внаслідок всеосяжної «ватикано-тегеранської змови» проти «священної Сербії». В Росії так званий патріарх Кирило неодноразово благословляв на загарбницьку війну, поширюючи ідеологічні штампи про «єдиний простір» «святої Русі» та ворожість Заходу.

7. Мілошевич міцно тримався при владі, він зумів пережити балканські війни в Словенії, Хорватії, Боснії та Косово, економічні санкції та бомбардування НАТО. Міжнародним кримінальним трибуналом з питань колишньої Югославії він був звинувачений у злочинах проти людяності та військових злочинах. Зокрема, у вбивствах, депортаціях і переслідуваннях, а також у порушеннях законів і звичаїв війни. Кремлівський диктатор так само міцно тримається при владі і пережив не одну війну. Але у 2023 р. Міжнародний кримінальний суд видав орден на арешт самопроголошеного президента Путіна, ставши ще однією, поки що символічною віхою, у десакралізації його влади.

Югославські війни та нинішня війна Росії проти України надзвичайно подібні, оскільки в обох випадках маємо справу з намаганням реалізувати ревізійні проєкти, спрямовані на перегляд існуючого статус-кво в

міжнародній системі. Ревізіонізм залишається найбільшим джерелом нестабільності в міжнародних справах, ризикуючи підірвати світовий порядок та відкинути світ у довестфальські часи. Приміром, історичний ревізіонізм є сьогодні провідним дискурсом політики пам'яті сербської влади, яка використовує увічнення пам'яті війн 1990-х років для створення популістського нарративу про національну гордість і жертви заради політичної вигоди.

У 2000 р., після економічної та моральної руїни, серби скинули Мілошевича. Але чи відбудеться відновлення безпеки в Європі після припинення правління В. Путіна в Росії? Адже за роки його режиму вирости декілька поколінь мілітарно налаштованих людей, які вірять в особливий шлях та місію своєї країни. І це стосується не тільки Росії, а й багатьох інших держав, де спостерігається зростання право-радикальних настроїв та груп. Саме тому розвиток освіти, в тому числі міжнародної освіти, має спиратися на широку розбудову програм підтримки миру, миробудівництва, превенції та вирішення конфліктів.

Список літератури:

1. Гайдай Д. Місце Косовського міфу у сербському національному дискурсі. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України / НАН України*; голов. ред. : Левенець Ю. А. Київ : ІПЕНД, 2013. С. 561-565.
2. Павленко Є. Конфлікт між Сербією і Косовом переходить у мирну фазу. *Заборона Медіа*. 2023. 28 бер. URL: <https://zaborona.com/konflikt-mizh-serbiyeyu-i-kosovom-perehodyt-u-myrnu-fazu/>.
3. Парфіненко А. Ю. Війна в Україні та Західні Балкани: імперативи нової геополітичної динаміки розширення ЄС. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2024. № 2 (16). С. 33-51. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2024-01>.
4. Hoare M. A. The War of Yugoslav Succession. In: Ramet SP, Hassenstab CM, eds. *Central and Southeast European Politics since 1989*. Cambridge University Press; 2019. P. 106-132.
5. Parfinenko, A. Russian Revisionism as a Challenge to the International Order. *Actual Problems of International Relations*. 2023. №154. P. 18–33. DOI: <https://doi.org/10.17721/apmv.2023.1.154.18-33>
6. Pavkovic, Aleksandar *The Fragmentation of Yugoslavia: Nationalism and War in the Balkans*. Springer. 2000.
7. Pesic V. Serbian Nationalism and the Origins of the Yugoslav Crisis; *Peaceworks*. 1996. No. 8; United Nations Institute of Peace. URL: <https://www.usip.org/publications/1996/04/serbian-nationalism-and-origins-yugoslav-crisis>.
8. Renaud de la Brosse, Political Propaganda and the Plan to Create a “State for all Serbs”: Consequences of Using the Media for Ultra-Nationalist Ends, *Expert Report*, January 2003. URL: http://balkanwitness.glypx.com/de_la_brosse_pt1.pdf.
9. Tertaris B. and Tregoures L., “From Sarajevo to Mariupol: What the Yugoslav Wars Can Teach Us about Ukraine’s Fate,” *Institut Montaigne*, April 21, 2022, URL: <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/sarajevo-mariupol-what-yugoslav-wars-can-teach-us-about-ukr>

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ПОВНОМАСШТАБНОЮ ВІЙНОЮ

Сергій Абраг

аспірант кафедри політології та міжнародних відносин,
Національний університет «Львівська політехніка»
E-mail: serhii.b.abrat@lpnu.ua

Науковий керівник: к.політ.н., доц. Цебенко О.О.

Повномасштабна війна Росії проти України, що розпочалась 24 лютого 2022 року, принесла безліч руйнувань та викликів українській системі безпеці. Військове вторгнення та окупація частини української території завдало значних проблем нашій державі. Однією із найбільш вразливих та проблемних сфер в умовах повномасштабної війни є українська енергетика. Інструмент енергетики використовується Росією протягом багатьох років як елемент геополітичного тиску на ЄС та Україну. З моменту окупації Криму та Донбасу 2014 року і до сьогодні ми втратили значну частину енергетичних об'єктів та покладів ресурсів. Початок повномасштабної агресії призвів до великої кризи у сфері енергетики, а пошук шляхів виходу з неї є важливим завданням порядку денного для української влади.

Енергетична безпека України знаходиться в критичному стані через низку причин. Найбільшим викликом є те, що об'єкти енергетики стали предметом масованих атак з боку російських збройних сил. Удари російських ракет зруйнували низку ТЕЦ, ГЕС та пошкодили нормальне функціонування деяких АЕС в Україні. Ключова мета – залишити українців без світла та опалення, посіяти паніку у суспільстві. Значна частина енергооб'єктів не підлягають відновленню. Ще одним викликом є ядерний тероризм РФ щодо об'єктів атомної енергетики. Зокрема окупованою є Запорізька АЕС, у 2022 р. була окупованою Чорнобильська АЕС, неодноразово росіяни били по підстанціях, що живлять атомні реактори чи адмінбудівлях цих станцій, маючи на мені залякати українців та їх партнерів можливим ядерним вибухом та забрудненнями територій. Одним із найбільших втрат, яких зазнала енергетика України, став підриг Каховської ГЕС, що спричинило масштабні руйнування, потопа, екологічну катастрофу та значний дефіцит електроенергії [1]. Значна частина вугільних шахт на території Донецької та Луганської областей окупована, що спричинило значний дефіцит цього енергоресурсу для українських ТЕЦ. Ракетні атаки також були спрямовані проти українських НПЗ, що свого часу спричинило дефіцит пального на заправних станціях та паніку у суспільстві. Викликом також є і те, що Україна купляє російський газ та нафту через країни-прокладки (Індію та Туреччину), які постачають їх в свою чергу до європейських держав [4]. У 2024 році спостерігались ракетні атаки по газових сховищах України, що мало на меті зірвати забезпеченість держави до зимового сезону.

Згідно дослідження DiXo group найбільшими загрозами у сфері енергетики, станом на кінець 2024 року, є: масовані ракетні удари по енергетичній інфраструктурі; сезонне зниження температури; зниження частки відновлювальної енергетики на 40-70%; збільшення попиту у електроенергії до 19 ГВт; дефіцит гідроресурсів [2].

Попри дуже складну ситуацію у сфері енергетики, маємо і певні досягнення. Україна збільшила видобуток власних енергоресурсів, розробляє нові родовища газу та нафти, закачано достатню кількість газу в сховища, щоб пройти зимовий період, збудовано нові когенераційні установки. Одним із найвагоміших кроків стало підключення української енергосистеми до єдиної енергетичної системи ЄС [3].

Важливим завданням для України є захист об'єктів енергетики шляхом розбудови систем захисту та ППО навколо них, побудова чи перенесення енергетичних об'єктів у місцях бункерного типу, формування у громадськості свідомості та необхідності економії електроенергії, важливості бути готовим до потенційної кризи взимку 2024-2025 рр. Зростає і кількість об'єктів відновлювальної енергетики у Західних областях. Нажаль, прогнози енергетиків на найближчу зиму невтішні. Прогнозується дефіцит енергетики в 1,9 ГВт, що спричинить відключення електроенергії. Також прогнозовано збільшиться вартість енергоресурсів [2; 3].

В контексті євроінтеграції Україні варто посилити впровадження реформ та стандартів у сфері енергетики у відповідності до європейських критеріїв, посилити контроль за прозорістю ринку енергоресурсів. Важливим завданням є розробка швидких механізмів реакції на пошкодження енергооб'єктів та їх відновлення. Необхідно збільшувати кількість альтернативних постачальників та каналів постачання енергоресурсів до українських міст. Критично необхідним є розробка планової стратегії післявоєнного відновлення енергетики України, приєднання до єдиного енергетичного ринку ЄС [3; 4].

Підсумовуючи, енергетична безпека України в умовах повномасштабної війни знаходиться в критичному стані. Спектр викликів в сфері енергетики значний, та включає масовані ракетні удари по об'єктах енергетики, окупацію енергооб'єктів, удари і захоплення АЕС, застаріла енергетична інфраструктура. Важливим завданням є швидка реакція на критичну ситуацію у сфері енергетики та прийняття ефективних рішень, швидке відновлення енергетичних об'єктів, планування енергетичних криз, збільшення відновлювальної енергетики, створення широкої мережі постачання енергоресурсів.

Список літератури:

1. 1000 днів повномасштабної війни: виклики і стійкість української гідроенергетики. *Укргідроенерго*. 19.11.2024. URL: https://uhe.gov.ua/media_tsentr/novyny/1000-dniv-povnomasshtabnoyi-viyny-vyklyky-i-stiykist-ukrayinskoyi
2. Власного газу достатньо, а в електропостачанні можливий дефіцит до 5 ГВт. УКРІНФОРМ. 1.12.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3932431-vlasnogo-gazu-dostatno-a-v-elektropostacanni-mozlivij-deficit-do-5-gvt.html>
3. Майбутнє української енергетики: готовність до зими та стратегія післявоєнного відновлення. *Український інститут майбутнього*. 28.11.2024. URL: <https://uifuture.org/publications/maybutnye-ukrayinskoyi-energetyky/>

НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ ТА ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Галина Алексеевська

PhD, доцент кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

E-mail: g.alex@onu.edu.ua

Пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення Росії стали потужними потрясіннями для економіки України, вплинувши на більшість секторів як внутрішньо-, так і зовнішньоорієнтованої економічної діяльності. Під час пандемії найбільший удар від карантинних обмежень, зниження попиту та самоізоляції населення зазнали внутрішньоорієнтовані галузі, такі як транспорт (особливо авіаційний), туризм (включаючи як внутрішній, так і зовнішній), громадське харчування, спортивні заходи, розваги, мистецтво та індустрія відпочинку. Повномасштабне вторгнення погіршило ситуацію, знищивши фізичну інфраструктуру багатьох підприємств у цих галузях, порушивши логістичні ланцюги, та призвівши до масового скорочення робочих місць і вимушеного закриття бізнесів.

Ці дві кризи одночасно вплинули на фінансову стабільність підприємств, які працюють у сфері послуг, транспорту та торгівлі. Під час пандемії підприємства втрачали дохід через зниження попиту, тоді як війна призвела до фізичного руйнування активів та переміщення бізнесу в безпечніші регіони або за межі країни. Це, у свою чергу, сприяло зростанню безробіття, скороченню доходів населення та зниженню купівельної спроможності, що посилювало економічну кризу.

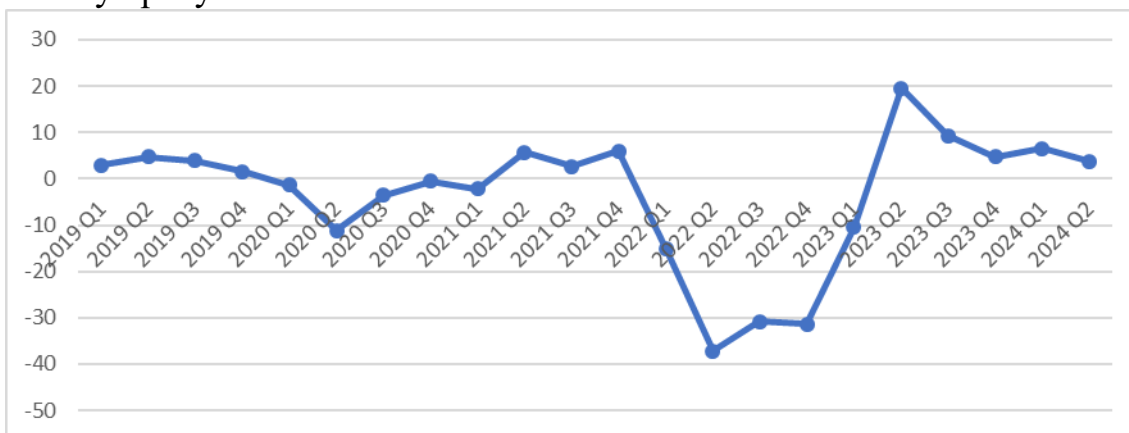

Рис. 1. Зростання ВВП України (у %) [1].

Пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення Росії мали значний вплив на економіку України, що чітко відображено у динаміці зміни ВВП

країни. У 2020 році, з початком пандемії, економіка зазнала суттєвого спаду через карантинні обмеження, зупинку багатьох секторів і скорочення внутрішнього та зовнішнього попиту. Найбільший спад спостерігався у другому кварталі 2020 р. після чого економіка поступово почала відновлюватися у другій половині року та протягом 2021 р. Проте у 2022 р., з початком повномасштабного вторгнення, відбулося ще глибше падіння, особливо у другому кварталі року, коли показники досягли найнижчого рівня (близько -40%). Це було пов'язано з руйнуванням інфраструктури, порушенням логістичних ланцюгів, зупинкою виробництва та міграцією населення. У другій половині 2022 р. економіка почала демонструвати ознаки стабілізації, що було зумовлено адаптацією бізнесу до умов війни та переорієнтацією діяльності в безпечніші регіони. У 2023 р. спостерігалось відновлення економіки. Це пояснюється міжнародною фінансовою допомогою, частковим відновленням експорту, поверненням внутрішнього попиту та стабілізацією роботи підприємств. Найбільший ріст зафіксований у другому кварталі 2023 року. У 2024 році економіка демонструє стабілізацію, а показники тримаються на позитивному рівні. Водночас темпи зростання залишаються повільними через довгострокові наслідки війни, зокрема руйнування інфраструктури, міграцію населення та залежність від міжнародної підтримки.

Пандемія призвела до значного зростання безробіття, особливо серед самозайнятих осіб та працівників з тимчасовими контрактами. Сектор послуг, де зазвичай зайняті працівники з неповним робочим днем або тимчасовими контрактами, постраждав найбільше. Багато компаній змушені були звільнити працівників або тимчасово призупинити їхню роботу. Згідно з офіційними даними, рівень безробіття значно зріс у перші місяці пандемії.

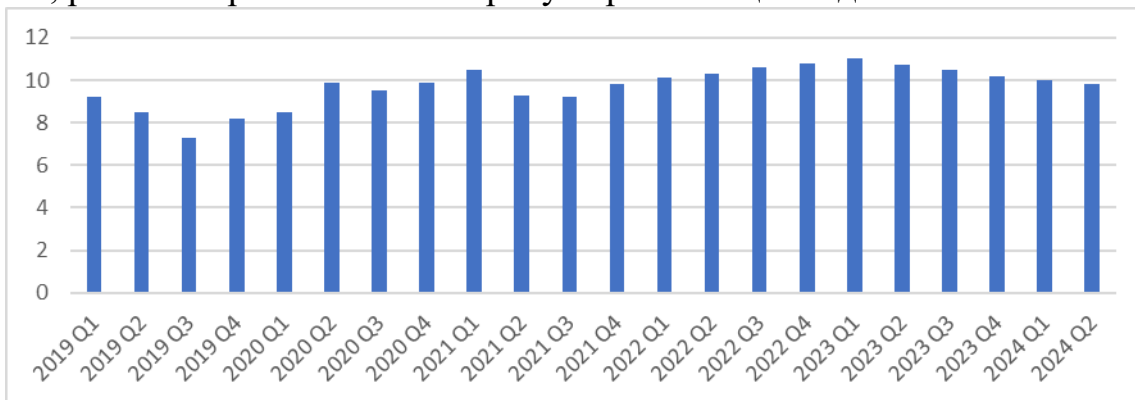

Рис.2 Рівень безробіття в Україні (у %) [2].

У 2019 р. рівень безробіття в Україні демонстрував позитивну динаміку, знижуючись до кінця року, але пандемія COVID-19 у 2020 р. різко змінила ситуацію. Карантинні обмеження та економічний спад спричинили зростання безробіття до 9,9% у другому кварталі, яке залишалося на високому рівні до кінця року. У 2021 р. безробіття досягло піку в 10,5%, а подальше поступове відновлення економіки лише частково стабілізувало ситуацію. У 2022 р. війна Росії проти України спричинила ще більший тиск на ринок праці. Рівень безробіття залишався стабільно високим, перевищуючи 10% протягом усього року, через руйнування підприємств, міграцію населення та скорочення

робочих місць у зонах бойових дій. На початку 2024 року ринок праці продовжує відновлюватися, але рівень безробіття залишається вищим, ніж у довоєнний період.

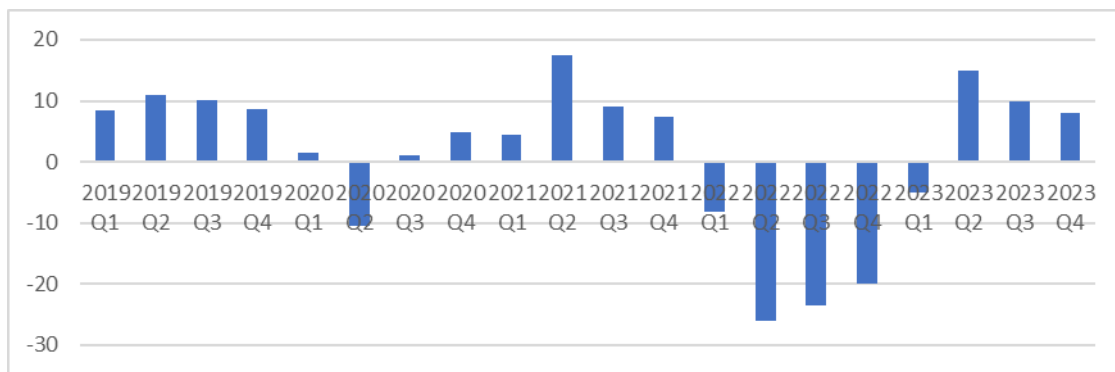

Рис. 3. Зміна споживчих витрат українців в період з 2019 по 2023 рр. (у%) [1].

У 2019 р. споживчі витрати стабільно зростали, досягнувши піку в другому кварталі. Пандемія COVID-19 у 2020 р. спричинила різке падіння споживання на 10,4% у другому кварталі через карантинні обмеження, зниження доходів та невпевненість населення. У 2021 р. спостерігалось відновлення, особливо у другому кварталі (+17,4%), завдяки послабленню обмежень та стимулюючим заходам.

У 2022 р. через війну рівень споживання знову різко впав, зниження у другому кварталі склало 26,0%. Лише у 2023 р. почалося часткове відновлення: у другому кварталі зростання становило 15,0%, а до кінця року стабілізувалося на рівні 8,0%. Це свідчить про адаптацію населення та поступове покращення економічних умов, хоча рівень споживання залишається нижчим за довоєнний.

Пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення Росії виявили галузі, які виявилися більш стійкими до криз. Фармацевтична та хімічна промисловість, ІТ-сектор, фінансові послуги та сфера охорони здоров'я продемонстрували зростання в умовах підвищеного попиту на їхні послуги та продукцію як під час пандемії, так і в умовах війни. Наприклад, ІТ-сектор не лише адаптувався до віддаленої роботи, але й став важливим джерелом валютних надходжень під час війни. Це частково компенсувало значні втрати у галузях, які постраждали через карантинні обмеження та військові дії, і сприяло підтримці економічної активності та стабільності на ринку праці.

Рис. 4. Кількість користувачів Інтернет в Україні (млн осіб) та % від всього населення України в період з 2019 по 2024 рр. (2024 – прогноз) [3; 4].

Динаміка зростання кількості інтернет-користувачів також відображає адаптацію населення до викликів пандемії та війни. У 2019 р. інтернетом користувалися 59% населення (24,8 млн осіб), а в 2020 р. цей показник зріс до 71% (22,96 млн осіб) через зростаючу потребу в онлайн-інструментах для роботи, навчання та комунікації. У період війни доступ до інтернету став критично важливим для забезпечення зв'язку, дистанційної роботи, отримання послуг і підтримки життєво важливої інфраструктури, що ще більше стимулювало цифровізацію. Таким чином, пандемія та війна підштовхнули до розвитку секторів, які забезпечують стійкість економіки в умовах кризи

Пандемія та війна висвітлили критичну роль цифрових технологій у забезпеченні економічної стійкості та адаптації до кризових умов. У період пандемії COVID-19 цифрові рішення стали ключовим інструментом для продовження діяльності бізнесу, зокрема через віддалену роботу та онлайн-торгівлю. Водночас уряд активно розвивав цифрову інфраструктуру, розширюючи доступ до державних послуг та покращуючи зв'язок у віддалених регіонах. Ці процеси сприяли мінімізації економічних втрат у критичних секторах.

Під час війни роль цифрових технологій стала ще більш значущою. Сфера ІТ залишилася однією з найменш вразливих до впливу війни, продовжуючи функціонувати, навіть у складних умовах. Зростаючий попит на послуги кібербезпеки, електронної комерції, дистанційної роботи та управління даними сприяв її розвитку. Крім того, цифрові технології стали основою для комунікацій, координації гуманітарної допомоги та забезпечення функціонування критичної інфраструктури. Пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення Росії стали потужними потрясіннями для економіки України, суттєво вплинувши на більшість секторів.

Пандемія спричинила падіння споживання, зростання безробіття та економічну нестабільність, особливо у внутрішньоорієнтованих галузях, таких як транспорт, туризм, громадське харчування та розваги. Водночас певні галузі, зокрема ІТ, фармацевтика та фінансові послуги, змогли зберегти або навіть збільшити свою активність завдяки підвищеному попиту.

Війна поглибила кризу, завдавши серйозного удару через руйнування інфраструктури, порушення логістики та міграцію населення. Рівень безробіття залишався стабільно високим, а споживча активність різко скоротилася, особливо у 2022 р. Лише у 2023 р. почалося часткове відновлення економіки, яке підтримувалося міжнародною допомогою, стабілізацією експорту та адаптацією бізнесу до нових умов.

Попри всі виклики, пандемія та війна стимулювали розвиток стійких секторів, таких як ІТ та цифрові послуги. Вони не лише підтримали економіку під час кризи, але й стали базою для її відновлення. Проте довгострокові наслідки цих криз, зокрема руйнування інфраструктури, міграція робочої сили та залежність від міжнародної підтримки, продовжують впливати на темпи зростання та економічну стабільність України.

Список літератури:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
2. Index Minfin. Показники ВВП та безробіття. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/>
3. Укрінформ. Кількість інтернет-користувачів в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2797152-v-ukraini-kilkist-internetkoristuvaciv-zrosla-do-23-miljoniv.html>
4. Pro-Consulting. Використання мережі Інтернет в Україні: рух до максимуму. Веб сторінка. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/ispolzovanie-seti-internet-v-ukraine-dvizhenie-k-maksimumu>

ПРЕФЕРЕНЦІЙНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ КРИТЕРІЇВ У КОНТЕКСТІ ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС

Людмила Алексеєнко

професор кафедри управління та адміністрування,
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Західноукраїнського національного університету,
доктор економічних наук, професор

E-mail: l.alekseienko@wunu.edu.ua

Оксана Юркевич

доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
кандидат економічних наук, доцент

E-mail: oksana_yurkevich@kneu.edu.ua

В межах процесу вступу до ЄС відбувається скринінг законодавства за переговорним Розділом 3 “Свобода підприємництва і надання послуг”, що відноситься до Кластеру 2 “Внутрішній ринок”. Це сприятиме наданню послуг, визнанню професійних контрактів, кваліфікацій та регулюванню поштових сервісів. Для збереження макроекономічної стабільності важливим є фінансування від країн G7 через програму ERA [1]. Це дозволить зберегти доступ громадян до фінансових послуг, мікрофінансування та інших фінансових інструментів навіть під час тривалої кризи.

У контексті приєднання України до внутрішнього ринку ЄС у 2024 р. продовжено відновлення інвестиційного попиту, який є драйвером економічної динаміки. Державні капіталовкладення в оборонні проекти, такі як виробництво зброї, а також витрати на відновлення зруйнованої інфраструктури сприяли цьому процесу [2]. Зросли приватні інвестиції завдяки покращенню фінансових показників підприємств та необхідності закупівлі енергоавтономного обладнання через складну ситуацію в енергетиці.

НБУ оновив оцінку темпів зростання реального ВВП у третьому кварталі 2024 року, підвищивши її до 4% у річному вимірі (попередній прогноз був 3,1%) [3]. Це свідчить про вищу, ніж очікувалося, економічну активність. Сприятливими чинниками стали, по-перше, м'яка фіскальна політика, що підтримувала сукупний попит в економіці. По-друге, раніший початок збору пізніх сільськогосподарських культур, що позитивно вплинуло на аграрний сектор. Наприкінці третього кварталу площі збору перевищували минулорічні на 81%, а обсяги врожаю зросли на 68%. По-третє, активна робота морського коридору, завдяки чому обсяги перевалки вантажів у портах зросли в 2,1 рази у порівнянні з 2023 роком.

Преференційність економічних критеріїв у сегменті приєднання до внутрішнього ринку ЄС виокремлює ефект мультиплікатора державних інвестицій. Згідно з кейнсіанською теорією, збільшення державних витрат у стратегічних галузях, таких як оборона та інфраструктура, стимулює економічну активність, створюючи додатковий попит у суміжних секторах. Інвестиції у відновлювані ресурси із-за нестабільності енергетичної інфраструктури стимулює приватний сектор до капіталовкладень у сталі та енергоефективне обладнання, що сприяє модернізації виробництва й підвищенню економічної продуктивності. Відновлення експортно-орієнтованої економіки (підвищення перевалки вантажів через морські порти) сприяє активізації зовнішньої торгівлі, що формує позитивний внесок у ВВП, оскільки експорт є важливою складовою національного доходу.

Преференційні компетентності в умовах глобальної фінансової інклюзії варто розглянути через впровадження аграрних нот як інноваційного підходу розвитку спеціалізованих фінансових інструментів, орієнтованих на розширення доступу до фінансування для сільськогосподарського сектору. Це може бути обґрунтовано у контексті більшої інклюзивності в доступі до інвестиційних ресурсів, що сприяє підвищенню економічної стійкості та конкурентоспроможності галузі.

З початку 2025 р. в Україні запроваджується новий фінансовий інструмент для залучення інвестицій у сільське господарство – аграрні ноти [4]. Сільське господарство відіграє вагомий роль у структурі ВВП України, особливо через високу експортну залежність. Раніші терміни збору врожаю та вищі обсяги виробленої продукції безпосередньо впливають на економічну динаміку в короткостроковому періоді. Відповідно до Закону України «Про аграрні ноти» від 22 лютого 2024 р., буде створено спеціальний Реєстр аграрних нот, що слугуватиме платформою для відображення операцій із цим видом цінних паперів, включаючи їх реєстрацію, зміни у реквізитах, обтяження, припинення та механізми примусового виконання зобов'язань.

НКЦПФР уже розробила необхідну нормативну базу, включаючи зміни до Положення про депозитарну діяльність, а також нові акти, які регулюють обіг аграрних нот у системі Центрального депозитарію. Цей інструмент створено з урахуванням запитів ринку, що забезпечує його перспективність у стимулюванні сільськогосподарського виробництва.

Впровадження аграрних нот можна розглядати через призму теорії фінансової інклюзії, яка акцентує на створенні доступних, адаптованих до

потреб певних галузей інструментів, спрямованих на зниження асиметрії інформації та трансакційних витрат. У контексті глобальної фінансової інклюзії аграрні ноти становлять інноваційний підхід до мобілізації капіталу для малих та середніх сільськогосподарських підприємств, які часто стикаються з обмеженим доступом до традиційних джерел фінансування. Реалізація цього інструменту створює передумови для диверсифікації ринку капіталу.

Підсумовуючи зазначимо, що тренди збільшення державних витрат у стратегічних галузях демонструють адаптивність економіки України в умовах триваючих викликів. Аграрні ноти можуть сприяти підвищенню ефективності аграрного виробництва, оскільки зниження бар'єрів для інвестицій стимулює використання інноваційних технологій та зміцнює позиції України на міжнародних ринках агропродукції.

Список літератури:

1. Ukraine: Fifth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility, Requests for Waivers of Applicability of Performance Criteria, Modification of Performance Criterion, Rephasing of Access, and Financing Assurances Review-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. IMF. Country Report No. 2024/314. 2024. 168 p. <https://doi.org/10.5089/9798400290534.002>
2. Alekseyenko L., Tulai O., Dmytryshyn M., Bulavynets V., Savchuk S. Information Support for Financial Communication of Economic Recovery. In: Alareeni, B., Hamdan, A. (eds) Navigating the Technological Tide: The Evolution and Challenges of Business Model Innovation. ICBT 2024. *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2024, vol 1083, pp. 269–282. https://doi.org/10.1007/978-3-031-67431-0_26
3. Є три варіанти. У Нацбанку розповіли, що чекає на економіку України. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/nacbank-ociniv-zrostannya-vvp-ukrajini-v-iii-kv-2024-u-4-50465381.html>
4. Новий фінансовий інструмент готовий до запуску: Комісія завершила підготовку нормативної бази для аграрних нот в Україні. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/novy-finansovy-instrument-hotovy-do-zapusku-komisiia-zavershyla-pidhotovku-normativnoi-bazy-dlia-ahrarykh-not-v-ukraini/>

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У КИТАЙСЬКОМУ РЕГІОНІ СІНЬЦЗЯН ТА РЕАКЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ СПІЛЬНОТИ

Вікторія Басараб

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

E-mail: basarab2021uk11@student.karazin.ua

Науковий керівник: к. політ. н., доц. Панасенко Г.С.

Національні меншини – це яскраві фарби у палітрі будь-якої культури. Сіньцзян-Уйгурський автономний район – це не просто адміністративна одиниця Китаю, а справжній культурний тигель. У цьому регіоні, на перехресті цивілізацій, протягом століть формувалися унікальні культурні традиції уйгурів, казахів, киргизів та інших народів. Їхнє культурне надбання є важливою складовою багатонаціонального Китаю та його спадщини [1].

Проте останніми роками Сіньцзян привернув міжнародну увагу через звинувачення в систематичних порушеннях прав національних меншин. Доповіді правозахисників, журналістські розслідування та свідчення очевидців вказують на обмеження свободи віросповідання, масові затримання, примусову асиміляцію та жорсткий контроль. Державна політика у регіоні, за даними міжнародних організацій, супроводжується такими порушеннями, як: контроль народжуваності, примусова праця, роз'єднання сімей і придушення культурної та релігійної ідентичності [2].

У Сіньцзяні здійснюються заходи контролю народжуваності серед уйгурів та інших мусульманських меншин, що викликають широкі міжнародні дискусії. До них належать примусова стерилізація жінок із певною кількістю дітей чи окремих соціальних груп, позбавляючи їх можливості мати більше дітей. Порушення правил планування сім'ї караються штрафами або навіть ув'язненням членів сімей [3].

Окрім того, в межах державних програм переселення робочої сили уйгурів та інших тюркських мусульман змушують залишати свої домівки для роботи на фабриках і складах. Виявлення продукції та матеріалів, виготовлених із використанням примусової праці, наприклад, алюмінію для автомобілів або полікремнію для сонячних панелей, залишається складним через їхнє приховане проникнення в глобальні ланцюги поставок. Ця проблема підкреслює важливість впровадження конкретних механізмів у рамках нового закону Європейського Союзу, який спрямований на заборону імпорту та експорту товарів, вироблених із використанням примусової праці [4].

До того ж, у регіоні систематично обмежують права мусульманських меншин, таких як уйгури та казахи. З 2017 року понад мільйон людей були ув'язнені в таборах, офіційно названих «центрами професійної освіти», які

міжнародні організації вважають засобом асиміляції та придушення культурної ідентичності.

З лютого 2024 року набуває чинності «Положення про релігійні справи», яке зобов'язує релігійні організації адаптувати вчення до «китайських традицій» і пропагувати «патріотизм». Для мусульман вводять обмеження на релігійну освіту, обряди, архітектуру та одяг. Контроль над релігійними об'єктами міжнародні організації засуджують як грубе порушення свободи віросповідання [5].

Міжнародна спільнота активно реагує на кризу прав людини в Сіньцзяні, залучаючи понад 40 країн і багатосторонні організації: G7, ООН, ЄС і Організація ісламської співпраці. На 47-й сесії Ради ООН з прав людини 44 країни виступили зі спільною заявою, висловивши серйозну стурбованість. Найактивніше діють США, Канада, Велика Британія, Австралія та Нідерланди. Парламенти 9 країн ухвалили резолюції, засудивши репресії, а 11 країн прийняли законодавство, зокрема, наприклад, щодо бойкоту Олімпіади–2022 у Пекіні.

На національному рівні заходи вживають 17 країн, серед яких США, Німеччина, Туреччина, Литва, Тайвань і Японія. У 2020 році США прийняли Закон про права людини уйгурів, а в 2021 році ЄС, Велика Британія та Канада запровадили санкції проти китайських чиновників. Парламенти Канади, Нідерландів і Чехії визнали репресії геноцидом.

ООН та її експерти виступили зі спільними заявами, хоча політичний вплив Китаю ускладнює офіційні розслідування. Громадянське суспільство продовжує привертати увагу до порушень, сприяючи зростанню тиску на Китай [6].

Україна ж, як правило, утримується від публічних критичних заяв на адресу Китаю щодо порушень прав людини в Сіньцзяні. Однак у 2021 році українське представництво в ООН привернуло міжнародну увагу, коли відкликала свій підпис під спільною заявою 40 країн в ООН, яка засуджувала політику Китаю в Сіньцзяні, включаючи свавільні затримання уйгурів. За анонімними повідомленнями дипломатів в ООН, це сталося після того, як Китай пригрозив затримати постачання 500 тисяч доз вакцини CoronaVac Китай [7].

Більше того 6 жовтня 2022 року Україна не підтримала резолюцію Ради ООН з прав людини щодо розслідування можливого геноциду уйгурів у Китаї. Наступного дня посол Є. Філіпенко заявила, що Україна бажає змінити позицію і висловити підтримку резолюції, однак це вже не вплинуло на результат голосування [8].

Такою поведінкою України в ООН були невдоволені як міжнародні партнери, так і самі українці. У цілому існує три причини, чому Київ зайняв таку позицію. Окрім вищезгаданого медичного тиску з боку КНР, на Україну також вплинули й економічні відносини з Китаєм, адже станом на 2021 рік близько 15% українського експорту було спрямовано до Китаю.

Третьою важливою причиною стали зусилля української дипломатії вплинути на позицію Китаю стосовно війни, розв'язаної Росією проти України. Зокрема, метою було переконати Пекін утриматися від підтримки Росії,

особливо у військовій сфері. Однак така політика не є успішною, адже восени 2024 року низка західних джерел повідомила про наявність доказів постачання Китаєм зброї до Росії.

Отже, ситуація в Сінцзяні є однією з найгостріших сучасних криз у сфері прав людини, що викликала широке засудження з боку міжнародної спільноти: держав, правозахисних організацій та міжурядових інституцій. Репресивна політика китайської влади щодо уйгурів та інших національних меншин потребує системного міжнародного реагування.

Для України ця проблема набуває особливого значення в контексті зовнішньополітичних викликів, що вимагають пошуку балансу між економічною співпрацею з Китаєм, дипломатичним тиском партнерів та власними стратегічними інтересами. Водночас, захист демократичних цінностей і прав людини є важливим елементом міжнародної позиції України, який має залишатися пріоритетним.

Список літератури:

1. Zang X. Handbook on Ethnic Minorities in China: Handbook. Elgar Publishing Limited, Edward, 2016. 544 p. URL: <https://doi.org/10.4337/9781784717360> (date of access: 26.11.2024).
2. The Chinese Communist Party's Human Rights Abuses in Xinjiang. U.S. Department of State. URL: <https://2017-2021.state.gov/ccpabuses/#background> (date of access: 26.11.2024).
3. BBC News. China forcing birth control on Uighurs to suppress population, report says. BBC Home - Breaking News, World News, US News, Sports, Business, Innovation, Climate, Culture, Travel, Video & Audio. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-53220713> (date of access: 26.11.2024).
4. Xinjiang Abuses Show Need for Robust EU Forced Labor Law. Human Rights Watch. URL: <https://www.hrw.org/news/2024/02/29/xinjiang-abuses-show-need-robust-eu-forced-labor-law> (date of access: 26.11.2024).
5. У Сінцзяні посилюють правила для релігії. *Велика Епоха*. URL: <https://www.epochtimes.com.ua/suspilstvo-ta-polityka-kytayu/u-sinczyani-posylyuyut-pravyla-dlya-religiyi-156980> (дата звернення: 26.11.2024).
6. International Responses to the Uyghur Crisis - Uyghur Human Rights Project. Uyghur Human Rights Project. URL: <https://uhrp.org/responses/> (date of access: 26.11.2024).
7. Keaten J. AP Exclusive: Diplomats say China puts squeeze on Ukraine. *AP News*. URL: https://apnews.com/article/united-nations-china-europe-ukraine-health-a0a5ae8f735b92e39c623e453529cbb9?fbclid=IwAR2jXmBe77_Bdk0EUiZBpn7GcIzjJgKh3cytqXtuXcJ5Lp10aYrrLEgEQsQ (date of access: 26.11.2024).
8. Шевченко О. «Це просто ганьба». Україна не підтримала обговорення щодо геноциду уйгурів в ООН. Чому? *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/uyghur-genocide-china-un-human-rights-ukraine/32079554.html> (дата звернення: 26.11.2024).

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК ФАКТОР ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ БЕЗПЕКИ: ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Олександр Безрук

завідувач кафедри політології, соціології і культурології,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди,
кандидат політичних наук, доцент

E-mail: alex.bezruk@ukr.net

Російське повномасштабне вторгнення в Україну продемонструвало ревізійні настрої ядерної держави щодо існуючої системи світового порядку та недієздатність Організації Об'єднаних Націй, як гаранта сталого розвитку та мирного співіснування сучасних країн. Слід зауважити, що це не перший прояв такої дисфункції стосовно агресивних дій РФ. Можна згадати такі кейси як участь Росії у придністровському конфлікті (1992) [1], повне ігнорування з боку ООН знищення цивільного населення та соціальної інфраструктури у Чечні під час так званих військових заходів «по відновленню конституційного ладу» (1994-1996) та «контртерористичної операції» (1999-2009) [2]; агресію Росії проти Грузії (2008) [3], анексію Криму (2014) [4] тощо. В усіх згаданих випадках країна-агресор порушила територіальну цілісність об'єктів агресії - країн, які не мають ядерної зброї.

Окрім того, РФ продовжує зберігати членство у Раді Безпеки ООН, що також характеризує останню не найкращим чином. Парадокс полягає у тому, що Росія виступає «криголамом», котрий намагається винищити «правила гри», залишаючись при цьому повноправним учасником інституту, який ці правила має відстоювати [5]. Отже, сподівання, що «глобальна спільнота» здатна до активних дій у підтримці миру та чинних принципів міжнародного права видаються марними. Безпека на усіх рівнях (глобальному, регіональному, локальному) поступово перетворюється на симулякр, тому постає питання щодо перспектив існуючої архітектури системи забезпечення безпеки на тлі сучасних тенденцій демонтажу світового порядку.

Травматичний досвід двох світових війн у ХХ столітті сприяв актуалізації проблеми безпеки для світового співтовариства у контексті забезпечення параметрів її тривалості. Як відомо, рішення було винайдено у створенні наднаціональних структур, котрі мали би опікуватися питаннями війни та миру, і слугувати запобіжниками потенційної агресії з боку будь-якого суб'єкту світової політики. Навіть повний провал місії Ліги Націй не похитнув віри у можливість міжнародних інститутів серед переможців у Другій Світовій війні, наслідком чого стало створення ООН. Орієнтація на розбудову тривалого миру підсилювалась концепцією сталого розвитку і фактор безпеки тут був доволі очевидним. Безпека завжди виступала дефіцитним ресурсом протягом відомої

історії людства на всіх рівнях соціальної взаємодії, тому питання формування ефективного світового порядку з відповідною безпековою конструкцією знову стало на часі. До 1991 року проблему світової безпеки, певним чином, вдавалося вирішувати за рахунок двох потужних полюсів, котрі структурували навколо себе геополітичний простір та не ризикували вступати у відкритий конфлікт напряду між собою, якщо не брати до уваги факт Карибської кризи, де імовірність початку ядерної війни тяжіла до одиниці. У цілому, конфлікти переважно відбувалися на територіях третіх країн, у тому числі за участі проксі США та СРСР.

Після 1991 року здавалося, що проблема світової безпеки відійшла на другий план. Перша трійка ядерних держав займала різні геополітичні позиції: США – єдина світова супердержава, яка мала беззаперечний вплив на світовий політичний процес і демонструвала здатність виконувати функцію глобального поліцейського (прикладом може слугувати операція «Буря в пустелі»); Росія – аутсайдер, котра оговтувалася після розпаду комуністичного блоку та буквально залежала від західних фінансових позик; Китай був лише на старті економічного підйому і зосереджувався на внутрішніх проблемах. Інші країни не могли конкурувати у військовому, економічному, політичному та інших вимірах із США [6]. Тому, суттєві загрози світовій безпеці на той момент були практично відсутні або не сприймалися як такі, хоча світовий порядок де-факто зазнав перших трансформацій, адже перетворився на нетривалий час з біполярного на монополярний.

Логіка світового розвитку створила глобальну ілюзію, що у XXI столітті розв'язання основних суперечностей між державами відбуватимуться в економічному полі, а питання, наприклад, територіальних кордонів, національного суверенітету та імперських амбіцій вже назавжди вирішені у столітті попередньому. Збройні конфлікти, якщо й будуть відбуватися, то локально й переважно у форматі низької інтенсивності [7].

Таке світобачення цілком імпонувало елітам і націям колективного Заходу в першу чергу. Безпекові питання для європейських країн теж, начебто, було вирішено за рахунок включення до НАТО, а по суті, входженням під ядерну парасольку США. Але західні демократії не помітили (або не бажали помічати), що вони поступово сприяли економічному зростанню авторитарних країн. Якщо з Китаєм це було зрозуміло визначально, то РФ у 1990-х – поч. 2000-х рр. демонструвала ознаки демократизації та орієнтованість на західні цінності. Але після стабілізації правлячого режиму всі демократичні реформи були згорнуті – відбувся авторитарний транзит з актуалізацією імперських амбіцій.

На теперішній час, російська війна проти України, слугує результатом не лише помилок українського керівництва в різні періоди, але й політики «умиротворення агресора», яку реалізовували ЄС та США де-факто з 2008 року попри акти агресії РФ проти колишніх республік СРСР і прояви гібридної війни проти самого колективного Заходу.

Попередній аналіз ситуації дозволяє зробити деякі висновки стосовно безпекової проблеми у контексті особливостей російсько-української війни:

1. Існуюча система світової (міжнародної) безпеки не відповідає сучасним викликам через відсутність дієвих механізмів силового впливу на країну-агресора.
2. Посягання на національний суверенітет та територіальну цілісність з боку ядерної держави актуалізує питання для неядерних країн щодо створення власного ядерного арсеналу задля запобіганню агресії та самозбереження.
3. Військові альянси та опора на міжнародні організації є ненадійними з точки зору швидкої відповіді на збройний напад противника, тому лише власні збройні сили та ядерна зброя здатні попередити агресію або нанести нищівного удару ворогові у короткий термін від її початку.
4. Напад РФ створює прецедент для інших, в першу чергу, автократій, щодо перегляду державних кордонів та посягань на суверенітети інших держав, доволі часто прикриваючись гаслом відновлення так званої «історичної справедливості».
5. Практика порушення РФ правил ведення війни, поводження з військовополоненими та цивільним населенням на тимчасово окупованих територіях, знищення цивільної інфраструктури, повітряний терор та інші злочинні дії демонструють абсолютну зневагу держави-агресора до чинних міжнародних норм плюс відсутність дієвої реакції з боку ООН – все це свідчить про злам світового устрою.
6. В умовах російської агресії безпека ЄС вже знаходиться під загрозою, адже експансіоністські інтереси РФ не обмежуються територією України, а скоріше за все стосуються відновлення зони впливу колишнього СРСР у Центральній Європі.
7. Неконсолідована реакція демократичних країн на агресивні дії РФ сприяє послабленню ролі колективного Заходу на глобальній арені, у той же час зміцнюючи позиції авторитарних / тоталітарних держав. Досвід попередніх війн свідчить, що лише мілітаризація демократичних суспільств та вчасна силова реакція на агресивні дії здатні підтримувати баланс сил у світі.

Список літератури:

1. Коцур В.В. Етнополітичний конфлікт у Придністров'ї у контексті українсько-молдовських міждержавних відносин : монографія / Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. Київ: ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса, 2013. 271 с.
2. Galeotti, Mark. Russia's Wars in Chechnya. 1994-2009. Osprey Publishing. 144 p.
3. Херпен, Мартін Ван. Війни Путіна. Чечня, Грузія, Україна. Незасвоєні уроки минулого. Vivat. 2015. 304 с.
4. Березовець Т. Анексія. Острів Крим. Хроніки «гібридної війни». Київ. Брайт Букс. 2015. 392 с.
5. Печерський А. Чому ООН щодо росії має повторити приклад Ліги Націй. *Армія INFORM*. 18.12.2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/12/18/chomu-oon-shhodo-rosiyi-maye-povtoryty-pryklad-ligy-naczij/>
6. Бжезінський Зб. Велика шахівниця. Харків. Фабула. 2019. 288 с.
7. Crevelde, Martin Van. The Transformation of War: The Most Radical Reinterpretation of Armed Conflict Since Clausewitz. Free Press. 1991. 272 p.

ПЕРІОДИЧНА ПРЕСА ХОРВАТІЇ ЯК МОЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ «М'ЯКОЇ СИЛИ» УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (НА ПРИКЛАДІ ЧАСОПISУ «НОВА ДУМКА»)

Євген Блінов

старший викладач кафедри періодичної преси та медіаредагування,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
аспірант кафедри журналістики,
Запорізький національний університет

E-mail: blinov.od@gmail.com

Науковий керівник: к.н. із соц. комунік., доц. Костюк Ю.В.

В той час, коли український народ зі зброєю в руках виборює право на своє існування, представники влади та громадянське суспільство мають пам'ятати про необхідність використання у зовнішній політиці усіх наявних засобів для досягнення мети: інтеграції в Європейський Союз та Організацію Північноатлантичного договору (НАТО). Для цього слід застосовувати інструментарій дій, які прийнято називати «м'якою силою».

Термін «м'яка сила», як зазначає дослідниця О. Фесик, викладений 1990 р. Дж. Наємом, який охарактеризував його як «здатність змушувати хотіти іншого того ж чого хочеш сам, й впливати на вибір нематеріальними чинниками, такими як привабливість, культура, політичні цілі, інститути, принципи, які відповідають чинному законодавству та мають високий авторитет у суспільстві» [6, с. 199]. Своєю чергою дослідниця Ю. Святковська наголошує: «Інструменти «м'якої сили» такі, як міжнародне співробітництво у певних сферах, надання безвідплатної допомоги іншим країнам, участь у постконфліктному (посткризовому) відновленні на території інших країн, публічна та культурна дипломатія, тощо, для впливу на інші країни та регіони світу найбільш активно використовують такі провідні країни, як: США, Європейський союз, КНР» [3, с. 86]. Використовуючи саме «м'яку силу», Україна має працювати із громадянським суспільством країн ЄС, переконуючи найактивніших представників підтримати наші європейські прагнення. Серйозним важелем на цьому шляху може стати українська діаспора, яка протягом століть проживає на території окремих держав, зокрема на Балканах. Наша країна активно вивчає досвід Хорватії, яка, загартована у боях за незалежність у першій половині 1990-х років, відновила суверенітет та територіальну цілісність, стала членом ЄС та НАТО. Про зацікавленість України у дослідженні унікального шляху хорватів до їхньої мети розповіла журналістам віцеспікерка українського парламенту Олена Кондратюк, яка очолювала делегацію Верховної Ради під час робочого візиту до Хорватії у листопаді 2024 року [5]. Як пишуть у книзі 7 видання «Українці Хорватії» Алла та Віктор Атаманенко, після початку повномасштабного вторгнення Росії

діаспоряни намагаються проводити активну громадсько-політичну діяльність (зокрема за участі Посольства України), що має спонукати хорватів підтримувати нашу боротьбу [1]. Тим більше, що, за даними ООН, на території балканської держави станом на 31 жовтня 2024 року перебувають понад 27 тисяч переселенців з України [13].

Торуючи свій шлях до євроатлантичної спільноти, Україна може і має опиратися на нашу діаспору в Хорватії. На історичних територіях цієї країни вихідці з західноукраїнських земель живуть з середини XVIII століття [4]. Слід зауважити, що, на відміну від України, офіційний Загреб ще з часів соціалістичної Югославії вважає русинів та українців окремими етносами: згідно з переписом 2021 року, русинів нараховувалось 1343 особи, українців – 1905 осіб [12]. Європейське законодавство захищає права національних меншин. Тому, попри малу чисельність, діаспора веде активну діяльність, одним з головних напрямків якої є видання преси рідними мовами. В Хорватії виходять українською часописи «Вісник української національної меншини Хорватії» та «Слово Кобзаря», русинською – часопис «Нова думка», альманах «Думки з Дунаю» та дитячий журнал «Венчик».

Попри певну напругу минулих років щодо питання ідентичності, про яку, зокрема, писав дослідник Н. Нагірний [2], сьогодні українці та русини Хорватії щільно співпрацюють у просуванні ідеї необхідності збереження мови та традицій. В 5 номерах за 2024 рік часопису «Нова думка», який є офіційним виданням Союзу русинів Республіки Хорватія та виходить 6 разів на рік (наклад – 600 примірників), публікуються матеріали про життя не тільки русинів, але й українців. Число 239 (1) містить 6 публікацій із згадкою про українців та українство. Дві з них присвячені релігійним подіям (українці – діаспоряни та переселенці – брали участь у церковних службах), одна замітка інформує про художню виставку за участю уродженця Ужгорода. Також наявні інтерв'ю з русином-емігрантом, життєва історія та портретний нарис про поета, який відстоював єдність русинів та українців. Зазначимо, що в репортажі «Святкування Різдва Христового у Рієці» В. Провчи згадана дружина українського посла, яка у своїй промові не оминула тему війни в Україні, проте її ім'я та прізвище навіть не вказані [10]. У числі 240 (2) часопису наявні 5 відповідних матеріалів. Тематика: культурна діяльність (2), релігійні заходи (2), а також звіт Н. Гнатко про День русинів у Румунії, в якому взяли участь науковці з України [8]. З 5 публікацій про українців у числі 241 (3) три присвячені подіям культурного життя, зокрема святкуванню Дню національних меншин у Вуковарі. Викликає інтерес інтерв'ю з монахинею Навкратією Пап, яка на початку 1990-х рр. разом з іншими молодими русинами та українцями, рятуючись від війни, прибула до України та вступила в Київський університет [11, с. 12].

Число 242 (4) має також 5 публікацій про українців: три присвячені культурним питанням, дві – релігійним подіям. Зокрема, в церкві св. Севастіана в Рієці відтепер постійно служить панотець Савяк, родом зі Львова, який автор замітки чомусь відніс до Закарпаття [9]. Цілих 8 публікацій присвячені українській національній меншині в числі 243 (5) «Нової думки». Одна замітка являє собою офіціоз (зустріч представників національних меншин у Вуковарі),

шість творів присвячені культурній тематиці. Найцікавішою публікацією є інтерв'ю із засновником та керівником культурно-мистецького товариства русинів та українців «Рушняк» (м. Рієка) Владимиром Провчи. Цей журналістський матеріал містить інформацію про те, що очільник спільноти отримав нагороду від Закарпатської обласної адміністрації за надання безкоштовного прихистку для українських переселенців до Хорватії у 2022 р. [7, с. 12].

Отже, видання хорватських русинів «Нова думка», яке що номера виходить на 31 шпальті, у 2024 р. присвятило діяльності українців менше 10 публікацій в кожному випуску. Переважну більшість таких матеріалів виконано в інформаційних жанрах та присвячено культурному й релігійному життю української діаспори в Хорватії. Попри те, що зараз на сторінках видання через згадку про переселенців лише зрідка згадується війна України за незалежність, «Нова думка» могла би стати справжнім інструментом «м'якої сили» з просування наших інтересів за кордоном. Співробітники амбасади в Загребі могли би частіше відвідувати різноманітні заходи за участі хорватських русинів та ініціювати певні двосторонні активності й, таким чином, регулярно ставати героями публікацій «Нової думки». Доречним кроком виглядає започаткування постійної колонки або рубрики, в якій могли би виступати як дипломати, так і представники української культурної та медіаспільнот із матеріалами про життя українців, перш за все мешканців та вихідців з Закарпаття, з яким у балканських русинів давні зв'язки. Таким чином, офіційно визнана Загребом національна меншина, яка має певні права, а значить, і політичний вплив, могла би стати нашим надійним партнером у медіасередовищі Хорватії і через це посилити український вплив на культурну та політичну еліту балканської держави.

Список літератури:

1. Атаманенко А., Атаманенко В. Діяльність українців Хорватії під час російсько-української війни (лютий 2022 - липень 2024). *Українці Хорватії: Матеріали та документи* / за ред. С. Бурди. Кн. 7. Загреб, 2024. С. 33–47.
2. Нагірний М. З. Хорватські русини та українці: суспільство, ідентичність, культура наприкінці ХХ століття. Нововолинськ: Видавнича група «Формат», 2012. 328 с.
3. Святковська Ю. О. «М'яка сила» як інструмент зовнішньої політики держави. у дослідженнях міжнародних відносин. *Наукові праці. Політологія*. 2017. Вип. 285. Т. 297. С. 83–87.
4. Українська громада в Республіці Хорватія. *Посольство України в Республіці Хорватія*. 12 травня 2020 р. <http://surl.li/uxoevs> (дата звернення 30.11.2024).
5. Успішний досвід Хорватії стане у пригоді для повоєнної трансформації України. *Голос України*. 15 листопада 2024 р. URL: <http://www.golos.com.ua/article/380778> (дата звернення 29.11.2024).
6. Фесик О. Категорія «м'яка сила» у дослідженнях міжнародних відносин. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2015. № 11. С. 196–209. URL: <http://surl.li/fglraz> (дата звернення 29.11.2024).
7. Балатинац А. Культурне дружба руснацох и українцох приморско-горанскей жупанії «Рушняк». *Нова думка*. 2024. Ч. 243 (5). С. 10–12. URL: <http://surl.li/ytdhpa> (дата звернення 30.11.2024).
8. Гнатко Н. Дзен русинох у Румунії. *Нова думка*. 2024. Ч. 240 (2). С. 22. URL:

- <http://surl.li/jyvqmd> (дата звернення 29.11.2024).
9. Провчи В. Грекокатолики у Риеки достали стаємного паноца. *Нова думка*. 2024. Ч. 242 (4). С. 15. URL: <http://surl.li/lzcoot> (дата звернення 29.11.2024).
 10. Провчи В. Преслава Крачуна у Риеки. *Нова думка*. 2024. Ч. 239 (1). С. 11. URL: <http://surl.li/wjihbk> (дата звернення 30.11.2024).
 11. Седлак В. О духовним поволаню – шведочене монахині. *Нова думка*. 2024. Ч. 241 (3). С. 12–13. URL: <http://surl.li/jpybly> (дата звернення 30.11.2024).
 12. Nacionalne manjine danas. *Savjet za nacionalne manjine*. URL: <http://surl.li/gtkysb> (дата звернення 29.11.2024).
 13. Ukraine Refugee Situation. *Operational Data Portal of the UN Refugee Agency*. URL: <http://surl.li/asbjv> (дата звернення 30.11.2024).

УКРАЇНСЬКЕ ОСВІТЯНСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ У ПІСЛЯВОЄННІЙ УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Степан Борчук

професор кафедри всесвітньої історії,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
доктор історичних наук, професор
E-mail: stepan.borchuk@pnu.edu.ua

Британський теоретик соціалізму і промисловець Роберт Оуен мріяв що велике та прекрасне майбутнє людства буде засноване на основах розумного існування – існування, де одним єдиним видом суперечки буде суперечка з виробництва найбільшого підсумку щастя для людського роду. Проте, цивілізаційна криза початку ХХІ століття, яскравим виявом якої стало повне нехтування норм міжнародного співжиття, виробленого людством упродовж другої половини ХХ ст., після жахів Другої світової війни, путінською Росією, її агресія проти України, розпочата у лютому 2022 року, засвідчила також глибоку кризу ціннісних орієнтирів у світовому освітянському просторі, кризу у цілепокладанні в освіті в цілому.

Професійна освіта довоєнного періоду визнавала основним своїм завданням тільки формування конкурентоздатності сучасного професіонала, для теперішнього ситуаційного ринку праці. Її ідеологи та розробники концепцій не звертали уваги на те, що професіонал повинен бути ще життєздатним громадянином, а в першу чергу, – ще й Людиною [3, с. 4].

Криза сучасного світопорядку, яка унеможливила не допустити здійснення агресії не просто будь-якої країни, а членом Ради Безпеки ООН, на порядок денний висунула завдання необхідності переформотування освітнього простору, в якому б плекалися загальні цінності людського суспільства, а вже на їх підґрунті формувалися б необхідні для виживання людства компетентності.

Трансформація цілепокладання в освітянському середовищі післявоєнної України має стати шляхом до сталого розвитку суспільства. В основу цілопокладання у сфері освіти повинно бути покладено формування усвідомлення професіоналом рівня вимірності між благами, що надає застосування технології професії та життєдіяльності і рівнем небезпеки її застосування не тільки в момент отримання задоволення від її використання, а й в «трансгенераційному» вимірі, поза межами екзистенційного фізичного існування конкретної людини [1, с. 23].

У цьому контексті освітнє середовище післявоєнної України, відмовившись від пріоритетності компетентнісного підходу, має забезпечити умови для утвердження засад ціннісно – компетентнісного підходу. На основі цінностей сталого розвитку суспільства має сформулювати перелік життєво – необхідних компетентностей, розробивши такі нові стандарти освіти, в яких пріоритет мали б життєві соціально значущі цінності та пов'язані з ними життєво – необхідні компетентності. Післявоєнне освітнє середовище в Україні має забезпечити умови для реалізації персоналізованої технології навчання, яка б змогла виробити персоналізовані програми, які б передбачали використання сучасних форм, методів навчання, вибудовуючи ефективний шлях реалізації освітнього етапу повноцінного життя людини [2, с. 23].

Отже, для забезпечення сталого розвитку післявоєнної України в освітньому середовищі має відбутися трансформація цілей освіти від «підготувати конкурентоспроможних фахівців» до «творення повноцінного життя кожної особисті українця». В цілепокладанні має бути співвідношення, яке встановить взаємозв'язок між рівнем повноцінного життя з інтегральним показником ідентифікації людини (набір даних природою (Богом) здібностей), між сукупністю технологій життєдіяльності людини у її багатьох сферах та рівнем самоідентифікації людини (правильного бачення себе та свого оточення), зі ступенем усвідомлення ризиків застосування технологій життєдіяльності. Таке співвідношення не тільки чітко визначить цілі освіти для щасливого існування пересічного українця, але й забезпечить можливість реалізації цілей сталого післявоєнного суспільства в Україні вцілому через рівень усвідомленості кожним українцем ризиків, які несуть технології, що застосовуються тією чи іншою людиною у своїй діяльності, тим самим впливаючи на умови існування інших. Освіта знову стане найефективнішим засобом, яким володіє суспільство, щоб протистояти викликам майбутнього. Саме освіта буде формувати завтрашній світ молодій генерації українців, що будуть виховуватися новими носіями духовних цінностей та моральних ідеалів, сформованих в умовах жорстокої боротьби за незалежність України проти путінсько-орківських орд сучасної Росії.

Список літератури:

1. Азізов Т., Орлова О. Вплив війни на навчальні заклади та можливості навчання. *Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи: Матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 р. Львів – Торунь. Liha-Pres, 2024. 368 с.*
2. Бабко Н. Перспективи розвитку вищої освіти в умовах постконфліктного відновлення: виклики та шляхи розвитку. *Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період:*

виклики, правила, перспективи: Матеріали всеукраїнського науково- педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 р. Львів – Торунь. Liha-Pres, Львів. 2024. 368 с.

3. Лавріненко О. Розвиток педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти в цифровому освітньому середовищі у повоєнний час. Вид-во ТОВ «Юрка Любченка». Київ, 2024. Електронне видання. 125 с.

ОБОРОНА СТРАТЕГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ: МІЖНАРОДНА РЕАКЦІЯ, ГУМАНІТАРНІ ТА ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ

Дар'я Вельбой

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

E-mail: daria.velboi@student.karazin.ua

Науковий керівник: к.екон.н., доц. Панова І.О.

Оборона металургійного комбінату «Азовсталь» стала однією з ключових подій повномасштабного вторгнення. Під час запеклих боїв, що тривали 86 днів, завод став останнім місцем опору російській агресії в місті. Це змінило не лише хід війни, але й призвело до великих політичних та гуманітарних наслідків, а також викликало бурхливу реакцію світу.

Західні ЗМІ активно висвітлювали оборону, наголошуючи на героїзмі українських захисників та складній гуманітарній ситуації в регіоні: BBC у своїх репортажах детально розповідала про ситуацію в Маріуполі, зокрема про евакуацію мирного населення та складні умови перебування військових. Видання також висвітлювало міжнародні заклики до припинення вогню та створення гуманітарних коридорів [1]. Institute for the Study of War публікував регулярні оцінки російської військової кампанії, в яких значна увага приділялася ситуації на комбінаті [2; 3]. PBS NewsHour повідомляв про зустріч у Німеччині, де брали участь представники США та понад 40 країн та обговорювалися питання підтримки України. Йшлося про збільшення постачання зброї для протидії нападам [4].

Reuters зазначав, що країни Заходу, на відміну від інших, мають можливість надавати допомогу Україні наземним шляхом, що є важливим фактором підтримки оборони таких стратегічних об'єктів. CEPA (Центр аналізу європейської політики) наголошував на тому, що західні країни мають визнати свою безпосередню участь у захисті безпеки України. Це передбачало підтримку у військовому плані. Із наведених прикладів можемо зробити висновок, що західні країни активно підтримували Україну, надаючи дипломатичну допомогу в її боротьбі за суверенітет.

Лідери держав також закликали негайно допомогти тим, хто опинився в облозі. Зокрема, Президент США Джо Байден висловив підтримку,

зазначивши, що «мужність і стійкість захисників, зокрема тих, хто захищає «Азовсталь», вражає весь світ» [5]. Борис Джонсон, на той час прем'єр-міністр Великої Британії, зазначив: «Захисники Маріуполя, включно з героями «Азовсталі», показали неймовірний приклад мужності та відданості своїй країні» [6], а голова Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн заявила: «Європа поруч з Україною. Ми захоплюємося хоробрістю українських воїнів, які захищають свою землю, зокрема тих, хто захищає «Азовсталь».

До кінця березня 2022 року ситуація в оточеному Маріуполі стала надважкою, тож ГУР та ще кілька десятків волонтерів втілили те, що світ вважав неможливим. 21 березня, незважаючи на повний контроль міста окупантами та складний маршрут, на завод прибув перший український гелікоптер, який доставив гуманітарну допомогу, бійців та забрав важких поранених. Згодом вдалося здійснити ще п'ятнадцять таких проривів. На жаль, не всім вдалося потрапити на підконтрольну Україні територію, але ця операція показала всьому світу, що держава захищатиме «Азовсталь» до поки це можливо.

Світ скористався цим та вкотре засудив агресію Росії. ЗМІ активно висвітлювали прориви, що допомогло привернути увагу до важких умов, в яких перебували люди. Міжнародні організації продовжували закликати до створення безпечних гуманітарних коридорів і припинення вогню. Деякі держави використовували ці події як аргумент у дипломатичних спробах посилити тиск на державу-агресорку для проведення мирних переговорів. Вони підкреслили, що необхідність таких воєнних операцій є наслідком російської блокади.

У кінці квітня було зроблено кілька спроб організувати гуманітарні коридори з Маріуполя і, попри зриви та обстріли, 7 травня 2022 року вдалося евакуювати цивільних осіб на підконтрольну Україні територію [7], а 16 травня оборонці вийшли у полон. Процеси координували ООН та Червоний Хрест. Станом на 2024 рік понад 900 військовослужбовців досі лишаються в російському полоні та зазнають сильного фізичного і психологічного тиску. Незважаючи на заяви міжнародних організацій, їхні дії не підтверджуються результатами. Обіцяні умови щодо оперативного обміну, захисту прав полонених та належної допомоги не були виконані.

Отже, міжнародне співтовариство високо оцінило стійкість українських військових. Країни переглянули свою політику стосовно України та збільшили підтримку у вигляді економічної та військової допомоги. Важливість співпраці між державами стала очевидною. Новий поштовх отримали і гуманітарні ініціативи – зросла кількість пропозицій щодо відновлення постраждалих регіонів. Цей етап розгорнув нову сторінку в міжнародній політиці і став важливим уроком про те, як потрібно діяти в складних умовах задля захисту населення та збереження миру.

Список літератури:

1. BBC News. Safe passage for civilians to leave Mariupol under way. URL: <https://www.bbc.com/news/live/world-europe-61252785> (дата звернення: 15.11.2024)

2. Critical threads. Russian Offensive Campaign Assessment, April 28. URL: <http://surl.li/vtkuoa> (дата звернення: 15.11.2024)
3. Critical threads. Russian Offensive Campaign Assessment, May 9. URL: <http://surl.li/qoiyah> (дата звернення: 15.11.2024)
4. PBC News. As the West increases arms shipments to Ukraine, worries grow about the reaction in Russia. URL: <http://surl.li/njggxz> (дата звернення: 15.11.2024)
5. BBC News Україна. Битва за Донбас, «Азовсталь» тримає удар. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-61156831> (дата звернення: 15.11.2025)
6. BBC News Україна. Росія штурмує «Азовсталь», Джонсон дасть Україні ракети і бойові дрони. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-61314621> (дата звернення: 15.11.2024)
7. BBC News Україна. Всіх жінок, дітей та літніх людей вивезли з Азовсталі. Але там лишаються військові. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-61358307> (дата звернення: 15.11.2024)

НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Маріанна Гладиш

доцент кафедри міжнародної безпеки
та стратегічних студій,

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кандидат політичних наук, доцент

E-mail: mgladysh@ukr.net

Анна-Марія Гладиш

студентка магістратури

ОП «Міжнародна безпека та права людини»,
Львівський національний університет імені Івана Франка

E-mail: annagladysh@ukr.net

Повномасштабна війна росії проти України, розпочата у 2022 році, стала переломним моментом, який виявив нездатність існуючої міжнародної системи безпеки адекватно реагувати на нові загрози. Російське вторгнення в Україну стало явним доказом того, що закінчення холодної війни не принесло довгоочікуваної стабільності в євроатлантичному регіоні. Існуючі механізми колективної безпеки, такі як НАТО, ОБСЄ та договори про контроль над озброєннями, виявилися неспроможними запобігти російській агресії. Ця війна не лише стала наслідком системних прорахунків у європейській архітектурі безпеки та свідчить про необхідність її радикальної трансформації, але й виявила ряд нових, складних викликів, з якими зіштовнулися європейські держави. По-перше, російська агресія продемонструвала, що загроза міжнародній безпеці може виходити не лише від державних акторів, але й від авторитарних режимів, які прагнуть відновити сфери впливу та підірвати міжнародний порядок. По-друге, залежність європейських країн від російських енергоносіїв виявилася вразливою точкою, яку Москва активно

використовувала як інструмент політичного тиску. Це спонукало Європу до диверсифікації джерел енергії та посилення енергетичної незалежності. По-третє, російські хакерські атаки на критичну інфраструктуру європейських країн стали новим виміром гібридної війни. Це підкреслює необхідність посилення кіберзахисту та міжнародної співпраці у цій сфері [2].

Війна в Україні спричинила нову хвилю міграції, що поставила перед європейськими країнами складні гуманітарні та політичні завдання.

Хоча деякі експерти вважають, що мир в Україні може бути досягнутий шляхом відновлення довіри та співпраці, реальність є набагато складнішою. Російська агресивна політика протягом останніх років підірвала будь-які шанси на швидке відновлення довіри. Незважаючи на це, Європа не може дозволити собі послаблювати підтримку України, оскільки це може мати негативні наслідки для всієї європейської безпеки.

Прагнення Європейського Союзу до більшої стратегічної автономії – це не просто реакція на поточну кризу, спричинену російською агресією. Це тривалий процес, що відображає бажання ЄС стати більш незалежним у прийнятті рішень та менш залежним від зовнішніх факторів. Ця тенденція, безсумнівно, визначатиме європейську політику на довгі роки. Бажання ЄС зменшити свою залежність від США та протистояти російській експансії спонукає його до зміцнення своєї оборонної спроможності [1]. Однак, такі прагнення суперечать інтересам росії, яка прагне зберегти Європу слабкою та розділеною. Тому конфлікт між ЄС та росією є неминучим, незалежно від конкретних кроків, які вживає ЄС.

Глобальні зміни створюють нові виклики для європейської безпеки. Продовження підтримки України є ключовим елементом у забезпеченні стабільності на континенті та демонструє рішучість ЄС захищати свої цінності та інтереси.

Попри те, що ЄС стурбований майбутніми напрямками американської політики безпеки, його власне бачення Китаю як "партнера, конкурента і суперника" [2] може поглибити розбіжності між Брюсселем та Вашингтоном. Європейський підхід, який намагається балансувати співпрацю з Китаєм та конкуренцію, суттєво відрізняється від більш конфронтаційної позиції деяких американських політиків. Російсько-українська війна створила сприятливий ґрунт для розширення китайського впливу. Як росія, так і Китай прагнуть підірвати заснований на правилах міжнародний порядок, хоча і використовують для цього різні інструменти. Ця спільна загроза вимагає від Заходу більш чіткої та узгодженої стратегії, а не просто декларативних заяв.

Виходячи з сучасного стану російсько-української війни та її впливу на європейську систему безпеки, можна окреслити декілька сценаріїв розвитку подій:

1) Сценарій "затяжної війни"

Затяжний конфлікт в Україні може призвести до деградації системи європейської безпеки. Кооперативна безпека, заснована на довірі та прозорості, опиниться під загрозою, а ризики нових конфліктів зростуть. Військова підтримка України може стримати російську агресію, але відсутність перемоги послабить позиції Європи на світовій арені. Тривала війна загострить глобальну

нестабільність і може призвести до нових конфліктів, чим скористаються інші гравці, зокрема Китай.

2) *Сценарій “Поступове посилення протистояння сторін без явних ознак повномасштабного конфлікту”*

Тривала війна несе в собі небезпеку поступового загострення конфлікту, особливо з урахуванням мінливої політичної ситуації у світі. Можливі локальні провокації, інциденти на кордонах НАТО та інші дії, які можуть призвести до неконтрольованої ескалації. Хоча сторони можуть оголошувати перемир'я, це не гарантує довготривалого миру.

3) *Сценарій “великого загострення або повномасштабної війни”*

Ескалація конфлікту несе в собі значні ризики. Росія може вдатися до ядерного шантажу, масштабних кібератак або навіть обмеженого застосування ядерної зброї. У відповідь НАТО може розпочати військові дії, що призведе до катастрофічних наслідків для всіх сторін. Глобальна криза може об'єднати Європу, але західний світ втратить свою домінуючу роль. Існуюча система міжнародних відносин руйнуватиметься, а Китай може скористатися цим, щоб зміцнити свої позиції. Європейська безпека опиниться під загрозою, зросте ризик ядерної війни, і почнеться нова гонка озброєнь.

Усі три окреслені сценарії є похмурими для ЄС та Європи загалом. Тому як політики, так і експерти все частіше вважають, що єдиний спосіб їх уникнути — це забезпечувати Україну достатньою кількістю зброї та боєприпасів, щоб українські сили могли перемогти росію на полі бою. Лише якщо росія визнає свою поразку на лінії фронту, вона захоче вести переговори щодо справжнього мирного врегулювання. Якщо, навпаки, росія підбадьориться, успішно підкоривши Україну, є всі підстави очікувати, що вона спробує захопити більше території, чи то в Молдові, чи в Балтійських країнах.

Не можна заперечувати, що війна проти України стала критичним моментом для європейської архітектури безпеки. З одного боку, це призвело до об'єднання та зміцнення НАТО, а з іншого боку, призвело до прийняття ЄС та його державами-членами деяких ключових політичних рішень щодо оборонної інтеграції.

Найближчі роки для Європи будуть ознаменовані необхідністю стримувати російську агресію та одночасно протистояти новим загрозам, які постають у мінливому світі. Глобальні зміни, перерозподіл сил та нові геополітичні реалії вимагають від Європи адаптації до нових умов. Формування нових регіональних союзів та центрів впливу свідчить про те, що міжнародна політика стає все більш фрагментованою та конкурентною.

Список літератури:

1. Івасечко О., Цебенко О. Нова оборонна стратегія ЄС «Стратегічний Компас» як відповідь на сучасні гібридні загрози. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/247/6955/14479-1?inline=1> (дата звернення: 23.11.2024)
2. Російська війна проти України як тригер змін міжнародної безпеки: базові наративи. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/rosiyska-viyna-proty-ukrayiny-yak-tryher-zmin-mizhnarodnoyi> (дата звернення: 22.11.2024)

3. Nosenko S. “Why Ukraine will remain central to the future of European security” URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/why-ukraine-will-remain-central-to-the-future-of-european-security/> (date of access 28.11.2024)

КАРАЗІНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГАХ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Марина Григор'єва

доцент кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат історичних наук

E-mail: maryna.hryhorieva@karazin.ua

Цілі сталого розвитку (ЦСР, Глобальні цілі), ухвалені Організацією Об'єднаних Націй у 2015 році, передбачають «глобальне партнерство, засноване на дусі посиленої глобальної солідарності» [15, с. 6] та активну участь представників усіх сфер суспільства у їхній реалізації. Остеронь цього процесу, звісно, не залишаються і заклади вищої освіти.

Важливим лакмусовим папірцем для визначення ефективності університетів в досягненні цілей сталого розвитку виступають дослідження провідних міжнародних рейтингових агентств в галузі вищої освіти Times Higher Education (THE) та Quacquarelli Symonds (QS). В межах даного тексту розглянемо показники у цих рейтингах одного з найстаріших та найбільш визнаних на міжнародному рівні українських ЗВО — Каразінського університету.

Починаючи з 2019 року, агентство Times Higher Education щорічно публікує THE Impact Rankings, що оцінює заклади вищої освіти за прогресом в досягненні кожної з 17 цілей сталого розвитку. Методологія рейтингу включає, зокрема, аналіз досліджень науковців університетів в галузі сталого розвитку, управління ресурсами, рівня соціальної відповідальності та ефективності партнерської діяльності, спрямованої на втілення ЦСР в життя. Заповнюючи анкети на участь в оцінюванні, університети мають надати відомості щодо діяльності в межах Цілі сталого розвитку 17 («Партнерство заради сталого розвитку»), а також як мінімум трьох інших цілей, за якими вони є найбільш успішними.

Каразінський університет бере участь у THE Impact Rankings з 2021 року, коли він посів позицію 801–1000 в глобальному масштабі. З 2022 року ЗВО знаходиться на сходинці 1001+ (з 2024 року — 1001–1500) [8].

У 2024 році за окремими цілями університет займає такі позиції:

- Ціль 14. Збереження та стале використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку — 401–600.
- Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші — 401–600.

- Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку — 301–400 [8].

Загалом THE Impact Rankings 2024 оцінює 2152 ЗВО зі 125 країн [8]. Для порівняння, у першому виданні рейтингу (2019 р.) взяли участь понад 450 університетів з 76 країн [13], у другому (2020 р.) — 768 ЗВО з 85 країн [12], у третьому (2021 р.) — 1118 університетів з 94 країн [11], у четвертому (2022 р.) — 1406 ЗВО зі 106 країн [10], у п'ятому (2023 р.) — 1705 університетів зі 115 країн [9]. Тобто географія учасників та їхня кількість стрімко зростають з кожним роком, що свідчить, по-перше, про відданість провідних світових університетів цілям сталого розвитку, а по-друге, про посилення конкуренції в середовищі вищої освіти.

Рейтингове агентство Quacquarelli Symonds видає щорічний рейтинг зі сталого розвитку QS Sustainability Rankings з 2022 року. Методологія цього дослідження базується на аналізі трьох індикаторів:

- *Вплив на довкілля / Environmental Impact* (показники: дослідження в галузі екології, екологічна освіта та екологічна стійкість);
- *Соціальний вплив / Social Impact* (показники: рівність, обмін знаннями, вплив освіти, працевлаштування та партнерство, здоров'я та добробут);
- *Управління / Governance* (показники: етика, практика найму на роботу, прозорість прийняття рішень) [6].

Каразінський університет вперше увійшов до рейтингу QS Sustainability Rankings у 2023 році та посів позицію 842 – 840 в глобальному масштабі та 3 місце серед українських університетів після Національного університету «Львівська політехніка» та Сумського державного університету. У 2024 році ЗВО зберіг свою позицію серед українських університетів та перемістився на 847 місце в глобальному масштабі. Найкращий результат університет продемонстрував за індикатором *Управління / Governance*, за яким посів 296 місце в глобальному масштабі [6].

Кількість університетів – учасників рейтингу також стрімко збільшується. Якщо у 2022 році до QS Sustainability Rankings увійшли 700 університетів [7], то у 2023 році їхня кількість збільшилася до 1394, а у 2024 році — до 1751 [6]. Якщо розглядати українські ЗВО, то у першому виданні рейтингу не було представлено жодного з них, у другому виданні (2023 р.) взяли участь 8 українських університетів, а у третьому (2024 р.) — 17 [6].

Варто відзначити, що у 2023 році Каразінським університетом було прийнято низку політик сталого розвитку:

- Політику залучення грошових коштів та інших ресурсів (фандрейзингу) [1];
- Політику інвестування [2];
- Політику в сфері публічних закупівель [3].

Прийняття та реалізація цих політик, а також Стратегії екологічної стійкості Каразінського університету [4] позначилися на показниках ЗВО у міжнародних рейтингах зі сталого розвитку, зокрема, це сприяло високій позиції університету за індикатором *Управління / Governance* у QS Sustainability Rankings.

Загалом, можна зробити висновок, що Каразінський університет займає достатньо високі сходинки в міжнародних рейтингах зі сталого розвитку. При

цьому вагомим показником стійкості закладу вищої освіти є той факт, що незважаючи на вкрай складні умови роботи в прифронтовому Харкові під час повномасштабного етапу війни, а також на суттєве збільшення кількості університетів-учасників рейтингів, університет продовжує зберігати свої позиції за показниками сталого розвитку.

Список літератури:

1. Політика залучення грошових коштів та інших ресурсів (фандрейзингу) Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. URL: <https://karazin.ua/universitet/tsili-staloho-rozvytku/polytyku-staloho-rozvytku/polytyka-fandreizynhu/> (дата звернення: 28.11.2024).
2. Політика інвестування Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. URL: <https://karazin.ua/universitet/tsili-staloho-rozvytku/polytyku-staloho-rozvytku/polytyka-investuvannia/> (дата звернення: 28.11.2024).
3. Політика Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в сфері публічних закупівель. URL: <https://karazin.ua/universitet/tsili-staloho-rozvytku/polytyku-staloho-rozvytku/polytyka-kharkivsko-ho-natsionalno-ho-universytetuv-imeni-v-n/> (дата звернення: 28.11.2024).
4. Стратегія екологічної стійкості Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна до 2030 року. URL: <https://karazin.ua/universitet/tsili-staloho-rozvytku/polytyku-staloho-rozvytku/stratethiia-ekolohichnoi-stiikosti-kharkivsko-ho-natsionalno-ho/> (дата звернення: 28.11.2024).
5. Lambrechts, W., Verhulst, E., Rymenams, S. (2017). Professional development of sustainability competences in higher education: the role of empowerment. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 18 (5), 697-714.
6. Quacquarelli Symonds Sustainability Rankings. URL: <https://www.topuniversities.com/sustainability-rankings> (дата звернення: 28.11.2024).
7. Quacquarelli Symonds Sustainability Rankings 2023. URL: <https://www.topuniversities.com/sustainability-rankings/2023> (дата звернення: 28.11.2024).
8. Times Higher Education Impact Rankings. URL: <https://www.timeshighereducation.com/impactrankings> (дата звернення: 28.11.2024).
9. Times Higher Education Impact Rankings 2023. URL: <https://www.timeshighereducation.com/rankings/impact/overall/2023#> (дата звернення: 28.11.2024).
10. Times Higher Education Impact Rankings 2022. URL: <https://www.timeshighereducation.com/rankings/impact/2022/overall> (дата звернення: 28.11.2024).
11. Times Higher Education Impact Rankings 2021. URL: <https://www.timeshighereducation.com/rankings/impact/overall/2021> (дата звернення: 28.11.2024).
12. Times Higher Education Impact Rankings 2020. URL: <https://www.timeshighereducation.com/rankings/impact/overall/2020> (дата звернення: 28.11.2024).
13. Times Higher Education Impact Rankings 2019. URL: <https://www.timeshighereducation.com/rankings/impact/overall/2019> (дата звернення: 28.11.2024).

14. Times Higher Education Impact Rankings. V. N. Karazin Kharkiv National University. URL: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/vn-karazin-kharkiv-national-university> (дата звернення: 28.11.2024).
15. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf> (дата звернення: 28.11.2024).

КУЛЬТУРНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЧЕХІЄЮ І ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗМІЦНЕННЯ

Олександра Гузенко

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
E-mail: oleksandrahuzenko@gmail.com

Науковий керівник: д.і.н., проф. Лиман С.І.

Українсько-чеське культурне співробітництво має глибокі історичні корені та сприятливі умови для розвитку. Країни і етноси не конфліктували та не мали негативної історичної спадщини. Більш того, у 1918-1920 рр. Україна зробила низку кроків, які сприяли процесу утвердження Чехословацької державності. У свою чергу, Чехословацька Республіка стала притулком для численної української політичної та культурної еміграції, створивши для неї сприятливі умови для культурно-національного життя. Ці фактори забезпечили надійну основу для тривалого та успішного культурного співробітництва, яке триває і нині [1, с. 87].

Правова основа українсько-чеського співробітництва в галузі культури базується на Угоді між Міністерством культури України та Міністерством культури Чеської Республіки, підписаній 15 грудня 2016 р. Цей документ закріпив основні напрями двосторонньої взаємодії у сфері культури та визначив зобов'язання сторін щодо підтримки культурного обміну, захисту культурної спадщини та популяризації національних культур обох країн [2].

Протягом останніх років Чеська Республіка стала активним майданчиком для реалізації численних проєктів у сфері культурної дипломатії України. За сприяння Посольства українська культура була представлена на ключових чеських фестивалях, ярмарках і виставках, що охоплюють різні напрямки: книговидавництва, туризм, кіноіндустрію та інші сфери. Проводяться тижні українського кіно, конкурси перекладачів з української на чеську, мистецькі заходи, концерти та фотоекспозиції. Також надається підтримка перекладам української літератури на чеську мову, відзначаються пам'ятні дати та традиційні свята. Окрему увагу приділено збереженню українських місць пам'яті в Чехії. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну чеська культурна спільнота активно підтримує Україну через благодійні мистецькі

ініціативи. З 24 лютого 2022 року у Чехії відбулося десятки заходів, зокрема благодійні концерти, кінопокази, аукціони творів мистецтва, спрямовані на збір коштів на гуманітарні проєкти та підтримку Збройних Сил України [3].

Об'єкти української культурної спадщини стали мішенню систематичних російських атак, що спричинили значні руйнування історичних пам'яток, музеїв, церков та інших цінностей. Зруйновано або пошкоджено сотні культурних надбань, зокрема внесених до списку спадщини ЮНЕСКО. Музеї втратили унікальні експонати, а багато цінностей було викрадено або знищено. У зв'язку з цим, чеський фонд родини Карела Комарека (KKFF) у співпраці з Міністерствами культури Чехії та України, Національним музеєм Чеської Республіки та Чеським комітетом Міжнародної ради музеїв (ICOM) за підтримки приватної філантропії та таких компаній, як MND, розпочав проєкт ARK («Ковчег») наприкінці 2023 року. Проєкт ARK розробляє та впроваджує мобільні транспортні засоби для збереження та оцифрування культурно значущих документів, книг і пам'яток. Три такі мобільні транспортні засоби (MSV), оснащені новітніми технологіями для захисту та транспортування культурних артефактів – ARK I (мобільний підрозділ збереження), ARK II (мобільний підрозділ для оцифрування 2D об'єктів) та ARK III (мобільний підрозділ для оцифрування 3D об'єктів) – будуть керовані командою підготовлених експертів, оснащені системами відстеження в реальному часі та вдосконаленими системами безпеки [4]. «Ковчег» – це амбітний багатоетапний проєкт, який має на меті зберегти багату культурну історію України для майбутніх поколінь.

18 вересня 2024 року в Інституті культурної стратегії (м. Львів) офіційно оголосили про співпрацю між Національним заповідником «Києво-Печерська лавра» та Міністерством культури Чеської Республіки. Того ж дня була підписана декларація щодо ініціативи «Підтримка української культури» та проєкту ARK [5]. Старт «Ковчєга» запланований на весну 2025 року і триватиме два роки. За словами Максима Остапенка, генерального директора Національного заповідника «Києво-Печерська Лавра», першим кандидатом на оцифрування є Маріупольський музей. «Незабаром ми розпочнемо переговори щодо оцифрування цих реліквій, які мають велике значення для історії Маріуполя та його громади», – зазначив він [6].

Чеська культура також активно представлена в Україні через різні проєкти, фестивалі та ініціативи. Наприклад, у вересні цього року у Львові відбувся тиждень чесько-українського партнерства під назвою «Чеські сни». «Чеські сни» є однією з найбільших культурних подій програми «Рік чеської музики — 2024». Цей проєкт проводиться у Чехії п'ятий рік поспіль і є важливою культурною подією року в країні. Події програми масштабуються на міжнародному рівні, зокрема в містах-партнерах Чехії. У Львові, місті, яке у червні отримало статус міста-побратима Брно, відбулась найбільша частина програми. З 17 по 22 вересня 2024 року проходили освітні та культурно-мистецькі події, як-от музичні виступи, кіноклуби, круглі столи з професійними спільнотами, екологічні ініціативи та інші заходи.

Навіть попри війну, чеські митці змогли привезти «Чеські сни» в Україну. Представники чеської делегації наголосили, що вони говоритимуть у Чехії і у

світі, що Україна – це місце для інвестицій вже зараз, незважаючи на війну. Тож, цей проект є важливим кроком не лише для репрезентації чеської культури для українців, але й для налагодження зв'язків і зміцнення вже існуючих між двома країнами [7].

Отже, українсько-чеське культурне співробітництво відіграє важливу роль у зміцненні двосторонніх відносин, підтримуючи не лише культурний обмін, а й соціальну єдність між народами, особливо в умовах сучасних викликів. Важливо, що проект «Ковчег» в Україні не лише допомагає захистити українську спадщину, але й слугує моделлю для збереження культурної спадщини в інших зонах конфліктів по всьому світу. Демонструючи силу державно-приватного партнерства, ініціатива підкреслює критичну важливість захисту культурної спадщини, зокрема під час війни.

Список літератури:

1. Корсак Р. В. Українсько-чеське культурне співробітництво (2000-2012 рр.). *Гілея*. 2014. Вип. 86. С. 87–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2014_86_23
2. Угода між Міністерством культури України та Міністерством культури Чеської Республіки про співробітництво в сфері культури: Угода м-ва культури України від 15.12.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203_001-16#Text (дата звернення: 26.11.2024).
3. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Чехією. Посольство України в Чеській Республіці. URL: <https://czechia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/359-kulturno-gumanitarne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-chehiyeju> (дата звернення: 26.11.2024).
4. Project ARK. Ochrana ukrajinské kultury v době války. URL: <https://www.arkforukraine.org/en> (date of access: 26.11.2024).
5. Чехія допоможе зберегти культурну спадщину України. *Львівський портал*. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2024/09/18/chekhiiia-dopomozhe-zberehty-kulturnu-spadshchynu-ukrainy> (дата звернення: 26.11.2024).
6. Ukraine and the Czech Republic: Digital Partnerships for the Preservation of Cultural Heritage | Міністерство культури та стратегічних комунікацій. Міністерство культури та стратегічних комунікацій. URL: <https://mcsc.gov.ua/en/news/ukraine-and-the-czech-republic-digital-partnerships-for-the-preservation-of-cultural-heritage/> (дата звернення: 26.11.2024).
7. «Чеські сни у Львові»: тижнева культурна програма об'єднає Львів та Брно / Інститут Стратегії Культури. Інститут Стратегії Культури. URL: <https://isc.lviv.ua/cheski-sny-u-lvovi-tyzhneva-kulturna-programa-obyednae-lviv-ta-brno/> (дата звернення: 26.11.2024).

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ МУЛЬТИЛАТЕРАЛІЗМУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Гліб Гундоров

студент факультету суспільних наук і міжнародних відносин,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

E-mail: gundorov2005@gmail.com

Науковий керівник: к.політ.н., доц. Щербак В.М.

В країнах Європейського Союзу сформувалося особливе бачення змісту, ролі, форм реалізації мультилатералізму.

Європейське розуміння мультилатералізму є неоднорідним, воно охоплює низку тлумачень, які розширюють загальні рамки цього явища [1]. На думку Дж. Краузе [2], слід виділити британський, німецький та французький підходи. Типологізацію мультилатералізму, запропоновану Дж. Краузе, необхідно доповнити ще одним типом європейського мультилатералізму – іспанським.

Британський підхід до мультилатералізму є найбільш утилітарним. Він базується на уявленні про те, що він є найефективнішим засобом вирішення проблем на міжнародній арені на всіх рівнях, найефективнішим інструментом ведення зовнішньої політики. Науковці із Великобританії оцінюють ризики та загрози міжнародній безпеці так: ситуація на Близькому Сході, у Перській затоці, Центральній Азії, Африці та у Азійсько - Тихоокеанському регіоні вважається центральною у контексті загрози міжнародному миру і безпеці, особливо у випадку застосування зброї масового знищення і балістичних ракет. Оскільки військові та дипломатичні можливості Великобританії є порівняно обмеженими, вона компенсує їх членством в ООН, НАТО та особливими відносинами із Сполученими Штатами, розглядаючи їх як партнерські та ключові у веденні зовнішньої політики [2].

У німецькому підході мультилатералізм розглядається як організаційний принцип, поширений у німецькому праві та утверджений у міжнародно - правових рамках (Verrechtlichung) [1]. Німецький підхід до розгляду мультилатералізму, згідно із Дж. Краузе, визначається чотирма основними елементами: (1) чітке дотримання міжнародного права і пошук шляхів його подальшого розвитку; (2) застосування мультилатералізму у досягненні консенсусу як основного засобу вирішення міжнародних проблем; (3) відмова від застосування сили, особливо коли таке рішення прийнято Радою Безпеки і (4) сприйняття безпеки у ширшому сенсі, тобто, із врахуванням проблем, пов'язаних із захистом навколишнього середовища, дотриманням прав людини і гендерних питань [2].

У французькому підході до мультилатералізму допускається застосування сили у кризових ситуаціях, якщо результатом цього стане збереження глобальної стабільності [3]. Мультилатералізм у французькому підході слід

розглядати крізь призму міжнародного порядку, що тісно пов'язаний із концепцією балансу сил і поняттям виняткового статусу Франції, що сягає тих часів, коли Франція була провідною дипломатичною потугою в Європі [4]. Французькі науковці вбачають у мультилатералізмі механізм вирішення міжнародних проблем, інструмент для перевірки наддержави (*hyperpuissance*) Сполучених Штатів. Сама Франція розглядається ними як держава, котра є достатньо сильною для того, щоб балансувати із США [5]. Французький підхід до дослідження мультилатералізму є амбівалентним. З одного боку, він сприймає ризики аналогічно до США, вимагаючи ефективних засобів боротьби із загрозами, а з іншого боку, у Парижі зростає прагнення протидіяти Вашингтону. Париж розглядає Раду Безпеки як головну арену стримування гегемонії США [6].

В іспанському підході домінує уявлення про мультилатералізм як про вияв багатостороннього співробітництва. При цьому найбільш ефективною формою співробітництва вважається створення міжнародних організацій, діяльність в їх межах, або приєднання до них. Так, у 1949 р. було засновано Бюро іberoамериканських держав у справах освіти, науки і культури, що, по мірі набрання цією інституцією ваги, перетворилося на Організацію Іberoамериканських Держав (ОІД). Першочергово в центрі уваги ОІД була гуманітарна співпраця та її статут, останній, передбачав сприяння «взаєморозумінню, інтеграції, солідарності та миру» між латиноамериканськими країнами [7]. Особливістю іспанського підходу до мультилатералізму також є спрямованість його реалізації перш за все на регіон Південної Америки. В Іспанії з 1980-х рр. діє актуальна концепція зовнішньої політики, у якій особливу увагу було приділено захисту та дії на користь латиноамериканських інтересів у рамках Європейського Співтовариства; здобуток Іberoамериканської Співдружності Націй як кінцевої мети, на умовах поваги та рівності до незалежності, суверенності і відмінностей між іспанським королівством та латиноамериканськими державами, побудованої на основі взаєморозуміння, співробітництва та координації дій [8].

В сфері економічного співробітництва з країнами регіону Латинської Америки, Іспанією було розроблено парадигму управління економічними активами Іспанії під умовною назвою «стратегія мосту», яка знайшла своє утвердження у безпосередній практиці великих іспанських учасників латиноамериканського ринку [9]. Ідеологія «мосту» полягає в мобільному маневруванні фінансовими та людськими ресурсами з метою «захопити» за собою не тільки контроль, але й зіграти помітну роль у процесах взаємодії між Латинською Америкою та Азією (насамперед – Китаєм) на найбільш прибуткових напрямках. Така участь може обумовлювати різноманітний характер – від посередницьких послуг при торгівлі між латиноамериканськими та азійськими партнерами до кредитування китайського бізнесу для здійснення проектів в країнах ЛАКБ [9].

Отже, усі відмінності між національними підходами до реалізації мультилатералізму в країнах Європейського Союзу, щодо трактування мультилатералізму є, загалом, незначними і свідчать про те, що багатостороння

взаємодія здатна модифікуватися та адаптуватися до мінливої політичної реальності. Ймовірно, ці відмінності існують та існуватимуть в подальшому.

Список літератури:

1. Зазуляк З.М. Мультилатералізм США у міжнародних відносинах: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 200с.
2. Krause J. Multilateralism: Behind European views. URL: https://www.academia.edu/10086852/Multilateralism_Behind_European_views
3. Raffarin J. P. Politique de Défense et de Sécurité. *Défense Nationale* 59. November 2003. № 11. P. 1 – 18.
4. Albrecht-Carriè R. France, Europe and the Two World Wars. New York: Harper Brothers, 1961. 346 p.
5. Védrine H. France in an Age of Globalization. Dominique Moisi. Washington, D.C.: Brookings Institution, 2001. 143 p.
6. Cogan C. Forced to Choose: France, the Atlantic Alliance, and NATO – Then and Now. New York: Praeger, 1997. 260 p.
7. What Is OEI? *Organización de Estados Iberoamericanos*: URL: <http://www.oei.es/isoei.htm>
8. España 1995. Secretaría General del Portavoz del Gobierno. Barcelona, 1996. 395 p.
9. Calvo W. The Ibero – American System and its Influence in the Ibero – American Regional Summit Diplomacy: A dissertation presented to the Faculty of Arts in the University of Malta for the degree of Master in Contemporary Diplomacy. Msida, 2009. 97 p.

ПОСИЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ АКТИВНОСТІ КНР НАВКОЛО ТАЙВАНСЬКОЇ ПРОТОКИ ТА РЕАКЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ СПІЛЬНОТИ

Єлизавета Даньків

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
E-mail: dankivyelyzaveta@gmail.com

Науковий керівник: д.і.н., проф. Лиман С.І.

Швидкий економічний розвиток країн Азійсько-Тихоокеанського регіону, загострює питання територіальної приналежності деяких островів, оскільки підвищилася значущість стратегічних морських шляхів і природних ресурсів. Зокрема, суперечки щодо володіння островами, морськими зонами та кордонами призводить до напруги між державами регіону. Яскравим прикладом є конфлікт між КНР та Тайванем, який є довготривалим процесом і періодично загострювався протягом десятиліть. Визначальною віхою ескалації став 2022 рік, коли спікерка Палати представників США Ненсі Пелосі нанесла візит до Тайваню.

Основна причина конфлікту полягає в розбіжності поглядів на питання суверенітету. КНР наполягає на тому, що Тайвань є частиною «єдиного Китаю». Ця позиція ґрунтується на історичному періоді, коли острів з 1683 до 1895 року був частиною імперського Китаю, перш ніж перейти під контроль Японії. Влада Тайваню, зі свого боку, формує власне бачення історичних подій.

Острів пережив японське колоніальне правління, а після закінчення Другої світової війни повернувся під контроль Китайської Республіки, яка згодом втратила материковий Китай унаслідок громадянської війни. Уряд Китайської Республіки на чолі з Чан Кайші втік на острів Тайвань, де зберіг свою владу, тоді як на материковій частині у 1949 р. було проголошено Китайську Народну Республіку. З того часу Китай вважає Тайвань своєю територією, хоча Тайвань діє як незалежна держава [1].

Починаючи з 1980-х років, відносини між КНР і Тайванем поступово покращувалися, зокрема через економічні угоди, ініційовані президентом Ма Інцзю, хоча напруженість залишалася через прагнення Тайваню до незалежності. Обрання президентом Цай Інвень у 2016 році, яка підтримує ідею самостійності острова, призвело до зростання тиску з боку Китаю, зокрема через вимоги до міжнародних компаній визнавати Тайвань частиною КНР.

2 серпня 2022 року спікерка Палати представників США Ненсі Пелосі приземлилася на Тайвані, незважаючи на попередження уряду КНР про можливі наслідки. Вона є найвищим чиновником США, який відвідав острів після спікера Ньюта Гінгріча у 1997 році. Після візиту Пелосі МЗС КНР оприлюднило заяву, в якій засудило її поїздку. Грунтуючись на такій напруженості, можна припустити, що Пекін розглядає візити іноземних урядовців до Республіки Китай як визнання суверенітету Тайваню. Як наслідок, КНР оголосила про проведення військових навчань у Південнокитайському морі неподалік від Тайваню, в ході яких Збройні Сили КНР здійснили випробування балістичних ракет над Тайбеєм [2].

Від того моменту у Тайванській протоці КНР періодично починає масштабні військові навчання. 23 травня 2024 року Китай розпочав навчання під назвою «Joint Sword-2024A». У планах передбачалося залучення китайських сухопутних, військово-морських, повітряних та ракетних сил, з акцентом на створення блокади навколо острова. Згідно з офіційною заявою, ключовим елементом цих дій було проведення навчань зі «спільного високоточного удару». Останні на даний час масштабні військові навчання відбулися 14 жовтня 2024 року, метою яких стала блокада ключових портів та території. Але невдовзі після оголошення про їх завершення Міністерство оборони КНР попередило, що ці навчання не є повторенням попередніх військових навчань «Joint Sword-2024A», проведених у травні, а посиленням тиску проти незалежності Тайваню, і повідомило, що можуть послідувати нові [3].

США на дії КНР реагують негативно. «Ця операція військового тиску є безвідповідальною, непропорційною та дестабілізуючою», — заявив Прессекретар Міністерства оборони США Патрік Райдер. Однак незважаючи на засудження дій КНР, Сполучені Штати також залишаються відданими політиці єдиного Китаю, керуючись Законом про відносини з Тайванем (Taiwan Relations Act), Трьома спільними комюніке (Three Joint Communiqués) та Шістьма запевненнями (Six Assurances) [4].

ЄС, у свою чергу, також висловив занепокоєння та закликав усі сторони проявляти стриманість і уникати будь-яких дій, які можуть посилити напруженість у протоці, і вирішувати суперечки шляхом діалогу. Європейський Союз наголошує на збереженні статусу-кво [5]. МЗС Тайваню надало відповідь:

«Міністерство закордонних справ високо цінує те, що Європейський Союз продовжує приділяти пильну увагу подіям у Тайванській протоці та що він оприлюднив заяву, в якій підтверджує непохитну підтримку миру та стабільності в протоці одразу після того, як Китай оголосив про початок військових навчань» [6].

14 жовтня 2024 р. міністр оборони РФ А. Белоусов зустрівся в Пекіні з головою Міністерства оборони КНР Дун Цзюнем. Цей візит підкреслює важливість для Москви зміцнення військової співпраці з Пекіном, особливо в умовах зростаючої напруженості в регіоні [7].

Посилення військової активності навколо Тайванської протоки має непрямі, але важливі наслідки для України та російсько-української війни. По-перше, це спричиняє відволікання уваги міжнародної спільноти від бойових дій в Україні, що може послабити політичну та інформаційну підтримку з боку Заходу. По-друге, у разі подальшої ескалації ситуації в регіоні США, як один із ключових союзників України, можуть бути змушені перерозподілити свої ресурси, що потенційно призведе до зменшення обсягів військової та економічної допомоги. Крім того, військові навчання КНР в Тайванській протоці вже вплинули на графік міжнародних зустрічей, зокрема стали однією з причин перенесення обговорення питань щодо постачання озброєння Україні. Це підкреслює, наскільки взаємопов'язаними є глобальні конфлікти та як один кризовий регіон може впливати на інші.

Отже, посилення військової активності навколо Тайванської протоки може призвести до серйозних геополітичних змін, впливаючи на баланс сил у глобальному контексті. У разі подальшої ескалації США, ймовірно, зосередять свої зусилля на стримуванні Китаю, що може зменшити їхню здатність надавати підтримку Україні, особливо в аспектах військової допомоги. РФ, у свою чергу, може використовувати цей момент для зміцнення своїх зв'язків з КНР, що ще більше ускладнить міжнародну ситуацію для Заходу. Європейський Союз підтримує принцип статусу-кво, продовжуючи турбуватися про потенційну дестабілізацію в Азії, що може мати відлуння на європейську безпеку.

Список літератури:

1. Roy, D. *Taiwan: A political history*. Cornell University Press, 2003. 288 с.
2. Khalileyh, C. (2023) «*Pelosi's Trip to Taiwan and the U. S's Shift to Strategic Clarity*», *ResPublica: Undergraduate Journal of Political Science*, с.120 – 129. URL: <https://jps.library.utoronto.ca/index.php/respublica/issue/view/2722/588>.
3. Blanchard B., Lee Y. *China ends war games around Taiwan, but leaves door open to more*. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-starts-new-round-war-games-near-taiwan-2024-10-13/> (дата звернення: 20.11.2024).
4. *Statement From Pentagon Press Secretary Maj. Gen. Pat Ryder on PRC Military Drills Near Taiwan*. U.S. Department of Defense. URL: <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3934707/statement-from-pentagon-press-secretary-maj-gen-pat-ryder-on-prc-military-drill/> (дата звернення: 20.11.2024).

5. Taiwan: Statement by the Spokesperson on China's latest military drills. EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/taiwan-statement-spokesperson-china's-latest-military-drills_en (дата звернення: 20.11.2024).
6. MOFA response to EEAS spokesperson's statement on China's launch of Joint Sword-2024B military drills around Taiwan. Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan). URL: https://en.mofa.gov.tw/News_Content.aspx?n=1328&sms=273&s=118263 (дата звернення: 20.11.2024).
7. Військові навчання рф і Китаю – інструмент впливу на країни Індостанського регіону та Заходу. Служба зовнішньої розвідки України. URL: <https://szru.gov.ua/news-media/news/viiskovi-navchannya-uf-i-kytayu--instrument-vplyvu-na-krainy-indo-tykhookeanskoho-rehionu-ta-zakhodu> (дата звернення: 20.11.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТРАНСКОРДОННИХ ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ

Аліса Денисенко

студентка факультету суспільних наук
і міжнародних відносин,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
E-mail: denysenkoalice@gmail.com

Віктор Щербак

доцент кафедри міжнародних відносин,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
E-mail: viktor.scherbak75@ukr.net

Цифрова економіка стрімко змінює сучасний світ і на сьогодні стала важливою складовою глобальної економіки. Завдяки використанню цифрових технологій відбувається трансформація торгівлі та споживання. Це зростання сприяє активізації й розвитку віртуальних ринків, але водночас створює нові виклики для податкової системи [1, с.3]. За рахунок того, що компаніям більше не потрібно бути фізично присутніми в країні для отримання прибутку, стало складніше визначати чіткі податкові правила. Особливо актуально для великих цифрових компаній, які використовують у своїх інтересах різницю в податковому законодавстві різних країн [1, с. 5].

Викликом для глобального світу стає зростання електронної комерції та онлайн транзакції. Використання електронних грошей ускладнює відстеження їх обігом і господарських операцій, які підлягають оподаткуванню [2, с. 118].

Основа міжнародної системи оподаткування суб'єктів ринку електронної комерції була закладена ще у 1998 р. в Оттаві на Конференції ОЕСР «Світ без

кордонів: Розуміючи потенціал електронної комерції». На ній було розроблено концепцію еволюційного розвитку Модельної конвенції оподаткування суб'єктів ринку електронної комерції. У 1998 р. Комітет з податкових питань Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) завершив розробку рамкових умов оподаткування [3].

В ній були зазначені основні принципи оподаткування електронної комерції до яких були віднесені: принцип нейтралітету, зміст якого полягає в тому, що системи оподаткування мають бути нейтральними щодо різних видів електронної комерції, а також щодо електронної комерції та традиційних форм ведення бізнесу. Платники податків, які здійснюють схожі операції, повинні нести однакові податкові зобов'язання; принцип ефективності, який полягає в тому, що витрати платників податків на дотримання всіх вимог податкового законодавства та адміністративні витрати податкових органів мають бути зведені до мінімуму; принципи визначеності і простоти, під якими розуміють те, що правила оподаткування повинні бути ясними і простими для розуміння, щоб платники податків мали змогу заздалегідь визначити податкові наслідки транзакцій, що відбуваються, включаючи час, місце та порядок обчислення податку; принципи ефективності і справедливості, зміст яких полягає в тому, що правила оподаткування мають забезпечувати своєчасне обчислення коректних сум податку платником. Можливості для ухилення від сплати податків повинні бути зведені до мінімуму, порівнюючи при цьому обсяг заходів, що вживаються, і величину ризиків; принцип гнучкості, зміст якого полягає в тому, що система оподаткування має бути гнучкою та динамічною і не відставати від розвитку в галузі технологій та комерції [4, с. 180].

Однієї з головних проблем для податкової політики держави є податкова конкуренція, яка викликана глобалізацією. Це явище можна оцінити як негативне, через створення умов уникнення податкових зобов'язань. Залучення іноземних фінансових ресурсів дає можливість зниження податкового навантаження або уникнення від сплати податків. З іншого боку, податкова конкуренція може бути позитивною для стимулювання економічної конкуренції. Податкова конкуренція передбачає зниження податків для залучення іноземних інвестицій, що дозволяє досягти стійкості в національній економіці [2, с. 119].

Глобалізація також зумовлює необхідність у синхронізації оподаткування, особливо в контексті євроінтеграційного курсу України та її членства у СОТ [2, с. 120]. Україна стикається з феноменом податкової конкуренції. Є ризик значного відтоку капіталу через високий податковий тиск, що призводить до зниження надходжень до державного бюджету [2, с. 119].

Ризики подвійного оподаткування або уникнення сплати податків є актуальною проблемою для багатьох країн. Міністерство фінансів України активно працює над удосконаленням податкової системи, адаптуючи її до європейських стандартів. Одним із головних завдань є боротьба з уникненням сплати податків через використання прогалін у законах. Для цього Україна активно впроваджує план Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) – проект Організації економічного співробітництва та розвитку. Цей план спрямований на боротьбу з податковими відхилами через прогалини в національних і

міжнародних податкових законах [5, с. 306]. Приєднання України до плану, передбачає розробку трирівневої структури документації для міжнародних груп компаній: локальні звіти (Local file), глобальні звіти (Master file) та звіт за країнами, які дозволяють детально відстежувати фінансові потоки та податкові виплати (Country-by-country report) [5, с. 307]. Особливе значення має необхідність виконання зобов'язань з надання звітності за країнами. Порушення правил подання звітів призводить до значних штрафів [5, с. 308].

Одним з ключових елементів адаптації податкових систем до нових реалій є податок цифрових послуг та компаній, що здійснюють трансакції через Інтернет. Для вирішення проблеми оподаткування транскордонних цифрових послуг в 2018 році Європейська комісія розробила концепцію цифрового податку. Концепція дає змогу більш ефективно справляти податки на цифрові компанії. Наразі більше 23 країн активно займаються розробкою відповідного законодавства [6, с. 153]. Метою цифрового податку є забезпечення фіскальної справедливості і боротьба з ухиленням від оподаткування компаніями, які працюють на міжнародних ринках, не маючи фізичної присутності в країнах споживання своїх послуг [6, с. 154].

Європейський Союз активно працює над модернізацією своєї податкової політики в галузі цифрової економіки, беручи до уваги проблеми оподаткування доходів нерезидентів. Особлива увага приділяється компаніям з суттєвою цифровою присутністю, які не створюють постійних представництв у країнах-членах [7, с. 19]. Директиви ЄС передбачають три основні напрями оподаткування цифрових послуг: цільова реклама, надання багатосторонніх платформ для взаємодії користувачів і використання даних, отриманих через цифрові сервіси [7, с. 20]. Важливою частиною рекомендацій є визначення порогових показників для оподаткування. Передбачається, щоб податок стосувався лише великих компаній із значними глобальними доходами [7, с. 23].

Механізм оподаткування нерезидентів, які надають цифрові послуги в Україну, враховує особливості цифрової економіки та її значний вплив на сучасну світову економіку. Особливої уваги заслуговує питання податкової юрисдикції, адже цифрові компанії можуть надавати послуги без присутності в країні [8, с. 79]. Відповідно до норм Податкового кодексу України, місцем постачання послуг визначається місце реєстрації отримувача або його постійного перебування. Нерезиденти, що отримують доходи з України через постійне представництво, є платниками податків. Виплати нерезидентами без постійного представництва не вважаються об'єктом оподаткування, якщо їх діяльність не здійснюється на території України. У міжнародній практиці широко застосовується механізми цифрового податку, який охоплює доходи зі ставками від 2% до 7,5%. Україна інтегрує міжнародний досвід для встановлення простих і доступних податкових правил. Основними принципами таких змін є мінімізація негативного впливу на стартапи та малі підприємства, запобігання подвійного оподаткування та координація дій з іншими країнами [8, с. 80].

Підсумовуючи вище сказане, приходимо до висновку що цифрова економіка є важливим фактором змін в глобальній економіці, але водночас

створює складні виклики для податкових систем. Головними проблемами є визначення податкових правил для цифрових компаній, уникнення податків через різницю в оподаткуванні між країнами та електронна комерція. Для вирішення цих проблем Україна та Європейський Союз працюють над адаптацією своїх податкових систем, зокрема через впровадження плану BEPS і цифрових податків, щоб забезпечити справедливість та ефективно оподаткування транснаціональних цифрових компаній.

Список літератури:

1. Трохимець О., Томарева-Патлахова В., Семенов А. Цифрова економіка та трансформація традиційних індустрій: виклики та можливості інституціоналізації цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. С. 1–7. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-168>
2. Чинчик А., Голубка С. Глобалізаційні виклики та специфіка формування податкової політики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. № 33. С. 118 –123. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-33-42>
3. Токарева К.О., Тимошенко Н.В. Реалії та перспективи розвитку податкового законодавства України у сфері електронної комерції. *Право та інноваційне суспільство*. 2018. № 2 (11). С. 76–81. URL: https://apir.org.ua/wp-content/uploads/2018/12/tokarieva_timoshchenkova11.pdf
4. Товкун Л.В., Перепелиця М.О. Правове регулювання електронної комерції та особливості її оподаткування в Україні та світі. *Юридичний науковий журнал*. 2022. № 3. С. 178 – 182. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19367/1/Tovkun_178-182.pdf
5. Гриненко Ю. Аудиторські ризики перевірки трьохрівневої документації з трансфертного ціноутворення. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку: збірник матеріалів VI Міжнар. науково-практичної конференції, присвяченій 20-й річниці створення кафедри аудиту (10 грудня 2020 року)*. Київ, 2020. С. 30–308. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/cb89affa-9ad6-4f21-a3bc-71ed00214ca2/download>
6. Бурашнікова О. Міжнародний досвід цифровізації в податковій сфері. *Гуманітарні науки студії: Збірник наукових праць / Ред. В. В. Воронкова*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика». 2023. 14 (91). С. 148-157. URL: <https://doi.org/10.32782/hst-2023-14-91-17>
7. Король В. Правове забезпечення інтересів держав у сфері оподаткування транскордонних цифрових послуг. Київ: *Університетські наукові записки*. 2021. № 2 (80). С. 18–26 URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1562451>
8. Партин Г., Гоменюк В. Оподаткування діяльності підприємств цифрової економіки: зарубіжний досвід та можливості запровадження в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 43. С. 78–83 URL: <https://doi.org/10.32843/infrastruct43-15>

РОЛЬ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ УКРАЇНИ

Єлизавета Іванова

здобувачка вищої освіти
ОП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»,
Національний університет «Одеська політехніка»

E-mail: 9084920@stud.op.edu.ua

Науковий керівник: к.і.н., доц. Моїсєєва Т.М.

Культурна дипломатія, як інструмент м'якої сили, відіграє важливу роль у зовнішній політиці і формуванні іміджу України. В умовах сьогодення, культурна складова зовнішньої політики України є одним із ефективних засобів привернення уваги міжнародної спільноти до ситуації в країні та формування сприятливого зовнішнього середовища для просування національних інтересів.

Розвиток культурної дипломатії України бере свій початок ще з набуття незалежності країною, але особливої актуальності набуває після подій 2014 року. За цей період було створено ряд інституцій – таких як Український інститут та Бюро міжнародних культурних зв'язків, які відіграли важливу роль в просуванні культури нашої держави за кордоном. Важливим кроком у формуванні іміджу країни стало ухвалення у 2021 р. першої в історії України Стратегії публічної дипломатії, яка визначила основні цілі та пріоритетні напрями культурної спадщини держави у світі [2].

Над відстоюванням «українського імені», на міжнародному рівні працює коло державних і недержавних організацій, які здійснюють реалізацію культурних проєктів, розробляють комплексні програми національної культури, формують партнерства з закордонними інституціями та виступають майданчиками для проведення заходів.

Культурна дипломатія України охоплює широкий спектр напрямів роботи. Щороку проводяться презентації української культури за кордоном, культурно-мистецькі заходи міжнародного рівня, виставки, концерти, літературні читання, кінопокази, що знайомлять іноземну аудиторію з напрацюваннями українських митців. Особливо успішною для нашої держави стала участь в таких проєктах, як Ukraine on Fire [4] та Ukrainian Art Week у Нью-Йорку [1].

Важливим аспектом є налагодження міжкультурного діалогу та співпраці українських митців з закордонними. Реалізуються програми мистецьких резиденцій міжнародного рівня, що не лише збагачує українську культуру, а й сприяє формуванню професійних мереж та інтеграції України у світовий культурний простір.

Окрему увагу слід приділити популяризації української мови та літератури. Українські автори перекладаються різними мовами, що привертає

увагу до творів і за кордом. Організуються зустрічі з письменниками та презентації книг на міжнародному рівні. Започатковуються програми вивчення української мови в закордонних університетах, впроваджуються мовні курси при культурно-інформаційних центрах. Це сприяє не лише поширенню мови, а й формуванню кола фахівців, здатних працювати з українським контентом.

З початком повномасштабного вторгнення, українська культурна дипломатія набула особливої ваги. Культурні проекти стали ефективним інструментом донесення правди про війну і формування проукраїнської позиції міжнародного суспільства. Через музику, кіно, виставки, театральні вистави й літературні твори українці змогли передати увесь біль, спричинений війною, розповісти світу про боротьбу за свободу та незалежність. Культурні проекти сприяють підвищенню обізнаності про справжню ситуацію в країні, що в свою чергу сформувало підтримку України на політичному та економічному рівнях. Під час російської агресії, культура стала опорою і для українського народу, нагадавши про його багатий спадок, героїчне минуле, спільні цінності та наділивши вірою у мирне, вільне майбутнє. Творчість українців також є важливим інструментом у боротьбі з російською дезінформацією та пропагандою, бо саме так ми можемо відкрити світові очі на злочини, скоєні агресором.

За цей час, Україна стала активною учасницею провідних міжнародних культурних подій – таких як Канський кінофестиваль, Венеціанська бієнале та Франкфуртський книжковий ярмарок [3]. Українські оркестри і виконавці організують тури у Європі, США, Канаді та інших регіонах світу, що не лише просуває українську музичну спадщину, а й спрямовується на збір коштів для гуманітарної допомоги та підтримки ЗСУ. Симфонічний оркестр України отримав можливість виступати в провідних залах світу (Карнегі-хол, Альберт-хол), представляючи твори українських композиторів. Українські фільми займають важливу позицію на міжнародних кінофестивалях, як наприклад, стрічка «20 днів у Маріуполі», що отримала численні нагороди й висвітлила усі жахи війни, які переживає Україна. Українські художники здобувають популярність за кордоном, їхні виставки у провідних галереях Європи та Америки символізують незламність та захищають культурну спадщину, яка перебуває наразі під загрозою знищення [3].

Результативність культурної дипломатії проявляється у підвищенні інтересу до української культури за кордоном та присутності держави в міжнародному просторі. Сьогодні, Україна символізується не лише з боротьбою проти російської агресії, а й із країною, що має багату культурну спадщину. Подальший розвиток культурної дипломатії має стати пріоритетним, адже саме через мистецтво можна досягти того, чого іноді не здатні домогтися навіть політичні засоби та інструменти.

Отже, культурна дипломатія є важливим чинником формування іміджу України та інструментом просування національних інтересів. Ефективний підхід до цього питання сприятиме зміцненню позицій на міжнародній арені, поглибленню інтеграції у світовий культурний простір та формуванню стійкої підтримки України з боку міжнародної спільноти.

Список літератури:

1. Бичкова Р. У Нью-Йорку відбулась благодійна виставка українських художників. 19 липня 2023. URL: <https://bestin.ua/news/u-niu-jorku-vidbulas-blahodijna-vystavka-ukrainskykh-khudozhnykiv/> (дата звернення: 18.11.24).
2. Дмитро Кулеба представив першу Стратегію публічної дипломатії МЗС України та назвав сім її напрямів. 26 березня 2021. /Міністерство закордонних справ України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-predstaviv-pershu-strategiyu-publichnoyi-diplomatiyi-mzs-ukrayini-ta-nazvav-sim-yiyi-napryamiv> (дата звернення: 14.11.24).
3. Самченко В. Культурна дипломатія: світ аплодує Україні. 11.07.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-culture/3883955-kulturna-diplomatia-svit-aploduє-ukraini.html> (дата звернення: 16.11.24).
4. Україна в огні / Мистецький Арсенал URL: <https://artarsenal.in.ua/laboratory/proekt/ukrayina-v-ogni/> (дата звернення: 17.11.24).

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Юлія Ісаєва

студентка кафедри маркетингу та туризму,
Маріупольський державний університет
E-mail: yuliia.isaieva@mu.edu.ua

Науковий керівник: д. філос. з менеджм., доц. Горюнова К.

Невід'ємною складовою державної політики міжкультурного співробітництва є зовнішня культурна політика, що розробляється з нарахуванням на формування позитивного культурного іміджу країни в світі, враховуючи багаті історичні традиції культури та динаміку сучасного культурного життя в умовах різноманіття і свободи вираження, заборони цензури і плюралізм ідей; взаєморозуміння і довіри, рівноправного та взаємовигідного партнерства, оптимізації участі країн у системі міжкультурного співробітництва. Культурна присутність держави за кордоном, як і зарубіжна культурна присутність у самих країнах, сприяють їх гідному утвердженню у світовій політиці, що відповідає їхньому історичному надбанням, геополітичному становища, потенціалу та ресурсам. Відповідно до специфіки пріоритетів, кожна країна розробляє власну національну стратегію здійснення зовнішньої культурної політики.

За допомогою використання такого спеціального інструменту досягнення політичних цілей, як культурна дипломатія, держава може не тільки підвищити ефективність зовнішньої політики, а й підняти престиж власної країни, уряду, політики як в міжнародному політичному середовищі, так і серед світової громадськості; подолати упередженість щодо країни, зменшити вплив негативних тенденцій політико-ідеологічного походження, зміцнити міжнародний авторитет держави, демонструвати відкритість суспільства та його демократичні цінності; вплинути на формування багатополісної системи

міжнародних відносин, яка показує культурно-політичне розмаїття та взаємозалежність сучасного світу; формувати позитивний економічний клімат для іноземних інвестицій, сприяти розвитку туристичної індустрії; представити культуру як складову формування державного бренду; позиціонувати політику держави, що має високий науковий, інтелектуальний та культурний потенціал [1; 2].

Дозволимо собі розпочати, за аналогією з іншими дослідженнями, з дефініції терміну «культурна дипломатія» Влучним є, на нашу думку, тлумачення наведене «Українською дипломатичною енциклопедією» [3], які визначають культурну дипломатію як:

1) Зовнішню культурну політику (культурополітику), мета якої полягає в збереженні національної культури, обстоюванні національно-культурної ідентичності в міжнародному співробітництві тощо; поєднує політику держави щодо певних сфер культурної діяльності, культуру зовнішньополітичної діяльності, інструментальне використання культури та культурних норм у зовнішньополітичних діях.

2) Врахування в дипломатичній діяльності держави культурних факторів задля досягнення міждержавного порозуміння через подолання культурних бар'єрів;

3) використання різноманітних чинників, культури, мистецтва й освіти з метою захисту й просування на міжнародній арені національних інтересів [3, с.381].

Актуальність дослідження зумовлена комплексною взаємодією факторів.

По-перше, процеси глобалізації здійснюють глибокий вплив на світ, створюючи взаємопов'язану структуру, де інформація, ідеї, культура та люди здатні переміщатися через кордони легше, ніж будь-коли раніше. У результаті країни все більше усвідомлюють необхідність брати участь у транскордонному спілкуванні та співпраці для вирішення глобальних проблем.

Світовий взаємозв'язок зробив культурну дипломатію важливим інструментом порозуміння та співпраці між націями. Культурна дипломатія допомагає руйнувати бар'єри, які існують між різними країнами та культурами, і сприяти почуттю глобальної спільноти, яке є важливим у сучасну епоху.

По-друге, традиційна військова сила не завжди ефективна у вирішенні сучасних викликів безпеці. Інструментарій м'якої сили, такий як культурна дипломатія, за рахунок міждержавних комунікаційних процесів дипломатії, дозволяє зменшити напругу та непорозуміння між державами, а також зміцнити довіру та взаємоповагу між націями.

По-третє, культурна дипломатія відіграє важливу роль у формуванні іміджу та репутації країни на світовій арені. Демонструючи унікальну культурну спадщину країни та художнє самовираження, культурна дипломатія допомагає створити позитивний та привабливий імідж країни.

По-четверте, культурна дипломатія є ефективним інструментом комунікації, що сприяє взаєморозумінню та протидії негативним стереотипам і упередженням між різними країнами та культурами. Ефективна комунікація має важливе значення для культурної дипломатії, оскільки вона дозволяє

країнам передавати свої культурні цінності та традиції на взаємовигідних умовах.

Нарешті, культурна дипломатія може сприяти економічному зростанню та розвитку шляхом сприяння торгівлі та інвестиціям між країнами. Демонструючи економічні переваги країни та сприяючи їй можливостям для бізнесу, культурна дипломатія допомагає залучити іноземних інвесторів і збільшити експорт. Створюючи позитивний і привабливий імідж країни, культурна дипломатія допомагає залучити інвестиції та прискорити економічне зростання, що безпосередньо впливає на підвищення рівня життя громадян.

У свою чергу Інститут культурної дипломатії США запропонував власне визначення поняття «культурна дипломатія» як організації процесів обміну культурними цінностями та досягненнями на рівні міжнародних відносин з метою сприяння встановленню миру та стабільності на основі міжкультурних відносин [6].

Американськими дослідниками визнається, що практично культурна дипломатія може здійснюватися державним сектором, приватним сектором чи громадянським суспільством. Також Інститут культурної дипломатії США сформулював основні принципи функціонування та подальшого розвитку культурної дипломатії (табл. 1).

Таблиця 1

Принципи культурної дипломатії

№	Принципи культурної дипломатії
1	Культурний релятивізм, повага та культурне розмаїття та спадщини всіх країн
2	Діалог культур та цивілізацій на засадах взаємоповаги
3	Горизонтальні відносини між різними культурами та їх представниками
4	Формулювання ідеї особистої свободи та захисту прав людини у контексті цінностей кожної культури
5	Збереження миру та стабільності у світі

Складено автором за матеріалами [5]

Виходячи з вищезазначеного можемо зробити висновок про те що культурна дипломатія в умовах, наявних реалій, є невід'ємною частиною зовнішньої політики держави. Використання культурно дипломатичних інструментів дозволяє досягти високого рівня міжкультурної взаємодії, встановити міцні та довгострокові міжнаціональні зв'язки, регулювати та усувати конфліктні ситуації між державами. За рахунок ведення культурної дипломатії підвищується імідж держави на світовій арені, що в свою чергу впливає на рівень міждержавної взаємодії.

Список літератури:

1. Сербіна Н.Ф., Кучмій О.П. Культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики сучасної європейської держави. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 100 (1). С. 122-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2011_100%281%29__21 Дата звернення: 21.11.2024
2. Lending M. Change and Renewal. Norwegian foreign cultural policy 2001-2005. URL: [/http://www.odin.dep.no/ud/english/doc/reports](http://www.odin.dep.no/ud/english/doc/reports). Дата звернення: 25.11.2024

3. Ожеван М. А., Кучмій О.П. Культурна дипломатія. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004. Т. 1. С. 380-381.*
4. Дубовик Н., Шило О. Культурна дипломатія як інструмент міжнародної комунікації України. *Молодий вчений.* 2023. № 4. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5813/5684>. Дата звернення: 28.11.2024
5. What is Cultural Diplomacy? URL: <http://www.culturaldiplomacy.org> Дата звернення: 28.11.2024
6. Штиршов О.М. Культурна дипломатія як інструмент політики держави. *Інвестиції: практика та досвід.* 2024. № 4. С. 214-218.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ГАСТРОДИПЛОМАТІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ: ОРІЄНТИРИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Людмила Карпенко

доцент кафедри обладнання та інжинірингу переробних
і харчових виробництв,
Державний біотехнологічний університет,
кандидат технічних наук, доцент

E-mail: KarpenkoLK23@gmail.com

Гастродипломатія — це концепція, що поєднує кулінарію з дипломатичними практиками, використовуючи їжу як засіб сприяння міжкультурному діалогу та взаєморозумінню. Вона стає все більш популярною у глобалізованому світі, де культурні бар'єри можуть бути подолані через спільні гастрономічні досвіди.

Гастродипломатія охоплює різні аспекти, включаючи кулінарні фестивалі, обміни кухнями, гастрономічні тури та спеціалізовані заходи, спрямовані на популяризацію національних кухонь. Це не лише просування традиційних страв, але й спосіб показати культурні цінності, історію та ідентичність країни.

Організація міжнародних гастрономічних фестивалів, де країни представляють свої традиційні страви, сприяє знайомству з культурою та звичаями [1, с. 107].

Програми обміну кухнями, де шеф-кухарі з різних країн співпрацюють, створюючи нові страви, сприяють культурному обміну та взаєморозумінню.

Гастрономічний туризм, зосереджений на місцевій кухні, залучає туристів і дозволяє їм зануритися в культуру через їжу.

Освітні програми, кулінарні школи, які навчають традиційної кухні, також сприяють поширенню знань про культуру та звичаї.

Гастродипломатія не лише сприяє культурному обміну, але й може мати значний позитивний вплив на економіку країн [2, с. 290].

Гастродипломатія стимулює розвиток гастрономічного туризму, що є важливим джерелом доходу для багатьох країн. Кулінарні фестивалі,

гастрономічні тури та спеціалізовані заходи залучають туристів, які готові витратити гроші на їжу, напої, сувеніри та інші послуги.

Гастродипломатія сприяє розвитку місцевого сільського господарства та виробництв, оскільки акцент на традиційних стравах часто включає використання місцевих інгредієнтів. Це підвищує попит на продукцію фермерів і ремісників.

Гастродипломатія допомагає формувати позитивний імідж країни на міжнародній арені. Добре сприйнята національна кухня може стати візитною карткою, що приваблює інвестиції та бізнес-можливості.

Зростання гастрономічного туризму та популяризація національної кухні веде до створення нових робочих місць у ресторанному бізнесі, туризмі та агросекторі. Це позитивно впливає на загальний рівень зайнятості в країні.

Гастродипломатія може стимулювати інновації у харчовій промисловості. Кухарі, які працюють у міжнародному середовищі, часто експериментують з новими смаками та техніками, що може призвести до розвитку нових продуктів та послуг.

Гастродипломатія має значний вплив на економіку країн, сприяючи розвитку туризму, підтримці місцевих виробників, підвищенню іміджу, створенню робочих місць і інноваціям у харчовій сфері. Цей інтегративний підхід до культурного обміну та економічного розвитку робить гастродипломатію важливим інструментом для країн, які прагнуть зміцнити свої міжнародні позиції та поліпшити добробут своїх громадян.

Гастродипломатія стає все більш популярною у світі, і багато країн реалізують ініціативи, які сприяють розвитку їхньої культури та економіки. Ось кілька прикладів успішних гастродипломатичних ініціатив:

Південна Корея активно просуває свою кухню через гастродипломатію. Ініціативи, такі як "Кімчі за кордоном", включають проведення кулінарних фестивалів, де популяризуються традиційні корейські страви. Уряд також підтримує корейські ресторани за кордоном, що сприяє популяризації корейської культури.

Італія організовує численні гастрономічні фестивалі, такі як "Settimana della Cucina Italiana nel Mondo" (Тиждень італійської кухні у світі), який проходить щорічно в різних країнах. Цей захід включає кулінарні майстер-класи, дегустації та презентації традиційних страв, підкреслюючи культурну спадщину Італії.

Польща проводить гастрономічні фестивалі, такі як "Краківський гастрономічний фестиваль", на якому відвідувачі можуть спробувати традиційні страви, такі як пироги (pierogi) та бігос. Ці заходи активно залучають туристів і сприяють популяризації польської кухні.

Румунія реалізує ініціативи, спрямовані на популяризацію своєї національної кухні за кордоном. Наприклад, румунські ресторани в інших країнах проводять кулінарні вечори, де пропонують традиційні страви, такі як сармале та mămăligă, що допомагає поширювати знання про румунську культуру.

Туреччина активно просуває свою кухню через гастрономічний туризм. Ініціативи, такі як "Турецька кухня" на міжнародних виставках, включають

презентації традиційних страв, що сприяє підвищенню інтересу до турецької культури та гастрономії [3, с. 1].

Швеція проводить "Шведський тиждень" у різних країнах, де популяризує свої традиційні страви, такі як шведські фрикадельки та оселедець. Цей захід допомагає зміцнити імідж Швеції як країни з якісною та різноманітною кухнею.

Норвегія використовує цифрові платформи для просування своєї гастрономії. Вебінари, онлайн-курси та віртуальні гастрономічні події дозволяють залучити міжнародну аудиторію.

Франція славиться своїми гастрономічними фестивалями, які привертають туристів з усього світу. Ці заходи не лише демонструють французьку кухню, а й сприяють культурному обміну.

Японія активно просуває свою кулінарну спадщину через освітні програми, які навчають молодь традиційним кулінарним технікам. Це сприяє збереженню культурної спадщини та популяризації японської кухні.

Мексика активно розвиває гастрономічний туризм, пропонуючи туристам можливість ознайомитися з місцевою кухнею через кулінарні тури та майстер-класи.

Ці приклади ілюструють, як гастродипломатія може впливати на розвиток культурних зв'язків і економічний ріст країн. Використовуючи їжу як засіб комунікації, країни можуть підвищувати свій міжнародний імідж і залучати нові можливості для розвитку.

В Україні гастродипломатія активно розвивається через популяризацію традиційних страв, таких як борщ та вареники. У 2022 році в Україні відбувся перший гастрономічний фестиваль "Смак України", на якому представили різноманітні страви, що сприяло підвищенню інтересу до української кухні на міжнародному рівні. Цей фестиваль проводиться в різних містах України. У програмі — дегустації традиційних страв, майстер-класи, конкурси на кращі рецепти та виступи музичних колективів. Фестиваль залучає як місцевих жителів, так і туристів, створюючи атмосферу свята.

"Київський фестиваль їжі" проходить в столиці і об'єднує різні кулінарні традиції. Відвідувачі можуть скуштувати страви від місцевих ресторанів, взяти участь у кулінарних майстер-класах та дізнатися більше про здорове харчування. Фестиваль також включає ярмарок продуктів від фермерів.

Фестиваль меду в Києві збирає виробників меду з усієї країни. Відвідувачі можуть скуштувати різні види меду, а також дізнатися про його корисні властивості та традиції бджільництва.

Львів славиться своєю кулінарною спадщиною, і фестиваль "Гастрономічне місто" відзначає це різноманіттям страв. В рамках фестивалю проводяться майстер-класи, гастрономічні тури по місту, а також дегустації страв львівської кухні. Це сприяє популяризації місцевих продуктів та культурних традицій. Особливо славиться "Ковбасний фестиваль", який присвячений традиційним українським ковбасам. Відвідувачі можуть скуштувати різноманітні види ковбас, дізнатися про процес їх приготування та взяти участь у майстер-класах.

"Фестиваль вареника" в Івано-Франківську присвячений одній з найулюбленіших українських страв - вареникам. Відвідувачі можуть

скуштувати різноманітні варіанти вареників, взяти участь у конкурсах на їх приготування та дізнатися більше про традиційні рецепти. Фестиваль також включає виступи місцевих артистів.

Фестиваль "Пиріжковий" в Харкові зосереджений на традиційних українських пиріжках. Відвідувачі можуть скуштувати різноманітні начинки, взяти участь у майстер-класах з приготування пиріжків та насолодитися культурною програмою. Фестиваль є популярним серед місцевих жителів і туристів.

Одеса славиться своєю культурою пивоваріння, і "Фестиваль крафтового пива" об'єднує всі приватні пивоварні з усієї України. Відвідувачі мають нагоду скуштувати різноманітні види пива, а також насолодитися живою музикою та гастрономічними вишуканостями, які поєднуються з пивом.

"Фестиваль сиру" в Одесі відзначається різноманітністю сирів, вироблених в Україні та за кордоном. Відвідувачі можуть дегустувати сири, брати участь у майстер-класах і насолоджуватися гастрономічними пропозиціями від місцевих ресторанів.

"Фестиваль борщу" в Полтаві присвячений одній з найулюбленіших українських страв. Учасники можуть продегустувати різні варіанти борщу, дізнатися про його рецепти та взяти участь у кулінарних змаганнях.

Вінниця проводить фестиваль крафтового пива, де місцеві пивоварні представляють свої напої. Відвідувачі можуть скуштувати різні види пива та насолодитися живою музикою.

У Чернівцях проходить гастрономічний фестиваль, який об'єднує різноманітні традиції кухні. Відвідувачі мають змогу скуштувати страви, приготовані за старовинними рецептами, та дізнатися більше про місцеві традиції.

"Фестиваль свята весни" у Запоріжжі об'єднує гастрономію та традиції святкування весни, де представлені страви, приготовані з весняних продуктів. Відвідувачі можуть взяти участь у майстер-класах та культурних заходах.

Гастрономічні фестивалі в різних областях України активно сприяють популяризації національної кухні та культурних традицій. Вони не лише привертають увагу туристів, а й підтримують місцевих виробників, зміцнюючи економіку регіонів.

Світовий досвід гастродипломатії демонструє, як ефективно використовувати кулінарну спадщину для сприяння міжкультурній взаємодії. Україні варто врахувати ці орієнтири при формуванні своєї національної системи гастродипломатії, зосередившись на інтеграції гастрономії в культурну політику, залученні місцевих виробників, використанні сучасних технологій та розвитку гастрономічного туризму. В умовах євроінтеграції це може стати основою для зміцнення міжнародних зв'язків та популяризації української культури.

Список літератури:

1. Белоусова Н. Б. Гастродипломатія України як інструмент «м'якої» сили. *Інститут міжнародних відносин. Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції.* 17 жовтня 2019. С. 107-108. URL:

<http://www.iir.edu.ua/uploads/files/3бїрка%20тез%20SPIMUS%202019.pdf#page=107> (дата звернення: 20.10.2024).

2. Шевель І.П. Кулінарні дипломатичні конфлікти як зброя сучасної світової політики. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти: зб. наук. пр.* / М-во освіти і науки України. 2019. Вип. 4. С. 286-295
3. Кулінарна дипломатія: українська вечеря в Стамбулі. URL: <http://www.csr-ukraine.org/article/>.

МІЖНАРОДНЕ ПАРТНЕРСТВО ЄС У СФЕРІ ЗЕЛЕНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Наталія Карпишин

доцент кафедри міжнародних відносин та дипломатії,
Західноукраїнський національний університет,
кандидат економічних наук, доцент

E-mail: nkarpyshyn@gmail.com

Ігор Скульський

магістрант ОПШ
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»,
Західноукраїнський національний університет

E-mail: Ascoldhorobriy@gmail.com

Зелений курс – це серйозна відповідь Європи на кліматичну та екологічну кризу та шлях перетворення Європи на сучасну, ресурсоефективну та конкурентоспроможну економіку. Однак «зелений» перехід – це не лише європейський виклик, а й глобальна співпраця та дії з боку держав у всьому світі. Як світовий лідер у сфері клімату та екологічної трансформації, ЄС несе відповідальність за просування та реалізацію амбітної екологічної, кліматичної та енергетичної політики на глобальному рівні.

Канада є важливим енергетичним партнером для ЄС, який прагне посилити та диверсифікувати джерела постачання енергії, заохочувати інновації, розвивати енергоефективність та розширювати використання відновлювальних джерел енергії задля досягнення спільної мети – кліматичної нейтральності до 2050 року [1]. Країни співпрацюють у рамках: Угоди про стратегічне партнерство (SPA) (2016 р.); Енергетичного діалогу між ЄС і Канадою (HLED) (2007 р.); Економічної і торгової угоди (СЕТА) (2016 р.); Зеленого альянсу ЄС-Канада (2023 р.).

Метою Зеленого альянсу ЄС-Канада є узгодження цілей двох регіонів щодо енергетики, боротьби зі зміною клімату, екологічної стійкості, досліджень та інновацій, а також фінансування біорізноманіття. Це партнерство підтримує глобальні цілі з енергоефективності, розвитку відновлювальних джерел енергії та скорочення викидів метану, особливо в країнах, що розвиваються. Крім

цього, ЄС приєднався до канадського конкурсу Global Carbon Pricing Challenge (GSPC) - платформи для співпраці у сфері торгівлі викидами.

Двосторонні відносини між ЄС та Японією також зосереджені на співпраці в галузі енергетики та зеленого переходу. Зелений альянс з Японією, підписаний у 2021 році, став важливим кроком до створення глобальної коаліції щодо нульового забруднення до 2025 року. Регулярні дискусії між країнами стосуються питань енергетичної безпеки, зрідженого природного газу, водню, ринку електроенергії, енергетичних технологій та ядерної енергетики.

У грудні 2022 року ЄС та Японія підписали Меморандум про співпрацю з метою сприяння інноваціям та розширення міжнародного ринку водню. А вже у липні 2023 року країни, які є найбільшими імпортерами зрідженого природного газу, ініціювали діалог щодо посилення співпраці та створення безпечних, прозорих глобальних ринків при одночасному зниженні викидів метану. У 2024 році Японія та ЄС запустили альянс імпортерів СПГ для подальшого скорочення викидів метану в ланцюжку створення вартості СПГ.

Як лідери в галузі водневих технологій, ЄС і Японія співпрацюють для просування сталого виробництва, торгівлі, транспортування, зберігання, розподілу та використання відновлюваного та низьковуглецевого водню.

Норвегія є ще одним важливим енергетичним партнером для ЄС та значним постачальником нафти, газу та електроенергії. У червні 2022 року ЄС та Норвегія визнали необхідність розвитку співпраці для посилення енергетичної незалежності та стійкості Європи у відповідь на російське вторгнення в Україну, одночасно працюючи над скороченням викидів парникових газів до 2030 року.

Енергетичний діалог ЄС-Норвегія, який ще було започатковано у 2002 році, сприяє співпраці щодо вирішення таких питань як міжнародна енергетична політика, глобальний попит та пропозиція енергії, технологічна співпраця, а також уловлювання та зберігання вуглецю.

На початку 2023 року Норвегія стала найбільшим постачальником газу в ЄС, забезпечуючи 50% трубопровідного природного газу ЄС. А 24 квітня 2023 року ЄС та Норвегія підписали Зелений альянс – двостороннє співробітництво в рамках Європейського зеленого курсу. Ця угода посилила спільні зусилля щодо боротьби зі зміною клімату, запровадження екологічних ініціатив, співпраці в галузі чистої енергії та промислового переходу. Обидві сторони популяризують кліматичну нейтральність та проводять амбітну внутрішню та міжнародну кліматичну політику [1].

Енергетичні відносини України з ЄС регулюються Угодою про асоціацію. Крім цього, Україна є членом Енергетичного Співтовариства з 2011 року [2]. Також, 24 листопада 2016 року ЄС та Україна підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо стратегічного енергетичного партнерства, який спрямований на повну інтеграцію енергетичних ринків [3]. Після військової агресії росії 16 березня 2022 року електромережі України були успішно синхронізовані з Синхронною мережею континентальної Європи в аварійному режимі. Це дозволило експортувати електроенергію з ЄС до України і стабілізувати українську електроенергетичну систему в складних умовах.

За підтримки Європейської комісії Енергетичне співтовариство створило Фонд енергетичної підтримки України, який станом на вересень 2024 року зібрав 629 млн. євро і став основним каналом міжнародної фінансової допомоги енергетичному сектору України. Внески до Фонду використовуються для фінансування найбільш нагальних потреб українських енергетичних компаній, таких як обладнання, запчастини та інші технічні засоби, а також паливо та послуги, необхідні для ремонту інфраструктури та підтримки енерго- та теплопостачання в Україні [4].

У лютому 2023 року ЄС запустив проєкт «Промінь надії» для забезпечення розміщення сонячних фотоелектричних панелей та виробництва електроенергії для важливих громадських будівель в Україні (закладів охорони здоров'я та освіти) [5]. Проєкт має зміцнити енергетичну стійкість країни за рахунок децентралізованого виробництва енергії.

У лютому 2024 року ЄС та Україна підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо відновлюваних газів, зокрема біометану та водню. Ці відновлювані джерела енергії дадуть Україні нові економічні можливості для підтримки її опору росії та стимулювання її енергетичного переходу.

На Конференції з відновлення України в Берліні у червні 2024 року було оголошено про нові гарантійні та грантові угоди на суму 1,4 млрд євро для підтримки відновлення та відбудови України через інвестиційну програму Ukraine Facility. Частина цієї підтримки спрямовується на ремонт та розвиток критичної енергетичної інфраструктури України. У цей же період Україна ухвалила Національний план з енергетики та клімату, який слугуватиме дороговказом для її зеленої відбудови як частини кліматично нейтральної Європи.

Список літератури:

1. Key partner countries and regions. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/key-partner-countries-and-regions_en
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
3. Меморандум про взаєморозуміння щодо Стратегічного Енергетичного Партнерства між Україною та Європейським Союзом спільно з Європейським Співтовариством з атомної енергії. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_003-16#Text
4. Ukraine Energy Support Fund URL: <https://www.energy-community.org/Ukraine/Fund.html>
5. «Промінь надії»: спільна ініціатива ЄС та України передала понад 5,8 тис. сонячних панелей для лікарень. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/latest-news/promin-nadiyi-spilna-inicziatyva-yes-ta-ukrayiny-peredala-ponad-58-tys-sonyachnyh-panelej-dlya-likaren/>

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Артур Коваленко

студент кафедри політичних технологій,
Київський національний економічний університет
імені В. Гетьмана

E-mail: artur.kovalenko@ukr.net

Науковий керівник: д.п.н., проф. Гапоненко В.А.

Публічна дипломатія є надзвичайно важливим елементом зовнішньої політики держави, зокрема формування бренду України, особливо в умовах війни. це цілий комплекс заходів, які через конкретні комунікаційні канали використовуються для формування та просування іміджу країни у цілому світі й використовує широкий спектр інструментів, таких як: культурні обміни, освітні програми, інформаційні кампанії, діалог з громадянським суспільством та ЗМІ.

За словами Дмитра Кулеби, міністра закордонних справ України (2020-2024 роки): «Імідж та репутація країни формуються не тільки інструментами публічної дипломатії. Публічна дипломатія є лише складовою стратегічних комунікацій держави, а процес формування позитивного іміджу України у світі потребує тісної координації з усіма дотичними інституціями, як державними, так і недержавними» [1].

Відповідно до Доктрини інформаційної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017, стратегічні комунікації — це скоординоване й належне використання комунікативних можливостей держави — публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави [2].

Цілями публічної дипломатії є:

- формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені (участь країни в економічних, культурних, інформаційних, цифрових, спортивних, науково-освітніх заходах світового рівня);
- підвищення рівня довіри до країни та її політики (участь у вирішенні глобальних проблем, спрямованих на сталий розвиток людства, реформи та внутрішні зміни у державі);
- розвиток співпраці з іншими країнами (обмін досвідом з іншими державами, організація сучасних заходів з брендування України в світі);
- захист національних інтересів (зміцнення політичної і соціальної стабільності, забезпечення розвитку та функціонування української мови як державної, захист від внутрішніх і зовнішніх загроз);

- протидія дезінформації та пропаганді (реагування на дезінформаційні атаки, різноманітні формати співпраці у сфері протидії дезінформації на різних рівнях).

Для того, щоб публічна дипломатія була успішною, вона повинна бути: стратегічною (мати чіткі цілі й завдання), цілеспрямованою (орієнтуватися на певну аудиторію), креативною (використовувати різноманітні методи й інструменти), правдивою (ґрунтуватися на фактах й об'єктивній інформації), послідовною (проводитися на постійній основі). Також ефективна публічна дипломатія має базуватися на чітко визначеній стратегії, яка б враховувала особливості цільової аудиторії, використовувала сучасні комунікаційні технології та гнучко реагувала на зміни в інформаційному просторі.

Тому, Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 448/2021 затверджена Стратегія зовнішньополітичної діяльності України, що встановлює чіткі й вимірювальні цілі та завдання на 2021-2025 роки і визначає сім ключових напрямів публічної дипломатії: культурна, експертна, економічна, кулінарна, цифрова, науково-освітня, спортивна [3].

Для просування іміджу України на міжнародній арені у Стратегії визначено принципи публічної дипломатії, чільне місце серед яких займає людиноцентричність — визнання і утвердження поваги до людського життя та гідності, прав і свободи як найвищих цінностей; захист, сприяння реалізації, просування прав та законних інтересів громадян України за кордоном, прав і законних інтересів закордонних українців в інших державах.

Як відомо, публічна дипломатія не лише посилює бренд країни на світовій арені, але й створює умови для протистояння громадськості негативним інформаційним впливам, підвищуючи довіру до суспільства та влади.

Доречно згадати аналітичну записку Т. Черненко, експертки НІСД, у якій розглянуто актуальні питання впровадження публічної дипломатії в Україні, визначено низку проблем, запропоновано можливі кроки для їх розв'язання [4].

Фактично сьогодні можна виділити наступні виклики для публічної дипломатії України. По-перше, російська агресія. Адже повномасштабний напад росії на Україну став серйозним викликом для нашої держави, що призвів до зростання потреб у протидії ворожій пропаганді, поширенні правдивої інформації про війну, згуртуванні міжнародної підтримки. По-друге – це внутрішні реформи. Боротьба з корупцією, зміцнення демократії та верховенства права, продовження реформ — позитивні зміни, на яких ґрунтується успішна публічна дипломатія. По-третє, нові технології. Це дає можливість використовувати онлайн-інструменти і платформи для поширення інформації про Україну, спілкуватися з іноземною аудиторією та залучати людей до підтримки нашої держави.

Тому системність дій, стратегічне планування й координація є ключовими компонентами, що сприяють ефективному лідерству України у сфері міжнародної діяльності.

Таким чином, публічна дипломатія є важливим інструментом зміцнення національної стабільності й боротьби із гібридними загрозами, дезінформацією та фейками, забезпечує реалістичний і позитивний підхід за умови ефективного

й професійного підходу до національного іміджу і має стати дієвим інструментом для просування бренду України на міжнародній арені.

Список літератури:

1. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021-2025. URL: <http://surl.li/bgrpmb>.
2. Указ Президента України від 25.02.2017 № 47/2017 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.
3. Указ Президента України від 26.08.2021 № 448/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>.
4. Черненко Т. Стан впровадження публічної дипломатії як складової системи стратегічних комунікацій. URL: <http://surl.li/zorsje>

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ БОЛГАРІЇ

Оксана Конарівська

доцентка кафедри туризму та готельно-ресторанної сфери,
Національний університет водного
господарства та природокористування,
кандидат економічних наук, доцентка

E-mail: o.b.konarivska@nuwm.edu.ua

Ольга Дзюба

здобувачка вищої освіти магістерського рівня
спеціальності 242 «Туризм і рекреація»,
Національний університет водного
господарства та природокористування

E-mail: dziuba_az19@nuwm.edu.ua

Європейські країни відіграють важливу роль у розвитку міжнародного туризму. Кожна країна ЄС є надзвичайно привабливою для мандрівників зі всього світу завдяки своїм унікальним пам'яткам: природи, культури, архітектури, історії тощо. Відносно невеликі відстані між країнами ЄС дають можливість туристам за одну відпустку відвідати декілька країн і ознайомитися з різними видами туризму, що пропонують ці країни. Популярними видами туризму у європейських країнах вважаються такі: гірськолижний, пляжний, оздоровчий, паломницький. Практично всі ці види розвинуті в Болгарії, оскільки країна «..за своїм туристично-рекреаційним потенціалом має всі можливості стати туристичною державою світового рівня» [1].

Нами здійснено огляд праць науковців стосовно розвитку туризму в Болгарії за період 1990 року і дотепер [1-2; 7]. Становлення туристичної галузі Болгарії на початку дев'яностих років «...визначалось загальними умовами

розвитку туризму у Європі та світі: ...туристична галузь Болгарії була під впливом внутрішніх і зовнішніх політичних та ідеологічних чинників, проте демонструвала значну мобільність, динамізм в умовах жорсткої регламентації, визначала міжнародний імідж країни, який, попри проблеми, можна вважати успішним, доказом чого стали мільйони туристів з країн Заходу прибувати до країни» [2].

Розвиток туристичної галузі Болгарії можна умовно поділити на такі етапи:

Етап 1. Організація і географічна спрямованість туризму (1990 – 2000 рр.): реформування підходів щодо організації і географічної спрямованості міжнародного туризму;

Етап 2. Пріоритетність і стратегія розвитку туризму (2001 – 2015 рр.): визначення на державному рівні пріоритетності туристичної галузі; прийняття Закону Республіки Болгарія «Про туризм» (2013 р.) [3], розробка і затвердження урядом Болгарії Стратегії розвитку туризму до 2030 р. [4], створення Міністерства туризму (2014 р.) [5], розробка і затвердження Концепції туристичного районування (2015 р.) [6].

Щодо вищеописаних двох етапів, то дослідники тенденцій розвитку міжнародного туризму зазначають, що «... у Болгарії акцент зроблено саме на синергізмі національного і регіонального рівнів з метою підвищення ефективності маркетингу та найкращого позиціонування на міжнародному ринку туристичних послуг як країни у цілому, так і всіх її регіонів» [7, с. 46].

Етап 3. Інтенсивне зростання туристичної галузі (2016 р. – дотепер): організація і географічна спрямованість туризму, пріоритетність і стратегія туризму, привабливе поєднання культурної спадщини, історичного багатства, ефективного транспортного сполучення, захоплюючих природних ландшафтів – це сприяло тому, що Болгарія стала пріоритетним напрямком для відпочинку в Європі.

Свідченням інтенсивного зростання є той факт, що доходи від туризму в Болгарії у листопаді 2023 року перевищили допандемічний рівень, що свідчить про значне відновлення галузі. Європейська туристична комісія заявляє, що Болгарія посідає друге місце за темпами відновлення туризму порівняно з 2019 роком, а за перші місяці 2024 року цей показник зріс на 39% [8].

Завдяки збільшенню готельних потужностей та постійному зростанню кількості внутрішніх і міжнародних відвідувачів і ночівель, Болгарія, пройшовши складні етапи свого розвитку, готова до потужного туристичного підйому.

Список літератури:

1. Дінев Йордан Дімітров. Економічні перспективи України та Болгарії на світовому ринку туристичних послуг. *Економіка та держава*. № 6 (78). 2009. С. 76-78.
2. Каковкіна О.М. Особливості розвитку міжнародного туризму в Болгарії у 1970-х – на початку 1990-х рр. *Питання історії та історіографії*. С. 149 – 157. URL: https://ipt.nmu.org.ua/ua/vidavn/gj/2015_1-2/Kakovkina.pdf (дата звернення: 01.12.2024 р.).
3. "За туризма": Закон на България. Министерство на туризма: официален уебсайт. URL: <https://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/zakoni/zakon-za-turizma> (дата на кандидатстване: 30.11.2024 г.).

4. Актуалізована Національна стратегія за устойчиво розвиток на туризм в Республіка Болгарія 2014-2030 г. URL: <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=902> (дата на кандидатстване: 30.11.2024 г.).
5. Міністерство на туризм: офіційний вебсайт. URL: <https://www.tourism.government.bg/en> (дата на кандидатстване: 30.11.2024 г.).
6. Концепція за туристичне районування на Болгарія. Софія, 2015. URL: <https://www.tourism.government.bg/sites/tourism.government.bg/files/uploads/raionirane/konceptia.pdf> (дата на кандидатстване: 30.11.2024 г.).
7. Мілінчук О.В, Горшкова Л.О. Зарубіжний досвід туристичного районування: приклад Болгарії. *Причорноморські економічні студії. Світове господарство і міжнародні світові відносини*. 2020. Вип. 52-1. С. 41–48.
8. Болгарію вирішили просувати як туристичний напрямок у 2024 року. URL: <https://tripmydream.ua/media/novosti/bolgariu-prosuvatymut-jak-turystychnyi-napriamok> (дата звернення: 02.12.2024 р.).

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ НА СТРУКТУРУ ЕКСПОРТУ ЗАХІДНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Тарас Копестинський

студент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу,
Західноукраїнський національний університет

E-mail: taraskopestinskij@gmail.com

Науковий керівник: д.е.н., проф. Монастирський Г.Л.

Російська агресія суттєво вплинула на структуру експорту західних регіонів України, змусивши ці області швидко адаптуватися до нових умов і переорієнтовуватися на нові ринки збуту. Перш за все, блокування морських портів та транспортних шляхів, таких як порти Одеси та Миколаєва, значно ускладнило експорт сільськогосподарської продукції, що становить важливу частину економіки західних регіонів. Як наслідок, Україна була змушена розширювати логістичні коридори з ЄС через сухопутні шляхи, зокрема залізничні сполучення з Польщею та іншими сусідніми країнами ЄС, що призвело до збільшення торговельних обсягів із цим регіоном.

Крім того, спостерігається зменшення обсягів експорту до країн СНД через санкції та політичні обмеження. Водночас відбулося значне зростання частки експорту до країн ЄС, що особливо відчутно у Львівській, Івано-Франківській та Закарпатській областях, які найбільш інтегровані в європейський ринок. Наприклад, Львівська область продовжує зміцнювати свої експортні позиції завдяки транспортним і торговельним зв'язкам із сусідніми країнами ЄС, водночас збільшуючи експорт продукції переробної промисловості

Західні регіони також почали активно розвивати експорт послуг, таких як ІТ і транспорт, що стало можливо завдяки близькості до Європи та зростаючій

потребі в альтернативних логістичних маршрутах для експорту товарів, які раніше транспортувалися через південні порти. Загалом, російська агресія стимулювала ці регіони до переорієнтації на ЄС та адаптації економіки до нових умов. Експорт ІТ та транспортних послуг з України відіграє ключову роль в економіці країни, особливо в умовах війни, що триває. У 2023 році експорт ІТ-послуг скоротився на 8,4%, досягнувши 6,7 мільярда доларів США, що менше порівняно з рекордними 7,3 мільярда у 2022 р. Серед основних причин зниження — зростаюча невизначеність та труднощі, спричинені військовими діями, але водночас деякі компанії адаптувались, зокрема через ініціативи на кшталт «Дія.City», що сприяє розвитку ІТ-сектору в умовах війни та підтримує близько 800 ІТ-компаній з тисячами працівників.

У секторі транспортних послуг теж спостерігається помітний розвиток, але зі своїми викликами. З одного боку, залізничні та автомобільні перевезення допомагають експортувати товари до ЄС, що стало особливо актуально в умовах блокади морських шляхів. З іншого боку, такі зміни збільшують навантаження на інфраструктуру, вимагаючи значних інвестицій в логістичні рішення та обхідні маршрути, що полегшують доступ до європейських ринків. Таким чином, попри значні виклики, пов'язані з війною, Україна продовжує підтримувати експортні потоки ІТ та транспортних послуг, що сприяє стабілізації економіки та відкриває нові можливості для адаптації на глобальних ринках.

Війна, розпочата Росією, суттєво змінила структуру експорту України, спричинивши швидку переорієнтацію українських експортерів на ринки ЄС та інших країн. Основні зміни торкнулися таких аспектів. Втрата доступу до російського ринку та інших країн СНД призвела до збільшення обсягів експорту до ЄС. Наприклад, західні регіони, такі як Львівська та Закарпатська області, активізували економічні зв'язки з Європою завдяки близькості до європейських кордонів. Експорт ІТ-послуг у 2023 р. зменшився на 8,4%, але все ще лишається значним, оскільки цей сектор, попри труднощі, продовжує бути стабільним джерелом доходу. ІТ-компанії адаптуються до нових умов, сприяючи розвитку економіки та підтримуючи працівників у воєнний час. Блокування морських шляхів змусило Україну розширювати та покращувати залізничні та автомобільні маршрути до країн ЄС. Це стимулювало розвиток транспортних послуг та нових логістичних ланцюгів, що дозволяють експортувати товари через наземні кордони з ЄС. Традиційно значна частка експорту, сільське господарство, також переорієнтувалася на нові ринки, і водночас виникла потреба в оновленні логістики, щоб транспортувати продукцію без портів Одеси та Миколаєва. Це збільшує витрати, але відкриває нові можливості для інтеграції з Європою

Отже, російська агресія змусила Україну швидко перебудовувати структуру експорту, стимулюючи інтеграцію з європейськими ринками та розвиток нових секторів послуг, зокрема ІТ і транспорту, що підтримують економіку під час війни та закладають основу для подальшого зростання.

Список літератури:

1. Жабинець О. Чинники глобальних змін у міжнародній торгівлі та військова агресія Росії: вплив на розвиток експортної діяльності регіонів України. *Галицький економічний вісник*. № 2 (75). 2022. С. 82-91.
2. Карп'як М., Попадинець Н. Зовнішньоекономічна діяльність регіонів України в умовах російської агресії: структурні особливості. *Регіональна економіка*. № 1. С. 52-58.

ЕКОТУРИСТИЧНІ ІНІЦІАТИВИ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ПРОЄКТІВ СТАЛОГО ТУРИЗМУ НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ

Катерина Крутько

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
E-mail: krutko2020ut11@student.karazin.ua

Ганна Гапоненко

доцент кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківській національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат економічних наук, доцент
E-mail: a.i.gaponenko@karazin.ua

Інтенсивний розвиток масового туризму у ХХ столітті спричинив істотні зміни у навколишньому середовищі; природні та культурні зміни у приймаючих громадах були настільки серйозними (негативна трансформація ландшафту; збільшення утворення сміття, твердих побутових відходів і стічних вод; втрата традиційних цінностей у результаті гомогенізації культур тощо), що змусили професіоналів туризму переосмислити модель масового туризму [1].

На протигагу масовому туризму, сталий туризм повністю враховує поточні та майбутні економічні, соціальні та екологічні наслідки туристичної діяльності, водночас задовольняючи потреби відвідувачів, галузі, навколишнього середовища та приймаючих громад [2]. Дана концепція розвитку туризму і практики управління застосовна до усіх форм туризму.

Станом на 2021 рік, в Україні нараховувалось 53 національних природних парків [6]. Згідно Закону України «Про природно-заповідний фонд України» національні природні парки (НПП) є природоохоронними, рекреаційними, культурно-освітніми, науково-дослідними установами загальнодержавного значення, що створюються з метою збереження, відтворення і ефективного використання природних комплексів та об'єктів, які мають особливу

природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну цінність [7]. Окрім заповідних зон, на території національних природних парків виділяють зони регульованої та стаціонарної рекреації, де забороняється будь-яка господарська діяльність, що не пов'язана з цільовим призначенням цієї функціональної зони або може шкідливо вплинути на стан природних комплексів та об'єктів заповідної зони. Таким чином, національні природні парки можуть слугувати базою для розвитку проєктів сталого туризму, екотуризму та відповідального туризму.

Найбільш поширеними практиками екотуризму, що застосовують українські НПП з метою виконання функції рекреації, є планування та облаштування екологічних стежок та еколого-пізнавальних туристичних маршрутів заповідними територіями, чимало з яких стає частиною мережі «Зелених Шляхів», проведення екскурсій та освітніх заходів для туристів, еко- та етнофестивалів, облаштування туристичних стоянок тощо (табл. 1).

Таблиця 1

Приклади сталих проєктів, реалізованих національними природними парками

Назва проєкту	НПП	Опис
«ВелоКраїна»	Карпатський НПП	В рамках проєкту «ВелоКраїна» на території Карпатського національного природного парку та прилеглих територіальних громадах прознаковано більше 10 веломаршрутів.
Рекреаційний Еколого-просвітницький центр «Маєток святого Миколая»	НПП «Гуцульщина»	Структурний підрозділ НПП «Гуцульщина» ЕПЦ «Маєток Святого Миколая» функціонує з 2003-го року та користується високою популярністю серед туристів. На території Маєтку облаштований спортивний та ігровий майданчики, альтанки, столики та місця для вогнищ. Є можливість розміщення таборів, проведення змагань та квестів тощо. Також Маєток Святого Миколая є кінцевою та початковою точкою двох еколого-пізнавальних стежок, а саме «На гору Клифу» та «Попід хребет Каменистий».
Еколого-освітній візит-центр	Верховинський НПП	В еколого-освітньому візит-центрі за допомогою інноваційних технологій можна дізнатися про тварин і рослини Карпат. Відвідувачі можуть почути звуки птахів, які проживають на території парку та відчути себе посеред лісу, вдягнувши 3D-окуляри.

Складено за матеріалами: [3; 4; 5]

Крім того, адміністрації українських НПП активно співпрацюють з громадськими організаціями та місцевим бізнесом (агросадинами, майстернями традиційних ремесел, закладами харчування), реалізуючи різноманітні проєкти, специфіка яких дозволяє говорити про сталість цих ініціатив. Наприклад, разом з громадською організацією «Промокарпати», НПП «Карпатський» має ряд векторів співпраці, направлених на створення і підтримку іміджу міста Яремче як екологічно чистого району та привабливої для інвестицій туристичної дестинації: покращення інформаційної доступності Яремчанщини та Карпатського НПП для іноземців; створення нових та

покращення інфраструктури існуючих туристичних маршрутів; відновлення традиційного господарювання як складової сталого розвитку та ефективного природокористування; промоція традиційних ремесел з метою покращення туристичної привабливості регіону та ін. [3].

Переваги для розвитку екотуризму пропонують біосферні резервати, основу яких складають національні природні та регіональні ландшафтні парки. Конструктивно кожний біосферний резерват повинен містити три елементи: 1 – одне або більше ядер, що є територіями під спеціальною охороною і де надійно зберігається біологічне різноманіття; 2 – чітко визначена буферна зона, яка використовується для екологічної освіти, рекреації, екологічного туризму, прикладних та фундаментальних досліджень; 3 – гнучка перехідна зона, де може здійснюватись сільськогосподарська діяльність, існують поселення і де місцеві громади та організації з управління, науковці, неурядові організації, культурні групи населення, ті, хто економічно заінтересований та ін. співпрацюють разом, щоб стало розвивати ресурси території [6].

Наразі в Україні функціонує 8 біосферних резерватів, 4 з яких є транскордонними: Біосферний заповідник імені Ф.Е. Фальц-Фейна НААН України, Дунайський біосферний заповідник НАН України як частина транскордонного українсько-румунського біосферного резервату «Дельта Дунаю», Чорноморський біосферний резерват, Карпатський біосферний резерват, транскордонний українсько-польсько-словацький біосферний резерват «Східні Карпати», Деснянський біосферний резерват, транскордонний українсько-польсько-білоруський біосферний резерват «Західне Полісся», транскордонний українсько-польський біосферний резерват «Розточчя» [6].

Транскордонні біосферні резервати (ТБР) з'єднують між собою екологічні мережі різних країн. Облаштування екологічних стежок і туристських маршрутів в межах ТБР уможлиблює ознайомлення відвідувачів природоохоронних територій з ландшафтами, цінними природними та культурними об'єктами. Напрямами екотуризму, які доцільно здійснювати в ТБР є лижні, кінні, велосипедні подорожі та прогулянки; етнографічний туризм; спортивне рибальство; прогулянки та подорожі на повітряних кулях; екстремальний туризм; спостереження за птахами тощо. Так, у 2017 році в Ужанському НПП на території ТБР «Східні Карпати» був започаткований міжнародний етно-екофестиваль «Праліс-Фест», який популяризує та підтримує природно-заповідні території, життєдіяльність місцевих громад, їх побут, традиційне ведення господарства та етнокультурну спадщину регіону [6].

Подальший розвиток мережі резерватів, зокрема і транскордонних, дає змогу поглибити міжнаціональне співробітництво у сфері рекреації і туризму, підвищити імідж території, забезпечити екологічну обізнаність місцевої громади і відвідувачів, стимулювати розвиток інфраструктури та привернути увагу до важливості захисту і збереження традиційної культури місцевості.

Описані проекти наряду зі збереженням природного середовища пропонують екологічну освіту, вигоди для місцевого бізнесу і громад, збереження та поширення культурної спадщини регіонів. Подальша реалізація

та підтримка сталих ініціатив, які будуть залучати туристів до відвідування національних природних парків, може стати потужною відповіддю на виклики сучасності та українські реалії, наслідки яких відображаються як на суспільстві, так і на навколишньому середовищі. Зокрема, створення нових природних парків та відновлення існуючих, які постраждали внаслідок бойових дій та окупації, допоможе відновити забруднені землі, що у довгостроковій перспективі матиме позитивний ефект на земельний фонд України та біорізноманіття навколишнього середовища. Перспективними напрямками розвитку рекреації на природоохоронних територіях є:

- Проведення освітніх заходів на екологічну та історичну тематику;
- Розширення мережі екологічних стежок і маршрутів;
- Створення інтерактивних екологічних центрів;
- Підтримка місцевих ремесел та унікальних етнографічних осередків;
- Створення спеціальних програм відпочинку для вразливих груп населення;
- Підвищення інфраструктурного рівня рекреаційних зон;
- Розвиток програм із залучення волонтерів до еко-ініціатив.

Важливим є впровадження різноманітних екотуристичних проєктів у національних природних парках по всій території України. Наразі помітна структурна диспропорція внутрішніх туристичних потоків у бік західних областей України, де також реалізовується більше програм зі сталого розвитку туризму та пропонується більше атрактивних туристичних заходів на базах НПП. Ефект від диспропорції впливає на природне та культурне різноманіття регіону; з іншого боку, при належному плануванні та інвестуванні туристичних дестинацій привернення туристів до центральних, східних, південних та північних регіонів України може слугувати шляхом зміцнення засад сталості у повоєнному відновленні регіонів, підвищуючи їх туристичний імідж та заохочуючи подальше економічне зростання.

Список літератури:

1. Sustainability In Tourism And Hospitality: Trends And Challenges / M. A. Malheiro et al. Education Excellence and Innovation Management: A 2025 Vision to Sustain Economic Development during Global Challenges: 35th IBIMA Conference, Seville, 1–2 April 2020. P. 15545–15555. URL: https://www.researchgate.net/publication/343294642_Sustainability_In_Tourism_And_Hospitality_Trends_And_Challenges
2. Sustainable development. UN Tourism / Bringing the world closer. URL: <https://www.unwto.org/sustainable-development>
3. Активність. Карпатський національний природний парк. URL: <https://karpatskyi-park.in.ua/aktyvnist/>
4. Активність. Національний природний парк "Верховинський" – Національний природний парк "Верховинський". URL: <https://verkhovynskyi-park.in.ua/aktyvnist/>
5. «Маєток святого Миколая» – туристично-мистецький комплекс. URL: <https://mykolaj.if.ua>
6. Природно-заповідний фонд України. URL: <https://wownature.in.ua>
7. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992. № 2456-XII: станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>

ГАСТРОНОМІЯ В СУЧАСНІЙ ДИПЛОМАТІЇ

Софія Кур'янова

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

E-mail: sofia.kurianova@student.karazin.ua

Науковий керівник: к.і.н., доц. Онацький М.Ю.

Протягом багатьох століть гастрономія виступала важливим інструментом міжнародної політики, сприяючи зміцненню дипломатичних зв'язків між державами.

Ще за часів Стародавньої Греції склалась традиція завершення офіційних посольських прийомів пишними бенкетами. Це свідчило не тільки про урочистість події та заможність держави, але й закріплювало дипломатичний успіх, підкреслювало надання відносинам, які офіційно встановились, особливого характеру. У період Середньовіччя при дворах османських правителів існував звичай починати переговори з пишного застілля. Існувала думка про те, що спільна трапеза зміцнювала довіру між гостем і господарем. З часом подібні традиції перетворились на ефективний дипломатичний інструмент зміцнення міждержавних відносин. Таким чином, історичний досвід переконливо свідчить про те, що гастрономія може слугувати ефективним дипломатичним інструментом у міжнародних відносинах. Поступово гастродипломатія почала відігравати дедалі більш важливу та помітну роль і набувати нового значення в міжнародній практиці [3].

Термін «гастродипломатія» вперше з'явився в 2002 р. в журналі «The Economist» у статті, присвяченій кухні Королівства Таїланд [2].

Гастродипломатія – це відносно новий вид дипломатії, який активно використовується для популяризації країни та формування її позитивного іміджу на світовій арені. Гастродипломатія спрямована на формування позитивного образу держави за допомогою національної кухні [1; 2].

На сучасному етапі гастродипломатія виступає важливим інструментом розвитку міждержавної взаємодії. Вона також слугує засобом обміну соціальними й культурними інноваціями та виступає ефективним механізмом ділової комунікації в рамках культурної дипломатії. Національна кухня будь-якої країни є невід'ємною складовою її культурної спадщини, яка втілює колективну свідомість та історичні традиції. Збереження та популяризація національної кухні є невід'ємною частиною культурної політики держави [4].

Гастрономія є також важливим напрямом публічної дипломатії, що сприяє зміцненню міжнародних зв'язків та встановлення діалогу між представниками різних країн світу.

Однією з важливих складових гастродипломатії є дипломатичні прийоми. Учасники переговорного процесу збираються за обіднім столом, де подаються

страви національної кухні, що сприяє дипломатичному вирішенню складних і важливих питань. Крім того, дипломатичні прийоми виступають важливим майданчиком для обміну інформацією між дипломатичними представниками різних країн. Часто в таких заходах приймають участь не лише послы, консули та дипломати, а й представники громадських організацій, бізнес-спільнот, представники науки, освіти, культури, мистецтва та засобів масової інформації.

При складанні меню для дипломатичних прийомів необхідно враховувати культурні та релігійні традиції тих країн, які представляють дипломатичні учасники офіційного прийому. Також доцільно включати в меню національні страви країни перебування. Такі страви мають бути приготовлені унікальним способом у відповідності до кулінарних традицій цієї держави. Важливим є також уточнення кулінарних уподобань почесних гостей. Сучасна міжнародна практика демонструє тенденцію до спрощення прийомів, але при цьому зберігається прагнення організаторів надати протокольним заходам національний колорит.

Гастродипломатія сприяє формуванню позитивного ставлення інших країн також і до України та певною мірою впливає на прийняття важливих рішень. Тому Україна має використовувати свою багату кулінарну спадщину як потужний інструмент для розвитку міжнародного співробітництва. Наша держава має в цьому відношенні значний потенціал, оскільки українська національна кухня вже здобула визнання в світі, багато в чому завдяки українській діаспорі, зусиллям наших дипломатів, журналістів, спортсменів, представників сфери мистецтва та туристів [4].

Кулінарно-дипломатична практика у Києві знайшла своє втілення під час багатьох міжнародних заходів. Так, у жовтні 2013 р. відбувся Перший фестиваль азійської кухні та культури. Захід був організований Міжнародним фондом культурного співробітництва за ініціативою посольств Індії, Індонезії, Малайзії, Кореї, Пакистану та Японії [4].

У 2015 р. посольство Туреччини в Україні організувало вечерю в рамках міжнародного проєкту «Кулінарна дипломатія». Метою заходу було зміцнення економічних, культурних і соціальних зв'язків між Україною та Туреччиною, зокрема через використання кулінарних традицій як засобу міжкультурної комунікації. В даному заході взяли участь понад 50 учасників, які представляли різні професії. Серед них були дипломати, державні діячі, підприємці, культурні та громадські активісти, а також представники засобів масової інформації [3].

Отже, гастродипломатія є потужним інструментом, який сприяє зміцненню міжнародних відносин та взаєморозумінню між народами. Завдяки використанню гастродипломатії представники різних народів можуть швидше знаходити спільну мову та розв'язувати існуючі суперечності, в тому числі міждержавні.

Список літератури:

1. Матлай Л. Кулінарна дипломатія як різновид публічної дипломатії: нові підходи та концепції. *Humanitarian vision*. 2015. Vol. 1. № 2. С. 55–60. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/d0d26a4e049742249a30aa1318ff6983/content>

2. Плюта О.П. Гастрономічна дипломатія як актуальний напрям сучасної культурної політики. *Культура і сучасність*. 2017. № 2. С. 154–159.
3. Романюк Н. Кулінарна дипломатія як інструмент міжнародної взаємодії. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2022. № 1 (12). С. 30–44. URL: <https://www.relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/249/222>
4. Щавель І. Кулінарні дипломатичні конфлікти як зброя сучасної світової політики. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2019. Вип. 4. С. 286–295. URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/177658>

UKRAINIAN MIGRATION IN THE CONTEXT OF EU POLICY: ECONOMIC AND SOCIAL ASPECTS

Tetiana Khadzhylii

lecturer of Professional Foreign Languages Department,
Odesa I.I. Mechnikov National University

E-mail: khadzhylii.tetiana@onu.edu.ua

Anna Nedelcheva

second-year student of International Economic Relations,
Odesa I.I. Mechnikov National University

E-mail: nedelcheva.anna@stud.onu.edu.ua

Over the last decade, the world has become more competitive and less secure due to geopolitical conflicts, economic crises, terrorism, climate change and hybrid threats that complicate migration flows. The researchers note that “281 million people, or 3.6% of the world's population, are currently migrants, of whom 169 million are labor migrants. Their number has increased by 84% over the past 30 years, with forced migration increasing by 400%” [5].

The migration policy of the European Union is a unique example of interaction among nation-states, human rights, and international partnerships. The EU and national governments are forced to strike a balance between domestic interests and international obligations as migration flows increase in 2020-2024, driven by both humanitarian and economic factors.

Unfortunately, the term “migrant” does not have a clear definition under modern international law. This concept is applied to persons who are outside their country of origin or nationality, regardless of the reasons for their resettlement. According to O. I. Kiselyova, “there are two main types of legal status of migrants: general and special. The general status has several characteristic features: first, migrants move across international or administrative borders; second, migration always entails a change in legal status, as well as a change in rights and obligations; third, this status is temporary, transient, as migrants usually do not plan to stay permanently in the new country” [1].

The EU is currently facing a rapidly aging population and negative demographic trends, with a significant decline in the working-age population expected by the 2030s. Therefore, an increase in the inflow of migrants from outside the Union in 2022-2024 is seen as an opportunity to increase the EU's labor force. Although the old-age dependency ratio continues to grow, this process is slower than in previous years. Refugees and internally displaced persons are categories of migrants to whom the EU provides temporary asylum and solidarity.

Ukrainian forced migration has become the largest humanitarian challenge in Europe since the end of World War II, even compared to the migration crisis of 2015-2017, which exacerbated many of the problems of modern Europe. Since the beginning of Russian aggression in February 2022, almost a third of Ukraine's population has been forced to flee their homes, seeking safety both inside and outside the country. According to the UNHCR, the number of Ukrainian refugees in the world is 6.3 million, of which 5.9 million live in Europe and 4.3 million in the European Union. EU assistance has been focused on providing temporary protection to refugees, which has been repeatedly extended to ensure security and stability for Ukrainian migrants. In response to the current situation and in order to ensure stability for Ukrainian beneficiaries currently staying in the EU, the Council decided to extend temporary protection in the EU until March 4, 2025 [2]. While this decision does not guarantee certainty and does not provide solutions to the key questions of when and if Ukrainian refugees will be able to return home, and moreover, what role they will play in the reconstruction of Ukraine, it does ensure that more favorable conditions for temporary integration and economic participation are created.

Increasing the labor force through immigration has a positive impact on productive capacity and potential GDP in Europe. This is due to two main factors: an increase in labor supply and an increase in overall factor productivity as a result of innovation and knowledge spillovers. To maximize the effect, however, it is important that the skills of immigrants match the needs of the labor market, which can take time. One of the problems is the phenomenon of overqualification among immigrants, when their skills are not fully utilized. In the short term, if labor force growth is not accompanied by sufficient investment in fixed assets, it can temporarily reduce labor productivity. For example, despite the fact that employment in 2023 exceeded forecasts, labor productivity remained lower than expected before the pandemic, indicating delays in adapting infrastructure to the increased labor supply.

In 2022, according to the National Bank of Ukraine, their expenses amounted to \$2 billion for each month, almost three times higher than the previous year. Although initially their expenses were financed by funds saved in Ukrainian banks, the main source of funding soon became wages earned abroad [4].

The potential for Ukrainian migrants to integrate into the European labor market is turning into a long-term perspective and is expected to have positive effects on the budget and economy of host countries. Geographical and cultural proximity is contributing to the increase in migration flows from Ukraine to the EU, so it is expected that between 25% and 55% of Ukrainian migrants of working age will become labor force in the Eurozone in the medium term. One notable example of integration in the labor market is the payment of taxes by Ukrainian migrants in Poland. According to the Center for Migration Studies at the University of Warsaw,

Ukrainians in Poland paid 10 billion zlotys (about \$2.4 billion) in taxes in 2022 alone [4].

Although the influx of migrants in the short term is undoubtedly a challenge for the public finances of recipient countries, the Pact on Migration and Asylum, adopted by the European Parliament in April 2024, is designed to provide tools for rapid response in crisis situations when member states are faced with large numbers of arrivals [3]. At the same time, the Pact protects the rights and freedoms of migrants, including improved migration management through monitoring returns and supporting the reintegration of voluntary migrants and legal safeguards, including individualized assessment of asylum claims and fundamental guarantees to protect access to asylum, the right to liberty, the rights of the child, and the right to an effective remedy.

Another important direction of development of the EU's current migration policy is to reduce pressure on national governments and to harmonize national and European issues. National interests have priority in the policy of each EU country. An example of this is Denmark, which did not support the Council Directive 2001/55/EC on temporary protection, although it granted it to Ukrainian migrants [1]. This demonstrates the right of the state to regulate relations on its territory, which is part of its internal sovereignty. National interests and security remain a priority in the development and implementation of migration policy. European countries are forced to strike a balance between ensuring security and respecting the principles of equality and human rights enshrined in the Universal Declaration of Human Rights.

In conclusion, it should be emphasized that the study of the experience of managing the integration of migrants by EU countries can serve as a guide for other regions facing similar challenges. This actualizes the need for further research on migration processes and improvement of legal regulation of international migration.

References:

1. Кисельова О. І. Війна в Україні та вимушена міграція як чинники впливу на міграційну політику ЄС. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*. 2023. №. 36. С. 137-144.
2. Caselli F., Dizioli A. G., Toscani F. Macroeconomic implications of the recent surge of immigration to the EU. *VoxEU – CEPR*, 2024. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/macroeconomic-implications-recent-surge-immigration-eu>
3. Pact on Migration and Asylum. An official website of the European Union. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en
4. Pogarska O., Tucha O., Spivak I., Bondarenko O. How Ukrainian migrants affect the economies of European countries. *VoxEU – CEPR*, 2023. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/how-ukrainian-migrants-affect-economies-european-countries>
5. Ten migration issues to look out for in 2024. International Centre for Migration Policy Development Migration outlook for 2024. 41 p. URL: <https://www.icmpd.org/file/download/60599/file/ICMPD%2520Migration%2520Outlook%25202024.pdf>

POST-WAR PLAN TO RESTORE CRITICAL INFRASTRUCTURE IN UKRAINE

Tetiana Khadzhylii

lecturer of Professional Foreign Languages Department,
Odesa I.I. Mechnikov National University

E-mail: khadzhylii.tetiana@onu.edu.ua

Artem Shchukin

second-year student of International Economic Relations,
Odesa I.I. Mechnikov National University

E-mail: shchukin.artem@stud.onu.edu.ua

The relevance of this article stems from the need for post-war reconstruction of Ukraine's infrastructure, which is essential for both Ukraine and Europe. We have examined the key reasons, challenges, and potential solutions to this issue.

Both foreign and domestic news outlets daily feature articles about the war in Ukraine, including the situation on the front lines, the destruction of buildings from rocket strikes, electricity shortages, and related issues. Researchers have not reached a consensus regarding the stabilization of the situation in the post-war period.

The ongoing war in Ukraine has caused extensive damage to critical infrastructure, estimated at approximately \$350 billion to \$1 trillion [3]. These numbers continue to rise daily. It is difficult to envision how Ukraine will be restored, so the focus of this topic has centered on one key question: “What is the plan?”

The importance of this topic was mentioned and analyzed by many notable researchers, including A. Motrenko [4], D. Sydorenko [4], V. Mykytenko [5], A. Andrushevych [1], Z. Kodak [1] and others. A. Motrenko and D. Sydorenko emphasized that “...the war has caused \$151.2 billion in direct damage to Ukraine’s infrastructure, with the housing sector being the most affected” [4]. This information was gathered as of September 1, 2023. The damage was significant, as some cities have been completely demolished. Infrastructure is continually being targeted. As a result of a lack of funds, it is not possible to reconstruct critical infrastructure.

Ukraine's cities require more than just the reconstruction of critical infrastructure. We hold the view that, first, it is necessary to restore hospitals, power stations, boiler houses, hydroelectric power stations, and similar facilities. Reconstruction must be gradual and carefully planned. However, it is not only these facilities that are affected in cities. Ordinary residential buildings, kindergartens, shops, and streets – everything is affected. Anna Bjerde highlighted that “the russian invasion of Ukraine continues to exact a terrible toll, including significant civilian casualties, the displacement of millions of people, and the widespread destruction of homes, businesses, social institutions, and economic activity” [2]. The entire infrastructure is collapsing, and people are dying. Meanwhile, the cost of reparations continues to rise. “In a joint

assessment, the Government of Ukraine, the European Commission, and the World Bank, in cooperation with partners, estimate that the current cost of reconstruction and recovery in Ukraine amounts to \$349 billion (€349 billion). This figure is expected to grow in the coming months as the war continues” [2].

The patronage model for restoring our cities is by far the best. This model envisions assistance from other countries to help Ukraine. Each country can help restore one city in Ukraine during the post-war period. Some countries, such as France, Great Britain, Germany, Ireland, Canada, Norway, and others, are interested in this idea. This provides increasing hope that the plan will indeed be implemented.

It is important to highlight the advantages and disadvantages of the reconstruction plan. The advantages include:

- a) the transparency of the process (which will be clearly visible to all parties involved): Ukraine is notorious for its high level of corruption. The ability of other countries to directly restore cities will minimize the risk of fund misappropriation;
- b) fast and competent support: given that European countries also have a vested interest in participating in the restoration of Ukraine, they will aim to do so efficiently, quickly, and competently. They know what steps to take first and which to take last;
- c) technologies: the EU countries are all highly developed, so the cities will be equipped with advanced, high-quality equipment and technologies;
- d) connection between Ukraine and the EU: it is likely that such a close relationship between Ukraine and EU countries will improve ties and facilitate further advancement into the European Union and the United Nations.

The disadvantages include the following:

- a) identity of cities and the country in general: other countries will want to establish a presence in urban restoration by incorporating their culture into the infrastructure.
- b) debts and terms of the plan: this plan to restore the cities is not without cost. Many countries may expect this assistance to be repaid in the future or may impose certain conditions on the cities that are beneficial to them, such as the use of Ukraine's resources, land, or terrain for tourism or resort areas, and so on.

Therefore, while this plan presents both advantages and disadvantages, it is arguably the most viable recovery strategy available to Ukraine at present. The success of its implementation hinges on proper execution.

As a result, it can be concluded that Ukraine is in a difficult situation, even if we do not extend the analysis into the post-war period. It is crucial for both Ukraine and Europe to examine the issue of Ukraine's post-war reconstruction. Since the country's economy is dependent on Europe. Subsequent research may focus on the issue of post-war reconstruction in specific cities.

References:

1. Andrusyevych A., Kodak Z. Post-war green reconstruction of Ukraine. Ukraine: Heinrich Böll Foundation, Kyiv office, 2024. 83 p. URL: https://ua.boell.org/sites/default/files/2024-05/racse-report_eng_2024-5-13_1-2.pdf.
2. Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations. Joint press release: Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Estimated \$349 Billion (€349 Billion). European Commission. 2022. URL: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/joint-press->

release-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-estimated-349-billion-eu349-billion-2022-09-09_en.

3. Minakov M., Antonenko O., Denysenko V. The Reconstruction of Ukraine: Three Experts Offer Priorities for the Future. *Wilson Center*. 2022. URL: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/reconstruction-ukraine-three-experts-offer-priorities-future>.
4. Motrenko A., Sydorenko D. Building Back Better: A Comprehensive Look at Post-War Reconstruction of Ukraine. *Transatlantic Dialogue Center*. Kyiv, 2024. No. 10. URL: <https://tdcenter.org/2024/05/23/building-back-better-a-comprehensive-look-at-post-war-reconstruction-of-ukraine/>.
5. Mykytenko V. Post-War Recovery and Development of Critical Infrastructure of Ukraine. *Herald of the Economic Sciences of Ukraine*. 2023. P. 124-138.

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

Тетяна Лавро

студентка кафедри міжнародних відносин,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

E-mail: tluzhnenlo97@gmail.com

Науковий керівник: к.політ.н., доц. Головка І.К.

У сучасному світі глобальні конфлікти становлять серйозну загрозу міжнародній безпеці та стабільності. У таких умовах міжнародні організації, як-от ООН, ОБСЄ, НАТО та регіональні інституції, відіграють ключову роль у запобіганні ескалації, мирному врегулюванні та післяконфліктній відбудові. Їхні механізми, зокрема миротворчі місії, санкційні режими та дипломатичні платформи, створюють можливості для вирішення складних конфліктів. Проте обмеженість ресурсів, політична поляризація та нові виклики, як-от гібридні загрози, вимагають переосмислення їхньої ефективності та реформування.

Дипломатія є ключовим інструментом у врегулюванні сучасних міжнародних конфліктів, сприяючи зниженню напруженості між сторонами. Завдяки інституціям, таким як ООН та ОБСЄ, активно застосовуються механізми превентивної дипломатії та мирних переговорів. Проте, виклики сучасного світу, зокрема гібридні загрози та глобалізація конфліктів, вимагають адаптації дипломатичних підходів.

Сучасний світ стикається з низкою складних конфліктів, які потребують комплексного підходу до їх врегулювання. Міжнародні організації відіграють ключову роль у запобіганні ескалації та відновленні миру.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) залишається основним глобальним інструментом вирішення конфліктів. Завдяки місіям ООН із підтримання миру (peacekeeping) здійснюється моніторинг зон конфлікту, зокрема в Африці, на Близькому Сході та в інших регіонах. Однак, недосконалість структури Ради Безпеки та право вето часто ускладнюють прийняття оперативних рішень [3].

Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) зосереджується на превентивній дипломатії, моніторингових місіях та підтримці виборчих процесів [1]. Прикладом її діяльності є спостереження за дотриманням перемир'я на сході України.

Міжнародний кримінальний суд і Міжнародний суд ООН сприяють вирішенню конфліктів через правове врегулювання. Їх діяльність допомагає встановлювати відповідальність за воєнні злочини та порушення міжнародного права. Проте брак універсальної підтримки цих інституцій ускладнює їх роботу.

Роль НАТО у миротворчих операціях демонструє важливість колективної безпеки. Після завершення "холодної війни" НАТО залучається до забезпечення стабільності в конфліктних регіонах, таких як Балкани та Афганістан [2].

Глобалізація трансформує уявлення про суверенітет, розширюючи взаємозалежність між державами. Наднаціональні організації, такі як ЄС, впливають на внутрішню політику країн, створюючи виклики для традиційного суверенітету. Однак глобалізація також відкриває можливості для колективних рішень у сферах екології, безпеки та економіки. Таким чином, концепція суверенітету еволюціонує в умовах сучасного світу.

Міжнародні організації, такі як Червоний Хрест, зосереджуються на допомозі цивільному населенню під час конфліктів. Їх зусилля з надання продовольства, медицини та притулку рятують мільйони життів. Водночас обмежений доступ до зони конфліктів і нестача ресурсів залишаються ключовими викликами.

Регіональні організації, такі як Африканський союз та ЄС, беруть активну участь у вирішенні конфліктів у своїх регіонах. Їхня роль включає проведення миротворчих місій і санкційних заходів проти агресорів. Ці ініціативи демонструють ефективність локальних підходів до врегулювання криз.

Незважаючи на досягнення, діяльність міжнародних організацій стикається з викликами: обмеженим фінансуванням, політизацією процесів та невідповідністю сучасним загрозам. Підвищення ефективності їхньої роботи потребує реформування та вдосконалення міжнародних норм.

Список літератури:

1. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Глинська О.О. Міжнародні організації: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2023. 456 с.
2. Кузьменко А.А. Роль НАТО у врегулюванні збройних конфліктів: новітні виклики. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 155 (2). 2023. С. 45–52. URL: <https://doi.org/10.17721/apmv.2023.2.155.45-52>.
3. Гринько П.О. Миротворчі місії ООН у ХХІ столітті: ефективність та проблеми. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна безпека та глобальні виклики» (12 травня 2023 р.)*. Харків, 2023. С. 18–22.

ВІЙСЬКОВО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ БЕЗПЕКОВОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Борис Лесик

аспірант кафедри політології та міжнародних відносин,
Інститут гуманітарних та соціальних наук,
Національний університет «Львівська політехніка»

E-mail: borys.a.lesyk@lpnu.ua

Науковий керівник: к.політ.н., проф. Дорош Л.О.

Відповідно до визначення Енциклопедії історії України, військово-промисловий комплекс (ВПК) – це сукупність підприємств та організацій тої чи тої держави, які виготовляють озброєння, військову техніку та її комплектуючі для власних потреб або ж на експорт, продаючи цю продукцію закордон через відповідні структури [1]. Відтак, з вищезазначеного поняття випливає, що військово-промисловий комплекс держав ЄС слід розглядати на основі трьох важливих складових: виробничого сектору, науково-дослідного компоненту та державного регулювання. У цій розвідці зупинимось на першій компоненті.

На сучасному етапі розвитку ЄС у рамках об'єднання можемо виділити трьох лідерів у сфері виробництва озброєнь, а саме Францію, ФРН та Італію [10]. Чільне місце займає Франція, загальний бюджет військових витрат якої у 2023 р. становив близько 61.3 млрд доларів США [10; 11]. ВПК Франції складає понад 25% загальних європейських військових виробничих потужностей та відомий на весь світ такими корпораціями як CNDS, Thales, Dassault Aviation та SEA, які спроможні виробляти товари всього військово-промислового спектру [4; 11]. ВПК Франції координується Генеральним управлінням озброєнь (Direction Generale de l'Armement, DGA) [4]. Друге місце за лідерством у сфері виробництва товарів ВПК посідає Німеччина, військові витрати якої у 2023 р. становили близько 46 млрд доларів США. Військово-промисловий комплекс Німеччини відомий такими виробниками, як Carl Zeiss AG, Rheinmetall AG, Krauss-Maffei Wegmann, Walther, Mauser, тощо [10; 12]. Подібно до ВПК Франції, вищезазначені корпорації виробляють товари воєнного ужитку, починаючи від стрілецького озброєння і закінчуючи високотехнологічними військовими літаками, кораблями та бронетехнікою. Координує діяльність ВПК ФРН Міністерство оборони Німеччини [12]. Третє місце посідає Італія: станом на 2023 р. держава спрямувала 40 млрд доларів США на сферу оборони [9; 10]. До найбільших заводів ВПК Італії відносяться MBDA Italy, суднобудівні заводи Leonardo та Fincantieri. Координацією військово-промислового комплексу Італії, подібно до ФРН, займається Міністерство оборони Італії [10].

Розглянувши складові військово-промислових комплексів окремих держав ЄС, які є лідерами у сфері військового виробництва, слід зазначити, що

кооперація між військово-промисловими комплексами держав-членів ЄС є важливим фактором забезпечення Спільної зовнішньої і безпекової політики ЄС (СЗБП). Яскравим прикладом такої кооперації є участь підприємств Німеччини та Іспанії під егідою Франції у програмі Future Combat Air System (FCAS) (укр. бойова повітряна система майбутнього). В рамках цієї програми державні підприємства цих трьох країн (Dassault Aviation, Airbus та Indra Sistemas) співпрацюють у розробці проєктів винищувачів шостого покоління [8].

Чи не основним способом співпраці держав-членів ЄС у сфері військової промисловості є також Постійна структурована співпраця (Permanent Structured Cooperation, PESCO) [2]. Основною метою PESCO є поглиблення оборонної кооперації між державами-членами ЄС. В рамках PESCO реалізується близько 60-ти різноманітних проєктів, серед яких можемо виокремити 2 особливо показових. Першим є проєкт «EURODRONE», в рамках якого представники підприємств з ФРН, Італії, Іспанії та Франції розробляють безпілотний літальний апарат середньої висоти польоту, на розробку якого ЄС виділив 7.1 млрд євро [5]. Наступним є TWISTER (Timely Warning and Interception with Space-based Threat Surveillance) – проєкт створення багаторівневої системи протиракетної оборони під керівництвом Франції, запланований до 2030 р. [13].

Також у сфері військово-промислової співпраці важливе місце займає і Європейський фонд миру (ЄФМ), який було утворено у 2021 році з метою фінансування військових операцій ЄС у рамках здійснення СЗБП та наданні економічної, військової летальної та нелетальної допомоги як державам-членам ЄС, так і державам-партнерам [7]. Не менш важливу роль у поглибленні співпраці між військово-промисловими комплексами держав-членів Європейського Союзу відіграють процеси стандартизації та уніфікації тих чи тих продуктів ВПК. Сюди можна віднести співпрацю держав ЄС в рамках Європейського оборонного агентства (European Defence Agency, EDA), однією з цілей якого є розробка єдиних стандартів у сфері оборони та узгодження їх зі стандартами НАТО – STANAG, які використовуються державами-членами ЄС як базова система воєнної стандартизації у Європі [3; 6].

Водночас, можемо виділити й проблеми утворення та функціонування єдиного військово-промислового комплексу держав-членів ЄС, серед яких насамперед – історичні, політичні та економічні. З історичної точки зору сформовані військові доктрини окремих держав ЄС є досить відмінними, що створює певний конфлікт інтересів між ними при їх реалізації, у тому числі й у контексті функціонування ВПК. З-поміж політичних проблем інтеграції ВПК держав-членів ЄС насамперед слід виокремити небажання цих держав повністю переносити контроль над настільки стратегічно важливою галуззю на наднаціональний рівень, так і складність узгодження сукупних вимог, рішень та стандартизації у сфері озброєнь. Щодо економічних чинників, то слід зазначити, що основною проблемою уніфікації ВПК держав-членів ЄС на наднаціональному рівні є обмеженість та нерівномірність економічних можливостей цих держав та їхніх технологічних спроможностей у виробництві різних видів озброєнь [2].

Отже, беручи до уваги історичну, політичну та економічну складові проблематики інтеграції військово-промислових комплексів держав-членів ЄС, Європейський Союз все ж набуває рис військової суб'єктності, враховуючи лідерський потенціал певних його держав. Здійснюючи уніфікацію видів озброєнь та виробництв, поглиблюючи кооперацію в рамках вже існуючих структур та проєктів, та ініціюючи нові програми, Європейський Союз намагається убезпечити себе від сучасних безпекових загроз, зокрема від загроз з боку Росії.

Список літератури:

1. Воєнно-промисловий комплекс (ВПК). Електронна бібліотека / Інститут історії України. URL: <http://surl.li/pmsscm> (дата звернення: 29.11.2024).
2. Оборонна співпраця ЄС PESCO: у чому відмінність від НАТО. *Центр міжнародної безпеки та партнерства*. URL: <https://www.ispc.org.ua/archives/4709> (дата звернення: 29.11.2024).
3. Що таке STANAG - JIT. *JIT*. URL: <https://www.jit.academy/shho-take-stanag-6001/> (дата звернення: 29.11.2024).
4. Direction Générale de l'Armement garde-nationale.fr. *Direction Générale de l'Armement garde-nationale.fr*. URL: <https://garde-nationale.gouv.fr/direction-generale-de-larmement> (date of access: 29.11.2024).
5. Eurodrone. *Airbus*. URL: <https://www.airbus.com/en/products-services/defence/uas/eurodrone> (date of access: 29.11.2024).
6. European Defence Fund (EDF) - Official Webpage of the European Commission. *Defence Industry and Space*. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-fund-edf-official-webpage-european-commission_en (date of access: 29.11.2024).
7. European Peace Facility. European Commission. URL: https://fpf.ec.europa.eu/what-we-do/european-peace-facility_en (date of access: 29.11.2024).
8. Future Combat Air System (FCAS). *Airbus*. URL: <https://www.airbus.com/en/products-services/defence/future-combat-air-system-fcas> (date of access: 29.11.2024).
9. Italian Defence Industries: Striving to complete. *CIA*. URL: <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP89T00295R000400390004-1.pdf>.
10. SIPRI Military Expenditure Database. *SIPRI*. URL: <https://www.sipri.org/databases/milex> (date of access: 29.11.2024).
11. The French Paradox: Risks to European Defence Harmonisation and Arms Export Control - PRIF BLOG. *PRIF BLOG*. URL: <https://blog.prif.org/2024/08/05/the-french-paradox-risks-to-european-defence-harmonisation-and-arms-export-control/> (date of access: 29.11.2024).
12. The German Security and Defence Industry. *Bundesverband der Deutschen Sicherheits- und Verteidigungsindustrie*. URL: <https://www.bdsv.eu/about-us/the-german-security-and-defence-industry.html> (date of access: 29.11.2024).
13. TWISTER (Timely Warning and Interception with Space-based Threat Surveillance). *PESCO*. URL: <https://www.pesco.europa.eu/project/timely-warning-and-interception-with-space-based-theater-surveillance-twister/>.

ТІНІ БАЛКАНСЬКИХ ГІР НА КРИВАВИХ ПОЛЯХ УКРАЇНИ: ЧОМУ ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ ВІЙНИ В ЮГОСЛАВІЇ НЕ ЗАПОБІГЛО АГРЕСІЇ РОСІЇ?

Сергій Лиман

професор кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
доктор історичних наук, професор
E-mail: s.lyman@karazin.ua

Анатолій Парфіненко

завідувач кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат історичних наук, доцент
E-mail: parfinenko@karazin.ua

Політичний простір світу здавна був розділений тривалими конфліктами. 14 тисяч війн за останні 5 тис. років – така сумна світова статистика, і лівова частка цих трагедій почіналася в Європі. Агресія – не нове слово для Старого Континенту, а війна століттями була тут не боязкою гостею, а владною господинею. Майже 800 років тривала Реконкіста, Столітня війна виявилася лише епізодом у довгому виснажливому протистоянні Англії та Франції, Тридцятирічна війна залучила до кривавої бійні майже весь Старий континент [3, с. 293, 307, 640]. А були ще всеєвропейські бійки за вакантні престолі, походи Наполеона, Перша та Друга світові... Кожна з сотень цих та інших війн мала свої причини, особливості, наслідки, свої цвинтарі та свою географію. Але якщо загальний алгоритм прийняття рішень у постконфліктних ситуаціях один для всіх (мир та співіснування), то цілком очевидно, що гідні вивчення важелі протидії конфліктним ситуаціям, сам процес управління конфліктом, стійка система контрзаходів для своєчасного впливу на середовище протистоянь, загорянь, зіткнень.

Для управління міжнародними конфліктами потрібно, перш за все, вміти проводити аналогії, порівняльний аналіз, особливо тих конфліктів та воєн, які випаляють землі етнічно та соціально близьких країн та народів. У цьому контексті гострим та актуальним ще довго залишатиметься питання: чому вивчення та викладання досвіду воєн у колишній Югославії не запобігло агресії Росії проти України? Чому громадськість та політикум Європи виявилися неготовими до відображення цієї агресії ще до того, як вона почалася? Хоча і до повномасштабної агресії РФ проти України, ця країна здійснювала експансію на пострадянському просторі, а її імперська рефлексія була неодноразово помічена і буквою, і духом низки зовнішньополітичних документів провідних

країн світу (наприклад, заява міністрів оборони країн НАТО про ситуацію в Україні та навколо неї від 16.02.2022, Стратегія національної безпеки США від 12.10. 2022) [6; 7].

Адже і до 24 лютого 2022 року було зрозуміло, що:

1). Югославія та СРСР були поліетнічними, переважно слов'янськими країнами зі схожими моделями соціально-економічного та політичного розвитку.

2). Їхній розпад супроводжувався формуванням віндіктивного (термін наш, від лат. *vindicta* – помста) мислення і відповідними діями політичної верхівки тієї країни, яка позиціонувала себе як ядро колишньої імперії та наполегливо формувала ідеологеми, в яких прописані межі географії та відповідальності тих, з ким заради змін у цій самій географії необхідно звести рахунки.

3). Дві кровопролитні війни в Європі з 1945 року розділені періодом, протягом якого встигло вирости нове покоління. Мало хто з них знав, що таке «штурм Вуковара» чи «різанина в Сребрениці», хоча бої у Словенії, Хорватії, Косово, Боснії та Герцеговині мали бути застереженням для тих, хто бачив на екранах телевізорів російських солдатів у Грузії у 2008 році або в українському Криму 2014-го. Навпаки, на запитання члена групи іноземних туристів у Хорватії, що це за сліди пострілів на фасадах будівель, місцевий гід часто сором'язливо відповідав: Це сліди війни, але який – нам розповідати туристам не рекомендують. А Президент Франції Ніколя Саркозі ініціював на період із 2008 по 2015 р. скорочення Збройних сил Франції на 54 тис. осіб. Стільки зараз налічують Збройні Сили цілої країни-материка Австралії!

4). Недостатньо активними у пошуку епістолярних аналогій лінії зовнішньополітичного курсу Сербії Мілошевича і Путінської РФ були сучасні дослідники [8], найвпливовіші політики держав колишньої Югославії та постсоціалістичного простору загалом. Так, экс-президентка Хорватії Колінда Грабар отримала ступінь магістра в галузі міжнародних відносин, экс-президент Словенії Борут Пахор – соціолог, а діючий президент Хорватії юрист Зоран Міланович у розпал Югославської війни був політичним радником миротворчої місії ОБСЄ в Азербайджані, який тоді безуспішно намагався поставити під свій контроль Карабах. Зараз З. Міланович, який здавалося б отримав історичне щеплення проти будь-якої великодержавності, критично висловлюється щодо європейського майбутнього України [10]. Ці та інші політики держав колишньої Югославії та інших країн колишнього соціалістичного табору, навіть Дональд Туск, який здобув історичну освіту, не змогли мобілізувати громадську думку та євроатлантичні структури для своєчасної протидії агресії РФ, хоча досвід воєн у Югославії наочно показував, що таке віндіктивне мислення та імперська рефлексія.

5). У цьому контексті особлива роль належить науковому та навчальному потенціалу Австрії. Свого часу до складу Австрійської (з 1867 р. Австро-Угорської) імперії входила і земля, які потім стали частиною Югославії, і земля, які стали потім частиною Української РСР. Австрія давно й успішно відмовилася від мілітаристського мислення та нереальних планів відродження імперії Габсбургів чи Німецького рейху. Державний договір про відновлення

незалежної та демократичної Австрії (1955), Декларація про постійний нейтралітет (1955), вступ до ЄС (1995) дозволило цій країні увійти до десятки країн із найвищим рівнем життя [5]. Цей досвід, сплачений кров'ю сотень тисяч австрійців, миролюбна зовнішня політика Австрії, столиця якої неодноразово ставала місцем проведення доленосних міжнародних форумів та підписання найважливіших конвенцій (1969, 1979, 1980 та ін.), має тиражуватися в освітніх програмах.

б). Рефлексія імперськості зживається важко і довго ще й тому, що вона властива як авторитарним, так й демократичним суспільствам. Дотримання всіх політичних свобод та повага до думки опозиції ще не гарантує державу від гегемоністських устремлінь її політиків, пов'язаних із «яструбами» від ВПК чи паливно-енергетичними гігантами. Як писав Раймон Арон, «той факт, що демократичні суспільства найменше схильні до війни, не означає, що вони не воюватимуть». Вони велися і вестимуться постіндустріальними державами з використанням високоточної зброї – і це те, що Елвін та Хейді Тоффлери називали «Війни третьої хвилі». І всім, хто пережив війну, не хочеться вірити у висловлювання Льюїса Козера про «позитивні функції конфлікту», його «стабілізуючу» роль у суспільстві [1, с. 37; 2, с. 217-218; 9].

У світі існує чимало «мозкових центрів», які прогнозують конфлікти. Їх близько 1200 лише у США. У разі більше аналітиків. Досить згадати теорію ядерного стримування Томаса Шеллінга, автора відомої книги «Стратегія конфлікту» (1960), проект Девіда Сінгера «Коррелятори війни», американський аналітичний центр «RAND Corporation», Британський «Міжнародний інститут стратегічних досліджень» тощо. При цьому ще Кеннет Уолтц у 1993 р. стверджував, що монополярність США є тимчасовою, і через 10-20 років будуть інші впливові центри сили, насамперед Китай [11].

Вважав Китай основною загрозою Заходу й Самуель Гантінгтон, наполягаючи при цьому на існуванні єдиної православної цивілізації, до якої відносив і РФ, і Україну. У потоці цих та інших прогнозів дуже мало було вказівок на те, що війна РФ проти України стане реальністю. Даремно десятиліттями Йоган Галтунг, засновник «Інституту досліджень світу» в Осло, закликав створити ефективні системи, які забезпечують мир. Марно.

Ситуацію має змінити широка мережа освітніх програм. Тут найважливішу роль «подушки безпеки» відіграє громадська думка громадян, підготовлених через систему освіти до вивчення збройних конфліктів, прогнозування та управління ними.

Список літератури:

1. Арон Р. Мир і війна між націями. Київ: Юніверс, 2000. 688 с.
2. Голуб'як Н. Збройні конфлікти у сучасному безпековому просторі: особливості та тенденції. *Актуальні проблеми політики, інформації та безпеки: колективна монографія*. Івано-Франківськ, 2022. С. 207-235. URL: <https://www.academia.edu/108723847/%>
3. Лиман С.І., Парфіненко А.Ю. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба): навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2024. 700 с.
4. Парфіненко А.Ю. Війна в Україні та Західні Балкани: імперативи нової геополітичної динаміки розширення ЄС. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2024. № 2 (16). С. 33-51. URL: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2024-01>.

5. 30 Jahre Volksabstimmung über den EU-Beitritt Österreichs. *Bundeskanzleramt Österreich*. 12. Juni 2024. <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/themen/europa-aktuell/2024/06/30-jahre-volksabstimmung-uber-den-eu-beitritt-oesterreichs.html#:~:text=%C3%96sterreich%20trat%20schlie%C3%9Flich%20am%201,Finnland%20der%20Europ%C3%A4ischen%20Union%20bei>.
6. National Security Strategy. October 12, 2022. P. 26. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>
7. Statement by NATO Defence Ministers on the situation in and around Ukraine. 16 Feb. 2022. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_191931.htm
8. Tertaris B. Tregoures L. From Sarajevo to Mariupol: What the Yugoslav Wars Can Teach Us about Ukraine's Fate. *Institut Montaigne*. 2022. April 21. URL: <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/sarajevo-mariupol-what-yugoslav-wars-can-teach-us-about-ukraines-fate>
9. Toffler A., Toffler H. War And Anti-War. 1994. New-York: Little, Brown. 302 p. URL: <https://archive.org/details/WarAndAntiWar-Toffler>
10. Vurušić V. Moskva odusevljena. Zoran Milanović, novi ruski heroj: «Konačno je netko rekao ono što svi u EU misle!». *Wayback Machine*. 2022. 26. Siječanj. URL: <https://web.archive.org/web/20220128151008/https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/zoran-milanovic-novi-ruski-heroj-konacno-je-netko-rekao-ono-sto-svi-u-eu-misle-15149988>
11. Waltz K. N. The Emerging Structure of International Politics. *International Security*. 1993. Vol. 18, No. 2. P. 44-79. URL: <https://ir101.co.uk/wp-content/uploads/2018/11/Waltz-The-Emerging-Structure-of-International-Politics.pdf>

ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ КНР ТА ПАР ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ ЇХ ВПЛИВУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Сергій Лиман

професор кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
доктор історичних наук, професор
E-mail: s.lyman@karazin.ua

Катерина Ященко

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
E-mail: yaschenko2020uk12@student.karazin.ua

На сучасному етапі Китайська Народна Республіка і Південно-Африканська Республіка є визнаними політичними та економічними лідерами кожна у своєму регіоні. Взаємодія між ними істотно впливає на сучасні міжнародні відносини. Держави є членами Великої двадцятки, Світової Організації Торгівлі, БРІКС, Форуму Співробітництва Китай-Африка тощо. У спільному комюніке 1998 р/ про встановлення дипломатичних відносин обидва уряди визнали суверенітет один одного і необхідність побудови відносин на взаємній повазі та взаємному неутручанні [1].

Наступним етапом відносин між КНР та ПАР стало підписання двосторонньої Преторійської декларації 25 квітня 2000 р. Ця подія сталася в рамках африканського турне Голови КНР Цзян Цземіня. Декларація мала на меті зміцнення двосторонніх відносин і повагу до національного суверенітету, підтверджувала необхідність консолідації альянсу країн, що розвиваються. Пункт №5 Декларації передбачав співробітництво для побудови «нового міжнародного політичного та економічного порядку» [2]. Ця Декларація прискорила контакти між Китаєм і ПАР на всіх рівнях, зокрема міжпарламентському (з 2001 р.), що підготувало розробку програми поглиблення двосторонньої співпраці, у тому числі у форматі всеосяжного стратегічного партнерства. Китайська сторона запровадила такий формат у відносинах з іншими країнами ще з 1993 р., а стратегічний діалог з Преторією Пекін підтримував ще з 2008 р.

В умовах очікуваного зростання торгівлі та інвестицій обидва уряди прагнули зміцнити і скоординувати свої двосторонні відносини. Тому у 2010 р. під час візиту президента ПАР Джейкоба Зума до Пекіну між ним та Головою КНР Ху Цзіньтао було підписано Декларацію про Всеосяжне стратегічне партнерство між двома країнами. Це партнерство можна розглядати як ключовий фактор у запрошенні Південної Африки приєднатися до БРІК, яке було підтримано Китаєм і перейменовано на БРІКС після вступу до нього ПАР [3, р. 5-6]. З того часу стратегічне партнерство КНР та ПАР має суттєве значення не лише для розвитку політичних та економічних відносин двох держав, але й між країнами БРІКС в цілому.

Економічна складова цієї взаємодії виглядає досить потужно. У 2023 р. обсяг двосторонньої торгівлі досяг 55,62 млрд. доларів. За даними китайського посольства у ПАР, понад 200 китайських компаній інвестували у ПАР, створивши там понад 400 000 робочих місць [4].

У даний час Китай є найбільшим торговельним партнером ПАР протягом 14 років поспіль, а ПАР є найбільшим торговельним партнером Китаю в Африці протягом 13 років поспіль. У рамках БРІКС, згідно з даними Головного митного управління КНР, за підсумками 10 місяців 2024 р. експорт Китаю до ПАР становив 17,23 млрд дол. США, а імпорт – 25,12 млрд дол. США [5].

У рамках проєкту «Один пояс, один шлях» Китай надає Південно-Африканській Республіці сучасні виробничі потужності в таких сферах, як розвиток інфраструктури, що ідеально відповідає прагненню країни до поліпшення інфраструктури. Ця ініціатива створила нову платформу для економічного, торговельного та інвестиційного співробітництва.

Культурно-гуманітарні обміни між КНР і ПАР також мають сприятливий вплив на розвиток дружніх відносин між двома державами. Для цього були створені механізми, зокрема Форум дружби і розвитку Китай – Африка, Китайсько-Африканський центр обміну у сфері культури і мистецтва, а також високорівневі культурні обміни, що охоплюють різні сфери, включно з освітою і культурою. Ці ініціативи відкривають можливості для гуманітарної взаємодії між країнами. Крім того, заснування Інститутів Конфуція в Південній Африці та надання державних стипендій від урядів обох країн створили надійне підґрунтя для поліпшення двосторонніх відносин.

У контексті політичного співробітництва КНР і ПАР відіграють важливу роль у просуванні БРІКС до головної мети – реконфігурації багатосторонніх інститутів глобального управління. ПАР є провідною економікою Африки, КНР є провідною економікою не тільки в Азії, а в рамках БРІКС і другою за величиною економікою у світі. Крім того, Південна Африка і Китай є ключовими союзниками і учасниками ФОСАС (Форум з питань китайсько-африканського співробітництва). Відносини між ПАР та КНР у рамках як ФОСАС, так і БРІКС можуть сприяти подальшій інтеграції країн, що розвиваються [6, р. 132-134].

22 серпня 2023 р. Голова КНР Сі Цзіньпін здійснив державний візит до ПАР на запрошення її Президента Сіріла Рамафоси. Лідери провели обговорення двосторонніх відносин, актуальних регіональних і міжнародних питань. У рамках візиту сторони зазначили, що надалі будуть підтримувати всебічне двостороннє стратегічне партнерство, розширювати інвестиції, підтримувати стабільність і безпеку промислових і логістичних ланцюгів [7].

2 вересня 2024 р. Сіріл Рамафоса в другий раз за часи свого президентства прибув до КНР. Як було зазначено в офіційній «Спільній заяві» Сіріла Рамафоси та Сі Цзіньпіна, вони розглядали різні аспекти міжнародних відносин, «включаючи регіональні та глобальні питання». Сторони «погодилися підняти двосторонні відносини до рівня всебічного стратегічного партнерства в нову епоху, підкріпленого міцними політичними зв'язками», збалансованою торгівлею та прискореним економічним зростанням [8].

Важливе значення для розуміння істотних змін, що відбуваються у сучасному світі, у форматі двосторонніх китайсько-південноафриканських відносин й усередині БРІКС є зміст Пункту 12 «Спільної заяви», в якому підкреслювалося, що «Південна Африка вітає роль Китаю як лідера на міжнародній арені», та Пункту 14, в якому зазначено, що «Сторони підтримали всеосяжну реформу ООН, включаючи її Раду Безпеки, з метою зробити її більш демократичною, представницькою, ефективною та дієвою, а також збільшити представництво країн, що розвиваються, у складі Ради» [8].

Як ключові країни-учасниці БРІКС, лідери домовилися продовжувати підтримувати розвиток за всіма напрямками співробітництва та взаємодіяти з усіма членами об'єднання для поглиблення практичного співробітництва в різних галузях і досягнення прогресу в розширенні членства в БРІКС. На завершення державного візиту обидва лідери підписали низку двосторонніх документів про співробітництво

Отже, двосторонні відносини між Китаєм і Південно-Африканською Республікою є багатогранними й охоплюють економічну, політичну та гуманітарну сфери. Завдяки тісній співпраці цих провідних учасників БРІКС зміцнюються відносини всередині організації, що, своєю чергою, посилює її вплив на регіональній та глобальній арені. Подальший розвиток партнерства між КНР і ПАР сприятиме зміцненню ролі БРІКС як альтернативного центру у світовій політиці та економіці.

Список літератури:

1. 中华人民共和国政府和南非共和国政府关于两国建立外交关系的联合公报 中华人民共和国外交部 URL: https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/fz_677316/1206_678284/1207_678296/200011/t20001107_9319317.shtml
2. 中华人民共和国与南非共和国关于伙伴关系的比勒陀利亚宣言. 中华人民共和国中央人民政府. URL: https://www.gov.cn/gongbao/content/2000/content_60312.htm.
3. Shoba M., Mlambo V. H. A constructivist analysis of the bilateral relations between South Africa and China. *Cogent Social Sciences*. 2024. Vol. 10, no. 1. P. 1–14. URL: <https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2321699>.
4. Xu Wei. China, South Africa elevate relations. Nations reaffirm cooperation on global issues. *China Daily*. 3. 09. 2024. URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202409/03/WS66d63d68a3108f29c1fc9b05.html>
5. 中华人民共和国海关总署. URL: <http://english.customs.gov.cn/>
6. Shoba M. Interrogating South Africa-China Relations in the Context of BRICS : doctoral dissertation. Durban, 2023. 227 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/373708225_In_terrogating_South_Africa-China_Relations_in_the_Context_of_BRICS
7. 中华人民共和国和南非共和国联合声明 中华人民共和国外交部 URL: https://www.fmprc.gov.cn/ziliao_674904/1179_674909/202308/t20230823_11130465.shtml
8. Joint Statement between the People’s Republic of China and the Republic of South Africa on the occasion of the Second State Visit to China by HE President Cyril Ramaphosa and the Establishment of an All-Round Strategic Cooperative Partnership in a New Era, 2 September 2024. URL: <https://dirco.gov.za/joint-statement-between-the-peoples-republic-of-china-and-the-republic-of-south-africa-on-the-occasion-of-the-second-state-visit-to-china-by-he-president-cyril-ramaphosa-and-the-establishment/>

СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ ТА УКРАЇНА: ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ (1991–2021 РР.)

Назар Мартинюк

аспірант кафедри історії ім. проф. М.П. Ковальського,
Національний університет «Острозька академія»
E-mail: nazar.martyniuk@oa.edu.ua

Науковий керівник: д.і.н., проф. Атаманенко А.С.

Світовий Конгрес Українців¹ (СКУ) є головною міжнародною координаційною надбудовою українських громад у діаспорі. Заснований в 1967 р., як Світовий Конгрес Вільних Українців (СКВУ), він був і до сьогодні залишається глобальним голосом закордонного українства з десятків країн світу. Сучасна назва – СКУ – була затверджена в ході VI Конгресу (з’їзду) організації в 1993 р. За майже 60 років діяльності організація провадить активну роботу не лише задля розбудови українського життя в діаспорі, підтримки українських громад у країнах поселення та координації їхнього

¹ У тексті використовується правопис назв СКВУ/СКУ, найменувань офіційних посад, структурних підрозділів відповідно до орфографічних особливостей їхнього написання в офіційних документах і на офіційних медіаресурсах організації.

функціонування, а й обстоює інтереси України, сприяючи її становленню як суверенної, правової держави з високим рівнем авторитету на міжнародній арені. Щодо останнього, то варто вказати, що це твердження стосується різних періодів української державності: до постання незалежної України в 1991 р. СКВУ поширював знання про Україну в світі, намагався сприяти демонстрації самобутності її історії та культури, тривалої державницької традиції, а опісля вказаної дати – пріоритетними завданнями були налагодження мостів взаємодії з Україною в різних галузях (освіта, наука, культура та ін.), підтримка демократичних реформ, євроінтеграційного і євроатлантичного курсу, лобювання українських інтересів перед іноземними урядами і міжнародними організаціями, допомога в протистоянні російській збройній агресії та ін. Завдання надання всієї можливої допомоги українському народу в боротьбі за державну незалежність було зазначено в ухваленому на I Конгресі СКВУ Статуті, який регламентував роботу всієї організації [6, с. 397]. В оновленому Статуті, прийнятому на VI Конгресі СКВУ, який вже відбувався за часів незалежності України, було не лише змінено назву, а й окреслено шляхи подальшої діяльності, серед яких чільне місце займало питання покращувати і активізувати думку громадян країн проживання українців задля вироблення прихильного ставлення до України та її розбудови [7, с. 1381–1382].

До структури СКУ входить низка комісій, комітетів, рад і програм, загальне число яких коливається, що видно на основі аналізу матеріалів Конгресів СКУ, Бюлетенів, «Вісників» та інформації на офіційному сайті. У каденції 2018–2023 рр. діяло вісім постійних рад і комісій, а також низка глобальних ініціатив підтримки України та проєктів [2, с. 7]. СКУ був визнаний Економічною і соціальною радою Організації Об'єднаних Націй (ООН) як неурядова організація зі спеціальним консультативним статусом (2003 р.) і має статус учасника міжнародної неурядової організації в Раді Європи (2018 р.) – Конференції міжнародних неурядових організацій [2, с. 6]. Конгрес має власну мережу в 65 країнах світу, до якої входять українські громадські організації та об'єднання, репрезентації, «парасолькові» організації та ін. з різним статусом членства: організації-члени, асоційовані члени, країни, де СКУ підтримує зв'язок із тамтешніми українцями [2, с. 6]. Як відзначив чинний Президент Конгресу Павло Грод, на разі перед організацією є три пріоритетні цілі, які також стосуються взаємодії з Україною: 1. перемога України в протистоянні з російським агресором; 2. відбудова України; 3. існування сильних українських громад у світі [2, с. 42].

У діяльності СКУ можна чітко простежити реалізацію ним самостійної дипломатії, що підпадає під розуміння поняття «діаспорна дипломатія», яке активно обговорюються і вивчається західними науковцями впродовж останніх десятиліть. Інтерес до його дослідження все більше зростає і в Україні. Діаспора є недержавним гравцем міжнародних відносин і може реалізовувати власну дипломатію в співпраці з країною свого походження (країною-донором) або ж самостійно, при чому зусилля діаспорної дипломатії можуть бути спрямовані на протиставлення політичному режиму, який панує в країні-донорі [1, с. 80–81]. Діаспори можуть здійснювати вплив на громадян, лідерів думок країни свого перебування/проживання (країні-реципієнти), мас-медіа, органи

влади. Таким чином, вони можуть працювати задля захисту інтересів країни походження або ж з метою відродження національних держав за умови відсутності чи залежності територій їхнього походження [1, с. 80]. Звісно вплив і результативність дипломатії діаспор залежить від їхніх ресурсів (чисельності, інституційної будови, організованості, фінансів, політичних прав та ін.) [1, с. 81]. Історія та сьогодення роботи СКУ є яскравим прикладом діаспорної дипломатії.

Як зазначалося вище, СКУ завжди ставив за ціль допомогу Україні та її народу. Проте не завжди зі сторони держави було забезпечено зворотню відповідь і готовність до співпраці. Незважаючи на те, що в Україні в різний час були ухвалені програми співпраці із закордонним українством і є низка законів, які стосуються аспектів взаємодії з українцями поза межами держави, досі (!) відсутній нормативно-правовий акт із чітким стратегічним баченням співробітництва України та світового українства. Про те, що діаспора потребує більш тісних контактів з Україною і завжди виступає як її лобі в світі наголошувалося зі сторони СКУ вже відносно давно [3, с. 4–5]. Позитивним моментом вбачаємо те, що Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки віддає належне закордонним українцям як «амбасадорам» України в світі й розглядає важливість діаспорного ресурсу задля поліпшення міжнародного іміджу держави [4, с. 25].

Задля просування інтересів України в світі, СКУ використовує можливості різних інструментів публічної дипломатії. Безпосередньо співробітництво Конгресу та України базується на основі взаємодії з органами влади, освітніми, науковими і культурними установами, організаціями громадського сектору. Найвні підписані Меморандуми про співпрацю з Кабінетом Міністрів України [5], низкою міністерств та ін. Ведуться домовленості по співпраці з різними інституціями. Для кращого співробітництва з Україною діє Місія СКУ до України/Представництво СКУ в Україні, що здійснює значну роботу для контактування СКУ з Україною і координації спільних зусиль. Зокрема, шляхом долучення до законотворчих процесів, які стосуються розробки та вдосконалення законодавства про закордонних українців, громадянство, зовнішню трудову міграцію [2, с. 187]. Шляхом співпраці з Офісом Президента України налагоджена співпраця щодо питань про підтримку України в ході боротьби з агресором, збереження територіальної цілісності, проведення інформаційних та адвокаційних кампаній у світі [2, с. 189]. Важливим напрямом роботи є вшанування історичної пам'яті, зокрема про Голодомор 1932–1933 рр. [2, с. 194–195].

Публічна дипломатія СКУ спрямована на підтримку України. У розрізі різних її видів (наукової, освітньої, культурної, цифрової та ін.) можна навести основні її прояви:

- поширення знань про Україну в світі (Інтернет-флешмоби, публікації на офіційному сайті СКУ, в соціальних мережах, «Віснику СКУ», в т. ч. різними іноземними мовами тощо);
- підтримка євроінтеграційного та євроатлантичного курсів політики України;

- проведення мирних акцій підтримки та маніфестацій представниками мережі СКУ в країнах проживання, звернення до зарубіжного політикуму, міжнародних організацій;
- розвінчування штучно вигаданих міфів і фактів пропаганди;
- включення історико-культурної спадщини України в світовий контекст;
- популяризація української мови;
- підтримка освітніх, наукових і культурних заходів.

Можна зробити висновок, що співпраця з Україною завжди була пріоритетним вектором роботи СКУ. Для покращення її ефективності та результативності, Україні потрібно виробити чітку стратегію співпраці із закордонним українством. На сьогодні роботу щодо цього здійснює МЗС України.

Діяльність Представництва СКУ в Україні та напрями публічної дипломатії організації задля популяризації іміджу України в світі та надання їй різного роду підтримки є перспективними темами для подальших наукових студій.

Список літератури:

1. Атаманенко А., Матвійчук Н. Публічна дипломатія закордонних українців як прояв дипломатії діаспор. *Публічна дипломатія: навчальний посібник*. Київ; Острого, 2021. С. 80–94.
2. XII Світовий Конгрес Українців. Звіти 2018–2023. Канада, 22 жовтня 2023 року. 710 с.
3. Лозинський А., Педенко В. Меморандум Президентів, Урядові та Верховній Раді України. *Бюлетень. Світовий Конгрес Українців*. 2000. № 2 (5). С. 2, 4–5.
4. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки. 32 с. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегія/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 05.12.2024).
5. Уряд та Світовий Конгрес Українців підписали Меморандум про співпрацю / Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. 10 грудня 2020 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-ta-svitovij-kongres-ukrayinciv-pidpisali-memorandum-pro-svivprasyu> (дата звернення: 05.12.2024).
6. Яців А. Перший Світовий Конгрес Вільних Українців: на шляху до консолідації світового українства. *Народознавчі зошити*. 2019. № 2 (146). С. 387–402.
7. Яців А. Шостий Світовий Конгрес Вільних Українців: дискусії про місію та майбутнє. *Народознавчі зошити*. 2018. № 6 (144). С. 1376–1384.

ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Анастасія Мелешко

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
E-mail: a.v.meleshko9@gmail.com

Анатолій Парфіненко

кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
E-mail: parfinenko@karazin.ua

Сьогодні світова туристична галузь забезпечує близько 10 % світового ВВП, що змушує багатьох дослідників розглядати туризм передусім як соціально-економічне явище. Але наприкінці 1950-х – на початку 1960-х рр. у зв'язку із транснаціоналізацією міжнародного життя, головними рисами якого виступили інтенсифікація транснаціонального руху товарів, капіталів, послуг, технологій, ідей та людей, індустрія подорожей та туризму перетворилася на ваговимий чинник міжнародно-політичної комунікації. В багатьох західних дослідженнях, подорожі та туризму визначалися як «актори поза суверенітетом» (Дж. Розенау), який в умовах холодної війни та блокового протистояння розглядався як дипломатія «другого треку». Попри це, соціально-економічний напрямок дослідження туризму продовжує бути домінуючим, тому в центрі уваги пропонованої публікації постає розкриття конструктивної ролі туризму у процесах міжнародно-політичної взаємодії та підтримці миру.

Туризм набув політичної ваги як чинник світової політики завдяки появі реактивної громадської авіації та пов'язаного із цим зростанням міжконтинентальної мобільності. Як наслідок, міжнародні організації (передусім ООН), за активного сприяння США, проголосили туризм важливим чинником модернізації, прискорення соціально-економічного та політичного розвитку відсталих країн, визнали його потенціал у сприянні міжнародному взаєморозумінню і співробітництву. В роки холодної війни, на тлі загострення блокового протистояння, подорожі та туризм розглядалися як важливий чинник зниження міжнародної напруги та розширення зони впливу ліберального світового порядку на країни соціалістичного табору. Маніфестацією цих ідей слід вважати Гельсінський заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі (1975), важливим компонентом якого постали подорожі та туризму [1].

Існує багато сучасних досліджень, що показують роль туризму для глобалізації сучасного світу. Приміром, роботи: Атаманчук З.А. [2], Зайцевої О.М. та Корнієнко В.Л. [3], Кусякової Ю. та Кришталь Т. [4],

Кушнір Л.М. та Брензович К.С. [5]. Але якщо вести мову про роль туризму як чинника міжнародно-політичного впливу, то на особливу увагу заслуговують праці Парфіненко А.Ю. [1, 6 та ін.], який у своїх публікаціях розкриває його внесок у формування ліберального світового порядку, досліджує туристичну політику та дипломатію держав в контексті парадигми публічної дипломатії. Західні дослідники, такі як Ш. Джалалпур, Д. Шоджаєйфар [6], Р. Кеохейн, Дж. Най [7] висвітлюють роль туризму як транснаціонального актора, чинника м'якої сили. Аналіз літератури [1-7] за темою дослідження дав можливість встановити, що науковці звертають увагу на важливість туризму в політичній площині за наступними напрямками [2]:

1. Світова туристична індустрія та налагодження міжнародних контактів є потужним чинником глобалізації сучасного світу. Їх кількість збільшилася з 25 млн. у 1950 р. до 1,5 млрд міжнародних туристичних прибуттів у 2019 р. Процеси глобалізації сприяють інтеграції різних культур та економік, що відкриває нові перспективи для міжнародного туризму. Така інтеграція впливає на стратегії розвитку туристичних напрямків, зміцнюючи їх конкурентні переваги на світовому ринку.

2. Туризм розглядається як чинник миру і взаєморозуміння між народами. Це явище, засноване на міжкультурному обміні, сприяє руйнуванню стереотипів, поширенню толерантності та взаємоповаги. Наукові дослідження доводять, що подорожі відкривають людям нові культури, мови та традиції, що формує позитивний імідж інших націй і сприяє налагодженню мирних зв'язків.

3. Туризм є важливим інструментом формування міжнародної репутації держави, оскільки він впливає на сприйняття країни у світі. Завдяки туризму країни демонструють свою унікальність, культурну спадщину, природні ресурси та досягнення в економіці, науці, технологіях чи соціальній сфері. За визначенням Всесвітньої туристичної організації ООН (UNWTO), туризм сприяє не лише економічному зростанню, але й соціально-культурному обміну, що зміцнює міжнародну позицію країни. Успішна реалізація туристичного потенціалу вимагає стратегічного підходу, орієнтованого на сталий розвиток, міжкультурний діалог і довгострокову співпрацю.

4. У сучасному глобалізованому світі туризм відіграє важливу роль як інструмент "м'якої сили" (soft power) і публічної дипломатії. Цей феномен дозволяє країнам формувати свій міжнародний імідж, сприяти культурному обміну та розвивати взаєморозуміння між народами. Згідно з концепцією Дж. Ная, "м'яка сила" є однією з базових для розуміння сучасної культурної дипломатії, включає здатність досягати бажаних результатів через привабливість культури, цінностей та політики, а туризм є ефективним засобом для реалізації цього потенціалу.

5. Туризм виступає чинником формування національної ідентичності та політики пам'яті. Він стає засобом популяризації історичної спадщини, національних цінностей і культури, впливаючи як на громадян країни, так і на міжнародну аудиторію. У сучасних дослідженнях зазначається, що туризм сприяє усвідомленню громадянами свого історичного минулого, національних традицій і ролі країни у світі. Навіть на рівні ЄС – це чинник європейської єдності. Проекти туризму фінансуються з фонду згуртованості ЄС.

6. Вплив міжнародного туризму сприяє збереженню та популяризації культурної спадщини, формуванню міжкультурного діалогу та зміцненню культурної ідентичності. Туризм виступає потужним інструментом обміну знаннями, цінностями та традиціями між різними народами в умовах глобалізації. Також туризм є чинником гуманізації міжнародної взаємодії, що передбачає посилення визнання та поваги до людських цінностей.

Таким чином, туристична галузь у сучасному світі демонструє динамічний розвиток, що виявляється у багатьох аспектах політичного, соціального та культурного життя. Насамперед, це проявляється у постійному зростанні кількості міжнародних туристичних прибуттів у різних регіонах світу. За даними Світової туристичної організації (UNWTO), кількість міжнародних подорожей збільшується щорічно, незважаючи на тимчасові виклики, такі як пандемії чи економічні кризи. Це свідчить про високу стійкість галузі до зовнішніх впливів та її значення у глобальній економіці.

Список літератури:

1. Парфіненко А.Ю. Міжнародний туризм як складова частина ліберального світового порядку. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2023 № 2 (16). С. 33-51. URL: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-02-33-51>
2. Атаманчук З.А. Глобальні тенденції розвитку міжнародного туризму в структурі світового ринку послуг. *Бізнес Інформ*. 2020. №4. С. 21–27. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-21-27>.
3. Зайцева О.М., Корнієнко В.Л. Міжнародний туризм та глобалізація в сучасному світі. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. Вип. 2(8). С. 55–64. URL: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/FViS-2012-2/055-65.pdf>.
4. Кусакова, Ю., & Кришталь, Т. (2024). Міжнародний туризм та глобалізація: взаємозв'язок та взаємозалежності. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки*, (2 (62), 77-81. <https://doi.org/10.26661/2414-0287-2024-2-62-13>.
5. Кушнір Л.М., Брензович К.С. Міжнародний туризм як чинник економічного розвитку країн та регіонів. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип.36. С.15-21 URL: <http://surl.li/elvexo>.
6. Парфіненко А.Ю. Міжнародний туризм як інструмент публічної дипломатії: нові можливості для посилення зовнішньополітичного впливу України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Вип. 127 (Ч. I). 2016. С. 27–41. URL: [10.17721/apmv.2016.127.1.27-41](https://doi.org/10.17721/apmv.2016.127.1.27-41).
7. Shiva Jalalpour, Jamshid Shojaeifar. The Tourism Industry and The International Relations. *World Journal of Environmental Biosciences*. 2017. Vol. 6. P. 68-72. URL: <http://surl.li/mmwcgbg>
8. Keohane, R. O., & Nye, J. S. Power and interdependence. *Survival*. 1973. 15 (4). 158–165. URL: <https://doi.org/10.1080/00396337308441409>.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Ірина Милосердна

доцент кафедри політології,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
кандидат політичних наук, доцент

E-mail: iryna.myloserdna@onua.edu.ua

В сучасних умовах розвитку світового політичного процесу питання формування ефективної системи міжнародної безпеки отримує новий вимір.

Серед основних чинників, які впливають на розвиток та оптимізацію механізму забезпечення міжнародної безпеки можна виокремити: глобалізацію, інформаційну революцію та стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в різних сферах життєдіяльності, в тому числі й у військовій безпеці; міжнародний тероризм, поширення зброї масового ураження і засобів її доставки, а також внутрішні збройні конфлікти.

Відповідно до Доповіді Групи високого рівня із загроз, викликів і змін ООН виокремлюються такі блоки загроз міжнародній безпеці, якими світ повинен займатися в майбутньому: економічні і соціальні погрози, в тому числі інфекційні хвороби і екологічна деградація; міждержавний конфлікт; внутрішній конфлікт, включаючи громадянську війну, геноцид і інші масові звірства; ядерна, радіологічна, хімічна і біологічна зброя; тероризм; транснаціональна організована злочинність [1].

В межах доповіді Національної Ради з розвідки США (National Intelligence Council) «Глобальні тренди 2025: світ» аналізуються ключові тенденції розвитку світової системи для цілей прогнозування. У доповіді наголошується, що в умовах підвищення ролі Китаю, Індії, і інших країн, що розвиваються, і зростанням впливу недержавних акторів – фірм, етнічних і релігійних організацій, і злочинних мереж, складається тенденція до утворення глобальної багатополюсної системи. Здебільше, Китай, Індія, і Росія не прослідують за західною ліберальною моделлю, а замість цього використовують відмінну модель «державного капіталізму». Безпрецедентний зсув у відносному багатстві і економічній потужності із заходу на схід. Сполучені Штати залишаться найсильнішою державою, але перестануть бути домінуючою. Продовження зростання світової економіки, яке пов'язане із збільшенням чисельності населення ще на 1,2 млрд. чіл. до 2025 року, чинитиме тиск на енергетичні, продовольчі і водні ресурси планети. Унаслідок швидких змін в регіоні Близького Сходу збільшується конфліктний потенціал і вірогідність його поширення. Вірогідність терористичних атак із застосуванням хімічного, біологічного, або, що менш ймовірно, ядерної зброї збільшиться, оскільки розширюються процеси поширення технологій і ядерних програм (і, можливо, зброї) [3].

Серед напрямків формування ефективної системи міжнародної безпеки слід відзначити та проаналізувати: політичний, економічний та військово-безпековий.

Сьогоднішня міжнародна політична система все більше входить в смугу масштабної трансформації. Силі центри світу всі з більшою наполегливістю вимагають перебудови міжнародних інститутів на свою користь, одночасно в практичній політиці забуваючи про фундаментальні принципи і норми міжнародного права, створюється практика подвійних стандартів. Фактично порушуються засади світового порядку що склалися після II Світової війни, підривається авторитет міжнародних організацій і інстанцій, які відповідають за цивілізовану стабільність, за мирне врегулювання політичних конфліктів і готовність до консенсусу.

Що стосується другого напрямку, то міжнародна економічна безпека в умовах глобалізації представляє собою комплекс міжнародних умов співіснування домовленостей і інституційних структур, при якому кожній державі, – членів світової спільноти забезпечується можливість вільно обирати і здійснювати свою стратегію соціального і економічного розвитку, не піддавшись зовнішньому і політичному тиску і розраховуючи на неутручання, розуміння і взаємоприйнятну і взаємовигідну співпрацю з боку останніх держав. Дорога до здійснення міжнародної економічної безпеки лежить через відмову від нав'язування певних моделей розвитку, від економічного і політичного примусу, через визнання права будь-якого народу на вибір власної дороги.

Але можна сказати, що на економічний напрямок формування системи міжнародної безпеки можуть впливати: загроза світової економічної кризи; загроза різкого падіння індексів ділової активності (біржових котирувань) на основних світових біржах; загроза різкого зростання цін на енергоносії; загроза виникнення кризи в основних галузях промисловості провідних країн; різкі коливання цін на енергоносії; прояв кризисних явищ в економіці основних країн; падіння курсу основних світових валют і такі виклики необхідно передбачати та своєчасно на них реагувати.

Третій напрямок створення ефективної системи міжнародної безпеки – військово-безпековий, пов'язаний з рядом проблем: проблема тероризму, загроза поширення ядерної зброї, проблема внутрішніх збройних конфліктів, загрози інформаційної безпеки і використання штучного інтелекту як чинника військової політики. На даний момент потенціал штучного інтелекту до кінця не розкритий, але його вже зараз називають «новою електрикою». Очікується, що технології штучного інтелекту дозволять зміцнити національну і міжнародну безпеку, наростити ефективність багатьох секторів економіки, підвищити рівень добробуту населення. Вже зараз технології штучного інтелекту застосовуються в управлінні військовим будівництвом, повсякденною діяльністю військ і в підтримці їх бойової готовності, розвитку систем озброєнь, управлінні ВВТ і військами в озброєних конфліктах та ін. Одним з найбільш перспективних напрямів в цій сфері вважається можливість автоматичного розпізнавання і супроводу цілей для роботизованих платформ і, як наслідок, автономне ухвалення рішення на поразку. У 2017-2018 рр. в

провідних країнах світу (США, Китаї, Великобританії та ін.) вже проводилися ряд науково-дослідних робіт за даними темами [2]. Одночасно з проривними розробками в окремих галузях розвиток штучного інтелекту буде, мабуть, супроводжуватися і збільшенням ризиків, а управління великими даними буде, мабуть, використовуватися як потужна оперативна перевага.

Таким чином, в сучасних умовах змін характеру міжнародних відносин і забезпечення формування ефективної системи міжнародної безпеки все більшої актуальності набуває дослідження нових викликів, які стоять перед міжнародною безпекою та вміння швидко їм запобігати. Проте, слід зазначити, що сучасна міжнародна безпека істотним чином залежить від забезпечення інформаційної безпеки, і в ході технічного прогресу ця залежність зростатиме. Інформаційні технології стають одним з найбільш важливих чинників управління сучасним світом, основним інструментом влади, що впливає на систему міжнародних відносин, що склалася, і трансформує саму концепцію міжнародної безпеки.

Список літератури:

1. A more secure world: Our shared responsibility Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change. United Nations 2004. 154 p. URL: https://www.un.org/peacebuilding/sites/www.un.org.peacebuilding/files/documents/hlp_more_secure_world.pdf
2. Boulanin V., Verbruggen M. SIPRI Mapping the development of autonomy in weapon systems. Solna: SIPRI, 2017 URL: <https://www.sipri.org/publications/2017/other-publications/mapping-development-autonomy-weapon-systems>
3. Global Trends 2025: A Transformed World. NIC. 2008. URL: www.dni.gov/nic/NIC_2025_project.html.

ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМІЦНЕННЯ УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ВІДНОСИН: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ольга Миросєді

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

E-mail: olya_mirosemi@i.ua

Науковий керівник: к.е.н., доц. Панова І.О.

Китай є важливим зовнішньополітичним партнером України та стратегічним союзником, відносини з яким формують один із ключових напрямів сучасної української зовнішньої політики. У сучасних умовах особливого значення набуває зміцнення українсько-китайської співпраці, що враховує роль Китаю в глобальній геополітиці та потенційні вигоди для обох держав. Розвиток партнерства сприятиме поглибленню економічних, культурних та дипломатичних зв'язків між країнами.

Одним із перспективних напрямів зміцнення українсько-китайських відносин є туризм. Україна та Китай володіють багатими туристичними ресурсами, а їхні унікальні культурні надбання здатні привернути увагу туристів з усього світу. Таким чином, туризм може стати вагомим чинником розвитку українсько-китайського співробітництва, сприяючи не лише економічним вигодам, але й міжкультурному обміну та взаєморозумінню між народами двох країн.

Туризм виступає важливим інструментом у зміцненні українсько-китайського партнерства, зокрема через його використання в контексті культурної дипломатії, яка набуває все більшого значення для обох держав. Посилення туристичних обмінів сприяє популяризації національних культур, цінностей і традицій, формуванню позитивного іміджу країни на міжнародній арені, а також просуванню її національних інтересів.

Роль розвитку туризму в Україні у зміцненні двосторонніх відносин із Китаєм у межах культурної дипломатії є особливо вагомим. Україна вже активно використовує туристичний потенціал для покращення міжнародного іміджу шляхом створення унікальних туристичних пропозицій, організації культурних заходів і фестивалів, а також покращення стану культурних і історичних пам'яток, які функціонують як туристичні ресурси. Такі заходи дають змогу іноземним туристам, зокрема громадянам Китаю, безпосередньо ознайомитися з українською культурою та традиціями, формуючи позитивне ставлення до країни. Аналогічний підхід застосовується й Китаєм у контексті розвитку двосторонніх відносин із Україною, що підкреслює значущість туризму як каналу міжкультурного діалогу та засобу дипломатичного зближення [1; 2].

Сучасний стан виїзного туризму з Китаю в Україну характеризується низькими показниками, що зумовлено, зокрема, наслідками повномасштабної війни. У період з 2008 по 2019 роки, до початку пандемії COVID-19, кількість китайських туристів, які відвідували інші країни, стабільно зростала, демонструючи середньорічний приріст у 12%. У 2019 році цей показник досягнув 154,63 млн осіб, певна частка з яких відвідувала й Україну. Китайські туристи вважаються економічно привабливою категорією, оскільки їх витрати під час подорожей є доволі високими, що може сприяти зростанню прибутків держави від туристичної галузі. Проте особливий інтерес становить дипломатичний аспект китайсько-українського туризму. Попри високі загальні показники виїзного туризму з Китаю, Україна займала у ньому незначне місце: у 2019 році частка китайських туристів, які відвідували Україну, складала лише 0,03% (47,8 тис. осіб). Це становило 0,35% від загальної кількості іноземців, які перетинали український кордон у тому ж році. Протягом 2007–2019 років спостерігалася тенденція до поступового зростання кількості туристів з КНР, які відвідували Україну[3]. Водночас більшість із них віддавали перевагу самостійним подорожам без залучення послуг українських туристичних агентств, що свідчить про специфіку організації туризму серед громадян Китаю.

Тим не менш, досвід використання туризму як інструменту культурної дипломатії на міжнародному рівні доводить, що він може виступати у якості

важливого чинника зміцнення відносин двох держав. Тому Україні сьогодні важливо запровадити заходи, які зможуть зробити вітчизняний туризм ще більш привабливим для китайських туристів, кількість яких є особливо великою, враховуючи кількість населення держави.

По-перше, одним із важливих чинників, що може сприяти залученню китайських туристів до України, є активізація ролі китайської діаспори. Хоча її чисельність в Україні є відносно невеликою, діаспора має потенціал додаткового заохочення туристичних потоків. Значна частина китайської діаспори в Україні сформувалася завдяки китайським студентам, які здобували освіту в українських закладах вищої освіти, а згодом отримали дозвіл на постійне проживання. Станом на 2022 рік на території України проживало близько 6000 громадян КНР, більшість із яких зосереджена в Одесі. Китайська діаспора вже виконує роль осередку культурного обміну між двома країнами, забезпечуючи інтеграцію китайської культури в український соціокультурний простір. Враховуючи цей потенціал, діаспора може стати важливим інструментом у формуванні туристичної привабливості України для громадян Китаю.

По-друге, для збільшення кількості китайських туристів в Україні необхідно переглянути візову політику щодо громадян КНР, зокрема, можливо, доцільним було б запровадити безвізовий режим. Такий крок сприятиме полегшенню подорожей і стимулюватиме туристичні потоки. Крім того, важливим напрямом є розвиток китайських культурних осередків, зокрема через залучення діаспори до створення культурних центрів, ресторанів китайської кухні та спеціалізованих магазинів. Це дозволить підвищити туристичну привабливість українських міст для громадян Китаю, сприяючи зміцненню культурного та економічного співробітництва між країнами.

По-третє, важливим завданням є загальний розвиток вітчизняного туризму, який включає покращення стану туристичної інфраструктури та стимулювання розвитку туристичних регіонів. Особливу увагу слід приділити територіям із недостатньо розвиненою або відсутньою інфраструктурою, забезпечуючи їх сучасними туристичними об'єктами та послугами. Покращення інфраструктури не лише сприятиме збільшенню кількості туристів із Китаю, але й підвищить привабливість України для відвідувачів з інших країн, позитивно впливаючи на розвиток туристичної галузі та міжнародного співробітництва.

Крім того, одним із важливих напрямів є активне залучення китайських туристів до участі в культурних заходах і відвідування ключових туристичних місць України. Це надасть їм змогу глибше ознайомитися з українською культурою, традиціями та історичною спадщиною, сприяючи формуванню позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Отже, туризм може стати важливим інструментом зміцнення китайсько-українського співробітництва на дипломатичному рівні, оскільки є суттєвою складовою культурної дипломатії України. Враховуючи нинішні обмеження в'їзного туризму з Китаю до України, особливо важливим є впровадження заходів, які зроблять Україну більш привабливою для китайських туристів. Це сприятиме зміцненню партнерства між Україною та КНР у сучасних умовах.

Список літератури:

1. Меднікова Г.С. Туризм як складова культурної дипломатії на міжнародній арені. *Культурологічний альманах*. № 5. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18081/Mezdnikov.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 24.11.2024)
2. Туризм як міжнародна культурна дипломатія. URL: <https://fgritb.knukim.edu.ua/home/news/turyzm-yak-mizhnarodna-kulturna-dyplomatiya.html> (дата звернення: 26.11.2024)
3. Власенко Л.В., Панкова М.О., Пархоменко Е.Е. Сучасний стан та перспективи розвитку виїзного туризму з КНР до України. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2022. № 5. С. 28-35.

ПОЗИЦІЯ КНР ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ ТА ТАЙВАНЮ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Тетяна Міленіна

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
E-mail: tetiana.milenina@student.karazin.ua

Науковий керівник: к.е.н., доц. Панова І.О.

Питання взаємодії України та Тайваню в контексті російсько-української війни викликає значний інтерес через специфіку політики КНР щодо «єдиного Китаю». Цей принцип є основою зовнішньої політики КНР, яка гостро реагує на будь-які контакти третіх держав із Тайванем. У випадку України, ситуація ускладнюється геополітичними викликами, спричиненими війною з Росією, та багатовекторними інтересами ключових глобальних гравців.

До початку повномасштабного російського вторгнення в лютому 2022 року Китай займав одну з провідних позицій серед торговельних партнерів України. У 2021 році обсяг українського експорту до КНР становив 9,4 млрд доларів США, тоді як імпорту з Китаю сягнув 9,8 млрд доларів. Навіть за сприятливих умов торговельного співробітництва деякі дії китайської сторони викликали певні питання. Наприклад, було зафіксовано спроби китайських інвесторів, як приватних, так і державних, отримати контроль над стратегічним підприємством «Мотор Січ». Іншим прикладом була покупка недобудованого авіаносного крейсера «Варяг» із заявленою метою його використання як розважального судна, яке пізніше було відновлено і введено до складу Військово-морських сил Народно-визвольної армії Китаю (НВАК).

Незважаючи на ці інциденти, економічне співробітництво між Україною та КНР, а також іншими європейськими державами, продовжувалося до початку російсько-української війни. У цьому контексті позиція Китаю щодо війни залишається неоднозначною [1]. Зокрема, у китайському виданні Huanqiu Shibao зазначалося: «Під глибоким впливом США деякі країни ЦСЄ вважають засудження РФ «політично коректним» і ставляться до китайської позиції по

Україні дуже емоційно, а ця емоційність позначається на двосторонній співпраці. Прагматична співпраця Китаю з країнами ЦСЄ постраждала від геополітики та емоцій, розпалених США» [2].

Таким чином, торговельно-економічні відносини України з КНР у період до війни, попри їх масштаби, супроводжувалися складнощами, що впливали з прагматичних інтересів китайської сторони. Ситуація ускладнилася на тлі змін геополітичного ландшафту, спричинених війною, що обмежує перспективи подальшої співпраці між країнами.

В умовах обмежених перспектив для конструктивної співпраці з Китаєм, Україна починає активніше розвивати взаємини з Тайванем, осередком демократії в китайському світі. Протягом тривалого часу, вважаючи Китай стратегічним партнером, Україна не приділяла належної уваги формуванню двосторонніх відносин із Тайванем. Зокрема, у «Спільній заяві між КНР та Україною» було підтверджено прихильність України до політики «одного Китаю» та відмову від підтримки незалежності Тайваню в будь-якій формі [3]. Водночас Китай, згідно з тією ж заявою, зобов'язався поважати суверенітет та територіальну цілісність України, що в сучасних умовах викликає сумніви щодо актуальності цієї угоди.

Тайвань вже тривалий час перебуває під загрозою військового вторгнення КНР, спрямованого на реалізацію політики «єдиного Китаю». Водночас із 2000 року, після приходу до влади Демократичної прогресивної партії, дедалі більшої популярності набуває ідея проголошення незалежності Тайваню. Героїчний спротив України російській агресії знайшов відгук серед тайванців, які організовували акції підтримки, а уряд Тайваню 25 лютого 2022 року запровадив санкції проти РФ та обмежив експорт технологічної продукції. Крім того, 28 лютого Тайвань надав Україні 27 тонн медичної гуманітарної допомоги та зібрав 33 мільйони доларів на підтримку постраждалих від війни [4].

У квітні 2022 року Тайвань допоміг відновити інфраструктуру в Бучі, профінансувавши реконструкцію 11 бомбосховищ, дитячого садка та дев'яти житлових будинків. На офіційному сайті Міністерства закордонних справ Тайваню зазначалося: «Тайвань поділяє з Україною універсальні цінності демократії, свободи та прав людини, і він непохитно стоятиме разом з народом України та підтримуватиме відбудову України» [5].

У 2024 році Тайвань передав Україні надлишкові батареї зенітно-ракетних комплексів НАWK, що є черговим свідченням його підтримки у боротьбі за територіальну цілісність і незалежність [6].

Восени 2022 року група представників неурядових організацій, а також двоє депутатів Верховної Ради – К. Рудик і М. Княжицький – здійснили неофіційний візит до Тайваню. Цей крок викликав критику з боку окремих політиків, які вважали, що такі дії можуть поставити під загрозу зусилля, спрямовані на розвиток дипломатичних відносин із КНР. Утім, економічні контакти між Україною та Тайванем існували й раніше, і відкриття українських представництв на острові не суперечить жодній з чинних двосторонніх угод із Китаєм [7].

На сьогодні співпраця між Україною і Тайванем значною мірою координується через чеські неурядові організації. Як зазначає експерт Центру

досліджень армії, конверсії та роззброєння Ю. Пойта, розвиток комунікації між Україною та Тайванем відповідає національним інтересам Чехії. Тайвань виявляє глибокий інтерес до участі у післявоєнній відбудові української економіки, а також до сприяння розвитку цифрових технологій в Україні. На думку експерта, співпраця з високотехнологічним Тайванем відкриває перед Україною значні перспективи, які є особливо актуальними у контексті майбутньої реконструкції економіки після завершення війни. Проте для реалізації цих можливостей необхідні активні та скоординовані дії з боку уряду, спрямовані на зближення з Тайванем. Наразі таких ініціатив недостатньо, що стримує розвиток потенційно вигідних партнерських відносин [7].

Налагодження відносин із демократичним, високотехнологічним і дружньо налаштованим до України Тайванем досі не отримало належного розвитку. Тайвань демонструє словесну підтримку і надає значну матеріальну допомогу Україні. Водночас Україна продовжує сподіватися на збереження діалогу з Китаєм, зважаючи на його економічну та геополітичну вагу. Втрата доступу до китайського ринку та ослаблення зв'язків із КНР можуть бути не вигідними для України. Також українські дипломати не припиняють зусиль із переконання китайського керівництва утримуватися від підтримки Росії та сприяти врегулюванню війни на умовах, вигідних Україні.

Проте розвиток співпраці з Тайванем може загострити ставлення Китаю до України та призвести до ускладнень у відносинах із цією країною. Тому 23 липня 2024 року під час візиту до Китаю тодішнього Міністра закордонних справ України Д. Кулеби, було проведено переговори з Ван Ї, його китайським колегою, де наголошувалось на прихильності України до політики «єдиного Китаю» [8].

Орієнтація на співпрацю з КНР за умов відсутності ініціатив щодо Тайваню може викликати критику з боку західних партнерів України, які можуть розцінити це як підтримку Китаю на протиположному демократичному Тайваню [9]. Тайвань регулярно надає фінансову і матеріальну допомогу, виражає беззаперечну підтримку української суверенності та територіальної цілісності. Водночас КНР неофіційно сприяє РФ, зокрема через військову співпрацю з КНДР, яка постачає зброю Росії. У цьому контексті позиція України щодо обмеженого партнерства з Тайванем та орієнтації на китайську політику потребує ретельного аналізу з урахуванням довгострокових ризиків і потенційних можливостей.

Отже, на сьогодні стан українсько-тайванських відносин характеризується низьким рівнем розвитку і обмеженою співпрацею. Основною перешкодою для поглиблення цих відносин є небажання українського уряду порушувати чутливі аспекти зовнішньої політики, пов'язані з Китаєм, який вимагає від своїх партнерів невизнання Тайваню як окремого суб'єкта міжнародних відносин та обмежує його міжнародні зв'язки. Водночас Тайвань активно підтримує Україну, надаючи суттєву матеріальну допомогу в умовах російсько-української війни. У зв'язку з цим є підстави для сподівань, що в майбутньому Україна зверне увагу на перспективи розвитку співпраці з Тайванем. Це партнерство може стати важливим для України, зокрема у контексті післявоєнної відбудови, з огляду на високий рівень технологій та економічну

потужність Тайваню. Відкриття українських представництв на Тайвані без офіційного визнання його незалежності могло б стати компромісним кроком, який дозволить зберегти нейтральний статус у відносинах з КНР, водночас відкриваючи нові можливості для двосторонньої співпраці.

Список літератури:

1. Гончар М., Вишнівецький С., Буковинська О., Ішук О. Східна Азія – Україна: час переосмислення відносин. Київ: Центр глобалістики «Стратегія XXI». URL: <http://surl.li/epwojt> (дата звернення: 27.11.2024)
2. Veteran Chinese envoy heads CEEC visit, to clarify misunderstanding over Ukraine. *Global Times*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/iwfnj> (дата звернення: 27.11.2024)
3. Спільна заява Китайської Народної Республіки та України щодо всебічного підвищення рівня китайсько-українських відносин дружби і співробітництва / Посольство КНР в Україні: офіційний сайт. URL: <http://surl.li/bezlw1> (дата звернення: 27.11.2024)
4. Україна почала зближуватися з Тайванем? Чи може це викликати конфлікт з Китаєм. *BBC News Україна*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/vxroii> (дата звернення: 28.11.2024)
5. Taiwan signs assistance agreement with Bucha mayor to support reconstruction of Ukraine. *Ministry of Foreign Affairs Republic of China (Taiwan)*: офіційний сайт. URL: <http://surl.li/hlhsjk> (дата звернення: 29.11.2024)
6. Taiwan May Have Rearmed Ukraine's Air Defense Force. *Forbes*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/bapsek> (дата звернення: 29.11.2024)
7. Україна почала зближуватися з Тайванем? Чи може це викликати конфлікт з Китаєм. *BBC News Україна*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/pjbmag> (дата звернення: 29.11.2024)
8. Кулеба на переговорах із Ван Ї підтвердив політику одного Китаю – МЗС. *Укрінформ*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/nwiidf> (дата звернення: 29.11.2024)
9. Микола Княжицький. Уроки Тайваню: як Україні не програти війну. *Espresso*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/uaqsyl> (дата звернення: 29.11.2024)

СІНГАПУР ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПАРТНЕР УКРАЇНИ: ПОЛІТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ

Анна Момот

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

E-mail: anna.momot@student.karazin.ua

Науковий керівник: к.е.н., доц. Панова І.О.

Після здобуття незалежності Україна зосередила свою зовнішню політику на зміцненні відносин із Євроатлантичним регіоном, визначаючи цей напрям пріоритетним. Натомість співпраця з Південно-Східною Азією залишалася складним викликом і продовжує залишатися такою до сьогодні

Офіційно Республіка Сінгапур визнала незалежність України 2 січня 1992 року, а дипломатичні відносини між країнами були встановлені 31 березня 1992 року. Однак, на жаль, діалог між Україною та Сінгапуром залишається недостатньо активним, попри значний потенціал для співпраці [1].

Політичні відносини між Україною та Сінгапуром заслуговують на особливу увагу. Якщо у 2014 році уряд Сінгапуру обмежився лише формальними заявами про необхідність дотримання принципів міжнародного права у відповідь на російську агресію, то у 2022 році позиція країни стала значно рішучішою. У червні 2022 року, під час першого Глобального саміту миру у Швейцарії, Сінгапур приєднався до Спільного комюніке про основи миру і значно посилив санкції проти Росії, зокрема:

- ✓ заборону на експорт через територію Сінгапуру до РФ товарів військового та подвійного призначення;
- ✓ обмеження фінансових послуг для російських організацій, що включають операції із російськими фінансовими установами;
- ✓ заборону на співпрацю у сфері обходу санкцій;
- ✓ заборону надання фінансових та інших послуг, а також будь-яких форм співробітництва з тимчасово окупованими територіями Луганської та Донецької областей [1].

Таким чином, політична позиція Сінгапуру в контексті сучасних міжнародних викликів демонструє можливість для поглиблення відносин між країнами на основі спільних принципів і цілей. Крім того, подальше поглиблення українсько-сінгапурських політичних відносин може стати одним із головних шляхів виходу України на арену Південно-Східної Азії.

Сінгапур щорічно виступає організатором безпекового форуму «Діалог Шангрі-Ла», який є ключовим майданчиком для обговорення актуальних питань оборони та безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Для України участь у цьому заході відкриває значні можливості для позиціонування себе як надійного партнера перед країнами Південно-Східної Азії, демонстрації готовності до співпраці та залучення підтримки у контексті протидії російській агресії.

Зокрема, українське питання неодноразово підіймалося під час останніх самітів 2022 та 2023 років. Підтримку Україні висловлювали представники європейських країн, таких як Німеччина, Велика Британія та Естонія. Крім того, важливою подією стало звернення міністра оборони України О. Резнікова під час спеціальної сесії «Управління євроатлантичною та азійсько-тихоокеанською безпекою» [3].

Економічна співпраця з Сінгапуром також є стратегічно важливою для України. Сінгапур посідає провідні позиції у світовій фінансовій, інвестиційній та торговельно-економічній системі, займаючи 14 місце серед найбільших експортерів світу. Індикатор торгівлі у співвідношенні до ВВП країни сягає 407,9%, що підкреслює значну роль торгівлі в економіці держави. Високий рівень боротьби з корупцією створює сприятливе середовище для залучення іноземних інвестицій, а численні багатонаціональні корпорації, які працюють на території країни, підтверджують її економічну привабливість [2].

Особливо важливим є те, що Сінгапур імпортує значні обсяги продукції металургійної та сільськогосподарської галузей, які є традиційними для українського експорту. Аналіз обсягів двосторонньої торгівлі свідчить про суттєвий потенціал для розширення економічного співробітництва між країнами (рис. 1).

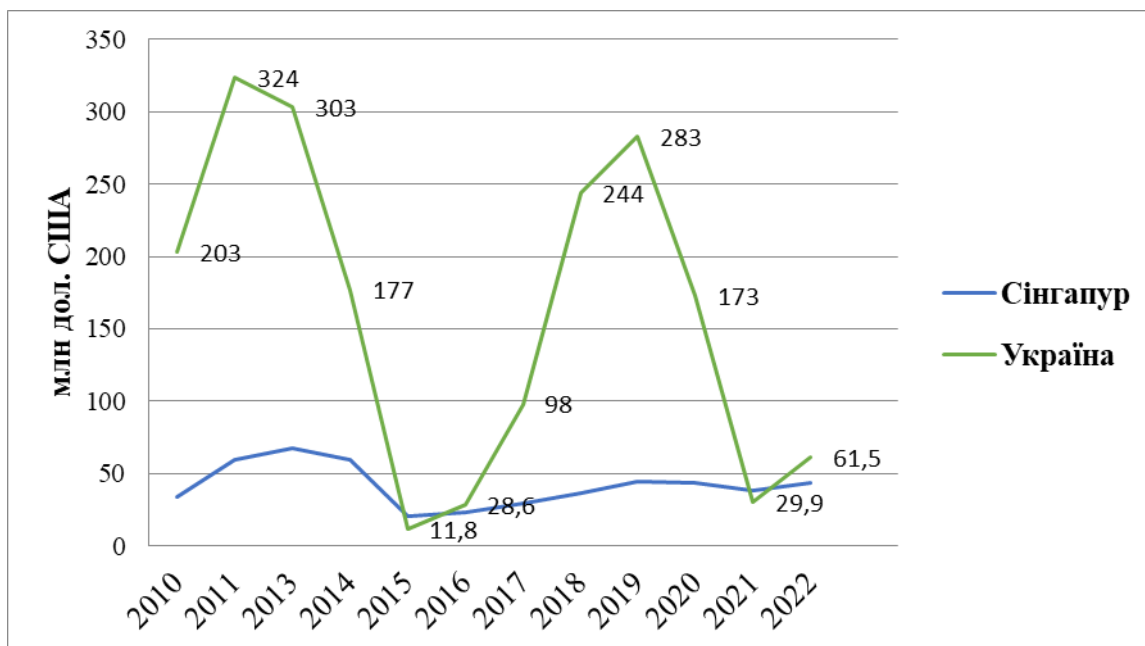

Рис. Порівняння обсягів двостороннього експорту Сінгапуру та України
Розроблено автором за матеріалами: [6]

Основною перешкодою для залучення інвестицій у вітчизняну економіку залишаються сумніви з боку потенційних інвесторів щодо забезпечення гарантій та стабільності. Попри неодноразові спроби стимулювати розвиток торговельно-економічних та інвестиційних відносин, вони здебільшого не завершувалися конкретними результатами. Наприклад, у 2011 році під час візиту сінгапурської делегації до України обговорювалися перспективи створення Українсько-сінгапурської ділової ради [4]. Паралельно відбувалися консультації щодо укладення Угоди про вільну торгівлю між країнами [5].

Сінгапур, як один із ключових лідерів не лише у Південно-Східній Азії, але й у Азійсько-Тихоокеанському регіоні (АТР), здатний стати важливим партнером України на шляху інтеграції до цього потужного ринку з понад 600 млн споживачів (АСЕАН). Важливе значення також має Всеосяжна та прогресивна угода про Транстихоокеанське партнерство (СРТРП), яку підписали 11 країн, включно із Сінгапуром. У травні 2023 року українська делегація взяла участь у переговорах щодо можливого приєднання України до цієї угоди [7]. Участь у СРТРП відкриває нові можливості для розширення ринків збуту, залучення прямих іноземних інвестицій і зниження тарифних бар'єрів.

Отже, поглиблення співпраці у стратегічних сферах українсько-сінгапурських відносин може стати важливим інструментом просування інтересів України серед держав Південно-Східної Азії. Сінгапур, як регіональний лідер, здатен сприяти формуванню позитивного іміджу нашої держави. Особливо перспективними є напрями розвитку повітряного та морського сполучення між країнами, враховуючи роль Сінгапуру як ключового хабу в регіоні. Передусім необхідно активізувати діалог на всіх рівнях, що включає відкриття посольства Республіки Сінгапур в Україні, посилення взаємних контактів між представниками бізнесу та виконавчої влади. Це

дозволить закласти міцну основу для розвитку двосторонніх відносин та поглиблення співпраці.

Список літератури:

1. Україна та Сінгапур / Посольство України в Республіці Сінгапур: веб-сайт. URL: <http://surl.li/mtgkga> (дата звернення: 02.12.2024)
2. Рубель А.С. Стан та перспективи розвитку економіки Сінгапуру. *Тези 69-ої наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету. Т. 1. (Полтава, 19 квітня – 19 травня 2017 р.)*. Полтава: ПолтНТУ, 2017. С. 314-316.
3. IISS SHANGRI-LA DIALOGUE 2023: *Special Sessions*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/zlztwn> (дата звернення: 02.12.2024)
4. Щодо візиту сінгапурської делегації на чолі зі Спеціальним посланником Сінгапуру в Україні Тоні Сіддікі / Міністерство закордонних справ України: веб-сайт. URL: <http://surl.li/kqccvu> (дата звернення: 02.12.2024)
5. Гончарук А.З., Кобзаренко А.М., Микал О.К. Пріоритети політики України щодо країн Азії: аналітична доповідь / за ред. О.В. Литвиненка. Київ: НІСД, 2011. 64 с.
6. Singapore / Ukraine. *OEC*: web-site. URL: <http://surl.li/jaxcre> (дата звернення: 02.12.2024)
7. Переговорний процес щодо приєднання України до Всеосяжної та прогресивної угоди про Транстихоокеанське партнерство / Міністерство економіки України: веб-сайт. URL: <http://surl.li/limpvl> (дата звернення: 02.12.2024)

ТРАНСФОРМАЦІЯ МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД

Марина Нагара

доцент кафедри міжнародного туризму і готельного бізнесу,
Західноукраїнський національний університет,
кандидат економічних наук, доцент

E-mail: nahara.marina@gmail.com

Глобальні екологічні виклики та зростаюча суспільна увага до проблем збереження навколишнього середовища суттєво впливають на розвиток туристичної галузі, зумовлюючи необхідність впровадження принципів сталого туризму та відповідної трансформації маркетингових інструментів. Сучасний споживач все частіше враховує екологічні та соціальні аспекти при виборі туристичних послуг, що створює нові виклики та можливості для маркетингової діяльності в галузі.

Концепція сталого туризму, яка передбачає баланс між економічними, соціальними та екологічними аспектами розвитку, вимагає переосмислення традиційних маркетингових підходів. Особливої актуальності набуває розробка та впровадження інноваційних маркетингових інструментів, які не лише сприяють комерційному успіху туристичних підприємств, але й забезпечують мінімізацію негативного впливу на довкілля та місцеві громади.

Сталий туризм є новітньою парадигмою екологічно відповідального та соціально орієнтованого туристичного сектору, що потенційно є ключовим

інструментом збалансування економічних інтересів територіальних господарських комплексів. Концепція сталого туризму інтегрує принципи сталого розвитку у туристичну діяльність, створюючи передумови для оптимізації взаємодії між соціально-економічними та природними системами на локальному рівні. Цілісний (холістичний) підхід до організації туристичної діяльності передбачає комплексне врахування інтересів суміжних економічних секторів, різноманітних верств населення та екологічних систем, що забезпечує їх інтеграцію та взаємну детермінованість. Такий інтегративний підхід базується на розумінні туризму як складової частини загальної соціально-економічної системи, де всі елементи перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності.

В умовах трансформації туристичного ринку та зростаючої конкуренції між DESTINATIONAMI особливої актуальності набуває питання ефективного маркетингового управління туристичною діяльністю. Саме маркетинговий інструментарій дозволяє не лише оптимізувати пропозицію туристичних продуктів відповідно до потреб цільових аудиторій, але й забезпечити збалансований розвиток територій з урахуванням соціальних, економічних та екологічних аспектів [1, с. 554]. У цьому контексті доцільно розглянути специфіку застосування маркетингових інструментів у туристичній галузі та їх роль у формуванні конкурентоспроможності туристичних DESTINATIONI.

Отже, маркетинг у туристичній галузі є сукупністю методологічних підходів до імплементації маркетингових принципів та концептуальних засад при формуванні стратегічних напрямів розвитку туристичного сектору, що інтегрується із соціальними, природоохоронними та інвестиційними ініціативами на рівні курортних зон, урбанізованих територій, регіональних утворень чи національного масштабу, забезпечуючи синергетичний ефект від їх реалізації. Така методологія дозволяє досягти позитивної динаміки розвитку територіальних одиниць через узгодження маркетингових стратегій із комплексними програмами розвитку.

Актуальним постає питання модернізації маркетингового інструментарію шляхом інтеграції трьох ключових маркетингових напрямів: туристичного, територіального та маркетингу взаємовідносин. Слід підкреслити, що територіальний (регіональний) маркетинг у цьому контексті розглядається як система заходів, орієнтованих на задоволення потреб споживачів територіального продукту [2, с. 529]. Такий синергетичний підхід до маркетингової діяльності створює передумови для комплексного розвитку туристичних DESTINATIONI з урахуванням інтересів усіх стейкхолдерів.

Маркетинг взаємовідносин базується на розширеному трактуванні ролі споживача, розглядаючи його не лише як кінцевого набувача послуг, але й як повноцінного бізнес-партнера та активного учасника соціально-економічних процесів. Така концептуальна платформа створює підґрунтя для формування довготривалих і стійких комунікаційних зв'язків між суб'єктами ринкової взаємодії. При цьому акцент зміщується з одноразових транзакцій на розбудову системи довгострокової співпраці та взаємовигідного партнерства.

Ключовою метою запропонованої інтеграції маркетингових підходів є визначення оптимальних траєкторій розвитку підприємницької діяльності та

спрямування інвестиційних ресурсів у регіональному вимірі, що забезпечуватиме максимальну ефективність при дотриманні балансу соціальних, економічних та екологічних показників розвитку туризму. Стратегічний характер даної мети проявляється через формування фундаментальних передумов для досягнення довгострокової позитивної динаміки сталого розвитку регіону. Такий підхід створює основу для стабільного прогресу туристичної діяльності у довгостроковій перспективі.

Доцільність запропонованої інтеграції маркетингових підходів обґрунтовується наступними положеннями. У першу чергу, всі три маркетингові напрями базуються на єдиних культурологічних моделях поведінки, соціально-психологічних методологіях та ідентичних принципах стратегічного планування й адаптивного розвитку стратегічних бізнес-одиниць. Крім того, спостерігається чітка кореляція між елементами стійкості регіональної системи та складовими маркетингової стійкості туристичного сектору. Зокрема, маркетингова стійкість туризму охоплює комерційну, конкурентну та споживчу складові, які взаємодоповнюють та підсилюють одна одну.

На основі проведеного аналізу пропонуємо систему оцінювання, що базується на трьох інтегральних індикаторах стійкості, кожен з яких агрегує специфічну сукупність критеріальних параметрів. Така структуризація показників дозволяє здійснити комплексну діагностику рівня стійкості системи через призму взаємопов'язаних оціночних метрик.

В аспекті оцінювання ринково-комерційної стійкості запропоновано наступну систему індикаторів: позиціонування регіону на ринку туристичних послуг через визначення його ринкової частки; диверсифікованість регіонального туристичного бізнесу, що відображається у кількості освоєних ринкових сегментів; динаміка реалізації туристичного продукту в регіональному вимірі; рівень рентабельності та показники фінансової стійкості суб'єктів регіонального туристичного ринку; оцінка ризиків туристичної діяльності, включаючи частоту випадків неплатоспроможності туристичних підприємств [3, с. 91].

При аналізі конкурентної стійкості застосовується комплекс ключових індикаторів: рівень брендингової присутності регіону через кількісну оцінку існуючих туристичних брендів; репутаційна складова туристичних операторів регіонального рівня; потенціал реалізації маркетингових ініціатив у туристичному секторі; тенденції зміни доходів від провадження туристичної діяльності; кадровий потенціал туристичної галузі регіону, що виражається через показники зайнятості в туристичному секторі.

В контексті оцінювання споживчої стійкості релевантними виступають такі параметри: диверсифікованість портфеля туристичних продуктів та послуг; рівень лояльності споживачів, що відображається у частці клієнтів, які здійснюють повторні покупки турів; ступінь задоволення потреб цільової аудиторії; ефективність та інноваційність комунікаційної політики; рівень інтеграції споживачів у маркетингові процеси та формування туристичного продукту [4, с. 15].

Запропонована система індикаторів характеризується гнучкістю та може бути розширена додатковими параметрами оцінювання залежно від специфічних цілей аналітичного дослідження та регіональних особливостей туристичної дестинації. Така адаптивність методологічного інструментарію дозволяє забезпечити релевантність оцінки в контексті конкретних просторово-часових умов функціонування туристичного сектору.

Таким чином, резюмуючи сказане вище, можна зробити висновок, що сучасні тенденції розвитку туристичної галузі характеризуються суттєвою трансформацією маркетингових інструментів під впливом концепції сталого розвитку. Ключовими драйверами змін виступають зростаюча екологічна свідомість споживачів, посилення соціальної відповідальності бізнесу та необхідність збереження природних і культурних ресурсів дестинацій.

Список літератури:

1. Ahmad N., Samad S., Han H. Travel and Tourism Marketing in the Age of the Conscious Tourists: a Study on CSR and Tourist Brand Advocacy. *Journal of Travel & Tourism Marketing*. 2023. № 40 (7). P. 551-567. <https://doi.org/10.1080/10548408.2023.2276433>
2. Çelik S., Rasoolimanesh S. M. (2023). Residents' Attitudes towards Tourism, Cost-Benefit Attitudes, and Support for Tourism: a Pre-Development Perspective. *Tourism Planning & Development*. 2023. № 20 (4). P. 522-540.
3. Surya H., Rahim R.K., Hamsal M.. 2023. Tourism Destinations' Digital Marketing: Current Trends and Issues. In *Proceedings of the 2023 14th International Conference on E-business, Management and Economics (ICEME '23)*. 2023. New York, USA. P. 87-95. <https://doi.org/10.1145/3616712.3616791>
4. Zheng L. Innovation in Tourism Marketing Based on Social Media. *Tourism Management and Technology Economy*. 2023. Vol. 6. P. 11-17. DOI:<http://dx.doi.org/10.23977/tmte.2023.060602>.

ЗАХІДНІ САНКЦІЇ ЩОДО КИТАЮ ЯК НАСЛІДОК РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Юлія Новікова

студентка кафедри політології та міжнародних відносин,
Національний університет «Львівська політехніка»

E-mail: unovikova352@gmail.com

Науковий керівник: к.політ.н., проф. Дорош Л.О.

Китайська Народна Республіка (КНР) – це велика країна зі стародавньою історією. Ця держава є однією з найбільших економік світу, займає перше місце за обсягом виробництва і експорту, та прагне відігравати одну з ключових ролей у міжнародних відносинах. Для економіки країни характерним є швидке зростання ВВП, великий внутрішній ринок і значні інвестиції в технології та інфраструктуру. Важливими секторами економіки Китаю є виробництво, сільське господарство та сфера послуг, зокрема електронна комерція та фінансові послуги. Разом з тим щодо цієї країни введені санкції, які фактично запроваджуються іншими країнами або міжнародними організаціями у

відповідь на політичні, економічні чи правозахисні проблеми, що існують та поширюються у Китаї.

Сьогодні санкції є ключовими інструментами для західних економік для досягнення своїх геополітичних цілей: ці заходи заповнюють порожнечу між дипломатичними заявами та військовими інтервенціями [5]. Найбільш актуальними та новими є ті санкції проти Росії та її партнерів, які були пов'язані з військовою агресією Росії проти України, повномасштабною стадією російсько-української війни. У цьому випадку головно йдеться про пряму чи опосередковану допомогу КНР агресору. Китай офіційно займає нейтральну позицію щодо війни в Україні, закликаючи до дипломатичних рішень і припинення бойових дій. Однак поряд з цим надає непряму підтримку Росії, зокрема шляхом посилення економічної співпраці, купуючи російські енергоресурси та інтенсифікуючи торговельні відносини, що допомагають зменшити вплив міжнародних санкцій на російську економіку. Крім того, є повідомлення про постачання деяких технологій і товарів подвійного призначення, які можуть використовуватися в оборонній сфері, хоча Китай офіційно заперечує військову допомогу Росії. Китай став одним із головних покупців російської нафти і газу, особливо після того, як європейські країни почали скорочувати свої закупівлі. Китай збільшив імпорт російських енергоносіїв, що дозволило Росії компенсувати втрати на західних ринках. Контракти на постачання газу через газопровід «Сила Сибіру» та інші проекти свідчать про глибокий енергетичний альянс між країнами.

Після введення санкцій багато західних компаній припинили співпрацю з Росією, що створило вакуум у технологічній сфері. Китайські компанії зайняли цю нішу, надаючи Росії доступ до своїх технологій, обладнання та експертизи. Це стосується не лише IT-сфери, але й інших галузей, таких як телекомунікації та промислове обладнання. Китай і Росія активно працюють над зменшенням залежності від долара США у своїх фінансових операціях. Розрахунки між країнами все частіше здійснюються у китайських юанях або російських рублях, що дозволяє обом країнам уникати впливу західних санкцій на їхні фінансові ринки, у такий спосіб китайські банки та платіжні системи також розширюють свою присутність на російському ринку. Китай інвестує в різні проекти в Росії, зокрема в інфраструктуру, транспорт і сільське господарство. Такі інвестиції допомагають підтримувати економіку Росії та створюють робочі місця, що є важливим фактором у стабільності внутрішньої економічної ситуації країни-агресорки.

Колишній Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг заявив, що Китай повинен зіткнутися із наслідками підтримки війни Росії в Україні, якщо він не змінить свою поведінку. «Пекін не може сидіти на двох стільцях. У якийсь момент, якщо Китай не змінить курс, союзники повинні визначити ціну. Повинні бути наслідки», – заявив Є. Столтенберг 17 червня 2024 р. [3]. За словами Є. Столтенберга, 90% мікроелектроніки, використовуваної Росією в останні два роки, – китайського походження. Ці елементи застосовується для виробництва різних озброєнь. Китай також співпрацює з Росією в розвитку супутникових технологій. «Загрози – не регіональні, – сказав Є. Столтенберг. –

Китай розпалює найбільший збройний конфлікт у Європі з часів Другої світової війни, і водночас він хоче підтримувати добрі відносини із Заходом» [3].

У Міністерстві закордонних справ Китаю відреагували на заяву екс-генерального секретаря НАТО: «НАТО є спадщиною холодної війни і найбільшим військовим угрупованням у світі. Світ побачив, яку роль НАТО відіграло в українській кризі (*так офіційний Пекін називає війну РФ проти України – авт.*). Що НАТО має зробити, так це замислитися над собою, а не обстрілювати і нападати на Китай. Китай не є творцем або стороною української кризи. Ми прагнемо сприяти мирним переговорам. Об'єктивна і справедлива позиція та конструктивна роль Китаю широко визнані міжнародним співтовариством», – сказав на брифінгу 18 червня 2024 р. речник МЗС Китаю Лінь Цзянь [3]. Він закликав «відповідні сторони припинити перекладати провину і сіяти розбрат, припинити підливати олії у вогонь і розпалювати блокове протистояння, а також вжити конкретних заходів для сприяння політичному врегулюванню кризи» [3].

Китай традиційно негативно реагує на санкції, які запроваджуються іншими країнами, особливо коли йдеться про односторонні заходи, ініційовані США або Європейським Союзом. Пекін розглядає санкції як інструмент політичного тиску, що порушує принципи рівноправності та взаємної поваги в міжнародних відносинах. Китай наголошує на тому, що такі дії є контрпродуктивними і лише поглиблюють існуючі конфлікти, замість того, щоб їх вирішувати [1].

Підсумовуючи, слід зазначити, що у відповідь на санкції Китай зазвичай застосовує стратегію диверсифікації своїх економічних і політичних зв'язків. Наприклад, країна зміцнює співпрацю з іншими державами, які також зазнають санкційного тиску, такі як Росія, Іран та інші. Китай активно інвестує в розвиток внутрішніх технологій та зменшує свою залежність від іноземних ринків, що дозволяє зменшити вплив санкцій. Пекін також активно просуває ідею багатостороннього підходу до вирішення міжнародних проблем, закликаючи до діалогу та співпраці замість економічних обмежень. Китай дотримується нейтральної позиції щодо війни в Україні, намагаючись балансувати між своїми економічними та політичними інтересами. З одного боку, Китай підтримує територіальну цілісність держав, включаючи Україну, що відповідає його власним інтересам щодо Тайваню. З іншого боку, Китай має тісні економічні та політичні зв'язки з Росією і не приєднується до міжнародних санкцій проти неї. Китай прагне зберегти нейтралітет і уникати прямого залучення до конфлікту, надаючи пріоритет своїм довгостроковим геополітичним та економічним інтересам.

Список літератури:

1. Рогалевич М. Позиція Китаю щодо війни в Україні: доповідь Варшавського інституту. *Вокс Україна*. 14 серпня 2023. URL: <https://voxukraine.org/pozytsiya-kytayu-shhodo-vijny-v-ukrayini-dopovid-varshavskogo-instytutu>
2. Росія і Китай знайшли обхідні шляхи для проведення платежів, попри санкції США. *Економічна правда*. 21 червня 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/06/21/715560/index.amp>

3. Стендіш Р. Різка відповідь Пекіна на критику за підтримку Росії. Чи має Захід важелі впливу щодо Китаю. *Радіо Свобода*. 21 червня 2024. URL: <https://www.radiosvoboda.org/amp/china-russia-war-ukraine/33003885.html>
4. Чи допоможе Китай Росії у війні проти України і обході західних санкцій?. *РБК-Україна*. Пекін, 16 березня 2022. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/pomozhet-kitay-rossii-voyneprotiv-ukrainy-1647409544.html/amp>
5. Mercy A. Kuo. Assessing US Sanctions on China. Insights from Agathe Demarais. *THE DIPLOMAT*. June 10, 2024. URL: <https://thediplomat.com/2024/06/assessing-us-sanctions-on-china>

ОЦІНКИ ГЕНЕРАЛОМ ВАЛЕРІЄМ ЗАЛУЖНИМ ВИКЛИКІВ ПЕРЕД СВІТОВИМ ПОРЯДКОМ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙ СВІТОВОЇ БЕЗПЕКИ

Ілля Оболішев

студент історичного факультету,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

E-mail: 24if.i.obolieshev@std.udu.edu.ua

Науковий керівник: д.і.н., проф. Коляда І.А.

Валерій Залужний, колишній Головнокомандувач Збройних сил України з 2021 по 2024 рік, а нині посол України у Великій Британії, був включений до списку ста найвпливовіших людей 2022 року за версією журналу «Time» [1]. З 2014 року він безпосередньо брав участь у протидії збройній агресії Російської Федерації проти України та неодноразово висловлював свої погляди щодо війни та викликів, які вона ставить перед світовою спільнотою.

«Російський великодержавний шовінізм, помножений на хворі імперські амбіції, поступово перетворює розпочатий нею в центрі Європи воєнний конфлікт у збройне протистояння демократичного і авторитарного політичних режимів із перспективою його поширення й на інші регіони планети, побудовані за подібними геополітичними моделями (Ізраїль та Сектор Гази, Південна та Північна Корея, Тайвань та Китай тощо)», – абсолютно обґрунтовано, на нашу думку, зазначає Валерій Залужний, Головнокомандувач ЗСУ у 2021–2024 роках, у своїй статті для видання *The Economist* [2].

Генерал Валерій Залужний справедливо підкреслює, що повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року стало початком наймасштабнішого військового конфлікту в Європі з часів Другої світової війни. Ця війна завдає Україні серйозних втрат у вигляді територій, економічних ресурсів і життів сотень тисяч людей, які стали жертвами агресії. Для світу це означає ризик продовольчої кризи, зростання потоків біженців як з України, так і з регіонів, залежних від українського зерна. Міжнародна система безпеки переживає серйозне випробування, адже авторитарні режими дедалі частіше застосовують силу, підриваючи основи світового порядку [2].

Виступаючи в Королівському інституті міжнародних відносин (Chatham House) у Лондоні, Валерій Залужний надав аналітичні оцінки щодо поточної

ситуації в Україні та викликів, які ця війна ставить перед західними демократіями. Він підкреслив, що однією з причин, чому Російська Федерація не зазнала військової поразки на початковому етапі агресії, була недовіра великих західних гравців до спроможності України протистояти вторгненню. Залужний зазначив, що на початку вторгнення західна преса прогнозувала Україні лише кілька годин або днів спротиву, що вплинуло на своєчасність і обсяги надання військової допомоги. «Спочатку нам давали три години, потім три доби, врешті решт, цілі Володимира Путіна не виконані на третій рік повномасштабної війни. Коли військова допомога почала поступати для України, її розміри не стали переломними для закінчення протистояння. Боячись «червоних ліній», погроз, шантажу ядерною зброєю, Захід почав дотримуватися догми «не капітуляція України, не розгром Росії». Це призвело до відсутності суттєвих наступальних успіхів України в 2023 році на Запорізькому напрямку, перехід конфлікту у статус позиційної війни, вихід з якого зараз не відчувається реалістичним або можливим. Ми втратили можливість підійти до завершення війни» [3].

Валерій Залужний у своїх аналітичних оцінках наголошує, що однією з ключових причин поточних подій в Україні є пасивність Західних держав у впливі на глобальну систему безпеки. Скориставшись слабкістю Заходу, зокрема США, авторитарні режими дедалі частіше застосовують принцип "права сильного" у своїй зовнішній політиці. Початком цього процесу став військовий конфлікт у Грузії в 2008 році, коли Російська Федерація розпочала розширення свого впливу через створення так званого "простору безпеки". У 2014 році вона розпочала війну проти України, яка наразі є найбільшим збройним конфліктом XXI століття та наймасштабнішою війною в Європі з часів Другої світової війни. Усе це стало можливим через мовчазне сприяння або бездіяльність країн Заходу [3].

Валерій Залужний також підкреслює важливість об'єднання навколо Російської Федерації таких країн, як Китай, Північна Корея та Іран. Це формує новий блок авторитарних режимів, які спільно підривають засади міжнародної безпеки та кидають виклик демократичним цінностям, створюючи серйозні загрози для світового порядку.: «А як щодо організації під назвою БРІКС, її перспективи та розширення? Прямо на очах Заходу, постає новий економічний блок. Поки цивілізований світ боїться ескалації, їх противники об'єднуються, що може призвести до непередбачуваних наслідків», – наголосив генерал [3].

«Важливий факт дійсності. Війна. Хочете ви цього чи ні. Хочуть цього ваші виробники зброї з контрактами на руках, чи ні, війна, на жаль, змінилася. Війни зразка 1953 (Корейська війна 1950-1953 р.) року вже не буде. Вона закінчилася влітку 23-го року в Україні. У той момент, коли на поле бою прийшли роботи, а західна преса і натівські генерали сміялися з мене. Вже в 2024 році в бій прийшли технології. Їх привів штучний інтелект. З мене вже ніхто не сміється. Навіть тут у Британії вже переглядають стратегію національної безпеки. НАТО мовчить. А що тоді з глобальною безпекою? Чи вона досі тримається на винищувачах, авіаносцях і над дорогих ракетах? Я вас трохи засмучу. Ні. На жаль.», – підкреслив Валерій Залужний, виступаючи в Королівському інституті міжнародних відносин у Лондоні [3].

Отже, аналізуючи сучасний стан і розвиток російсько-української війни, зокрема етап повномасштабного вторгнення, генерал Валерій Залужний акцентує увагу на тому, що агресія Російської Федерації спричинила серйозний дисбаланс сил на світовій арені. Світова система безпеки зазнала значного удару, що вимагає від міжнародної спільноти переосмислення підходів до вирішення новітніх викликів.

Серед цих викликів генерал виділяє впровадження нових технологій у веденні війн, інформатизацію та цифровізацію бойових дій, зниження статусу ядерної зброї як стримувального фактору, а також неспроможність міжнародних інституцій впливати на державу з найбільшим ядерним потенціалом, яка мала б гарантувати безпеку та мир у світі. Особливу небезпеку становить загроза ядерної війни, перспектива розгортання нового глобального конфлікту, а також політика "уникнення ескалації", яка фактично грає на руку агресору, дозволяючи йому готуватися до подальшого протистояння.

Світова спільнота, включаючи держави "Глобального Півдня", має спільно розробити нові моделі та механізми, які можуть забезпечити мирне співіснування та мінімізують ризики ядерної катастрофи, захищаючи людську цивілізацію від масштабного руйнування.

Список літератури:

1. *TIME 100 most influential people 2022*. Рейтинг журналу «*TIME*». LEADERS. Valeriy Zaluzhnyy: <https://time.com/collection/100-most-influential-people-2022/> (дата звернення 22.10.2024)
2. Залужний В. *Сучасна позиційна війна та як у ній перемогти*. Стаття для видання «*The Economist*» 1 листопада 2023 рік: <https://www.economist.com/by-invitation/2023/11/01/the-commander-in-chief-of-ukraines-armed-forces-on-how-to-win-the-war> (дата звернення 22.10.2024)
3. Залужний В. *13 чесних фактів про війну в Україні*. Промова Надзвичайного і повноваженого посла України у Великій Британії і Північній Ірландії у Королівському інституті міжнародних відносин (Chatham House), Видання «Українська Правда» 17 жовтня 2024: <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/10/17/7480137/> (дата звернення 22.10.2024)

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДИПЛОМАТІЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сергій Орлов

аспірант кафедри політології та міжнародних відносин,
Національний університет «Львівська Політехніка»
E-mail: serhii.y.orlov@lpnu.ua

Науковий керівник: к. політ. н., доц. Климчук І.І.

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, згідно з Міністерством культури та стратегічних комунікацій (далі – МКСК) понад 1100 пам'яток, що належать до категорії культурної спадщини України, постраждали внаслідок російської агресії [1]. При цьому слід наголосити на факті вивезення

та апропріації культурних цінностей України державою-агресором. Це зумовлює українську державу до активізації дій в сфері збереження, відновлення та просування питомо української культурної спадщини.

Поняття «дипломатія спадщини» є, згідно з Ляхдесмякі Т. та Чегінскас В., новим терміном, що останнім часом набуває все більшого поширення [7]. Тім Вінтер наголошує на використанні спадщини у двох напрямках – спадщини в дипломатії (збереження спадщини через, здебільшого, консерваційну діяльність) та спадщини як дипломатії (використання спадщини для інших цілей: націєтворчих, просування цілей сталого розвитку, просування м'якої сили та культури як засіб культурної дипломатії, тощо) [8]. Зазначається, що обидва напрямки не є взаємовиключними та можуть використовуватись при аналізі дипломатії спадщини. Відтак, нижче використовуватиметься саме підхід, котрий об'єднує два напрямки для аналізу особливостей реалізації Україною дипломатії спадщини через ініціативи, пов'язані із культурною спадщиною.

МКСК провадить найбільш активну політику у сфері дипломатії спадщини. Виділимо наголос на провадженні співпраці із Міжнародними організаціями. Зокрема, з Міжнародною Радою Музеїв (ICOM) було створено «Надзвичайний Червоний Список культурних цінностей під загрозою – Україна». Список ідентифікує 53 об'єкти культурної спадщини (від книг та живопису і до скульптури та археологічних знахідок), що є під загрозою викрадення та незаконної торгівлі такими [6]. Сам список не є вичерпним, оскільки підкреслюється те, що музеї, арт-дилери, колекціонери, не повинні купувати предмети «подібні до тих, що представлені в цьому Червоному Списку, без ретельного дослідження їхнього походження та всієї відповідної документації» [6]. При цьому наголошується на неухильному дотриманні принципів міжнародного права, зокрема права Гааги та Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14.05.1954.

Більш різносторонньою є співпраця України та ЮНЕСКО. МКСК запросило представників організації до розробки нової Стратегії розвитку української культури на 2025-2030 рр. [4], в якому одне з вагомих місць займатиме питання культурної спадщини. Також у липні 2024 р. впроваджено проєкт «Навчатися та вчитися за допомогою живої спадщини в Україні», в рамках якого видано посібник і введено інноваційну методологію щодо впровадження в освітній процес навчання «живої спадщини» [3]. Серед партнерів є неурядові організації, зокрема Центр розвитку «Демократія через культуру», що свідчить про залучення громадянського суспільства у дипломатію спадщини Україною.

МКСК також провадить активну роботу щодо внесення та затвердження української культурної спадщини як частини Списку нематеріальної спадщини ЮНЕСКО. Серед такого в час війни є культура приготування українського борщу, включенню якого активно перешкоджала Росія (процес отримав назву «Борщова війна») [2]. Серед інших об'єктів, що пропонується внести до Списку є писанкарство та кобзарсько-лірницька традиція [4]. Таке можна вважати практикою щодо деколонізації і певної «деапропріації» української спадщини.

Слід наголосити й на проведенні службою суспільного мовлення України «Суспільне» проектів щодо інформування іноземної аудиторії про апропріацію та колоніалізм Росії в сфері культури. Серед такого є проєкт «Big Russian Lies», що провадиться також англійською мовою. Центр Протидії Дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України має спільну ініціативу з YouTube-каналом «Культуртригер» щодо інформування про привласнених російською стороною діячів культури та їх робіт (Тарасевич Л., Браз Й., Печерський А. та ін.).

Також, за сприянням Європейської Комісії та Міжнародного центру вивчення питань збереження та реставрації культурних цінностей (ICCROM) введено ряд проєктів щодо відновлення матеріальної культурної спадщини України. Серед таких є ініціатива «Підвищення спроможності щодо планування першої допомоги та відновлення культурної спадщини України». В її рамках створено команду швидкого реагування на пошкоджені пам'ятки культури [5].

У висновку слід підкреслити про активізацію дипломатії спадщини Україною. МКСК, як основний її актор, активно співпрацює з міжнародними організаціями (ЮНЕСКО, ICOM, ICCROM, ЄС). В умовах війни наголошується на збереженні та реставрації спадщини, а також неухильному дотриманні міжнародно-правових принципів гуманітарного права, просуванні, деколонізації та «деапропріації» української спадщини, зокрема нематеріальної. Залучається громадянське суспільство у процеси дипломатії спадщини. З нещодавна посилено інформування щодо колоніалізму та апропріації російською стороною української спадщини.

Список літератури:

1. 1179 об'єктів культурної спадщини постраждали в Україні через російську агресію. *Міністерство культури та стратегічних комунікацій*. URL: <https://mcsc.gov.ua/news/1179-obyektiv-kulturnoyi-spadshhyny-postrazhdaly-v-ukrayini-cherez-rosijsku-agresiyu/> (дата звернення: 26.11.2024).
2. МакКой Т. «Борщова війна»: ще раз про український борщ та російську ложку. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/borshch-yunesko-viynatsinnosti/32033827.html> (дата звернення: 26.11.2024).
3. Навчатися та вчитися за допомогою живої спадщини в Україні»: відбулася презентація проєкту та посібника ЮНЕСКО. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/navchatysia-ta-vchytysia-za-dopomohoju-zhyvoi-spadshhyny-v-ukraini-vidbulasia-prezentatsiia-proektu-ta-posibnyka-iunesko> (дата звернення: 26.11.2024).
4. ЮНЕСКО підтримує Україну: Микола Точицький та К'яра Децці Бардескі обговорили збереження культурної спадщини та нові ініціативи. *Міністерство культури та стратегічних комунікацій*. URL: <https://shorturl.at/gBtqb> (дата звернення: 26.11.2024).
5. Enhancing Capacities in Ukraine for Cultural Heritage First Aid and Recovery Planning. ICCROM. URL: <https://www.icrom.org/news/enhancing-capacities-ukraine-cultural-heritage-first-aid-and-recovery-planning> (дата звернення: 26.11.2024).
6. ICOM. Red List of cultural objects at risk – Ukraine. 2022. URL: <https://icom.museum/wp-content/uploads/2022/11/Emergency-Red-List-Ukraine-%E2%80%93-English.pdf> (дата звернення: 26.11.2024).
7. Lähdesmäki T., Čeginskas V. L. A. Conceptualisation of heritage diplomacy in scholarship. *International Journal of Heritage Studies*. 2022. С. 1–16. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2022.2054846>
8. Winter T. Heritage diplomacy. *International Journal of Heritage Studies*. 2015. Т. 21, № 10. С. 997–1015. DOI: <https://doi.org/10.1080/13527258.2015.1041412>

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Віталій Охота

доцент кафедри міжнародного туризму і готельного бізнесу,
Західноукраїнський національний університет,
кандидат економічних наук, доцент

E-mail: okhota_v@ukr.net

Глобальні виклики та геополітична напруженість сучасності зумовлюють фундаментальні зміни в економічних, фінансових та технологічних аспектах бізнес-середовища. Формується новітня концепція економічного розвитку, що базується на інноваційних досягненнях та діджиталізації. Туристична галузь, як один із ключових драйверів соціально-економічного зростання, демонструє потужний мультиплікативний вплив через стимулювання інвестицій та розбудову інфраструктури. При цьому особливої уваги потребує аналіз трансформаційних процесів у вітчизняній туристичній галузі, спричинених впровадженням передових технологічних рішень та всеохоплюючою цифровою модернізацією.

Динаміка розвитку туризму в Україні характеризується інтенсивним застосуванням цифрових рішень, що оптимізує виробничі витрати, забезпечує зростання ефективності праці та посилює конкурентні позиції індустрії. Посилення ролі інноваційних технологій у функціонуванні туристичних підприємств каталізує формування уніфікованого інформаційного середовища та стимулює трансформацію основних напрямів туристичного бізнесу в цифрові екосистеми.

Інтенсивний розвиток інноваційних технологій останніх років безпосередньо визначає вектори цифрової трансформації вітчизняної туристичної галузі. Такі процеси зумовили двовекторний ефект: формування генерації “розумних (smart) туристів”, орієнтованих на отримання персоналізованого досвіду при відвідуванні дестинацій, та одночасну оптимізацію операційної діяльності суб'єктів туристичного бізнесу. Сучасна туристична індустрія здійснює системну інтеграцію інноваційних технологій у операційні процеси, що спрямована на максимізацію комфорту, гарантування безпеки та формування позитивного досвіду відвідувачів. Відповідаючи на еволюційні запити глобального соціуму, цифрові рішення в туристичній галузі демонструють експоненційний розвиток, розширюючи спектр функціональних можливостей.

Суб'єкти туристичної діяльності інтенсифікують процеси діджиталізації, орієнтуючись на персоналізацію сервісу відповідно до преференцій споживачів, що спрямовано на оптимізацію комерційних показників та максимізацію прибутковості. Водночас експансія Інтернет-технологій у туристичному секторі

зумовила фундаментальну трансформацію маркетингових стратегій та механізмів опрацювання клієнтських звернень [1]. Інтенсифікація розвитку інформаційно-технологічного середовища забезпечила суб'єктам туристичної галузі інструментарій для оперування масштабними інформаційними масивами (Big Data), що каталітично вплинуло на еволюцію digital-маркетингових стратегій у туристичній сфері.

Імплементация інноваційних маркетингових інструментів на базі Інтернет-технологій зумовила кардинальну трансформацію концептуальних засад функціонування вітчизняного туристичного бізнесу. Суттєве зниження ефективності традиційних каналів дистрибуції через туристичних агентів та операторів детермінувало міграцію суб'єктів туристичної індустрії від класичної моделі офісних продажів до цифрових екосистем.

Сьогодні діджиталізація документальних процесів є каталізатором оптимізації операційної діяльності суб'єктів вітчизняного туристичного бізнесу. Зокрема, імплементация блокчейн-технології забезпечує консолідацію інформації щодо фінансових транзакцій та активів у уніфікованому цифровому середовищі. Ключовими детермінантами ефективності блокчейн-технології виступають: забезпечення незмінності реєстру всіх реалізованих транзакцій та імплементация принципу транспарентності через надання повного доступу до інформаційного масиву кожному учаснику системи.

Посилення ролі цифрових технологій у діяльності туристичних підприємств проявляється у стимулюванні потенційних туристів до самостійного онлайн-бронювання квитків та готелів, плануванні маршруту й подорожі, а також дистанційному огляді туристичних визначних місць. Водночас, банківські установи також зацікавлені в залученні додаткових клієнтів-туристів, які можуть оплачувати туристичні послуги, придбані через Інтернет, за допомогою кредитних карток [3, с. 739].

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та зміни споживацької поведінки туристів, цифрова трансформація туристичної галузі України набуває особливого значення. Спостерігається чітка тенденція до діджиталізації всіх процесів – від планування подорожі до отримання зворотного зв'язку від туристів. На основі теоретичних досліджень [1; 2] можна виділити ключові тенденції цифрової трансформації, які визначають вектор розвитку вітчизняної туристичної індустрії:

1. Розвиток мобільних технологій та додатків: створення туристичних застосунків для планування подорожей; впровадження мобільних гідів та аудіогідів; розвиток систем бронювання через смартфоні; інтеграція QR-кодів у туристичні локації.
2. Персоналізація туристичного досвіду: використання Big Data для аналізу поведінки туристів; впровадження систем штучного інтелекту для надання персоналізованих рекомендацій; розробка індивідуальних туристичних маршрутів; адаптивний контент залежно від преференцій користувача.
3. Віртуалізація туристичних послуг: впровадження віртуальних турів музеями та визначними місцями; використання технологій доповненої реальності

- (AR); створення 3D-моделей історичних пам'яток; розвиток віртуальних екскурсій.
4. Автоматизація обслуговування: впровадження чат-ботів для підтримки клієнтів; розвиток систем самообслуговування; автоматизація процесів бронювання та реєстрації; використання роботизованих систем у готельному господарстві.
 5. Розвиток “Smart-туризму”: впровадження IoT-рішень (*Internet of Things*) у туристичній інфраструктурі; створення розумних туристичних дестинацій; розвиток систем моніторингу туристичних потоків; інтеграція з системами розумного міста.
 6. Цифрова безпека: впровадження систем кібербезпеки; захист персональних даних туристів; розвиток безпечних платіжних систем; створення систем кризового менеджменту.
 7. Екологічна цифровізація: впровадження технологій для зменшення впливу на довкілля; розвиток систем моніторингу екологічного впливу; цифрові рішення для сталого туризму; оптимізація ресурсоспоживання через цифрові технології.

Комплекс соціально-економічних, технологічних та культурних факторів, що детермінують туристичний попит на глобальному та вітчизняному туристичному ринках, зумовив появу нового феномену – “smart-туриста”, для якого діджитал-комунікації є невід’ємною складовою туристичного досвіду. “Smart-турист” як новий тип споживача туристичних послуг характеризується трансформацією поведінкових патернів, що виявляється у відмові від традиційних форм масового та пасивного туризму, та формуванням інноваційних моделей споживання, базованих на використанні інтелектуальних цифрових платформ, орієнтованих на генерування унікального туристичного досвіду. Специфічними рисами даного соціокультурного феномену є адаптація до новітніх бізнес-моделей, що передбачають індивідуалізацію туристичного продукту відповідно до персоналізованих запитів споживача, а також інтеграція принципів сталого розвитку та активне застосування цифрових технологій у процесі планування та реалізації туристичної активності.

Імплементация цифрової платформи “Smart-туризму” потребує формування ефективного механізму державно-приватного партнерства, що забезпечить гармонізацію інтересів комерційного сектору, державних інституцій та суб’єктів туристичних дестинацій.

Такими чином, можна зробити висновок, що цифрова трансформація туристичної галузі України є багатовимірним процесом, який суттєво впливає на всі аспекти функціонування туристичного сектору та визначає його подальший розвиток. Для прискорення процесів цифрової трансформації галузі необхідним є створення єдиної національної туристичної платформи, впровадження програм підвищення цифрової компетентності працівників, стимулювання інвестицій у цифрові технології та вдосконалення законодавчого регулювання цифрового туристичного простору. Подальша цифрова трансформація туристичної галузі сприятиме підвищенню її

конкурентоспроможності на міжнародному ринку, покращенню якості туристичних послуг та збільшенню туристичних потоків в Україну.

Список літератури:

1. Головчук Ю.О., Худоба О.М., Боднар Р.О. Діджиталізація у сучасній індустрії туризму та гостинності: проблеми і перспективні напрями. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-12-03>.
2. Чернега О.М. Цифровізація як репутаційна тактика в управлінні туристичної дестинацією. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2023. № 3 (67). С. 47-55. DOI: 10.15276/ETR.03.2023.6.
3. Gössling S. Tourism, Technology and ICT: a Critical Review of Affordances and Concessions. *Journal of Sustainable Tourism*. 2021. № 29 (5). P. 733-750. DOI: <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1873353>.

ЕКОЛОГІЧНІ ЕКСКУРСІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Марія Паламарюк

асистент кафедри економічної географії
та екологічного менеджменту,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
кандидат географічних наук

E-mail: m.palamariuk@chnu.edu.ua

Олег Баволяк

студент освітньої програми
«Менеджмент туристичної індустрії»,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Україна володіє значним потенціалом для успішної організації екологічних екскурсій, проте, слід зазначити, що туристична індустрія в нашій державі не завжди базується на принципах сталого розвитку і збереження екологічної рівноваги. Впровадження екологічних екскурсій допомагає збереженню природно-заповідного фонду країни, покращенню рівня екологічної культури екскурсантів, позитивно впливає на економічну ситуацію в територіальних громадах, дає можливості для популяризації України за кордоном.

Під екологічними екскурсіями ми пропонуємо розуміти цілеспрямований, наочний процес пізнання екологічних об'єктів, який відбувається під керівництвом кваліфікованого гід-екскурсовода та має на меті: формування екологічних знань, умінь і навичок, спостереження за екологічними об'єктами та процесами, ознайомлення з екологічними проблемами й негативними

наслідками господарської діяльності людини, формування ощадливого використання природних умов і ресурсів у повсякденному житті, розширення екологічного світогляду [1].

Закордонний досвід організації еко-екскурсій підтверджує, що інновації в екскурсійній справі не тільки покращують якість туристичного продукту, але й сприяють розвитку сталого та екологічного туризму, а також допомагають розв'язувати екологічні проблеми, такі як зменшення викидів шкідливих речовин та підтримка сталого туризму, що є важливими аспектами розвитку сучасної екскурсійної діяльності. Яскравим прикладом є Скандинавія, яка відома своїми чистими лісами та водоймами. Відвідувачі даного регіону можуть не тільки насолоджуватися відпочинком на природі, але й відвідувати різноманітні екологічні екскурсії, а також підтримувати екологічні ініціативи. Популярні еко-екскурсії в Скандинавії:

1. Велосипедні тури в Копенгагені, який відомий своєю велосипедною культурою. Велосипедні тури дозволяють екскурсантам досліджувати місто і підтримувати екологічний спосіб пересування. Екскурсії включають відвідування головних туристичних пам'яток та зелених зон міста.

2. Екологічні круїзи фьордами Норвегії. Фьорди Норвегії є однією з основних природних пам'яток цієї країни. Еко-круїзи дозволяють туристам насолоджуватися панорамами гір, водоспадів і кришталево чистої води, зменшуючи негативний вплив на навколишнє середовище.

3. Екологічні пішохідні екскурсії в Швеції. Швеція славиться своїми національними парками і заповідниками. Екологічні пішохідні маршрути дозволяють відвідувачам відчути гармонію з природою, досліджуючи різноманітні ландшафти, ліси та водойми.

Перевагами впровадження екологічних екскурсій є: сприяння збереженню навколишнього середовища і природних ресурсів, можливість більше дізнатися про екологічні проблеми та способи їх вирішення, пропаганда здорового способу життя, оскільки відпочинок на природі сприяє покращенню психічного і фізичного здоров'я.

Національні парки та природні заповідники України надають найкращі можливості для організації екологічних екскурсій, які спрямовані на підвищення екологічної свідомості та популяризацію сталого розвитку туризму.

Прикладами успішної реалізації екологічних екскурсій в Україні є:

- еко-трекінг по Карпатах в Національному природному парку «Синевир», який дозволяє туристам відвідувати найкращі місця парку, проводити екологічні дослідження і спостереження за рідкісними видами рослин та тварин.

- Еко-кемпінг у Біосферному заповіднику «Асканія-Нова» – цей проект дозволяє туристам жити в гармонії з природою, брати участь у природоохоронних заходах та вивчати рідкісну флору та фауну країни. Зараз заповідник знаходиться в окупації російських військ. Тому інформації щодо перебігу стану справ у заповіднику немає.

Попри численні переваги, існують і певні труднощі в розвитку екологічного туризму. Багато природних об'єктів потребують розвитку інфраструктури для комфортного прийому туристів (стежки, інформаційні

центри, туалети). Однак часто місцеві бюджети не здатні забезпечити ці потреби. Для успішного розвитку екологічного туризму важливою є професійна підготовка гідів, які мають не лише знання про природу, а й навички екологічної освіти та комунікації з туристами. Часто туристи не готові змінювати свої звички та використовувати екологічно чисті технології під час подорожей. У цьому контексті важлива робота з підвищення свідомості щодо сталого туризму.

З огляду на зростаючий інтерес до екологічних ініціатив у світі, Україна має великий потенціал для розвитку екологічних екскурсій. Для цього необхідно: розвивати інфраструктуру екологічних маршрутів, створювати зручні умови для туристів, вкладати в освітні програми для гідів та місцевих громад, популяризувати екологічно чисті види транспорту та інші ініціативи зменшення негативного впливу туризму на природу, активно працювати над збереженням природних об'єктів та залучати до цього як державні, так і приватні інвестиції.

Отже, екологічні екскурсії – це важливий напрямок сталого розвитку туризму в Україні. Вони допомагають зберігати природну спадщину, сприяють розвитку місцевих економік, формують екологічну свідомість і зменшують негативний вплив туризму на навколишнє середовище. Потрібна активна підтримка цього напрямку з боку держави, місцевих органів влади та бізнесу для забезпечення сталого розвитку екологічного туризму в Україні.

Список літератури:

1. Грищенко О.Ф., Голишева Є.О. Використання грінвошингу як технології екологізації бізнесу: поняття, детермінанти та драйвери. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент.* 2020. Вип. 46. С. 47-54.
2. Дикий О.В. Основні пріоритети та механізм стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіону. *Ефективна економіка.* 2011. № 11. С. 71-76.
3. Загорський В.С. Концептуальні основи формування системи управління сталим розвитком еколого-економічних систем: монографія / Загорський В.С. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 322 с.

ВПЛИВ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОПАГАНДИ НА ПУБЛІЧНУ ДИПЛОМАТІЮ В УМОВАХ КОНФЛІКТУ: ДОСВІД УКРАЇНИ

Ганна Панасенко

доцентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат політичних наук, доцентка
E-mail: panasenko@karazin.ua

У сучасному світі, де інформація поширюється зі швидкістю світла, дезінформація та пропаганда стали потужними інструментами впливу на громадську думку, особливо в умовах збройних конфліктів. Ці явища здатні підривати довіру до державних інститутів, маніпулювати громадською свідомістю та ускладнювати міжнародне співробітництво. Тому аналіз впливу дезінформації та пропаганди на публічну дипломатію є надзвичайно актуальним завданням.

Дослідження українських експертів, які працюють у сфері протидії російській пропаганді та дезінформації, виявило відсутність консенсусу щодо використання таких термінів як "пропаганда", "дезінформація", "фейки" тощо [1].

Хоча пропаганда та дезінформація часто використовуються як синоніми, вони мають різні ознаки. Розуміння цієї різниці важливе для розробки ефективних стратегій протидії, оскільки для боротьби з пропагандою та дезінформацією потрібні різні підходи.

Традиційно публічна дипломатія розглядається як діяльність держави, спрямована на пряме спілкування з іноземною аудиторією. В Україні вона спочатку фокусувалася на створенні позитивного іміджу країни та просуванні її культурних цінностей. Однак, з початком російської агресії, пріоритети змістилися в бік політичної адвокації, зокрема, інформування про російські злочини та мобілізації міжнародної підтримки.

Ключовими інструментами публічної дипломатії є: брендинг – формування позитивного іміджу країни; політична адвокація – досягнення конкретних політичних цілей; співпраця з діаспорою – залучення українців за кордоном до просування інтересів України [2].

Українська публічна дипломатія, незважаючи на обмежені ресурси, є важливою для захисту національних інтересів, особливо після 2014 р. Ефективна протидія російській пропаганді потребує системного підходу, фінансування та міжнародної співпраці. Хоча досягнуто певних успіхів, залишається багато невирішених проблем.

Одним з основних викликів є відсутність єдиної стратегії та системи оцінки ефективності. Багато організацій відчувають брак коштів для проведення масштабних досліджень та розробки нових інструментів протидії

дезінформації. Постійно з'являються нові виклики, які потребують оперативного реагування. Частина населення все ще схильна до впливу дезінформації.

Гібридна війна, що поєднує дезінформацію, кібератаки та маніпуляції, стала серйозною загрозою. Її мета – підірвати довіру, дестабілізувати суспільство та уникнути прямого військового конфлікту. Росія показала ефективність цього підходу в Україні, що спонукало інші країни переглядати свої стратегії безпеки [3].

Поширеним методом маніпуляції в Російській Федерації є створення віртуальної реальності через міфи та конструювання різних образів, штампів. Типові ознаки ворожих медіаманіпуляцій: звернення до емоцій; сумнівні джерела походження інформації чи їх відсутність; перекручення фактів; експресивна гіперболізація чи сюрреалізм тощо [5].

Як бачимо, російська пропаганда активно використовує різноманітні методи маніпуляції, такі як поширення фейкових новин, створення паніки та дезінформації, для досягнення своїх політичних цілей. Важливо розвивати критичне мислення та медіаграмотність для протидії впливу російської пропаганди. Необхідно перевіряти інформацію з різних джерел та не довіряти неперевіреному повідомленням.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну, що розпочалося 24 лютого 2022 року, стало найбільшою загрозою для людства після Другої світової війни. Світові лідери дали подіям таку оцінку: "Війна в Україні – найнебезпечніший період для Європи з часів Другої світової війни" (Єнс Столтенберг); "Ця криза є найближчою до ядерної катастрофи за останні шістьдесят років" (Джо Байден); "ця війна показує стан світу, в якому ми живемо... небезпечний час, коли стара стабільність ставиться під сумнів, а нова ще не наступила" (Еммануель Макрон) [6].

Російська дезінформація спрямована на створення паніки, деморалізацію та маніпуляцію громадською думкою. Для протидії необхідно постійно моніторити інформаційний простір, спростовувати фейки та обмежувати діяльність російських пропагандистів. Будівництво стійкості до дезінформації – це тривалий процес, який вимагає залучення всього суспільства.

Інформаційна війна є тривалим процесом, який вимагає постійної уваги та зусиль з боку міжнародної спільноти для ефективної протидії російській пропаганді [4].

Моніторинг та аналіз російських ЗМІ останніх років свідчать про використання різних методів дезінформації. Зокрема, маніпулятивне використання фото/відео/аудіоматеріалів, імітація різноманітності думок, змішування коментарів, думок та фактів, апеляція до страху та ворога, цитування сумнівних чи неперевіраних джерел, маніпулятивний пошук героїв, стереотипизація, повторення та перебільшення, неточна інформація тощо.

Без альтернативних джерел інформації російська пропаганда легко маніпулює громадською думкою. Російські ЗМІ одностайно критикують Україну і підтримують Кремль, використовуючи різноманітні маніпулятивні техніки. Коли Росія причетна до негативних подій, вона пропонує альтернативні версії, які підхоплюють деякі європейські ЗМІ [7].

Дезінформація та пропаганда є серйозною загрозою для сучасного світу. Вони підривають довіру, маніпулюють громадською свідомістю та ускладнюють вирішення конфліктів. Україна досягла значних успіхів у протидії російській пропаганді, але для подальшого успіху необхідно уніфікувати термінологію та посилити координацію зусиль. Для ефективної боротьби з цими явищами необхідно посилити медіаграмотність населення, забезпечити прозорість державних інститутів, співпрацювати з технологічними компаніями та міжнародними організаціями, а також активно використовувати інструменти публічної дипломатії.

Список літератури:

1. Горбик Р., Дуцик Д., Шалайський С. Ефективність протидії російській дезінформації в Україні в умовах повномасштабної війни. Аналітичний звіт / ГО «Український інститут медіа та комунікації», 2023. 66 с. URL: https://www.jta.com.ua/wp-content/uploads/2023/08/UMCI_-Effectiveness-of-Russian-Disinformation-Counteration_UA.pdf
2. Мазука Л. Закордонне українство в системі публічної дипломатії України. *Political Studies*. № 2 (8). 2024. С. 184–202. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/9_Mazuka.pdf.
3. Disinformation and Propaganda Target Europe – Russia’s Disinformation Activities against Ukraine, *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia de Securitate* 11 (1). (2021). p. 6-18 URL: https://studiadesecuritate.uken.krakow.pl/wp-content/uploads/sites/43/2021/06/1_Jacuch.pdf
4. Kalenský J., Osadchuk R. How Ukraine fights Russian disinformation: Beehive vs mammoth, Hybrid CoE Research Report 11, January 2024, 48 p. URL: <https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2024/01/20240124-Hybrid-CoE-Research-Report-11-How-UKR-fights-RUS-disinfo-WEB.pdf>
5. Konstankevych I., Kostusiak N., Shulska N., Stanislav O., Yelova T., Kauza I., Media manipulation as a tool of information warfare: typology signs, language markers, fact checking methods, *Journal of interdisc iiplinary research*. p. 224-230. URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120229/papers/A_39.pdf
6. Krainikova, T., & Prokopenko, S. (2023). Waves of Disinformation in the Hybrid Russian-Ukrainian War. *Current Issues of Mass Communication*, (33), 12-25. URL: https://research-api.cbs.dk/ws/portalfiles/portal/100303877/krainikova_tetiana_et_al_waves_of_disinformation_i_n_the_hybrid_russian-ukrainian_war_publishersversion.pdf
7. Words and Wars: Ukraine facing Kremlin propaganda. K.: KIC, 2017. 124 p. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Words-and-Wars.-Ukraine-Facing-Kremlin-Propaganda.pdf>

СПОРТ-ІВЕНТ ТУРИЗМ В ЄВРОПІ ТА В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД

Денис Петренко

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
економіки та туризму,
НУ «Київський авіаційний інститут»
E-mail: 981341@stud.nau.edu.ua

Науковий керівник: д.г.н., проф. Колотуха О.В.

У сучасному світі спортивні події є частиною масової культури, як всередині країни, так і на міжнародному рівні. Такі події також є елементами політичних, економічних та культурних міжнародних відносин. Феномен туризму в цьому контексті постає ланкою, що поєднує досвід подорожі, спорту та вражень, коли люди, об'єкти, символи, образи зустрічаються та обмінюються емоціями, знаннями, культурами, знаходячи спільні взаємозв'язки та посилюючи міжрегіональні та міжнародні відносини.

Актуальність дослідження історії спорт-івент туризму (туризм з метою відвідування спортивних подій) в Європі та Україні пояснюється тими можливостями, які може дати розвиток цього підвиду подієвого туризму для повоєнного відновлення України. На сьогодні, спорт є важливою мультимільярдною економічною індустрією, яка впливає на соціальні та економічні зв'язки у світі, як на макро- так і на мікрорівні. Тому, спорт-івент туризм матиме значний економічний вплив на відновлення українських регіонів. З цих позицій варто дослідити історію зв'язку спортивних подій та туризму. Адже частіше науковці звертають увагу на історичний розвиток спорту та туризму окремо один від одного. Ба більше, поняття спортивного туризму в Україні та на Заході трактуються по різному [1].

Більшість дослідників починають відрахунок подорожей зі спортивною метою з Античності, а саме Олімпійських, Піфійських та Німейських Ігор. Наприклад, М. Діллон [5] та Д. Кайл [9] зазначають, що це були релігійні свята, на які збиралися відвідувачі та учасники з багатьох міст Греції.

У Середньовічну добу відвідування спортивних подій продовжувалося. Д. Баркер [2] та Н. Саул [11] зазначають, що середньовічні лицарські турніри мали спортивно-змагальницький аспект, а щоб збільшувати відвідуваність серед глядачів запрошували знаменитих учасників, які приїздили на турніри попри значні дистанції. Такі турніри проходили у всій Європі, перша згадка відноситься нас до Франції, звідки ця традиція перейшла до Англії, а згодом до Німеччини, Нідерландів та інших країн.

У XIX столітті кількість видів спорту починає стрімко збільшуватись, а водночас і зростати спортивна цікавість серед відвідувачів та учасників.

М. Гаггінс [7], А. Дарі [8] та Д. Стернґасс [10] підкреслюють, що цьому сприяв розвиток яхтингу, плавання, гольфу, тенісу та крикету.

Також у ХІХ столітті в Європі активно розвивалися внутрішні курорти, особливо гірські, що дало поштовх розвитку активних видів туризму в Альпах. С. Бартон у своїй роботі [3] акцентує, що на цих курортах активно займалися керлінгом, катанням на лижах, санях, ковзанах.

Згодом, Олімпійські Ігри сучасності (Літні та Зимові) мали значний культурний, соціальний та економічний вплив на міжкультурні зв'язки. Через невдалі успіхи Російської Імперії на перших Іграх, було вирішено провести власну «Всеросійську олімпіаду», яка відбулась 1913 р. у Києві під патронатом сім'ї Терещенків, де змагались 639 спортсменів з усіх куточків імперії. На ці змагання також продавались квитки [12].

У міжвоєнний період під враженням успіху Олімпійських Ігор, соціалістичні та комуністичні робітничі рухи почали використовувати спорт для досягнення політичного успіху, чим сприяли розвитку спорт-івенту туризму завдяки міжнародним спортивним поїздкам на змагання з пролетарських ігор та спартакіади. Прикладом є Спартакіада УРСР 1924 р. в Харкові.

Після Другої Світової війни відбувся суттєвий розвиток та здешевлення авіапасажирських перевезень. Це суттєво вплинуло на всю галузь туризму, в т.ч. й на спортивно-подієвий туризм, до розвитку якого доєднується маркетинг.

У другій половині ХХ століття стрімко розвиваються всі види спорту, а багато з них стають світовими, які приваблюють вболівальників та учасників з усього світу: Чемпіонат світу з футболу, Чемпіонат світу з автоперегонів Формула-1, Тур де Франс, Вімблдон (теніс), Епсом Дербі (кінний спорт), Брітш Оупен (гольф), Чемпіонат світу з дартсу. Хоча у відборі на деякі із цих чемпіонатів можуть брати участь не лише професіонали, а й аматори, але здебільшого ці види спорту приваблюють вболівальників. О. Колотуха, у цьому контексті, пропонує визначати це напрям туризму як «підвид подієвого туризму, присвоївши йому назву спортивно-видовищний туризм» [1].

Якщо говорити про спорт-івент туризм, де приймає участь більше туристів-аматорів, ніж професіоналів, то варто звернути увагу на біг. Початок бігового руху можна сміливо відраховувати від перших Олімпійських Ігор 1896 року, коли П'єр де Кубертен включив марафонський забіг у програму змагань. А вже наступного року відбувся перший окремих марафонський забіг у Бостоні, який на сьогодні є найстарішим біговим змаганням та включений до числа Мейджорів – найелітніших стартів світу. В 1897 р. в Бостонському марафоні стартувало всього 18 атлетів, а у 2024 – вже майже 30 тис. учасників з 121 країни світу [13].

Із середини ХХ століття кількість світових міст, котрі мають власний марафон починає стрімко зростати, разом із ним і кількість бігових туристів: Берлін (1964), Нью-Йорк (1970), Лондон (1981), Токіо (2007). Що дає сильний поштовх спорт-івент туризму серед аматорів.

В Україні найстаріші забіги — Білоцерківський марафон (1987) та Пробіг під каштанами 5 км (1993). Найбільші бігові заходи України – Київський

марафон та Київський півмарафон – проходять із 2010 р. та 2011 р. відповідно, залучаючи щороку тисячі учасників. Так, у 2019 р. з майже 17 тис. учасників Київського марафону, було 917 іноземців із 61 країни світу та 2873 учасника з інших міст України [13]. Ба більше, навіть у роки російсько-української війни, спортивний рух не зупинявся і у Київському марафоні взяло участь 9600 учасників із 35 країн світу, що засвідчило значну міжнародну підтримку України, не лише на політичному рівні, а й серед спортсменів-аматорів [13].

Отже, ретроспективний огляд зв'язків спорту та подорожей дає право стверджувати, що спорт-івент туризм постає потужним інструментом комунікації та взаємодії від часів античної Греції, а згодом і між країнами та континентами. Феномен спорту був настільки цікавий, що спонукав багатьох людей подорожувати, як з вболівальницькою метою, так і для участі в змаганнях. Показовим є приклад України, де навіть в умовах війни, міжнародні спортивні події, зокрема Київський марафон, залучають учасників із десятків країн світу, перетворюючись на платформу солідарності та міжкультурного діалогу. У майбутньому саме організація спортивних подій може слугувати мотивацією партнерів допомогти відновити міста України.

Список літератури:

1. Колотуха О.В. Геопросторова організація спортивного туризму : монографія. Кропивницький: ФО-П Александрова М.В., 2015. 448 с.
2. Juliet R.V. Barker, *The Tournament in England 1100–1400*. Wolfeboro NH, Boydell, 1986.
3. Susan Barton, 'Healthy Living in the Alps: The Origins of Winter Tourism in Switzerland', Manchester MUP, 2008. 202 p.
4. Nigel Crowther, 'Visiting the Olympic Games in Ancient Greece: Travel and Conditions for Athletes and Spectators'. *The International Journal of the History of Sport* (henceforth IJHS). 2001. № 18(4). P. 37–52. DOI:10.1080/714001666
5. Matthew Dillon, *Pilgrims and Pilgrimage in Ancient Greece*. Routledge, 2012. 332 p.
6. Mike Huggins 'Sport Tourism and History: Current historiography and future prospects'. *Journal of Tourism History*. August 2013. № 5(2). P. 107–130.
7. Mike Huggins, 'Sport and the English Seaside Resort 1800-1914', *International Journal of Maritime Studies*'. 1997. IX,1. P. 213-232.
8. A. J. Durie and Mike Huggins, 'Sport, Social Tone and the seaside resorts of Great Britain 1850–1914'. *International Journal of the History of Sport*. 1998. Vol. 15 No 1. P. 173-187.
9. Donald G. Kyle 'Sport and Spectacle in the Ancient World'. Wiley-Blackwell, 2014. 376 p.
10. John Sterngass, 'First Resorts: Pursuing pleasure at Saratoga Springs, Newport and Coney Island'. Baltimore Maryland: John Hopkins UP, 2001. 374 p.
11. Nigel Saul, 'Chivalry and the Birth of Celebrity'. *History Today* 61. 2011. № 6. P. 20-25.
12. Електронна Платформа Ти та Київ URL: <https://tykyiv.com/en/zdorovij/pershii-ukrayinskii-marafon-istoriia-bigovikh-podii-v-nezalezhnii-ukrayini>.
13. Офіційний сайт Бостонського марафону. URL: <https://www.baa.org>.
14. Офіційний сайт Київського марафону. URL: <https://kyivmarathon.org/>

ІНТЕГРАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ІННОВАЦІЙ У БІЗНЕС-ЕКОСИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Віктор Пирог

аспірант кафедри економіки та управління бізнесом,
ПАТ «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
E-mail: vipirog@gmail.com

Науковий керівник: д.е.н., проф. Дацій О.І.

Корпоративні бізнес-екосистеми стають ключовими інструментами впровадження організаційних інновацій у сучасних умовах економічної трансформації. Для України, яка перебуває у процесі відновлення після війни, розвиток таких екосистем набуває особливого значення. Вони створюють платформу для об'єднання фінансових, цифрових та регіональних ресурсів, сприяючи підвищенню стійкості корпоративного сектору, оптимізації управлінських процесів і зміцненню конкурентоспроможності. Унікальність бізнес-екосистем полягає у їхній здатності до інтеграції різноманітних учасників ринку в єдину платформу, що дозволяє використовувати їхні ресурси для досягнення спільної мети.

Попри активне дослідження бізнес-екосистем, залишаються недостатньо висвітленими питання їхнього формування у корпоративному середовищі України. Особливого значення набуває розробка моделі, яка інтегрує фінансові компетенції, цифрові технології та регіональні ініціативи. На цьому тлі важливо враховувати як глобальні тенденції, так і специфіку локальних умов, включаючи економічні виклики, пов'язані з війною та післякризовим відновленням.

Наукові засади бізнес-екосистем були розроблені у працях українських дослідників. Наприклад, А. Пахольчук акцентував увагу на фінансових аспектах бізнес-екосистем багатонаціональних корпорацій, детально описуючи процеси управління грошовими потоками, інвестиціями та ризиками [1]. І. Підоричева наголошувала на важливості розвитку інноваційних екосистем в Україні у контексті глокалізації, пропонуючи механізми адаптації до глобальних викликів [4]. А. Коберник висвітлив роль регіональних екосистем у стимулюванні економічного зростання, підкреслюючи значення локальних ініціатив [3]. Дослідження Д. Шевчука зосереджуються на викликах й можливостях корпоративних інноваційних екосистем, наголошуючи на потребі цифрової трансформації [2]. Л. Волошенюк та її колеги запропонували багаторівневу характеристику інноваційних екосистем, що стала основою для аналізу їхніх функцій і рівнів розвитку [5].

Метою дослідження є розробка інтегрованої моделі бізнес-екосистем для корпоративного середовища України, яка поєднує фінансові, цифрові та

регіональні компоненти з урахуванням викликів сучасної економіки. Для досягнення цієї мети було застосовано системний підхід, що охоплює аналіз існуючих концепцій, порівняльний аналіз моделей бізнес-екосистем, а також емпіричний підхід до визначення ключових механізмів їхньої інтеграції. Комплексність підходу дозволяє врахувати як глобальні тренди, так і особливості українського корпоративного сектору.

Результатом дослідження стала концептуальна модель, яка ґрунтується на трьох ключових складових. Фінансовий компонент забезпечує стійкість екосистеми через автоматизацію управління грошовими потоками, прогнозування та оцінку інвестиційних ризиків. Це дозволяє підвищити прозорість фінансових операцій, зменшити ризики і створити сприятливі умови для залучення інвестицій. Цифровий компонент моделі включає використання інтегрованих платформ для координації діяльності учасників екосистеми, впровадження технологій штучного інтелекту для оптимізації процесів і забезпечення точності прогнозування. Використання технологій блокчейн дозволяє підвищити прозорість та довіру серед учасників. Регіональний компонент спрямований на створення інноваційних кластерів, інтеграцію місцевих підприємств, наукових установ та громад у єдину екосистему. Такий підхід сприяє розвитку локальних ініціатив і залученню ресурсів для вирішення регіональних економічних викликів.

Інтеграція цих трьох складових створює ефективну платформу для взаємодії учасників бізнес-екосистеми, підвищуючи адаптивність до змін зовнішнього середовища. Розроблена модель дозволяє корпораціям України не лише адаптуватися до сучасних викликів, але й забезпечувати довгострокову стійкість, використовуючи потенціал цифрових технологій, фінансових інструментів та регіональних ініціатив.

Таким чином, інноваційні бізнес-екосистеми є перспективним напрямом розвитку корпоративного сектору України. Вони сприяють підвищенню економічної стійкості, конкурентоспроможності та створюють основу для стратегічного планування. Запропонована модель може стати основою для впровадження інноваційних підходів у корпоративне управління, що відповідає сучасним викликам та можливостям посткризового відновлення.

Список літератури:

1. Пахольчук А. Фінансові компетенції бізнес-екосистем багатонаціональних корпорацій. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-107> (дата звернення: 30.11.2024).
2. Corporate innovation ecosystems: challenges and opportunities / D. Shevchuk et al. *E3S web of conferences*. 2021. Vol. 258. P. 01005. URL: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202125801005> (date of access: 30.11.2024).
3. Kobernyk A. O. Regional innovation ecosystems in ukraine. *Business inform*. 2021. Т. 7. № 522. С. 56–61. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-56-61> (дата звернення: 30.11.2024).
4. Pidorycheva I. Innovation ecosystems of Ukraine: a conceptual framework for development in the conditions of glocalization and eurointegration. *Economy of industry*. 2021. Т. 2, № 94. С. 5–44. URL: <https://doi.org/10.15407/econindustry2021.02.005> (дата звернення: 30.11.2024).

5. Volosheniuk L. V., Hornostai N. I., Mykhalchenkova O. E. Innovation ecosystem: concepts, functions, levels of innovation development. *Science, technologies, innovation*. 2020. № 1 (13). С. 3–9. URL: <https://doi.org/10.35668/2520-6524-2020-1-01> (дата звернення: 30.11.2024).

ГОТЕЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

Поліна Подлепіна

доцент кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат економічних наук, доцент

E-mail: podlepina@karazin.ua

Формування позитивного іміджу держави в сучасному глобалізованому світі є одним із ключових чинників, що визначають її здатність отримувати міжнародну фінансову та політичну підтримку, а також забезпечувати ефективно відстоювання своїх національних інтересів на міжнародній арені. Високий рівень сформованого іміджу є індикатором політичної стабільності, економічної привабливості, а також свідченням авторитетності держави в системі міжнародних відносин [1].

Держави, які систематично та стратегічно працюють над створенням і підтримкою свого позитивного іміджу, демонструють більшу здатність до інтеграції в міжнародні організації, залучення висококваліфікованих людських ресурсів та розширення культурно-гуманітарного співробітництва.

Успішне управління іміджем держави передбачає використання багаторівневого підходу, який охоплює активну участь у вирішенні міжнародних проблем, формування конкурентоспроможної національної економіки, підтримку інновацій, розвиток публічної дипломатії, популяризацію національної культури та залучення ресурсів міжнародних медіа для створення позитивного інформаційного фону. Імідж держави є не лише результатом стратегічних комунікацій, але й виступає важливим чинником її інтеграції в глобальні політичні, економічні та соціокультурні процеси.

Готельна інфраструктура посідає важливе місце у процесі формування міжнародного іміджу держави, оскільки виступає одним із ключових індикаторів її спроможності забезпечувати високоякісні умови для прийому іноземних туристів, представників бізнес-середовища та учасників міжнародних заходів. Розвинена, модернізована та конкурентоспроможна готельна галузь є вагомим чинником створення позитивного уявлення про державу як про сучасну, безпечну, комфортну та відкриту до міжнародної співпраці.

Підкреслимо, що концепція національного іміджу ґрунтується на теоріях «м'якої сили» та глобалізації. Згідно з теорією «м'якої сили» Джозефа Ная,

країни можуть впливати на інших не лише за допомогою примусу чи економічної могутності, але й шляхом формування своєї культурної та ідеологічної привабливості. Готелі слугують засобом, через який країни проектують свою культуру, цінності та стандарти гостинності в міжнародний простір. Тож, готельна інфраструктура виступає як практичною необхідністю для туристів, так і символічним відображенням ідентичності та рівня розвитку країни. Згідно з шестикутником національного бренду Анхольта (2007), гостинність впливає на численні виміри брендингу, такі як культура, туризм та інфраструктура. Готелі роблять свій внесок у формування національного бренду, виступаючи в ролі «точок дотику», де туристи безпосередньо відчують ідентичність країни.

Готельна індустрія є важливим структурним компонентом економіки України, який відіграє ключову роль у розвитку туристичного сектору, формуванні соціально-економічного середовища та забезпеченні зайнятості населення. Як частина глобального ринку гостинності, український готельний сектор зазнав суттєвих змін протягом своєї еволюції, яка в основному повторювала тенденції світової індустрії гостинності з урахуванням національних особливостей.

Період після розпаду Радянського Союзу ознаменувався якісним переглядом підходів до організації та функціонування готельної сфери в Україні. Відбувся поступовий відхід від застарілих централізованих моделей управління, характерних для планової економіки, та початок впровадження сучасних ринково орієнтованих методів ведення бізнесу. Цей процес включав модернізацію матеріально-технічної бази, вдосконалення операційних практик і підвищення якості послуг відповідно до міжнародних стандартів [2].

Суттєвий вплив на розвиток готельного ринку мали глобалізаційні процеси та євроінтеграційні прагнення України. Так, Державне агентство розвитку туризму України (ДАРТ) спільно з Асоціацією готелів та курортів України (UHRA) виступили ініціаторами реформування застарілих стандартів категоризації готелів. Починаючи з 2022 року, на ринку було запроваджено тестування критеріїв європейської системи Hotel Stars Union. Крім того, 9 травня 2024 року представлено проект постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання визначення видів готелів, встановлення, перегляду та змін категорій готелям та іншим засобам тимчасового розміщення», що передбачає суттєві зміни як у процедурі, так і в якісних показниках оцінки готельних закладів [3; 4].

Також активізувалася співпраця національних профільних інституцій з міжнародними галузевими організаціями з метою підвищення конкурентоспроможності українського готельного сектору на міжнародному рівні. Зокрема, реалізуються ініціативи в межах багатосторонньої програми міжнародної співпраці EU4Business за підтримки Європейського Союзу та уряду Німеччини, а також забезпечується участь України в таких організаціях, як HOTREC та Hotel Stars Union (HSU) [3].

В Україні розпочалося впровадження міжнародної системи обліку USALI, яка є загально визнаним стандартом у світовій готельній індустрії для аналізу ключових показників діяльності та підвищення операційної ефективності

підприємств. У рамках цифровізації готельного сектору в країні започатковано серію навчальних семінарів, спрямованих на освоєння цієї сучасної системи обліку, що відкриває нові можливості для автоматизації та оптимізації управлінських процесів [3].

Початок повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року суттєво вплинув на розвиток готельного сектору країни, при цьому ключовим фактором стали геопросторові чинники. Функціонування готельних закладів безпосередньо залежить від їх розташування щодо зон активних бойових дій, що визначає рівень безпеки регіону. Східні та південні області України стикаються зі значними викликами через руйнування інфраструктури, що негативно позначається на діяльності готелів у цих регіонах. Значна частина пошкоджених або зруйнованих об'єктів готельного фонду знаходиться саме в районах, що постраждали від активних воєнних дій або розташовані поблизу них.

Важливим етапом трансформації галузі стало переосмислення її ролі в умовах сучасних викликів, зокрема в період повоєнного відновлення, яке ставить перед державою низку завдань щодо стабілізації національної економіки, відновлення соціальної інфраструктури та репозиціонування на міжнародній арені. В даному контексті стратегічно важливим є акумулювання зусиль для активізації можливих векторів залучення готельного сегменту для формування синергетичного мультиплікаційного ефекту післявоєнної відбудови нашої держави (рис. 1).

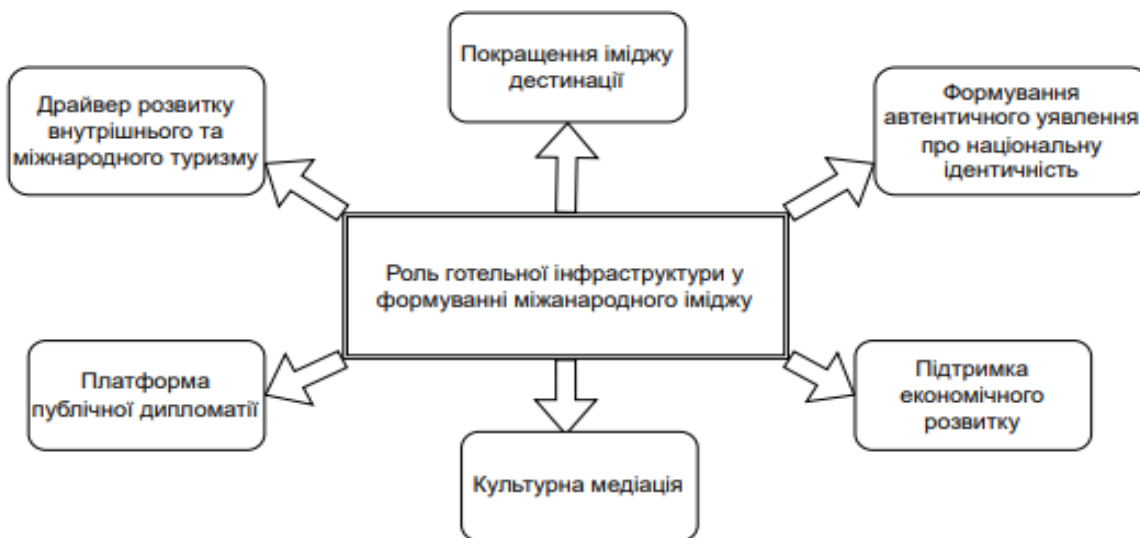

Рис. 1. Можливі вектори впливу розвитку готельної інфраструктури на формування міжнародного іміджу
Розроблено автором

Таким чином, поширення міжнародних практик та інтеграція сучасних цифрових технологій свідчать про резильєнтність індустрії, високий ступіть адаптованості до зовнішніх викликів та продовження формування її конкурентоспроможної. Готелі, які впроваджують європейські стандарти обслуговування та безпеки, стають важливими елементами у створенні комфортного середовища для відвідувачів. Це, в свою чергу, підвищує

конкурентоспроможність українських туристичних дестинацій. Тож, для досягнення максимального ефекту від готельної інфраструктури необхідно зосередитися на модернізації існуючих закладів, підвищенні якості сервісу та розробці нових маркетингових стратегій. Це дозволить Україні не лише відновити туристичний потік після війни, але й закріпити та розширити свої позиції на міжнародному туристичному ринку, укріплюючи міжнародну репутацію країни.

Список літератури:

1. Семенчук Т.Б., Несін В.В. Формування позитивного іміджу держави на засадах світового досвіду. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*, 2020. Вип. 48. С. 147-155;
2. Подлепіна П.О. Тенденції розвитку готельного господарства України в умовах турбулентності. *Вісник ХНУ ім. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2016. Вип. 5. С. 150-156;
3. Офіційний сайт Міжнародної асоціації готелів і ресторанів (IH&RA). URL: <https://www.ih-ra.org>;
4. Офіційний сайт Державного агентства розвитку туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua>

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ЯК МЕДІАТОР ПАЛЕСТИНО-ІЗРАЇЛЬСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Дар'я Подолінна

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Email: dariypersian2@gmail.com

Максим Онацький

доцент кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат історичних наук, доцент

Email: m.j.onatskij@karazin.ua

На сучасному етапі Близький Схід є регіоном з високим рівнем конфліктогенності. Події, що відбуваються в цьому регіоні, привертають увагу всього світу. Протягом багатьох років тут триває одне з найгостріших протистоянь ХХІ ст.: між Ізраїлем та Палестиною. Конфлікт, який зародився ще багато століть тому, все ще залишається невирішеним. Як один із впливових гравців на міжнародній арені, Європейський Союз виступає за вирішення даного конфлікту та бачить себе одним з його медіаторів.

З середини 1990-х рр. Європейський Союз бере активну участь у справах Близькосхідного регіону, зокрема у намаганнях сприяти врегулюванню арабо-ізраїльського конфлікту та посилення своєї ролі як впливового посередника у переговорному процесі [3]. Зацікавленість Євросоюзу у врегулюванні даного протистояння зумовлене кількома ключовими факторами: залежністю від поставок енергоносіїв з близькосхідного регіону, геополітичним суперництвом із США та Росією за вплив на Близькому Сході, а також прагненням зміцнити власні позиції в цьому регіоні.

Протягом останніх 30 років Європейський Союз активно долучався до процесу врегулювання арабо-ізраїльського конфлікту та брав участь у численних міжнародних конференціях, спрямованих на пошук спільного вирішення цього складного питання. Переговори в Осло (1993 р.), Кемп-Девідські переговори (2000 р.), Аннаполіська конференція (2007 р.), Паризька конференція (2017 р.), а також розробка «Дорожньої карти» Квартету міжнародних посередників у 2003 р. відбувались за безпосередньої участі Європейського Союзу і свідчать про його прагнення відігравати активну роль у створенні умов для довгострокового миру та стабільності в регіоні [11].

Після нападу ХАМАСу на Ізраїль 7 жовтня 2023 р., що супроводжувався численними жертвами серед цивільного населення, Високий представник із зовнішньої політики та політики безпеки ЄС Ж. Боррель від імені всього Європейського Союзу зробив заяву про рішуче засудження цих дій та закликав до негайного припинення вогню [1]. Сьогодні Євросоюз визнає ізраїльську потребу в безпеці, але, незалежно від цього, висловлюється за створення Палестинської держави й критикує ізраїльську політику будівництва поселень на палестинських територіях [2].

У своїй статті «What the EU stands for on Gaza and the Israeli-Palestinian conflict» від 15 листопада 2023 р. Ж. Боррель підкреслив важливість активної участі ЄС, а також інших міжнародних посередників у вирішенні цього протистояння. І найперший крок до цього – припинення вогню, надання необхідної гуманітарної допомоги обом сторонам конфлікту, створення безпечних коридорів для поранених і хворих, а також іноземних громадян.

Наступний етап передбачає політичне вирішення цього конфлікту, яке сам Європейський Союз окреслює шістьма ключовими принципами трьох «ні» та трьох «так». Принцип трьох «ні» ЄС передбачає, що Ізраїль має: відмовитись від перебування ізраїльських військ на території Сектора Газа, відмовитись від примусового переміщення палестинців, не відокремлювати проблему Гази від загального вирішення палестинського питання. Три принципи «так» передбачають згоду Ізраїлю на встановлення тимчасової палестинської адміністрації в Секторі Газа, більш широке залучення арабських держав до мирного процесу на Близькому Сході, посилення участі Європейського Союзу в політичному врегулюванні палестино-ізраїльського протистояння [6].

Однак, як зазначив міністр закордонних справ Франції Жан-Ноель Барро на Паризькому форумі миру 2024 р., наявність лише теоретичної дорожньої карти вирішення конфлікту без чіткої практичної структури та фреймворку веде до його затягування та ескалації [4].

Попри, здавалося б, активну залученість Євросоюзу у мирний процес, дипломатичні ініціативи, гуманітарну та економічну співпрацю, а також взаємодію на міжнародних майданчиках, зусилля ЄС з врегулювання палестино-ізраїльського конфлікту залишаються малоефективними.

Одна із причин низької результативності посередницьких зусиль ЄС на Близькому Сході є регіональна фрагментація, а також небажання як ізраїльської, так і палестинської сторони йти на компроміс. Спостерігається також і неготовність інших країн регіону сприяти цьому. Наприклад, такі ініціативи, як Угоди Авраама або Форум Негева, покликані залучити арабські держави до посередництва у конфлікті, виявились неспроможними досягти практичних результатів.

Одним із можливих шляхів покращення ситуації могло б стати відновлення Арабської мирної ініціативи 2002 р., яка передбачає визнання Ізраїлю всіма арабськими країнами в обмін на створення двох держав на основі кордонів 1967 р. Однак, тривале перебування палестинських територій, зокрема Західного берега р. Йордан та Східного Єрусалима, під контролем Ізраїлю призвели до фрагментації політичного процесу в Палестині, а також продемонстрували, що ідея створення двох держав все ще залишається далекою від її реального втілення. Ізраїльська ж сторона, так само поступово відходить від цієї ідеї, що стало особливо помітно після приходу до влади уряду Б. Нетаньягу. Політика, спрямована на розширення ізраїльських поселень на палестинських територіях, контрольованих Ізраїлем, і обмеження доступу палестинців до священних для мусульман місць лише загострюють конфлікт [5].

Іншою проблемою є слабкі позиції ЄС на Близькому Сході. Європейський Союз традиційно залишається на другорядних ролях у цьому конфлікті, поступаючись ініціативою Сполученим Штатам, які є ключовим медіатором [10]. Не дивлячись на те, що Євросоюз брав участь у багатьох мирних ініціативах, його вплив є менш відчутним. Палестинці продовжують вважати європейську допомогу незначною, а ізраїльтяни натомість звинувачують європейців в економічній та гуманітарній підтримці палестинців [5]. Проте, не дивлячись на таку різку критику ЄС з боку Ізраїлю та Палестини, дане регіональне об'єднання має всі шанси зміцнити свій вплив у регіоні, зокрема в зв'язку з прагненням арабських країн до співпраці з Європою. У той же час, Європейський Союз, на відміну від Сполучених Штатів, не зміг запропонувати єдину, чітку та збалансовану стратегію врегулювання палестино-ізраїльського протистояння.

Важливим фактором, який ускладнює процес формування єдиного підходу держав ЄС до врегулювання найбільш довготривалого конфлікту на Близькому Сході, – це різні позиції усередині самого Європейського Союзу. Попри існування спільної стратегії зовнішньої політики, яка, за задумом, мала б враховувати інтереси всіх країн Євросоюзу, на практиці кожна держава дотримується власної позиції.

Відсутність консенсусу призводить до умовного «поділу» держав ЄС на три табори. До першого належать країни, які виступають за дотримання міжнародного права та захист прав людини, що часто розглядається як

пропалестинська позиція. До таких країн належать Ірландія, Бельгія та Люксембург. Друга група намагається балансувати, прагнучи зберегти нейтралітет. Цю позицію поділяють Франція, Данія та Іспанія. Третя група, до якої можна віднести Німеччину, Австрію, Угорщину та Чехію, підтримує Ізраїль [11].

Ця фрагментація не лише ускладнює спроби ЄС сприяти мирному врегулюванню конфлікту, а й створює ризики для внутрішньої стабільності самого об'єднання. Наприклад, беззастережна підтримка окремими країнами дій Ізраїлю може спричинити посилення напруги в Секторі Газа та на палестинських територіях загалом, а також підвищити ризик повномасштабної війни в регіоні [8]. У свою чергу, це може викликати хвилю екстремістських рухів по всьому світу [9].

На думку деяких експертів, розбіжності серед країн ЄС значно обмежують можливості для застосування «м'якої сили» – основного інструменту впливу Європейського Союзу на міжнародній арені. В умовах, коли ЄС прагне позиціонувати себе як надійного посередника, відсутність єдності та послідовності у його зовнішній політиці суттєво послаблює його авторитет у світі [7].

Таким чином, на сучасному етапі існує ряд причин, що перешкоджають Європейському Союзу приймати ефективну участь у вирішенні палестино-ізраїльського конфлікту. Відсутність достатніх важелів впливу, та присутності в даному регіоні, існуючі між країнами Євросоюзу розбіжності, а також загальне небажання Палестини та Ізраїлю йти на взаємні поступки та злагоджено працювати над пошуком оптимальних рішень послаблюють позиції Брюсселя як посередника у переговорному процесі між Ізраїлем та Палестиною, що, в свою чергу, ускладнює сприйняття ЄС як впливового актора на міжнародній арені.

Список літератури:

1. Statement by the High Representative on behalf of the European Union on the attacks against Israel. Council of the EU. October 7, 2023. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/07/statement-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union-on-the-attacks-against-israel/>;
2. Strategic communication: The EU and the Middle East Peace Process. European Union External Action. May 2, 2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-and-middle-east-peace-process_en
3. The Middle East crisis. Strategy and Policy. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/middle-east-crisis_en
4. Israel-Palestine: A Plan for Peace and Two States. Paris Peace Forum 2024. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=52cqaqGq9k&t=2197s>
5. Akgül-Açıkmeşe S., Özel S. EU Policy towards the Israel-Palestine Conflict: The Limitations of Mitigation Strategies. *The International Spectator*. 2024. VOL. 59. №. 1. P. 59–78. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/03932729.2024.2309664?needAccess=true>
6. Borrell J. What the EU stands for on Gaza and the Israeli-Palestinian conflict. *Le Grand Continent*. November 15, 2023. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/what-eu-stands-gaza-and-israeli-palestinian-conflict_en

7. Dempsey S. Israel-Palestine Conflict: Can the EU Lead to a Resolution? Trans-European policy studies association brief. October 27, 2023. URL: <https://tepsa.eu/analysis/israel-palestine-conflict-can-the-eu-lead-to-a-resolution/>
8. Klabin N. Despite Spain, Ireland, and Norway, Most of Europe Still Supports Israel at Record Levels. May 6, 2024. URL: <https://themedialine.org/by-region/europe/despite-spain-ireland-and-norway-most-of-europe-still-supports-israel-at-record-levels/>
9. Konečný M. The EU's Response to the Gaza War Is a Tale of Contradiction and Division. The Cairo Review of Global Affairs. 2024. URL: <https://www.thecairoreview.com/essays/the-eus-response-to-the-gaza-war-is-a-tale-of-contradiction-and-division/>
10. O'Donnell H. The European Union as a Mediator in Israel-Palestine: Operations Cast Lead and Protective Edge. EU Diplomacy Paper. January 2016. URL: https://www.coleurope.eu/sites/default/files/research-paper/edp_1_2016_odonnell_0.pdf
11. Магда Є. Позиція ЄС в урегулюванні арабо-ізраїльського конфлікту від початку XXI ст. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: міжвід. зб. наук. пр.* 2010. Вип. 19. С. 155-166. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/40635>

ШЛЯХИ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Іван Посохов

доцент кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат історичних наук, доцент
E-mail: ivanposokhov@karazin.ua

Внутрішній туризм відіграє важливу роль у розвитку економіки будь-якої країни. Він слугує стабілізуючим чинником у туристичній галузі, особливо в умовах економічних, соціальних чи політичних криз. Для України саме внутрішній туризм має стати одним із найперспективніших напрямів для зміцнення економіки, відродження регіонів і об'єднання суспільства. Потенціал цього сегмента туризму залишається високим, особливо з урахуванням багатой культурної спадщини, природного розмаїття та специфічних умов, які виникли внаслідок війни.

Розвинені країни світу вже давно зрозуміли значущість внутрішнього туризму та зробили його пріоритетним напрямом. Наприклад, у США понад 80% туристичних доходів забезпечує саме внутрішній туризм, а у Франції цей показник сягає 70% [4]. Внутрішній туризм є стійким до зовнішніх впливів, таких як міжнародні транспортні обмеження, коливання валют чи глобальні кризи. Окрім цього, кошти, витрачені туристами в межах країни, залишаються в її економіці, сприяючи розвитку регіонів, створенню нових робочих місць і покращенню добробуту населення. Нарешті, подорожі країною дозволяють людям краще пізнавати її культурне та природне багатство, що формує національну самосвідомість.

Україна, володіючи багатим туристичним потенціалом, має всі передумови для активного розвитку внутрішнього туризму. В Україні на державному обліку перебуває 152 тисячі пам'яток культурно-історичної спадщини [5]. Серед них – і об'єкти, що внесені до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Природне розмаїття також вражає: Карпати, Поділля, Полісся, узбережжя Чорного моря створюють унікальні можливості для відпочинку та рекреації. Наприклад, Карпатський регіон до війни щороку відвідували понад 2 мільйони туристів [6].

В Україні протягом років склалися «традиційні» дестинації для внутрішніх туристів у кожному регіоні, які до війни й були основними центрами залучення туристів [7]. Наприклад, м. Львів, відомий своєю архітектурою та фестивалями, у 2021 році прийняв понад 2,5 мільйона туристів [9]. Або ж чорноморське узбережжя, зокрема м. Одеса, було популярним місцем відпочинку для мільйонів українців. Але ж станом на початок 2024 року, внаслідок російської агресії в Україні було зруйновано або пошкоджено більше 900 об'єктів культурної спадщини. Загалом, пошкоджень зазнали історико-культурні пам'ятки у 17 областях України. Значних пошкоджень зазнали й природні пам'ятки Харківщини, Київщини, Херсонщини тощо [10]. Відновлення таких дестинацій є пріоритетним завданням, оскільки саме вони до війни забезпечували стабільний туристичний потік і значний дохід для місцевих громад. Це означає й комплекс супутніх рішень щодо реконструкції у таких туристичних зонах, наприклад, пошкоджених музеїв, а також автошляхів до них та супутньої туристичної інфраструктури.

Однак, повномасштабна війна в країні суттєво змінила туристичний ландшафт. Попри численні руйнування, з'явилися можливості для формування нових туристичних дестинацій та маршрутів. Такі міста, як Ірпінь, Буча, Херсон, які стали символами героїзму, після війни можуть перетворитися на важливі туристичні дестинації. Вони здатні приваблювати не лише вітчизняних, а й іноземних туристів завдяки історичним подіям та унікальному досвіду для туристів.

Нові для нашої країни форми туризму також заслуговують на увагу. Дарк-туризм, або «темний туризм», направлений на відвідування місць, пов'язаних із трагічними подіями, може стати важливим сегментом туристичної галузі. Приклади подібного підходу можна побачити в Хіросімі, музеї 11 вересня в Нью-Йорку або Чорнобильській зоні, яка щороку до війни приваблювала до 100 тисяч туристів. Також може отримати розвиток ностальгічний туризм, коли люди, змушені назавжди покинути свої домівки через війну, вже в якості туристів будуть приїздити до рідних міст.

Втім, відбудова та розвиток внутрішнього туризму після війни потребуватиме значних фінансових ресурсів. Держава опиняється перед складним вибором: вкладати кошти у відновлення відомих туристичних об'єктів та маршрутів чи інвестувати у створення нових маршрутів і дестинацій. Наприклад, відновлення історичних об'єктів у Харкові, таких як музеї або церкви, конкуруватиме за фінансування із проєктами з розвитку нових туристичних маршрутів до таких міст, як Ірпінь чи Буча. Вирішення цієї дилеми вже зараз потребує створення чіткої стратегії, яка враховуватиме не

лише економічну доцільність, але й довгостроковий вплив на соціальну згуртованість і культурну пам'ять.

Щоб вирішити це завдання, Україна має сформувати системний підхід до розвитку внутрішнього туризму. Це включає відновлення транспортної інфраструктури, такої як дороги та залізничні сполучення, які забезпечать доступність конкретних туристичних об'єктів. Паралельно необхідно впроваджувати інноваційні рішення: створювати цифрові платформи для бронювання турів, розробляти інтерактивні маршрути та віртуальні екскурсії. Наприклад, запуск національного порталу внутрішнього туризму може спростити туристам планування подорожей та популяризувати нові destinations.

Не менш важливим є залучення приватного сектору та міжнародної допомоги. Гранти та інвестиції від міжнародних організацій можуть забезпечити додаткове фінансування для реконструкції музеїв, відновлення національних парків і створення нових культурно-туристичних кластерів. Крім того, держава може стимулювати розвиток внутрішнього туризму через субсидії для локальних туристичних операторів.

Отже, внутрішній туризм здатний стати не лише важливим драйвером економічного зростання України, а й засобом зміцнення національної ідентичності. Розумне планування, ефективне управління ресурсами та підтримка локальних ініціатив створять умови для стійкого розвитку туристичної галузі країни.

Список літератури:

1. Бойко В., Далевська Н. Розвиток туризму після збройних конфліктів у різних країнах світу. *Управління змінами та інновації*. 2022. № 3. С. 5–10. <https://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/view/38>.
2. Кириченко С. Подорожі та війна: якою буде туриндустрія після перемоги. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/21/689436/>.
3. Концепція Стратегії повоєнного відновлення та розвитку України / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-05/stratvidnovlennya-koncept-v2.pdf>.
4. Кушнір Л.М., Брензович К.С. Міжнародний туризм як чинник економічного розвитку країн і регіонів. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип.36. С. 15-21. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kushnir3.htm
5. Пам'ятка культурної спадщини України. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Пам'ятка_культурної_спадщини_України.
6. Подвірна Х.Є., Грицевич В.С. Міжнародний туризм у Карпатському регіоні України: регіональні аспекти та розвиток. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/9442/1/31.pdf>
7. Посохов І.С. Перспективи розвитку релігійно-екскурсійного туризму в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія "Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм"*. 2023. № 17. С. 110-127. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/22046/20416&ved=2ahUKEwj45r2OyIuKAxWcSPEDHcL-LkMQFnoECBYQAQ&usg=AOvVaw0dY5r9J3Dh6Qt1f58Tusyg>
8. Туристична статистика України: динаміка податкових надходжень по регіонах. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-ukrayini-dinamika-podatkovih-nahodzen-po-regionah>

9. У 2021 році до Львова приїхало близько двох мільйонів туристів / *Високий замок*. URL: <https://wz.lviv.ua/news/449782-u-2021-rotsi-do-lvova-pryikhalo-blyzko-dvokh-milioniv-turystiv>
10. Через російську агресію в Україні постраждали 902 пам'ятки культурної спадщини / *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/cherez-rosiisku-ahresiiu-v-ukraini-postrazhdaly-902-pamiatky-kulturnoi-spadshchynu>
11. Шамара І.М., Гапоненко Г.І., Євтушенко О.В. Аналіз туристичного попиту в Україні: сучасний стан та перспективи. *Бізнес Інформ*. 2021. № 2. С. 152-160. https://www.business-inform.net/article/?year=2021&abstract=2021_2_0_152_160.

ВПЛИВ ТАЙВАНСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ НА СТАБІЛЬНІСТЬ В АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ

Світлана Руденко

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

E-mail: rudenko2021uk12@student.karazin.ua

Науковий керівник: к.і.н., доц. Онацький М.Ю.

На сучасному етапі «тайванська проблема» є однією з найгостріших міжнародних проблем. Тайвань є однією з найбільш високорозвинених держав світу та однією з найбільших економік Східної Азії. На Тайвані, за різними оцінками, виробляється 92% найсучасніших мікросхем у світі. Тайванський фактор є одним із ключових чинників, що впливає на стабільність в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Цей регіон є важливим центром світової політики та економіки, який впливає на глобальні процеси.

Понад 75 років у Тайваню досить складні політичні взаємини з КНР, яка розглядає його, як частину своєї території. Ключовим військово-політичним партнером Тайваню та гарантом його безпеки є Сполучені Штати Америки. У той же час США маневрують, з одного боку, підтримуючи концепцію «одного Китаю», а з іншого – оснащуючи Тайвань зброєю. Ситуація ускладнюється також через непрості двосторонні відносини між КНР і США. Дві держави є економічними та політичними конкурентами та мають розбіжності в багатьох питаннях.

Останнє загострення конфлікту спостерігалось у зв'язку з візитом спікера Палати представників Конгресу США Н. Пелосі на Тайвань 2 серпня 2022 р. Це викликало гостру реакцію з боку КНР. Пекін відповів на цей візит масштабними військовими навчаннями в районах, що оточують острів, і запуском ракет над Тайванем в якості демонстрації сили. Згодом, 15 серпня 2022 р., було оголошено про проведення в районі Тайваню військових навчань у зв'язку з прибуттям американської делегації на чолі з сенатором Едом Маркі.

Стратегічно важливе значення в контексті «тайванської проблеми» має Тайванська протока. Тайванська протока є ключовим судноплавним

маршрутом, через який проходить майже половина світового контейнерного флоту і 88% найбільших суден світу.

Нещодавні китайські військові навчання призвели до обмеження контейнерних перевезень у Тайванській протоці. За оцінками експертів Китай не має наміру блокувати торговельні шляхи, оскільки обсяги його торгівлі також постраждали б, якби були введені обмеження на транзит суден. Однак дані навчання можна розцінювати як демонстрацію сили з боку КНР [7].

Китай вже давно розпочав економічну війну проти Тайваню та збільшив свою військову присутність у Тайванській протоці та Південно-Китайському морі. КНР разом з РФ проводять спільні військові навчання поблизу Японії. Все це сигнали того, що градус напруги та військового протистояння в регіоні зростає [1].

Важливими також у даному контексті були вибори президента Тайваню, що відбулись 13 січня 2024 р. Перемогу здобув прозахідний кандидат від Демократичної прогресивної партії Лай Цінде, який підтримує незалежність острова. Пекін відреагував на результати дипломатичними та економічними заходами, спрямованими на ізоляцію острова. Пекін також розкритикував міжнародну підтримку Тайваню, запровадив економічні санкції в рамках ЕСФА і організував нічні патрулювання НВАК і польоти на повітряних кулях поблизу Тайваню [2].

Потенційний ризик анексії Тайваню Китаєм може негативно вплинути на безпекову ситуацію в АТР. У разі конфлікту традиційна стратегія «хеджування», яка дозволяє збалансувати відносини з США та Китаєм, може зазнати краху, змушуючи держави АТР стати або на бік Вашингтону, або на бік Пекіну. Військовий конфлікт також може спричинити регіональну гонку озброєнь, що змінить економічну та політичну динаміку розвитку країн АСЕАН. Ці виклики підкреслюють нагальність та важливість дипломатичних рішень з метою уникнення бінарного вибору і збереження стабільності в регіоні [4].

Обмеження на судноплавні шляхи в Південно-Китайському морі можуть перешкодити приблизно 40% морської торгівлі Японії, що вплине на її економічне зростання, оскільки японська економіка досить сильно залежить від імпорту. Підтримка Тайваню може призвести до запровадження торговельних обмежень з боку Китаю, в той час як відмова від підтримки США може зашкодити американо-японському військово-політичному альянсу. Також блокада може негативно вплинути на безпекову ситуацію навколо японських островів (наприклад, Йонагуні, Сенкаку/Дяоюйдао, Окінава).

Однією з країн, яку може торкнутись загострення ситуації навколо Тайваню, є Австралія. В 2021 р. Австралія уклала угоду «AUKUS» з США та Великою Британією, яка передбачає передачу Австралії атомних підводних човнів. Даний договір розглядається Китаєм як крок, спрямований на ескалацію напруги в регіоні. Підтримка Австралією Тайваню посилила напруженість у відносинах з КНР. Потенційні дії Китаю у відповідь можуть вплинути на австралійський експорт [6].

Розуміючи критичні наслідки ескалації напруги навколо Тайваню, лідери США і КНР намагаються контролювати розвиток ситуації, зберігаючи

дипломатичні канали зв'язку відкритими. Про це свідчить зустріч голови КНР Сі Цзіньпіна та президента США Джо Байдена в рамках саміту Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС) у листопаді 2023 р. За словами Джо Байдена, лідери домовились тримати лінії зв'язку відкритими. Це заспокоїло азійські країни, які побоюються бути втягнутими в китайсько-американське протистояння або, що ще гірше, в війну за Тайвань.

Статус самоврядного острова, на який Китай претендує як на свою територію, є дуже чутливим для китайських лідерів. Під час зустрічі в листопаді 2023 р. глава КНР Сі Цзіньпін зазначив, що тайванське питання є «найбільш складним питанням в американо-китайських відносинах». Натомість Джо Байден не повторив своїх попередніх обіцянок захищати Тайвань, якщо на нього нападуть. Але він також не заявив і про те, що США виступають проти незалежності Тайваню. Америка, за його словами, дотримується «політики одного Китаю» і не буде її змінювати [3].

16 листопада 2024 р. відбулася ще одна зустріч лідерів США та КНР у Перу. Серед важливих проблем, порушених на зустрічі, було питання посилення тиску Пекіна на Тайвань і ситуації в Південно-Китайському морі. Джо Байден закликав до припинення «дестабілізуючої» військової активності Пекіна навколо острова. Лідер КНР заявив, що риторика та діяльність президента Тайваню Лай Цінде, спрямована на «отримання Тайванем незалежності» [5].

Отже, Тайванська проблема залишається однією з найбільш актуальних у сучасних міжнародних відносинах, впливаючи на стабільність ситуації в Азійсько-Тихоокеанському регіоні та на глобальну безпеку. Конкуренція між КНР та США збільшує напругу в регіоні, що може призвести до серйозних наслідків. Незважаючи на більш-менш нейтральні стосунки КНР і США за каденції адміністрації Джо Байдена, на розвиток ситуації у майбутньому впливатиме взаємодія між урядом КНР та адміністрацією новобраного восени 2024 р. президента США Д. Трампа. Ескалація конфлікту може призвести до дестабілізації ситуації в АТР, негативно вплинути на економічний розвиток країн Східної Азії та безпекову ситуацію в регіоні. Тому пошук дипломатичних рішень (зокрема, щодо Тайваню), а також підтримка стабільних відносин між США та Китаєм є єдиною гарантією уникнення загострення ситуації в АТР.

Список літератури:

1. Зеленюк Х. Апетити Китаю: як Тайвань готується до відбиття можливого нападу вже 2027 року – ексклюзивний репортаж із Тайбею. ТСН. 2024. URL: <https://tsn.ua/exclusive/apetiti-kitayu-yak-tayvan-gotuyetsya-do-vidbittya-mozhlivogo-napadu-vzhe-u-2027-roci-eksklyuzivniy-reportazh-iz-taybeyu-2492332.html> (дата звернення: 26.11.2024);
2. Hart B., Kennedy S., Blanchette J., Lin B. Taiwan's 2024 Elections: Results and Implications. Center for Strategic and International Studies. 2024. URL: <https://www.csis.org/analysis/taiwans-2024-elections-results-and-implications> (дата звернення: 26.11.2024);
3. Joe Biden and Xi Jinping rediscover the joy of talking. Good. *The Economist*. 2023. URL: <https://www.economist.com/china/2023/11/16/joe-biden-and-xi-jinping-rediscover-the-joy-of-talking-good> (дата звернення: 26.11.2024);
4. Kostrubala K. China-Taiwan Reunification and Potential Impacts to the Asia-Pacific Region. Official United States Air Force Website. 2024. URL: <https://www.airuniversity.af.edu/Wild->

- Blue-Yonder/Articles/Article-Display/Article/3813537/china-taiwan-reunification-and-potential-impacts-to-the-asia-pacific-region/ (дата звернення: 26.11.2024);
5. Renshaw J., Elliott L., Baptista E., Hunnicutt T. Xi says he will work with Trump team as he meets Biden in Peru. Reuters. 2024. URL: <https://www.reuters.com/world/biden-xi-set-tense-final-meeting-peru-trump-era-looms-2024-11-16/> (дата звернення: 26.11.2024);
 6. Salimullah F., Kirubakaran J. China – Taiwan Conflict: Business Impact and Advisory. *Beroe*. 2023. URL: <https://www.beroeinc.com/blog/china-taiwan-conflict-business-impact-advisory/> (дата звернення: 26.11.2024);
 7. Zeng Xiaojun K. East Asia: Impact of China and Taiwan conflict on shipping. Risk Intelligence. 2022. URL: <https://www.riskintelligence.eu/analyst-briefings/east-asia-impact-of-china-and-taiwan-conflict> (дата звернення: 26.11.2024).

ОБОРОННА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНА – НАТО І ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ В ОЦІНКАХ ВАЛЕРІЯ ЗАЛУЖНОГО В УМОВАХ АГРЕСІЇ РФ (2014-2022 рр.)

Богдан Семеній

студент історичного факультету,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

E-mail: semeniy_03@ukr.net

Науковий керівник: д.і.н., проф. Коляда І.А.

В умовах повномасштабної агресії РФ проти України наша країна змушена звертатися за допомогою до міжнародного співтовариства. Повномасштабне вторгнення вимагає забезпечення суттєвих фінансових потреб для підтримки України, постачання значної кількості озброєння та боєприпасів для сил оборони, посилення санкційного тиску на Росію та її союзників, забезпечення енергетичної стійкості України та відновлення критичної інфраструктури, гуманітарного розмінування, повернення викрадених РФ українських дітей, обмін та повернення військових та цивільних полонених, реалізації спільних політико-дипломатичних заходів на рівні міжнародних організацій тощо.

Україні наодинці важко подолати противника, адже її військові перспективи на фронті залежать не лише від рівня професійності Командування ЗСУ, героїчних зусиль українських військових, а й від обсягів і темпів надання західної військово-технічної допомоги. Як наголошують керівники ЗСУ В. Залужний та М. Забродський, «головною особливістю військового протистояння з зс рф є навіть не суттєва відмінність в чисельності сил і засобів сторін на користь росіян, і навіть не значні просторові показники стратегічної операції проти України. Визначальною є вирішальна диспропорція в спроможностях. Найбільш показовим її втіленням є різниця в граничній досяжності засобів ураження. Якщо для зс рф вона становить до 2000 км з урахуванням дальності польоту крилатих ракет повітряного базування, то для ЗСУ вона фактично обмежена 100 км дальністю польоту ракет і глибини розташування стартових позицій застарілих ОТРК» [2].

Демократична коаліція, очолювана США, рішуче стала на сторону України і об'єднала понад п'ятдесят держав – США, Велику Британію, країни Балтії і Центральної Європи, великі країни Західної і Південної Європи – Францію, Німеччину, Італію, Португалію, Іспанію, а також Австралію, Нову Зеландію, Японію і Південну Корею. Насамперед НАТО стало майданчиком для обговорення та сприяння новому формату забезпечення оборонної підтримки України створенням Контактної групи під проводом США, так званого формату «Рамштайн» (за назвою американської військової бази в Німеччині, де 27 квітня 2022 року відбулося перше засідання Групи), що наразі об'єднує вже понад 50 країн. Формат «Рамштайн» став формою реалізації гарантій Україні за Будапештським Меморандумом [1].

Варто зазначити, що держави-члени НАТО станом на 2023 р. надали Україні зброї на 40 мільярдів доларів, і ще більше планується надати у майбутньому [4, с. 165].

Міжнародна допомога Україні являє собою широкий спектр номенклатури військових предметів (озброєння, військової техніки, ракет і боєприпасів, засобів індивідуального захисту, медикаментів, інших матеріалів та обладнання, запровадження навчальних програм для персоналу). Забезпечення сектору безпеки і оборони України здійснюється у тісній взаємодії уряду України, народу України, підприємств та організацій усіх форм власності, міжнародних партнерів [4, с. 173].

У рамках Контактної групи з питань оборони України (формат «Рамштайн») потужним комунікаційним інструментом стало створення різних коаліцій, зокрема танкової коаліції, коаліції F-16, IT-коаліції, а також коаліції спроможностей [5, с. 19].

Стратегічний курс України на набуття членства в Європейському союзі й НАТО, який були закріплені у Конституції України у 2019 р., має стати також одним із важливих чинників у протистоянні агресії РФ. За оцінкою Головнокома ЗСУ (27.07.2021 -8.02.2024 рр.) В. Залужного, стандарти НАТО «в питаннях управління, в питаннях планування, в питаннях підготовки повністю вже розробили... щоб ми стали НАТО... необхідне... політичне рішення. Ми вже готові» [3].

Колишній головноком ЗСУ, а нині посол України у Великій Британії В. Залужний, заявляючи про неготовність Заходу до довготривалої війни проти РФ, говорить про євроатлантичну інтеграцію України як про головний інструмент, який може призвести до закінчення російсько-української війни. У відповідь не лунає ніякої конкретики, хіба що генеральний секретар НАТО Марк Рютте наголосив на невідворотності вступу України до НАТО, хоча й не назвав жодних конкретних термінів такого приєднання [6].

Отже, в умовах повномасштабної війни РФ проти України, за оцінкою Головнокомандуючого ЗСУ (27.07.2021 – 8.02.2024 рр.) В. Залужного, важливу роль відіграє військово-політична підтримка міжнародної коаліції у форматі «Рамштайн» та прискорення реалізації стратегічного курсу України на набуття членства у НАТО.

Список літератури:

1. Белкін Л. Допомога Україні за програмою «Рамштайн» в контексті реалізації гарантій за Будапештським меморандумом 1994 року. *Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір: Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції*. м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2023 р. С. 155-157.
2. Залужний В., Забродський М. Перспективи забезпечення воєнної кампанії 2023 року: український погляд / УКРІНФОРМ. 07.09.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubricato/3566162-ak-zabezpeciti-voennu-kampaniu-u-2023-roci-ukrainskij-poglad.html> (дата звернення: 27.11.2024).
3. Кушнерик Т. Ми готові до вступу в НАТО – головнокомандувач ЗСУ. URL: <https://glavcom.ua/country/politics/mi-gotovi-do-vstupu-v-nato-golovnokomanduvach-zsu-786562.html> (дата звернення: 27.11.2024).
4. Українське військо: сучасність та історична ретроспектива: *Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції 30 листопада 2023 р.* К.: НУОУ, 2024. 342 с.
5. Українська призма: Зовнішня політика 2023. Аналітичне дослідження / ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка». Київ, 2024. 336 с.
6. Портніков В. Головний інструмент закінчення війни. Про що говорять Зеленський і Залужний. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/yak-zakinchiti-viynu-v-ukrajini-portnikov-rozpoviv-pro-shcho-govoryat-zelenskiy-i-zaluzhniy-50459924.html> (дата звернення: 27.11.2024).

ФРАНКО-НІМЕЦЬКИЙ ТАНДЕМ В ЄС ПІСЛЯ BREXIT: ПРОЦЕСИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Маргарита Ситник

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна
E-mail: margarita.sytnik@icloud.com

Максим Онацький

доцент кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат історичних наук, доцент
E-mail: m.j.onatskij@karazin.ua

Вихід Великої Британії з Європейського Союзу в 2020 р. спричинив зміни в ЄС. З одного боку, Велика Британія була важливим учасником європейського інтеграційного об'єднання, чий погляд на інтеграцію в межах ЄС часто були досить обережними та стриманими, особливо в сфері економіки та політики безпеки. З іншого боку, її вихід надав можливість для деяких держав ЄС, зокрема Франції та Німеччини зміцнити свій вплив і претендувати на роль лідера в об'єднаній Європі [8]. Зокрема, Франція побачила в цьому шанс для відновлення франко-німецького тандему, який тепер може реалізовувати свої

ініціативи без врахування позиції Лондона. Проте реалізація цих намірів пов'язана з низкою викликів, зокрема в сфері економіки та безпеки [2].

Франція та Німеччина традиційно виступають локомотивами європейської інтеграції. Їх спільні погляди базуються на принципах демократії, верховенства права, економічної стабільності та єдності ЄС. Після виходу Великої Британії саме Франція і Німеччина є лідерами ЄС. Нерідко вони виступають ініціаторами реформ у Євросоюзі, від їх позицій багато в чому залежить доля європейського інтеграційного процесу. Це підтверджують ініціативи двох держав, зокрема, створення спільного фонду відновлення ЄС на суму 750 млрд євро, який був затверджений з метою подолання негативних економічних наслідків, які спричинила пандемія COVID-19 [3]. Ініціатива була спрямована на підтримку економічної стабільності країн ЄС, забезпечення їх стійкості в умовах кризи та зміцнення внутрішнього ринку блоку. Франція при цьому виступала за більш активне залучення фінансування з європейських джерел, що стало важливим кроком, спрямованим на зміцнення єврозони. ФРН підтримала створення цього фонду, однак наполягала на тимчасовості таких заходів [4]. Крім того, Франція підтримує ініціативу щодо запровадження цифрового податку для технологічних гігантів, що має на меті посилення економічного суверенітету ЄС [9].

Важливою ініціативою, яку активно просуває Париж, є концепція стратегічної автономії ЄС, що полягає в тому, щоб зменшити залежність Європейського Співтовариства від підтримки з боку США та НАТО, особливо в сфері безпеки та оборони [2]. Ця стратегія має на меті створення спільних сил швидкого реагування, що дозволять країнам ЄС діяти незалежно в умовах криз. Було започатковано реалізацію проєктів з розробки та виробництва військової техніки, а також створення спільних військових підрозділів. З метою фінансування європейських оборонних ініціатив в межах ЄС було створено Європейський оборонний фонд [6]. Також Франція виступає за посилення контролю за зовнішніми кордонами Європейського Союзу, щоб запобігти нелегальним міграційним потокам і забезпечити безпеку ЄС [7]. Німеччина в сфері оборони, на відміну від Франції, орієнтується на співпрацю з НАТО, водночас приймаючи участь у спільних європейських ініціативах, таких як розвиток військових технологій та проведення спільних навчань [10].

У 2017 р. президент Е. Макрон представив амбітний план реформ ЄС, який включав створення спільного бюджету єврозони, посилення оборонного співробітництва та гармонізацію податкової політики. Німеччина підтримала окремі аспекти цього плану, зокрема оборонні ініціативи, але поставилася обережно до ідей створення спільного бюджету та запропонованого Францією механізму його перерозподілу [6].

Ідея створення Фонду єврозони отримала часткову підтримку Німеччини, але з обмеженнями. Погодилась Німеччина також і з ідеєю створення резервного фонду на випадок кризових ситуацій, проте наголошувала на умовності доступу до таких коштів і необхідності посилити механізми нагляду за бюджетами країн Євросоюзу. У результаті в ЄС було реалізовано кілька ініціатив, серед яких – створення фонду відновлення Next Generation EU [6].

Обидві країни активно підтримують поглиблення європейської інтеграції, особливо в сфері економічного, безпекового та кліматичного співробітництва [9]. Зокрема, Франція та Німеччина спільно підтримують Європейський «зелений курс», спрямований на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 р.

Важливе значення для Німеччини мають питання, пов'язані із забезпеченням енергетичної безпеки Європи. Берлін, як і Париж, виступає за диверсифікацію джерел постачання енергоресурсів та розвиток альтернативних джерел енергії. Вони разом просувають реформу енергетичного ринку ЄС, зокрема розвиток транс'європейських енергетичних мереж [13]. Успіхом стало впровадження фінансування зеленої трансформації через фонд Just Transition [1].

У той же час, слід зазначити, Париж і Берлін дещо по різному бачать забезпечення енергетичної безпеки. ФРН активно підтримує реалізацію програм, що мають на меті сприяти розвитку "зеленої" енергетики та здійсненню цифрової трансформації, зокрема, в енергетичній галузі. Водночас, Французька Республіка робить акцент на розвитку атомної електроенергії та є лідером в Європі за кількістю діючих атомних електростанцій та енергоблоків [11].

Таким чином, хоча Франція і Німеччина утворюють міцний тандем, їх погляди на деякі питання розходяться. Якщо Німеччина орієнтується на координацію співпраці з НАТО в питаннях безпеки, то Франція наголошує на незалежності ЄС в оборонній сфері [10]. В економічних питаннях Німеччина часто виступає за обережну фіскальну політику, тоді як Франція підтримує єдність у питаннях спільного фінансування економічних проєктів [11]. Різницями є і підходи двох держав щодо подолання енергетичної залежності – ФРН робить ставку на розвиток «зеленої» енергетики, у той час, як Франція надає перевагу розвитку атомної енергетики. Різниця в підходах може створювати труднощі для швидкого прийняття рішень у межах ЄС, що впливає на стабільність блоку [9].

Отже, вихід Великої Британії з ЄС дав Франції і Німеччині можливість зміцнити свою позицію в Європейському Союзі. Франція прагне до посилення стратегічної автономії ЄС та його економічного суверенітету, що відповідає довгостроковим інтересам Французької Республіки [5]. Німеччина, зі свого боку, акцентує увагу на енергетичній безпеці та необхідності вирішення екологічних проблем ЄС, інтегруючи ці ініціативи у загальноєвропейську політику [13]. Однак франко-німецький альянс, хоч і залишається стрижнем політики ЄС, зіштовхується з низкою внутрішніх суперечностей, які ускладнюють реалізацію деяких ініціатив. Подальша еволюція ролі Франції і Німеччини в ЄС буде залежати від їх здатності знаходити компроміси як між собою, так і з іншими державами Співтовариства, а також від їх готовності до здійснення більш гнучкої політики.

Список літератури:

1. European Commission. "The Recovery Plan for Europe: A Historic Opportunity." 2020. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_en

2. Macron, Emmanuel. "Strategic Autonomy for Europe." Speech at Sorbonne, 2017. URL: <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2017/09/26/president-macron-gives-speech-on-new-initiative-for-europe>
3. French Ministry of Economy and Finance. "Digital Sovereignty: The French Approach." 2021. URL: <https://lafrenchtech.gouv.fr/en/about-us/presentation-of-the-french-tech-mission>
4. European Defence Fund. "Towards a Stronger European Defence." 2022. URL: <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/european-economic-and-social-committee-backs-stronger-european-defence-industry-calls-more-funding-and-public-support>
5. European Council on Migration. "Reforming Migration Policy in the EU." 2021. URL: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/thematic-work/migration>
6. Макрон запропонував масштабну реформу Євросоюзу / DW. 26.09.2017. URL: www.dw.com
7. The Guardian. "Profile: Julian Smith and Brexit." 2017. URL: <https://www.theguardian.com/politics/2017/nov/02/julian-smith-profile-chief-whip-remainer-who-once-called-for-guardian-to-be-prosecuted>
8. Johnson, C. "Brexit and the New Balance of Power in the EU." European Affairs Journal, 2021. URL: <https://www.epc.eu/en/>
9. Roussel, N. "Challenges in the Franco-German Tandem." European Policy Center, 2022.
10. Bundesministerium der Verteidigung. "NATO and European Security: Germany's Approach." 2022. URL: <https://www.bmvg.de>
11. European Parliament. "Next Generation EU: Building a Stronger Union." 2021. URL: <https://www.europarl.europa.eu>
12. The Economist. "Paris as a Financial Centre: Competing with London Post-Brexit." 2022. URL: <https://www.economist.com>
13. Financial Times. "Germany and France in the Green Deal: Balancing Priorities." 2023. URL: <https://www.ft.com>

ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ МИРОБУДІВНИЦТВА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ПОСТКОНФЛІКТНИХ ТЕРИТОРІЙ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Михайло Сідоров

доцент кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат економічних наук, доцент
E-mail: m.sidorov@karazin.ua

Ірина Панова

доцент кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат економічних наук, доцент
E-mail: iryna.panova@karazin.ua

Дослідження питання туризму як інструменту миробудівництва та соціально-економічного відродження постконфліктних територій є досить актуальним в сучасних умовах глобалізації та зростання кількості збройних конфліктів. Постконфліктне відновлення є складним і тривалим процесом, який вимагає комплексних підходів. Туризм, як комплексне соціально-економічне

явище, виступає перспективним механізмом для реалізації цієї мети. Його потенціал у сприянні соціальної реінтеграції, економічному розвитку та міжкультурному діалогу робить туризм важливим об'єктом дослідження в контексті українських реалій [1]. Залучення туризму як інструменту миробудівництва є не лише теоретичною концепцією, але й практичною необхідністю для відновлення регіонів, які постраждали від збройних конфліктів.

Туризм, традиційно сприймався як галузь економіки, в останні десятиліття все частіше розглядається як потужний інструмент соціальних трансформацій та міжнародних відносин. Особливо актуальним це стало у контексті постконфліктного відновлення. Теоретичні засади туризму як інструменту миробудівництва базуються на розумінні його багатогранної ролі в суспільстві [2].

По-перше, туризм є ефективним інструментом «м'якої сили». Завдяки культурному обміну та знайомству з різноманітністю цінностей і традицій, він сприяє зміцненню взаєморозуміння між народами та зниженню соціальної напруженості. Подорожуючи, люди взаємодіють із іншими способами життя та мислення, що сприяє формуванню толерантності й подоланню стереотипів.

По-друге, туризм виступає потужним економічним рушієм. Його розвиток забезпечує створення нових робочих місць, залучення інвестицій і збільшення податкових надходжень. Економічне зростання, у свою чергу, сприяє соціальній стабільності та покращенню рівня життя населення.

По-третє, туризм відіграє ключову роль у збереженні культурної спадщини. Туристичні маршрути часто включають історичні місця, музеї та архітектурні пам'ятки, що стимулює інтерес до місцевої культури, сприяє її збереженню та популяризації серед ширшої аудиторії.

По-четверте, туризм стимулює розвиток інфраструктури. Для забезпечення потреб туристів розвиваються транспортна система, готельна індустрія, заклади харчування та інші елементи інфраструктури. Це позитивно впливає на якість життя місцевого населення, створюючи додаткові можливості для розвитку регіону.

Таким чином, туризм виступає як комплексний інструмент, що дозволяє досягати широкого спектра соціальних, економічних і культурних цілей. Його потенціал у контексті миробудівництва полягає у здатності об'єднувати людей, формувати нові можливості для соціально-економічного розвитку та зміцнювати соціальну структуру суспільства.

Україна володіє значним туристичним потенціалом, що базується на багатій історико-культурній спадщині та природному різноманітті, однак його розвиток стримують наслідки повномасштабного Російського вторгнення в Україну. Тому, необхідно впроваджувати комплексні заходи, спрямовані на подолання існуючих викликів з використанням наявних можливостей.

Для ефективного застосування туризму як інструменту миробудівництва та відновлення постконфліктних територій України необхідна реалізація комплексних заходів. Одним із ключових напрямів є розвиток інфраструктури та сервісу, що включає відновлення пошкоджених доріг, мостів, комунікацій, а також туристичних об'єктів, таких як готелі, ресторани та зони відпочинку.

Додатково передбачається створення нових інфраструктурних об'єктів, зокрема туристичних маршрутів, зон для відпочинку та інформаційних центрів. Важливим елементом є підвищення якості туристичного обслуговування через професійне навчання персоналу та впровадження сучасних стандартів сервісу.

Маркетинг і просування туристичних дестинацій передбачає формування позитивного іміджу України як туристичної країни, розробку нових продуктів, що відповідають глобальним трендам, а також активне використання цифрових технологій, таких як мобільні додатки, інформаційні платформи та соціальні мережі. Це сприятиме підвищенню привабливості туристичних об'єктів на міжнародному рівні.

Особливу увагу необхідно приділити співпраці з місцевими громадами, залучаючи їх до розробки та реалізації туристичних проєктів. Такі ініціативи допоможуть інтегрувати місцеве населення в економічну діяльність регіонів, підтримати розвиток малого бізнесу в туристичній сфері та зберегти культурну спадщину. Участь громад у цих процесах стане запорукою їхньої активної ролі в популяризації місцевої історії та культури.

Для успішного розвитку туристичної галузі важливо створити сприятливий інвестиційний клімат. Це передбачає спрощення дозвільних процедур, запровадження податкових пільг та організацію міжнародних інвестиційних форумів [3]. Особливу роль відіграє співпраця з міжнародними фінансовими інституціями, які можуть надати фінансову підтримку для реалізації масштабних туристичних ініціатив.

Розвиток спеціалізованих видів туризму також є перспективним напрямом. Екологічний туризм, що включає створення маршрутів, національних парків і заповідників, сприятиме залученню туристів, орієнтованих на сталий розвиток. Культурний туризм забезпечить популяризацію історико-культурних пам'яток через організацію фестивалів і культурних маршрутів. Агротуризм сприятиме розвитку сільських регіонів через створення фермерських господарств, які надають туристичні послуги.

Отже, реалізація запропонованих заходів матиме комплексний вплив, сприяючи не лише відновленню туристичної галузі у постраждалих регіонах, але й забезпечуючи загальний соціально-економічний розвиток країни. Ефективність цих ініціатив визначається скоординованою взаємодією державних органів, бізнес-структур та місцевих громад, що передбачає інтеграцію ресурсів, інтересів та зусиль усіх зацікавлених сторін. Розвиток туризму як інструменту постконфліктного відновлення є тривалим і багатогранним процесом, який вимагає системного підходу, довгострокового планування та врахування специфіки кожного регіону. Лише за умов консолідації зусиль усіх зацікавлених сторін можна досягти значущих результатів, які стануть основою для стійкого розвитку країни в цілому.

Список літератури:

1. Парфіненко А.Ю. Туризм і мир в політично розколотих націях: кейс-стаді. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2019. Вип. 139. С. 27-46.
2. Парфіненко А.Ю. Туризм між політично розколотими націями: роль туристичних контактів у трансформації китайсько-тайванських відносин. *Історико-політичні проблеми*

сучасного світу: Збірник наукових статей. 2019. Т. 39. С. 83-91 URL: <https://doi.org/10.31861/mhpi2019.39.83-91> (дата звернення: 28.11.2024)

3. Parfinenko A., Yevtushenko O., Panova I., Polina P., Onatskyi M. International Tourism as a Tool of European Integration within Eastern European Countries. *Problemy Ekorozwoju – Problems of Sustainable Development*. 2022. Vol. 17. № 2. P. 186 – 196. (ISSN: 1895-6912) SCOPUS

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ У МЕЖАХ КУЛЬТУРНОГО МАРШРУТУ РАДИ ЄВРОПИ VIA REGIA НА ТЕРИТОРІЇ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Тарас Скорина

доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,
Національний університет водного господарства
та природокористування,
кандидат економічних наук

E-mail: t.m.skoryna@nuwm.edu.ua

Маргарита Яковишина

старший викладач кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи,
Національний університет водного господарства
та природокористування

E-mail: m.s.yakovyshyna@nuwm.edu.ua

Кирило Рудик

здобувач магістерського рівня вищої освіти,
Національний університет водного господарства
та природокористування

E-mail: rudyk_az23@nuwm.edu.ua

Програму «Культурні маршрути Ради Європи» (*англ. Cultural Routes of the Council of Europe programme*) було започатковано більше 30 років тому, проте її ініціативи у сфері культури та туризму досі є надзвичайно актуальними. Подорожі культурними тематичними маршрутами сприяють усвідомленню значення спільної європейської культурної спадщини у формуванні матеріальних та духовних цінностей кожної країни.

Україна офіційно приєдналася до Розширеної часткової угоди про культурні маршрути 2021 року, таким чином виявляючи своє прагнення активізувати співпрацю з іншими країнами, які мають намір плекати спільні європейські цінності – права людини, повагу до культурного різноманіття та взаєморозуміння [1].

Цінність культурних маршрутів полягає не лише в популяризації історико-культурних та природних об'єктів, важливих для нашої спільної європейської ідентичності, а й у тому, що вони є платформою для співпраці між тими, хто

щодня спілкується з цією спадщиною – дослідницькими та природоохоронними установами, музеями, територіальними громадами та місцевими адміністраціями тощо. Тому кожен Культурний маршрут Ради Європи об'єднує його учасників – різних європейських стейкхолдерів як державного, так і приватного сектору, що здійснюють свою діяльність у одній із держав-членів Ради Європи.

На даний час учасники від України доєдналися до мережі 12-ти тематичних культурних маршрутів Ради Європи (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Розподіл офіційних учасників мережі Культурних шляхів Ради Європи від України за маршрутами

Культурні маршрути	Рік сертифікації маршруту	Кількість учасників
Маршрут Леонардо да Вінчі	2024	1
Європейський шлях історичних садів	2020	1
Ігер Вітіс	2021	1
Європейський шлях індустріальної спадщини	2019	1
Мережа модерну	2014	1
Європейський маршрут історичних термальних міст	2012	1
Європейський шлях кераміки	2012	1
Via Regia	2005	14
Європейський шлях єврейської спадщини	2004	1
Європейські шляхи Моцарта	2004	1
Шлях фінікійців	2003	1
Паломницькі маршрути Сантьяго-де-Компостела	1987	1
Всього		25

Складено авторами за [2].

Україна має найбільшу кількість офіційних представництв у рамках культурного шляху Via Regia (табл. 1). «Via Regia» – це латинська назва, яка означає «Королівський шлях». У середні віки даний термін використовували для позначення шляхів, статус і безпеку яких гарантував монарх. У ширшому розумінні це було пов'язано з давнім шляхом (точніше, мережею шляхів), що сполучав Східну та Західну Європу та упродовж багатьох століть сприяв обміну товарами, ідеями та культурними цінностями. Історично «Королівський шлях» поєднував кілька європейських держав, а нині проходить через території сучасних України, Білорусі, Литви, Польщі, Німеччини, Бельгії, Франції та Іспанії. Туристичний маршрут Via Regia був сертифікований як культурний маршрут Ради Європи 2005 року, на даний час є спільним проектом та має офіційні представництва у п'яти європейських країнах: Франції, Німеччині, Польщі, Україні та Білорусі [2].

На сьогодні маршрут Via Regia визнаний Радою Європи одним із найважливіших культурних маршрутів, який є символом взаємодії народів на європейському континенті упродовж тисячолітньої історії. У жовтні 2022 року, серед чотирьох найкращих практик з популяризації спільної європейської

спадщини, які втілюються у рамках сертифікованих культурних маршрутів Ради Європи, було виділено і маршрут Via Regia, який отримав нагороду: «Cultural Routes Best Practices Award 2022» за проєкт TExTOUR [3, 4].

На даний час туристичні культурні ініціативи в рамках маршруту Королівського шляху найбільш ефективно діють у Німеччині, де знаходиться його головний координатор – Європейський культурно-інформаційний центр у Тюрінгії.

У межах України до маршруту Via Regia входять офіційні учасники з Житомирської, Рівненської, Львівської, Волинської та Київської областей.

Зокрема, на території Рівненщини за підтримки грантових ініціатив проєкту TExTOUR, розробляється стратегія розвитку культурного туризму у межах культурного шляху Via Regia [5]. Серед офіційних учасників даного культурного шляху варто назвати: Рівненський обласний краєзнавчий музей, Державний історико-культурний заповідник м. Острога, Рівненську міську раду, Дубенську міську раду, Державний історико-культурний заповідник м. Дубно тощо.

Нині гостро постає питання необхідності впровадження європейських стандартів якості та сталого розвитку туризму у межах культурних маршрутів. В даному контексті варто згадати проєкт «Via Regia на дотик», який на території Рівненщини втілює ГО Регіональний центр розвитку «Тріада» за підтримки «Український культурний фонд». У рамках даного проєкту у 2024 році була презентована мандрівна карта для людей з порушенням зору [6].

Варто згадати також інклюзивний екологічний маршрут територією Дермансько-Острозького національного природного парку, у ході облаштування якого було виготовлено 10 інклюзивних табличок зі шрифтом Брайля, 8 інформаційно-пізнавальних стендів, тактильні малюнки грибів та птахів для екостежки «Урочище Вільхава». По всій протяжності екостежки облаштовано направляючу, для його безпечного проходження з тростиною [7].

Отже, розвиток європейського культурного шляху Via Regia стає потужним інструментом для зміцнення культурних зв'язків між країнами та розбудови туристичної інфраструктури.

Для просування туристичного маршруту найбільше різноманітних ініціатив розробляють громадські організації, місцеві адміністрації та регіональні координатори, які найкраще комунікують з усіма стейкхолдерами.

Основними інноваціями у розвитку туризму на Рівненщині є діджиталізація, забезпечення безбар'єрності та загальної доступності до туристичних принад для всіх верств населення.

Список літератури:

1. Україна офіційно приєдналася до Угоди про культурні маршрути Ради Європи. *kmi.gov.ua: офіційний урядовий портал*. URL: <http://surl.li/vvwlxs>. (дата звернення: 05.12.2024).
2. Cultural Routes Database (members). *Council of Europe: web site*. URL: <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/cultural-routes-database-main-page> (Accessed Date 05.12.2024).
3. Via Regia. A symbol for European unification. *TEXTOUR: web site*. URL: <https://textour-project.eu/pilots/via-regia/> (Accessed Date 05.12.2024).

4. Виговський Д. С., Яковишина М. С. Розвиток культурних шляхів Європи: досвід для України. *Міжнар. наук. журн. "Інтернаука". Серія Економічні науки*. 2024. №3 (83). Т. 1. С. 9-17.
5. Про Програму реалізації проекту «Соціальні інновації та технології для сталого зростання через розвиток культурного туризму» - «TEhTOUR» на 2021 - 2024 роки. *Рівненська обласна державна адміністрація: офіційний вебсайт*. URL: <http://surl.li/scfps> (дата звернення: 05.12.2024).
6. Проект «Via Regia» на дотик. *Рівненщина туристична: веб сайт*. URL: <https://rivne.travel/inspiration/23> (дата звернення: 05.12.2024).
7. Екостежка «Урочище Вільхава» на Рівненщині стає безбар'єрною. *Рівненська обласна державна адміністрація: веб сайт*. URL: <http://surl.li/tfsmzc> (дата звернення: 05.12.2024).

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК ВИЌЗНОГО ТУРИЗМУ

Тетяна Скутар

доцент кафедри географії та менеджменту туризму,
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича,
кандидат географічних наук, доцент

E-mail: t.skutar@chnu.edu.ua

Віталій Іванунік

доцент кафедри географії та менеджменту туризму,
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича,
кандидат географічних наук, доцент

E-mail: v.ivanunik@chnu.edu.ua

Європейський ринок виїзного туризму є найбільшим у світі. За даними UNWTO, у 2023 р. було зафіксовано близько 690 млн вибуттів з Європейського регіону. Динаміка виїзного туризму за період 2000-2019 р. була позитивною і відображала постійне зростання турпотоків за винятком спаду у 2009 р., що був пов'язаний зі світовою фінансовою кризою. Як відомо, криза спричинена пандемією Covid-19, була найглибшою у світовому туризмі. У свою чергу виїзний турпотік з Європи у 2020 р. зменшився в 3 рази, проте вже у 2023 р. практично досягнув рівня докризового 2019 р. (рис.1).

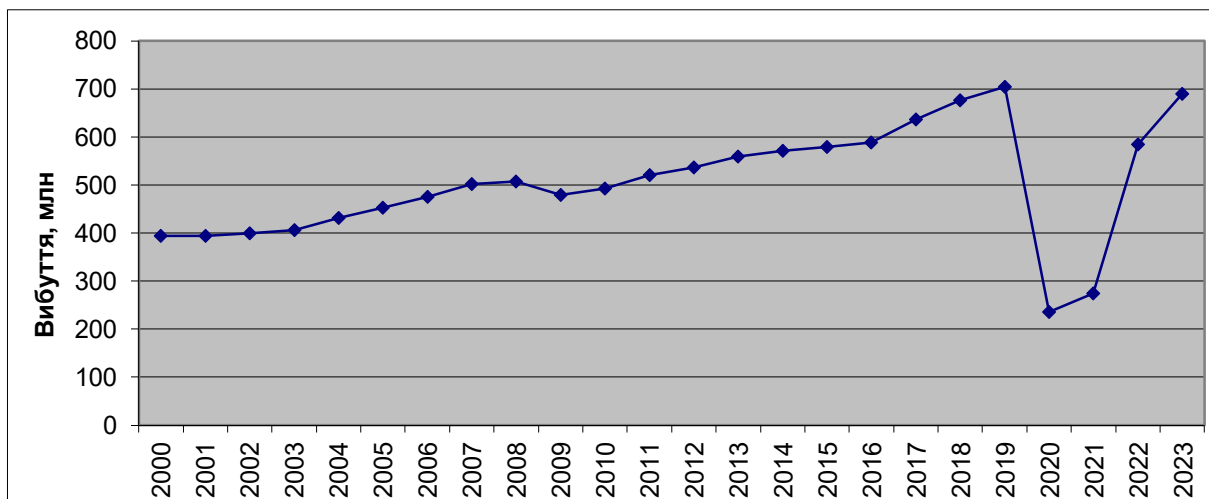

Рис.1. Динаміка туристичних вибуттів у Європейському регіоні за 2000 – 2023 рр. (за даними UNWTO)

Європейський регіон лідирує за обсягами виїзного турпотоку упродовж всієї історії статистичних спостережень, при цьому за період 2000–2023 рр. його частка коливається у межах 48–60%. Більшість мандрівок здійснюють мешканці країн ЄС, зокрема у 2019 р. на них припадало 66,5% усіх вибуттів з регіону. Варто зазначити про високий туристичний попит громадян держав ЄС. Так, за даними Євростату, 65% мешканців ЄС здійснили хоча б одну мандрівку у 2019 р. (62% – у 2022 р.). При цьому найчастіше подорожі відбуваються в літній період. У 2022 р. туристичні витрати склали близько 475 млрд євро (88% витрачалося на подорожі у Європі), або в середньому €441 на одне вибуття [3].

Щодо лідерів виїзного туризму, у ТОП-10 світового рейтингу за показником кількості вибуттів та туристичними витратами постійно потрапляють такі країни, як Німеччина, Велика Британія, Франція та Італія. У 2019 р. до ТОП-10 європейського рейтингу найбільших країн-генераторів турпотоків увійшла Україна (табл.1).

Таблиця 1.

Рейтинг ТОП-10 європейських країн за кількістю вибуттів та туристичними витратами (станом на 2019 р.)

№	Вибуття (млн.)		Туристичні витрати (млрд. US\$)		№
1	Німеччина	99,533	Німеччина	93,097	1
2	Великобританія	93,086	Великобританія	71,516	2
3	Італія	62,207	Франція	50,507	3
4	Польща	50,600	Італія	30,307	4
5	Франція	49,276	Іспанія	27,858	5
6	Україна	29,346	Нідерланди	20,480	6
7	Угорщина	24,860	Швейцарія	18,754	7
8	Румунія	23,066	Бельгія	18,739	8
9	Іспанія	22,816	Норвегія	16,511	9
10	Нідерланди	22,045	Швеція	14,349	10

Складено авторами за [5].

Виїзний туризм у Європі характеризується високою часткою подорожей у межах цього ж регіону, особливо високий цей показник у межах ЄС – 94% при середньосвітовому значенні 80% [3], [4]. Це пояснюється сукупністю чинників: географічною близькістю європейських країн, багатим туристично-ресурсним потенціалом, високим рівнем соціально-економічного розвитку країн ЄС, спрощенням туристичних формальностей, високим рівнем розвитку туристичної і транспортної інфраструктури та ін.

Щодо інших напрямків виїзного туризму, то найбільш відвідуваними європейцями регіонами є Азія (44,3%), Африка (35,1%), Центральна та Південна Америка (16,2%). Єгипет, Таїланд і Марокко є країнами з найбільшою кількістю відвідувачів з ключових генеруючих ринків регіону [6].

Отже, європейський ринок є найбільш перспективним з огляду на високий туристичний попит і швидке відновлення туризму після кризи Covid-19. Тому у повоєнний період слід консолідувати зусилля органів державної влади та суб'єктів туристичної індустрії для залучення європейських туристів до подорожей Україною.

Список літератури:

1. Пашенко О.В. Трансформація європейського ринку туристичних послуг під впливом сучасних загроз. *Підприємництво: сучасні виклики, тренди та трансформації* : моногр. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. Гринько. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2023. С.518-545.
2. European Union – International Tourism, Number Of Departures. URL: <https://tradingeconomics.com/european-union/international-tourism-number-of-departures-wb-data.html>
3. Tourism trips of Europeans. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tourism_trips_of_Europeans
4. UNWTO Tourism Highlights (2000-2023). <https://www.unwto.org/>
5. World Bank Open Data. <https://data.worldbank.org>
6. What is the demand for outbound tourism on the European market? URL: <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/trade-statistics>

ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ ІНДІЇ ТА УКРАЇНИ

Дмитро Слободенюк

студент кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

E-mail: slobodenyuk2020uk12@student.karazin.ua

Науковий керівник: д.і.н., проф. Лиман С.І.

Головною тенденцією сучасних міжнародних відносин є зростання впливу та ролі держав Глобального Півдня, зокрема Індії. Її економіка за останні п'ять років продемонструвала стрімке зростання завдяки збільшенню інвестиційних потоків. Наразі Індія через свою позаблоковість та нейтральність є привабливим партнером для більшості країн світу, що робить її вагомим гравцем як у своєму регіоні, так і на глобальному рівні.

Для кращого розуміння перспектив співпраці між Індією та Україною варто визначити поточний стан їх взаємодії. Дипломатичні відносини між державами були встановлені в 1992 році [2]. Політична криза 2014 року в Україні та вторгнення РФ із анексією Криму й окупацією частини Донецької та Луганської областей майже не вплинули на відносини Індії з обома державами. Індія закликала до мирного врегулювання, не засудивши дій РФ, проте заява про право кримчан на самовизначення була сприйнята Україною як підтримка агресора. Попри це з 2015 до 2022 року обсяг торгівлі між Індією та Україною демонстрував позитивну динаміку. Експорт з України до Індії зріс із 259 млн доларів у 2015 році до 472 млн доларів у 2021 році, а імпорт з Індії в Україну — з 1,7 до 2,8 млрд доларів [5], [6]. Між країнами велося активне військово-технічне співробітництво, яке включало модернізацію флоту та авіації Індії. До повномасштабного вторгнення між країнами тривав діалог про спільний випуск літаків Ан-32.

Російське вторгнення в 2022 році певною мірою вплинуло на українсько-індійські відносини. Індія, притримуючись стриманої позиції, закликала до мирного врегулювання, але утримувалася від голосування за українські резолюції на засіданнях ООН, зокрема щодо агресії проти України. Це пояснювалося принципами нейтралітету та давнім партнерством з РФ, розрив якого міг завдати економічної шкоди Індії [9]. Відносини між країнами зазнали спаду через війну, що обмежила експортно-імпортні можливості України. Причинами стали пошкодження логістики, окупація ключових регіонів, інфляція та відтік населення. Це зробило українські товари дорожчими, а індійські — менш доступними. Унаслідок цього за два роки війни обсяг торгівлі знизився з 782 млн доларів на початку до 713 млн доларів наприкінці, що на 2,6 млрд доларів менше порівняно з 2021 роком [1].

Знаковою подією в українсько-індійських відносинах став офіційний візит прем'єр-міністра Індії Нарендри Моді до України в серпні 2024 року. Це був перший візит прем'єр-міністра Індії до України, важливий для двосторонніх відносин і ширших стратегічних інтересів Індії. Перед цим Моді відвідав РФ, що викликало негативну реакцію Заходу через обстріл лікарні в Києві. Візит до України виглядав як спроба зберегти баланс між Сходом і Заходом. Під час візиту обговорювалися угоди про співпрацю в аграрному, фармацевтичному секторах і культурі [8]. Перед цим у березні 2024 року під час візиту голови МЗС України Дмитра Кулеби обидві країни висловили бажання перезапустити співпрацю. Міністр закордонних справ Індії Субраманьям Джайшанкар зазначив, що міжурядова комісія має «зосередитися на відновленні наших торговельно-економічних відносин, які останнім часом занепали» [7].

Українсько-індійська співпраця має перспективи значного розширення. Індія, прагнучи просувати свої економічні інтереси у світі, розглядає Європу як ключового партнера. Це пов'язано зі швидким розвитком її економіки та необхідністю стримування впливу КНР. Оточена країнами-учасниками ініціативи «Один пояс, один шлях», Індія шукає альтернативні морські логістичні шляхи до Європи. У цьому контексті Україна, з її портами в Чорному морі та доступом до Дністра, може стати важливим елементом у

забезпеченні товаропотоків. Зацікавленість Індії в економічній співпраці з Україною охоплює низку секторів. Близько 90% українського експорту становлять товари агропромисловості [1], що робить Індію важливим ринком збуту. Важливим аспектом є обмін технологіями та інвестиції, оскільки обидві країни мають унікальні методи ведення господарства. У межах співпраці з Європою Індія може збільшити інвестиційний потік в Україну, зокрема в легку промисловість і фармацевтику, використовуючи переваги тісніших зв'язків України з ЄС. Окрім цього, є перспективи обміну знаннями в біотехнології та перенесення виробництва до Індії. Наприклад, співпраця компанії «Зоря-Машпроект» з Індією у виробництві газових турбін демонструє потенціал для поглиблення економічних зв'язків між двома країнами.

Також платформою для співпраці між країнами є оборонна галузь. Історично Індія залежала від СРСР та РФ, які постачали більшість військового обладнання. Після початку вторгнення в Україну РФ не змогла виконати всі контракти, що змусило Індію шукати альтернативи. Наразі співпраця Індії з РФ у цій сфері зменшилась, а партнерство з Францією та США посилилось, що свідчить про нейтральність Індії [7]. Україна, яка за роки війни досягла успіхів у розробці озброєнь і РЕБ, має потенціал стати важливим партнером для Індії. Інноваційні водні технології України можуть бути стратегічним активом у протидії впливу Китаю в Індійському океані. Існує також можливість відновлення модернізації індійської техніки, чим Україна займалася з 2000-х років. Обмін технологіями також можливий у цивільному секторі. Наприклад, досвід Індії в електронних машинах для голосування може надати життєво важливу підтримку Україні під час війни, тоді як український додаток Дія, який централізує державні послуги та документи на смартфоні, може значно покращити управління в Індії. Окрім цього, в Індії за останні роки значно розвинулося виробництво напівпровідників, якому сприяли значні закордонні інвестиції. Найближчими роками між Україною та Індією існує можливість налагодження співпраці в сфері виробництва мікроелектроніки, [4].

Для України в повоєнній перспективі необхідно залучати закордонних інвесторів, які могли б надати допомогу у відновленні інфраструктури та загальній відбудові. Так, ще в січні 2024 р. під час семінару «Україна–Індія: інвестиційні можливості для кращого майбутнього» українська делегація пропонувала місцевому бізнесу долучитися до повоєнної відбудови. Досвід Індії у розбудові інфраструктури та відновленні пошкодженого житла є цінним для України та допоможе посилити економічну співпрацю між країнами. Для Індії велику цінність має український досвід в атомній енергетиці.

Сучасний етап українсько-індійських відносин характеризується стабільною невизначеністю. Попри перешкоди, спричинені російсько-українською війною, країни підтримують контакти через консультації. Тісні зв'язки Індії з РФ не сприяють дипломатичній ізоляції останньої та ефективності економічних санкцій, але багатовекторна політика Індії, орієнтація на власні інтереси, перспективність українського ринку створюють можливості для її взаємовигідного партнерства з Україною.

Список літератури:

1. Посольство України в Індії. Офіційний веб-сайт. URL: <https://india.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayinsko-indijske-spivrobotnictvo/438-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-indijeju/zagalna-informaciya-shchodo-torgovelyno-ekonomichnogo-spivrobotnictva-mizh-ukrayinoju-ta-indiyeyu>
2. Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Республікою Індією від 17.01. 1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356_002#Text.
3. Kalra A. and Kaushik K., Ukraine seeks Indian investments to reconstruct war-hit economy. *Reuters*, 2024, January 10 URL: <https://www.reuters.com/business/ukraine-seeks-indian-investments-reconstruct-war-hit-economy-2024-01-10/>
4. Mohan A., The Strategic Significance of India's First National Security Semiconductor Plant. *The Diplomat*, 2024, October 23 URL: <https://thediplomat.com/2024/10/the-strategic-significance-of-indias-first-national-security-semiconductor-plant/>
5. India Ukraine Trade. Embassy of India in Ukraine. Офіційний веб-сайт URL: <https://www.eoiukraine.gov.in/economy.php>
6. India-Ukraine Bilateral Relations. Ministry of External Affairs. Government of India. Офіційний веб-сайт URL: <https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/India-Ukraine-Bilateral.pdf>
7. Pandit R., India continues to be world's largest arms importer. *Times of India*, 2024, May 12 URL: <https://timesofindia.indiatimes.com/india/india-topped-worlds-arms-imports-in-2019-23-sipri/articleshow/108413336.cms>
8. Smith J. M. Modi Visits Ukraine: Indian “Strategic Autonomy” on Display. *The Heritage Foundation* 2024. September 18. URL: <https://www.heritage.org/global-politics/commentary/modi-visits-ukraine-indian-strategic-autonomy-display>
9. Vorozhbyt O. Ukraine-India: End of the Free Fall of Soviet Legacy? *Ukrainian Prism*, 2023, December 28 URL: <https://prismua.org/en/india/>

МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Валерія Тихонова

здобувачка вищої освіти
ОП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»,
Національний університет «Одеська політехніка»

E-mail: lere2505@gmail.com

Науковий керівник: к.і.н., доц. Моїсєєва Т.М.

Через загарбницькі дії росії проти України, зазнали значного руйнування українська наукова інфраструктура та обладнання. Країна-агресор цілеспрямовано намагається знищити нашу націю, культуру, цінності та досягнення – завдаючи ударів по наукових установах (тим самим, обмежуючи можливості для розвитку розробок), викрадаючи дослідницькі матеріали на окупованих територіях та ін. Національна академія наук України дала цьому явищу термін – «наукогубство» [2]. У зв'язку з цим, багато дослідників виїхали

за кордон, в пошуках можливості працювати в безпечному та обладнаному місці, де не будуть заважати щоденні збройні атаки, відключення світла та водопостачання.

Значну підтримку таким науковцям надала Німеччина, прийнявши понад 11000 студентів та 1000 дослідників, з початку повномасштабного вторгнення [3]. 13 червня 2022 р. відбулась зустріч міністрів науки країн G7 з міністром науки та освіти Сергієм Шкарлетом. За підсумками зустрічі, Канада та Велика Британія вирішили надати українським дослідникам робочі місця, а Франція і США виділили фінансову допомогу для підтримки досліджень науковців [1].

Заслуговує на увагу проєкт «Вчені для вчених», що спрямовує свої ресурси на допомогу науковцям, які опинилися в складних умовах – через війну в Україні. Важливою ініціативою для українських біженців-науковців є «ScienceForUkraine» – онлайн платформа, де люди можуть знайти вакансії та доступ до навчання, стипендії й навіть тимчасову домівку та безкоштовне харчування [2]. З працевлаштуванням та проживанням допомагають і багато інших країн-партнерів України – Польща, Фінляндія, Чехія, Швейцарія, балтійські країни та інші.

Через зарубіжні фонди, програми, проєкти надається підтримка і тим українським науковцям, які залишилися в Україні. Так, Фонд Саймонса в Нью-Йорку, що сприяє розвитку досліджень у математиці та фундаментальних науках, заявив про надання фінансової допомоги для 405 вчених в Україні, включаючи аспірантів. Вони кожен місяць мають отримувати свою стипендію. Вже вище згадувана ініціатива «ScienceForUkraine» з часом стала допомагати й науковцям, які вирішили не покидати Україну. А саме, разом з «Економісти для України» розробили програму, щоб виділити українським вченим 70 стипендій. Це посилює мотивацію дослідників робити внесок в майбутнє країни [2].

Серед масштабних програм, в яких бере участь Україна, можна виділити грантову програму «Горизонт Європа», головною ціллю якої є інвестиції в дослідження та інновації, щоб зробити ЄС більш конкурентоспроможним і досягнути своїх цілей у сфері розвитку технологій. Вона має додаткову програму фінансування «Євратом», яка зосереджується на ядерних наукових розробках та інноваційних рішеннях. Наші науковці беруть рівноправну участь в цих проєктах, разом з учасниками країн ЄС. Також були створенні додаткові програми винятково для українських вчених, яким допомагають – як різними видами фінансової підтримки, так і консультаціями (приміром – спеціальні програми для вчених-медиків). Варто зазначити, що наша країна звільнена від обов'язку робити фінансові внески, беручи участь у цих програмах [4].

Крім цінної допомоги українським науковцям, та прийнятті України в міжнародні наукові програми, які посприяють розвитку країни, наші партнери також активно обговорюють відбудову України, зокрема відновлення її наукового потенціалу. Через вторгнення росії, велика частина обладнання (мікроскопи, рентгенівські дифрактометри та навіть судно, що використовувалось в дослідницьких цілях), була значно пошкоджена або знищена. З Чорнобильського району, під час окупації, було викрадено прилади

для спостереження стану ядерної галузі. Це становить надзвичайну загрозу не тільки для України, а й для багатьох інших країн.

Сергій Барсук (науковий директор Лабораторії імені Ірен Жоліо-Кюрі Французького національного центру наукових досліджень та Університету Париж-Сакле) підкреслив: «Якщо ми не будемо діяти зараз, то після війни залишиться дуже мало що відбудовувати». Зважаючи на серйозність викликів, в ЮНЕСКО було розроблено багатоаспектний план з відновлення української науки та здійснюються кроки щодо пошуку ресурсів для його фінансування [5].

Отже, можна сказати, що міжнародна підтримка має надзвичайне значення для відновлення та модернізації наукового потенціалу України. Країни-партнери роблять внесок не тільки для процвітання нашої країни після закінчення війни, а й допомагають у боротьбі проти спільного ворога. Звісно, для цього українські вчені також докладають багато зусиль – як ті, що продовжують свою дослідницьку діяльність (в непростих умовах війни), так і ті, хто сміливо пішов захищати свою батьківщину на фронті, або займається волонтерською діяльністю.

Список літератури:

1. Країни G7 всебічно підтримують українських науковців / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/news/krajni-g7-vsebichno-pidtrimuyut-ukrainskikh-naukovtsiv> (дата звернення: 08.11.2024).
2. Майбутнє думки: як українську науку підтримують під час війни (25 квітня 2023) / Рубрика. URL: <https://rubryka.com/article/science-support-in-ukraine/> (дата звернення: 12.11.2024).
3. Підтримка української науки Німеччиною / Представництва Федеративної Республіки Німеччина в Україні. URL: <https://ukraine.diplo.de/ua-uk/-/2662402> (дата звернення: 15.11.2024).
4. Про виняткову підтримку України в сфері досліджень та інновацій / Офіс Горизонт Європа в Україні. URL: <https://horizon-europe.org.ua/uk/about-he/support-for-ukraine/> (дата звернення: 18.11.2024).
5. ЮНЕСКО окреслила план відновлення української науки / UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/uk/articles/yunesko-okreslyla-plan-vidnovlennya-ukrayinskoyi-nauky> (дата звернення: 20.11.2024).

РЕКОНФІГУРАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АРХІТЕКТУРИ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ²

Ярина Турчин

професор кафедри політології та міжнародних відносин,
Національний університет «Львівська політехніка»,
доктор політичних наук, професор
E-mail: turchynj@ukr.net

Ольга Івасечко

доцент кафедри політології та міжнародних відносин,
Національний університет «Львівська політехніка»,
кандидат політичних наук, доцент
E-mail: ivasechko.2011@ukr.net

Олег Цебенко

доцент кафедри політології та міжнародних відносин,
Національний університет «Львівська політехніка»,
кандидат політичних наук, доцент
E-mail: ol.tsebenko@gmail.com

Російсько-українська війна – це одна із найтрагічніших сторінок в історії українського народу, куди продовжують вписувати імена героїв, втрати та зазначати кожен «відвойований клаптик землі». Цей феномен російської агресії, яка постала проти української сміливості, вніс і продовжує вносити корективи в архітектуру європейської та світової безпеки, яка виявилася хиткою конструкцією, побудованою на міжнародному праві, яке порушують; на резолюціях недієвих глобальних організацій; на правилах війни, які країни-агресори нахабно ігнорують; на «глибокій стурбованості» міжнародної еліти, що рівнозначна «глибокій байдужості».

Архітектура безпеки – це багатогранне явище, яке динамічно змінюється під впливом глобальних викликів та геополітичних процесів. Сучасні моделі архітектури безпеки формуються під впливом сукупності різних чинників світопорядку та критичних невизначеностей, зокрема динаміки війни росії та України, стабільності режиму в російській федерації, позицій США і Китаю, як впливових держав, та ін. На думку зарубіжних дослідників, таких, як-от Ондрея Дітріха та Мартіна Ларіша, у короткостроковій перспективі можна виокремити

² Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність. Номер проєкту: 101047462 — EUSTS — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH

три основні типи динаміки російсько-української війни: війна на виснаження, ескалація або замороження. Як підкреслюють науковці, варіант «врегулювання», найбільш ймовірно, залишиться недоступним у найближчих часових рамках [2].

Аналізуючи потенційні моделі трансформації європейської безпекової архітектури, Одрей Дітріх та Мартін Ларіш визначають такі, як-от:

1. *Модель нестійкого балансу.* Це поточний стан європейської системи безпеки. Нестабільність функцій стримування та балансу сил у безпековому управлінні, посилена неефективною діяльністю безпекових організацій та порушенням усталених європейських норм безпеки. Патова і позиційна війна продовжується, відбуваються артилерійські обстріли, удари БПЛА та невеликі періодичні наступи. Позиції ключових атлантичних гравців: статус-кво або прихильність до України; одностайність у питанні підтримки України, проте залежність від електоральних процесів та суспільних настроїв.
2. *Модель позитивного стійкого балансу.* Стратегічна поразка російської федерації, що призводить до втрати окупованих територій, ймовірно, навіть Криму та Донбасу. Світ відчуває сильну прихильність до України; санкції проти росії посилено; ЄС та НАТО узгодили політику щодо України. Відбувається відновлення системи впорядкування та стабілізації на основі механізмів ОБСЄ, що передбачає контроль над озброєннями для запобігання ескалації, перевірка потенційного припинення вогню та більші повноваження в управлінні конфліктами.
3. *Модель негативного стійкого балансу.* Успіх росії на фронті та захоплення нових українських територій (Дніпро, Запоріжжя, Миколаїв, Одеса). Скорочення допомоги Заходу Україні через «втому від України». Американський ізоляціонізм та європейський апеляціонізм спричинюють підписання Україною мирного договору. Проте мир насправді буде лише «ілюзією» до відновлення сил росією, вплив якої буде зміцненим на міжконтинентальному рівні.
4. *«Концерт».* Програш росії у війні, повернення Україною своїх територій. Діють консультативні механізми в умовах включення міждержавних відносин; важливу роль відіграє ЄС; ключові міжнародні гравці прихильні до України. Збережено конкурентні позиції між ключовими регіональними акторами і водночас діють принципи неформальності та конфіденційності під час співпраці задля безпеки та стабільності. Усі учасники процесу відмовилися від ревізіоністських намірів. Створено форум високого рівня для обговорення та вирішення конфліктів та проблем, який діятиме на довготривалій основі [2].

Натомість, Крістіан де Фулуа, міжнародний експерт з питань адвокації державної політики виділяє три сценарії майбутнього європейського безпекового порядку:

- Європейська безпека буде визначатися подвійним порядком (ЄС та НАТО) з обмеженою російською сферою впливу.
- Діє новий порядок, сформований на реалістичному балансі сил, за якого росія відновлює контроль над частиною своєї сфери впливу.

- Переважає порядок, заснований на правилах, і прийнятий російською федерацією [1].

Масштаб впливу російсько-української війни на формування системи безпеки в Європі яскраво відображено в стратегічних документах європейських інституцій, більшою мірою, у Політичному плані Європейської Комісії на 2024-2029 рр. У першу чергу, слово «Україна» у цьому Плані було згадано 11 разів, що свідчить про вагоме значення ситуації в Україні для формування нових політичних орієнтирів Європи. Війна в Україні стала одним із «сигналів тривоги» для Європи і нагадала, що потрібно спланувати свій механізм оборони та захисту, переглянути енергетичне та кліматичне питання, а також подбати про збереження своїх цінностей. Пріоритетами в цьому контексті є:

1. Реалізація проєкту Європейського оборонного союзу.
2. Справедлива і тверда позиція щодо міграції.
3. Формування Угоди про чисту промисловість.
4. Захист європейської демократії.
5. Розробка нового бюджету відповідно до європейських амбіцій [3].

У Політичному плані Європейської Комісії на період 2024-2029 рр. зазначено, що інвестиція в безпеку України є найкращою інвестицією в європейську безпеку. До того ж, була виокремлена необхідність працювати заради свободи України, яка «щодня бореться за свободу Європи», у тому числі, згуртовувати партнерів для підтримки короткострокових потреб та довгострокових зусиль з відновлення [3].

Отож, війна російської федерації та України стала рушієм змін в наявній архітектурі європейської безпеки. Безпрецедентна згуртованість Європи у підтримці України, посилення санкційного режиму проти країни-агресора, перегляд політичних пріоритетів та безпекових принципів регіону, ще більше амбіцій та планів – ознаки формування нової системи безпеки у Європі. Проте, подальший хід та результат війни є одними із визначальних факторів того, яка модель архітектури безпеки буде діяти у Європі. Окрім того, варто розуміти, що активізація процесів допомоги Україні, реформування європейських структур та практик, напрацювання дієвих механізмів – це те, що повинно було відбутися значно раніше, щоб запобігти масштабним втратам та руйнуванням, які спричинила російська агресія.

Список літератури:

1. De Fouloy, C. (2023) “Three Scenarios for the Future of European Security Order”, *Association of Accredited Public Policy Advocates*. URL: <https://www.aalep.eu/three-scenarios-future-european-security-order>
2. Ditych, O., Laryš, M. (2024) “What can European security architecture look like in the wake of Russia’s war on Ukraine?”, *European Security*, p. 9-15. URL: <https://doi.org/10.1080/09662839.2024.2347221>
3. European Commission. (2024) “Europe’s choice. Political Guidelines for the next European Commission 2024–2029”. URL: https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_EN.pdf&trk=public_post_comment

ВИКЛИКИ УКРАЇНСЬКІЙ РЕФОРМІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Богдан Федірко

аспірант кафедри політології та міжнародних відносин,
Національний університет «Львівська політехніка»

E-mail: bohdan.o.fedirko@lpnu.ua

Науковий керівник: к. політ н., доц. Цебенко О.О.

Реформа децентралізації одна з основних та найбільш ефективних реформ проведених в Україні. Основною метою якої стало посилення ролі місцевих органів влади, збільшення їхніх повноважень і фінансової автономії. Ключовим елементом реформи було об'єднання діючих одиниць місцевого самоврядування в більші, за для забезпечення ефективнішого управління та розвитку інфраструктури [1, с. 4]. Процес децентралізації був підтриманий міжнародними партнерами, зокрема Європейським Союзом. Реформа сприяла значному покращенню системи місцевого самоврядування, але процес децентралізації не обійшовся без труднощів та викликів. Варто виділити п'ять основних груп викликів процесу децентралізації.

До першої групи належать *фінансові виклики*, серед яких варто виділити фінансову нерівність, відсутність належного контролю та корупційні ризики. Хоча децентралізація забезпечила більший доступ до місцевих податків, рівень фінансової незалежності різних громад залишився нерівномірним. Багаті громади, як правило, можуть залучити більше ресурсів через податки, а бідніші залишилися залежними від державних дотацій, що створило додаткові соціально-економічні нерівності [2, с. 175-176]. Поглиблення самостійності місцевих органів влади також сприяло виникненню проблем з управлінськими та корупційними ризиками. Відсутність належного контролю з боку держави може призводити до неефективного використання бюджетних коштів, а також до зловживань і місцевої корупції [3, с. 134].

Наступною групою викликів є – *організаційні*. Проблемою є неоднорідність розвитку новоутворених громад. Децентралізація не забезпечила рівномірний розвиток усіх регіонів. Багато малих і віддалених територій не отримали достатньо фінансових ресурсів та підтримки для розвитку інфраструктури, освіти та охорони здоров'я, що призводить до ще більшого розриву між багатшими та біднішими громадами. Наступним викликом є недостатня координація між рівнями влади. В процесі децентралізації було не достатньо налагоджено ефективну взаємодію між центральними та місцевими органами влади. Також можна виділити малий рівень залучення громадян до управління. Хоча децентралізація сприяла більшому впливу місцевих громад, у багатьох випадках люди не були достатньо залучені до процесу управління своїми територіями. Це пояснюється

недостатньою інформованістю населення та відсутністю реальних механізмів участі в місцевому самоврядуванні [4, с. 574].

До третьої групи викликів слід віднести *інституційно-правові*, серед яких основними є проблеми з межами територіальних громад та неясність розподілу повноважень між органами влади. Одна з проблем децентралізації полягає в тому, що не всі територіальні громади були об'єднані оптимальним чином. Часто межі громад встановлювались без урахування історичних, культурних і соціальних особливостей. Потребує вдосконалення та збалансування система розподілу повноважень зокрема для другого, районного, рівня місцевого самоврядування. Також відкритим залишається питання ліквідації обласних адміністрацій та впровадження інституту префектів, що покликане врегулювати проблемне питання контролю за територіальними громадами, оскільки прокуратура втратила свої контролюючі повноваження в цій сфері [4, с. 574].

Ще однією групою викликів є *кадрові та інфраструктурні*. Перевантаження місцевих органів влади є важливою проблемою в управлінні територіальних громад. Нові об'єднані громади отримали широкі повноваження, але часто не були готові до такого обсягу відповідальності. Це стосується як кадрового забезпечення, так і адміністративних ресурсів. Місцева влада не завжди може ефективно управляти новими функціями через відсутність досвіду або кваліфікованих кадрів. Інфраструктурна недостатність є ще одним викликом на шляху розвитку територіальних громад. Багато громад мають не достатньо належної інфраструктури для реалізації своїх нових повноважень (освітні заклади, медичні установи, транспорт) [4, с. 574].

Останньою групою викликів є *соціально-політичні*. Серед яких основними є військові. На теперішньому етапі реформування особливо важливими є питання, що виникають через введення правового режиму військового стану та нові завдання, які постали перед органами місцевого самоврядування у цих умовах. В умовах військового стану громади стикаються з критичною нестачею власних бюджетних надходжень для виконання функцій, пов'язаних з оборонними потребами, відновленням пошкоджених територій та організацією роботи з внутрішньо переміщеними особами. Позбавлення громад доходів від «військового» ПДФО лише погіршило ситуацію. Ризик політизації є новим викликом, який постав перед державою після реформи місцевого самоврядування. Децентралізація може стати інструментом політичної боротьби, де місцеві еліти використовуватимуть свої нові повноваження для підвищення власного впливу або протистояння центральній владі. Це також створює небезпеку для стабільності в управлінні [5, с. 345]

Загалом, хоча децентралізація в Україні принесла багато позитивних змін, вона вимагає подальшої адаптації та коригування для забезпечення її більш ефективного та справедливого функціонування та сталого розвитку. Для покращення реформи децентралізації в Україні необхідно удосконалити законодавчу базу, чітко визначивши повноваження місцевих органів влади та забезпечивши їх фінансову автономію. Важливо створити механізми рівномірного розподілу ресурсів між громадами, особливо для підтримки малих і віддалених територій. Крім того, потрібно покращити координацію між різними рівнями влади для уникнення дублювання функцій і конфліктів, а

також інвестувати в розвиток кадрів та підвищення кваліфікації місцевих управлінців. Не менш важливо забезпечити активну участь громадян у процесах місцевого управління через референдуми та громадські слухання. Тільки через комплексний підхід до вирішення зазначених вище проблем можна забезпечити ефективність та стійкість децентралізації в Україні. Потрібно також зазначити, що війна стала серйозним викликом для місцевого самоврядування сьогодні, а післявоєнне відновлення буде ключовим в роботі органів місцевої влади в післявоєнний період. Важливою є і гармонізація нашої системи місцевого самоврядування з європейськими практиками, особливо коли євроінтеграційні процеси України та ЄС досягли найвищого рівня.

Список літератури:

1. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження КМУ від 1 квітня 2014 року № 333-р / Кабінет міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p#Text>
2. Набока К.О., Толок П.Ю. Фінансові аспекти децентралізації державного управління: виклики та перспективи. *Право та державне управління. Збірник наукових праць*. 2024. № 2. С. 173 – 179.
3. Шевчук О.О. Реформа децентралізації в Україні як елемент правового механізму подолання корупції. *Актуальні проблеми правознавства. Збірник наукових праць*. 2023. № 2. С. 130 – 135.
4. Хом'як І.В. Особливості розвитку територіальних громад в Україні. *Актуальні питання у сучасній науці. Збірник наукових праць*. 2024. № 9 (27). С. 564 – 582.
5. Колодій О.М. Проблеми розвитку територіальних громад в Україні в сучасних воєнних умовах. *Наукові перспективи. Збірник наукових праць*. 2024. № 7 (49). С. 340 – 352.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ ЯК ПРІОРИТЕТ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Ірина Хільчевська

доцент кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності підприємств,
Національний авіаційний університет,
кандидат географічних наук, доцент

E-mail: i.khilchevska@gmail.com

Війна в Україні різко загострила всі економічні, соціальні та екологічні проблеми в країні, що не лише поставило під загрозу, а цілком унеможливило досягнення Цілей сталого розвитку до 2030 р. Україна з самого початку доєдналася до впровадження Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року – міжнародного документу, який був ухвалений Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 25 вересня 2015 р. із визначеними в ньому 17 глобальними Цілями сталого розвитку (ЦСР) [7]. Саме концепція сталого розвитку через національну систему ЦСР має використовуватись при плануванні повоєнного

відновлення економіки України як орієнтир для забезпечення якнайефективнішої відбудови країни.

Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО, англ. International Civil Aviation Organization, ICAO) як спеціалізована установа ООН бере активну участь у розробці рекомендацій для досягнення Цілей сталого розвитку у сфері цивільної авіації. ІКАО розробляє політику, міжнародні стандарти та рекомендовану практику (SARPS) для підтримки безпечного, ефективного, надійного, економічно стійкого та екологічно відповідального сектору цивільної авіації. Хоча окремої ЦСР щодо сталого транспорту не існує, цей сектор інтегрований у багато ЦСР і робить величезний внесок у всі три виміри сталого розвитку: економічне зростання, соціальний розвиток і екологічні цілі. Стратегічні цілі ICAO тісно пов'язані з 15 із 17 Цілей сталого розвитку ООН [5, 6]. Україна є членом ІКАО з 1992 року.

Авіаційна галузь є важливою складовою економічної системи будь-якої країни, в т.ч. і України.

Так, першим ударом по авіаційній галузі стала пандемія COVID-19, яка особливо драматично позначилась саме на роботі цивільної авіації багатьох країн світу, зокрема на обсягах пасажирських перевезень авіаційним транспортом. За даними ІКАО, з березня 2020 р., коли пандемія стала глобальною, ринок міжнародних перельотів скоротився на 85%. Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА) в свою чергу зазначає, що закриті кордони та запроваджені у різних країнах карантинні обмеження вплинули на виконання 98% пасажирських авіарейсів по усьому світу [2]. Україна як учасник глобального ринку авіаційних цивільних перевезень не залишилась осторонь цього явища.

А вже у лютому 2022 року, не встигнувши оговтатись після наслідків пандемії, Україна зазнала збройної агресії з боку росії. Польоти цивільної авіації над Україною були повністю закриті 24 лютого 2022 року. З перших хвилин повномасштабного вторгнення росія прицільно почала нищити українські аеродроми та аеропорти. А за вісім років до того, у 2014 році, вже зруйнувала летовища у Донецьку та Луганську. Загалом із 35 українських аеродромів пошкоджено 19, зокрема 12 цивільних і сім подвійного призначення. Частина з них розташована на тимчасово окупованій території, (Маріупольський та Бердянський) [4]. Закритий повітряний простір унеможливорює цивільні польоти над Україною, а працівники галузі, зокрема пілоти, без постійної практики швидко втрачають кваліфікацію. Станом на травень 2024 року перевозити пасажирів продовжують три українські авіакомпанії, тільки вже в інших країнах, — це SkyUp, «Роза Вітрів» та Skyline Express [4].

Можна виділити наступні економічні проблеми для галузі цивільної авіації України в умовах війни [1]:

- зниження обсягу перевезень (через значне скорочення кількості пасажирських та вантажних рейсів, через закриття повітряного простору);

- фінансові втрати (банкрутство суб'єктів цивільної авіації, втрата 1-1,5% ВВП країни в цілому);

- відтік кадрів (дефіцит кваліфікованого персоналу через мобілізацію та еміграцію фахівців ускладнює процеси обслуговування та управління суб'єктами цивільної авіації країни);

- зниження конкурентоспроможності суб'єктів цивільної авіації та країни в цілому (зменшення обігу товарами та послугами, відсутність ресурсів, інвестицій та обмеження в діяльності бізнесу);

- невизначеність та нестабільність в Україні (невизначеність для інвесторів і партнерів, неможливість довгострокового планування, цивільна авіація знаходиться у режимі зупинки до закінчення війни).

В умовах повоєнного відновлення України цивільна авіація має стати одним з економічних пріоритетів з урахуванням принципів сталого розвитку.

Узагальнюючи наявні на сьогодні дослідження, слід визначити наступні основні напрями повоєнного розвитку цивільної авіації України [1]:

- відновлення авіаційної інфраструктури;

- реструктуризація авіакомпаній та їх кадрове забезпечення;

- інвестиції в інновації та технологічний розвиток;

- залучення міжнародної підтримки та повноцінна інтеграція до світового ринку авіаперевезень;

- створення сприятливих умов для розвитку авіаперевезень;

- екологічна стійкість та енергоефективність галузі.

В свою чергу, Державна авіаційна служби України визначає такі три пріоритети своєї діяльності на 2024 – 2026 роки [3]:

- наближення нормативно-правової бази України у галузі цивільної авіації до законодавства ЄС, приведення національних стандартів у відповідність до стандартів, рекомендованої практики та процедур Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО);

- Безпечна інтеграція безпілотних повітряних суден до існуючої системи використання повітряного простору, розвиток ринку безпілотних повітряних суден (БПС);

- Запровадження елементів системи компенсації та скорочення викидів CO₂ для міжнародної цивільної авіації (в рамках реалізації CORSIA).

Попри те, що інтенсивність бойових дій не знижується, в Україні розглядається можливість часткового відкриття повітряного простору для цивільної авіації у таких умовах. Однак жодних конкретних термінів нині не називається, бо це рішення залежить від безпекової ситуації в Україні.

Список літератури:

1. Коваленко Н.О., Горностаєв О.В. Економічні аспекти розвитку цивільної авіації в умовах післявоєнної відбудови: виклики та перспективи. *Економіка та суспільство*. Вип. 67. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-66>
2. Машай Б. Mayday: як коронавірус вбиває авіацію. *Слово і діло*. 30 квітня 2020. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/04/30/kolonka/bohnan-mashai/svit/mayday-yak-koronavirus-vbyvaye-aviacziyu>
3. Пріоритети діяльності Державної авіаційної служби України на 2024 – 2026 роки. URL: <https://avia.gov.ua/>
4. Цивільні польоти під час війни? У якому стані зараз українська авіагалузь. *RFI*. 5 листопада 2024. URL: <https://www.rfi.fr/uk/україна/20241105>

5. ICAO and the United Nations Sustainable Development Goals. URL: <https://www.icao.int/about-icao/aviation-development/pages/sdg.aspx>
6. International Civil Aviation Organization (ICAO). URL: <https://sdgs.un.org/un-system-sdg-implementation/international-civil-aviation-organization-icao-34579>
7. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 70/1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

КОНЦЕПТ «ГАСТРОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ» І КОНЦЕПТ «КУЛІНАРНА ДИПЛОМАТІЯ» ЯК НОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ СПЕЦИФІЧНИХ ГАЛУЗЕЙ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ МОНДІАЛІЗОВАНОГО СВІТОУСТРОЮ ХХІ СТОЛІТТЯ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ДИСКУРС

Вячеслав Ціватий

доцент кафедри міжнародних організацій
та дипломатичної служби,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
кандидат історичних наук, доцент
E-mail: tsivatyi@gmail.com

Гастрономічна дипломатія і кулінарна дипломатія в умовах сьогодення набувають своєї політико-дипломатичної впливовості як інструмент «м'якої сили» держави і важлива складова інструментарію практичної дипломатії. У цьому контексті варто відзначити дипломатичний досвід у цій сфері таких провідних держав світу як США, Франція, Іспанія, Україна, Німеччина, Польща, Португалія, Італія, Японія, Індія, Індонезія, Бразилія та ін [1, с. 338-348].

Влучно охарактеризував політику, дипломатію і кулінарію відомий французький філософ, кулінар, шеф-повар, політичний діяч першої чверті ХІХ століття і автор трактату «Фізіологія смаку» Жан-Антельм Брійя-Саварен: «Доля націй залежить від того, як вони харчуються» [1, с. 346-347]. Твердження про те, що національна кухня є візитною карткою будь-якої держави є усталеною константою, яка не потребує додаткових аргументів для переконання.

Сам термін «гастрономія» існує понад 200 років. Його батьківщиною є Франція, а авторство належить французькому поетові Бершу, улюбленою справою якого було писати про радощі вишуканої кухні. Сьогодні гастрономія – це мистецтво смачно поїсти, мистецтво хорошої кухні й самого застілля.

Гастрономія (від грец. *шлунок*) – це наука, яка вивчає зв'язок між культурою та їжею. Як стверджує історик Патрік Рамбур, «...в історії французької кухні й гастрономії – застілля – найважливіший дипломатичний вектор!». Ще у ХVІІ столітті Людовик ХІV – «король-сонце» – упровадив у

Версали традицію, яка міцно вкоренилася у французькій зовнішній політиці – дипломатія гастрономії. На початку XIX століття Шарль-Моріс Талейран (міністр закордонних справ Франції) використовував застілля, щоб провести переговори і домогтися для Франції більш вигідних умов [2].

Незважаючи на те, що французи славляться гурманами, серед них практично не зустрінеш людей з надмірною вагою. Французи їдять три рази на день і, як правило, у певний час. Вони п'ють каву вранці, щільно їдять вдень і особливо ввечері (між дев'ятою і десятою годинами). Для них це норма. При цьому суворо дотримується головне правило: отримати задоволення від їжі й не нашкодити здоров'ю. Погляд на їжу крізь призму здоров'я – це філософія французької гастрономії, сформована під впливом видатних політичних діячів, дипломатів і знаменитих кухарів Франції.

На сьогодні гастродипломатія (культурно-гастрономічна дипломатія, гастрономічна дипломатія, кулінарна дипломатія) – це мирне знаряддя м'якого впливу в дипломатії, зброя сучасної зовнішньої політики, дипломатії та економіки. Фактично – це наука про мистецтво вести переговори під час офіційних обідів. У світі політики зазначають «...шлях до консенсусу і досягненню мети пролягає через вишукане частування» [1, с. 339-343; 3, с. 99-106].

Алессандра Роверсі в інтерв'ю газеті «Le Temps» підкреслила, що «...гастрономічна дипломатія визначає використання блюд у контексті міжурядових відносин з метою передавання невербальних повідомлень...». Важливо, що таке визначення не обмежується хорошими стравами та вишуканими винами для полегшення процесу переговорів. Їжа фактично сприяє також виникненню підходящих моментів для виголошення тостів чи промов, тих чи інших слів, допомагає «переварити» умови угоди, договору чи контракту, що підписується [4].

Сама по собі гастрономічна (кулінарна) дипломатія – це порівняно недавня форма політико-дипломатичних відносин (новація інституціонального розвитку специфічних галузей дипломатії). У світі є держави, які прийняли мудре рішення просувати свою націю, як «Торговельну марку». З цією метою розробляються спеціальні стратегії, створюються інституції (установи) і виділяються кошти.

Завдяки такій політиці громадяни інших держав дізнаються про національні особливості та традиції харчування народів і країн через національні страви і національну кухню як інституцію, а паралельно стимулюються торгівля і туризм, і, у кінцевому рахунку, країною починають цікавитися інвестори. Перші програми гастродипломатії як складової дипломатії м'якої сили були започатковані у 2000-роках XX століття. Термін «гастродипломатія» (англ. *Gastrodiplomacy*) уперше опублікував у 2002 році журнал «The Economist» у науковій статті про Королівство Таїланд.

Кулінарна та гастрономічна дипломатія має свої усталені інституціональні традиції. Варто вказати на урядову програму просування національної кухні Індонезії. Ще у 2011 році МЗС Індонезії провело науково-практичний і методологічний семінар на цю тему, на якому було поставлено завдання: «... сформулювати концепцію індонезійської кулінарної дипломатії як частини

дипломатії «м'якої сили». Частково вона має бути націлена на включення індонезійської їжі в глобальний кулінарний звід в якості однієї зі складових міжнародної гастрономії. Однак треба вважати, що ці зусилля не лише представляють (за кордоном) культуру країни, але й будуть слугувати економічним інтересам Індонезії». Цікава деталь: для досягнення цієї мети, крім фінансової підтримки розвитку мережі індонезійських ресторанів по всьому світові, мається на увазі також направляти досвідчених кухарів у закордонні дипломатичні представництва (у 132 місії за кордоном) [5].

Кулінарна дипломатія (мистецтво приготування страв для державних службовців або сановників) – це така ж поважна леді, як і сама дипломатія, і відповідні приклади можна віднайти ще в Стародавньому Китаї або Стародавній Греції. Цікаво, що Шарлю-Морісу Талейрану приписують сакраментальну фразу: «Найкращий помічник дипломата – його особистий кухар».

Аналізуючи гастрономічні аспекти дипломатичних практик та історичні традиції дипломатичного спілкування (від історії Стародавнього часу й Середньовіччя до історії Новітньої, історії Сьогодення), напрацьовані багаточисленними формами прояву «державної» гостинності, в яких за великим рахунком відображаються честь і гідність держави-господині, а також її відношення до держави-партнера, маємо констатувати: зовнішня святковість і суворий дипломатичний етикет не існують самі по собі, як самодостатня ціль.

Головною сутністю обідів, сніданків і прийняттів завжди була й залишається дипломатична робота. Така ж самісінька, як і в інших випадках дипломатичної практики, метою якої є не лише обов'язок дипломата в найкращому світлі презентувати свою державу і обзавестися новими друзями і корисними контактами, але й отримати необхідну інформацію [6, с. 29-37].

Широко відомі слова Ш.М. Талейрана, звернені до Наполеона Бонапарта: «Дайте мені гарного кухаря, і я вам забезпечу потрібні договори».

Приклад з дипломатично-гастрономічної історії ХХІ століття: за словами экс-держсекретаря США і одного із кандидатів на пост президента США у 2016 році Хілларі Клінтон, «... презентація улюблених страв, застільних традицій і цінностей є могутньою зброєю дипломатії, яким часто нехтують...». Адже дійсно, тисячолітня історія та практика дипломатичних застіль залишається живою, і сучасна дипломатична практика ледь не щодня її збагачує і спрямовує за дороговкази майбутнього в просторі актуальної політики [7, с. 11-31].

Отже, концепт «Гастрономічна дипломатія» і концепт «Кулінарна дипломатія» є новаційними трендами специфічних галузей дипломатії. Як свідчить українська та світова дипломатична практика – саме в умовах глобалізаційних впливів на інституціональний розвиток моделей дипломатії – розвиток специфічних галузей дипломатії.

Гастрономічна дипломатія і кулінарна дипломатія в умовах сучасного мондіалізованого світоустрою є ефективним інструментарієм міжкультурної комунікації як дипломатії, так і інших сфер соціокультурної діяльності індивідуума. Дипломатична практика у сфері гастродипломатії та кулінарної дипломатії – це різнобічні прояви дипломатичного мистецтва і дипломатичної

майстерності за допомогою дипломатичної кухні та національних інтересів держави.

Список літератури:

1. Ціватий В. Дипломатичний протокол і етикет міжнародної ввічливості в умовах мондіалізованого світоустрою XXI століття: теоретико-методологічний і практичний дискурси наукової та освітньої дипломатії. *Сучасне суспільство: колективна монографія*. Розділ 3.12. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2022. С. 338–348.
2. Vjola C., Manor I. *The Oxford Handbook of Digital Diplomacy*. Oxford University Press USA. 2024
3. Ціватий В. Дипломат і кризова дипломатія в умовах трансформації сучасної системи міжнародних відносин: теоретико-методологічний і практико-орієнтований дискурс. *Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин*. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2024. С. 99–106.
4. *Global Diplomacy: An Introduction To Theory And Practice*. Thierry Balzacq, Frédéric Charillon Frédéric, Frédéric Ramel, Nicole Snow. Palgrave Macmillan, 2020.
5. Ціватий В. Г. Навчання державних службовців: особливості формування професійних компетентностей із міжкультурної комунікації та діаспорології (інституціональний дискурс). *Освітньо-професійна програма за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»: відповідь на виклики сьогодення: збірник наукових статей*. Київ: НАДУ, 2021. С. 112–114.
6. Яковенко Н.Л. Гастрономічна дипломатія у міжнародних відносинах. *Зовнішні справи: науковий часопис*. 2020. № 11-12. С. 29–37.
7. Ціватий В.Г. Кулінарна дипломатія XXI століття: традиції, інновації, моделі. *Науковий вісник Дипломатичної академії України: науковий журнал*. Київ, 2004. Вип. 10. Ч. I. С. 11-31.

ПРОБЛЕМА «ІКОРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ» В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Ольга Черницька

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

E-mail: olha.chernytska@student.karazin.ua

Науковий керівник: к.е.н., доц. Сідоров М.В.

Культурна дипломатія визначається як один із ключових видів дипломатії, який використовує культурне надбання держави як інструмент міжнародного впливу та співпраці. Вона спрямована на зміцнення міждержавних зв'язків за допомогою мистецтва, літератури, освіти, наукових обмінів, мовних програм тощо. У сучасних умовах, коли міжнародні відносини набувають поліцентричного характеру, культурна дипломатія стає важливим механізмом для формування позитивного іміджу держави. Культурна дипломатія утворює синергію з традиційними засобами зовнішньої політики, сприяє позитивному

іміджу держав, адже її міжнародна репутація значною мірою залежить від культурного спадку [1, с. 90].

Однією зі складових культурної дипломатії є гастрономічна дипломатія – концепція, вперше згадана у журналі «The Economist», статті видання 2002 року, присвяченій кухні Королівства Таїланд. Даний термін найчастіше трактується як «шлях до консенсусу та досягнення мети через вишукане частування» [2, с. 331], зокрема, організацію обідів під час державних візитів. Планування обіду як складової державного візиту потребує ретельного підходу, особливо у створенні меню, яке зазвичай складається з п'яти вишуканих страв, які найвлучніше демонструють гастрономічну спадщину приймаючої країни. Окрім цього, важливим елементом дипломатичних заходів є також врахування культурних традицій та гастрономічних уподобань гостей, адже таким чином висловлюється повага до культурної ідентичності іншої сторони. Прикладом є обід, організований у 2005 році президентом США Джорджем Бушем на честь прем'єр-міністра Індії Манмохана Сінга. Це був перший в історії Білого дому пестикаріанський обід, де меню було ретельно розроблене з урахуванням індійських гастрономічних традицій. Виділялись наступні автентичні страви: холодний суп зі спаржі, смажене філе палтуса в імбирно-морквяному маслі, рис басматі з фісташками та родзинками, а також салат із листя кульбаби [3].

Проте їжа та напої слугують у міжнародних відносинах не лише практичним, але й символічним інструментом. Дипломатичні подарунки у вигляді рідкісних або розкішних продуктів демонструють культурне багатство країни. Подібні презенти слугують засобом «м'якої сили», підкреслюючи взаємну повагу між сторонами. Щорічний реєстр дипломатичних подарунків, опублікований Державним департаментом США, висвітлює, що з 2001 до 2016 року президенти Джордж Буш і Барак Обама отримали 1099 подарункових наборів, 87 із яких містили їжу чи напої, що становить близько 8%. Хоча їжа та напої складають лише невелику частину дипломатичних подарунків, вони займають вагоме місце у міжнародній комунікації. Традиція дарування їжі та напоїв як дипломатичних подарунків свідчить, що продукти харчування найчастіше репрезентують культуру країни-дарувальника підкреслюючи її гастрономічні традиції [4, с. 40].

Особливою практикою у цьому контексті стала так звана «ікорна дипломатія», широко застосовувана Азербайджаном. Чорна ікра, зокрема ікра білуги найвищої якості, вартість якої може сягати кількох тисяч доларів за кілограм, вважається класичним подарунком азербайджанських представників. Даний продукт підкреслює національне багатство країни та використовується для створення позитивного іміджу. У звіті Європейської ініціативи стабільності зазначено, що головним аспектом «ікорної дипломатії» була системна політика надання подарунків «ключовим друзям» Азербайджану. Таким чином, після кожної сесії Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ), приблизно 10–12 осіб отримували подарунки у вигляді чорної ікри вагою 0,4–0,6 кг. Зокрема, генеральний секретар ПАРЄ Войцех Савицький визнав отримання таких подарунків від представників Азербайджану. Хоча відмовитися від коштовної ікри було складно через норми етикету, її зберігання як особистого подарунка могло викликати сумніви в дотриманні дипломатичних принципів. Тому задля

уникнення проблем, члени ПАРЄ знаходили компромісне рішення – організовували так звані «ікорні сніданки», на яких делікатес споживався колективно.

У контексті можливого виходу за рамки етикету, важливо зважати і на такі аспекти дарування їжі як незручність для транспортування, крихкість пакування, специфічний запах тощо. Окремий випадок трапився з одним із працівників Венеціанської комісії, який був вимушений утилізувати ікру через пошкоджене під час перевезення пакування [5]. Саме тому під час вибору дипломатичних подарунків важливо враховувати не лише їх культурну цінність, але й практичність, щоб уникнути незручностей чи втрати вмісту подарунку.

Завершення будівництва нафтопроводу Баку-Тбілісі-Джейхан у 2006 році, забезпечило країні значне фінансове процвітання і дало змогу масштабувати «ікорну практику». «Ікорна дипломатія» досягла кульмінації завдяки регулярним запрошенням членів ПАРЄ до Баку для участі у конференціях. Такі візити супроводжувалися щедрими подарунками, серед яких пакунки, вагою 2 кг ікри кожен, стали одним із найпоширеніших символів азербайджанської гостинності. За зізнаннями делегатів, окрім ікри вони отримували й інші вишукані подарунки, зокрема дорогі килими та ювелірні вироби. Такі дарунки були спрямовані на створення позитивного іміджу Азербайджану, але водночас викликали серйозні підозри щодо впливу на незалежність ухвалення рішень у ПАРЄ. Ситуація загострилася у 2018 році, коли Європейська ініціатива стабільності (ESI) оприлюднила звіт, який детально описував, як подарунки азербайджанських представників могли вплинути на рішення асамблеї. Це призвело до масштабного внутрішнього розслідування в ПАРЄ, яке підтвердило численні випадки лобізму. Як наслідок, було запроваджено жорсткіші правила щодо прийняття подарунків, які виключили можливість впливу на роботу організації. Окрім цього, декілька високопосадовців, причетних до скандалу, втратили свої посади [6].

Таким чином, можна зробити висновок, що традиція подарунків у дипломатії, яка спрямована на прояв гостинності та демонстрацію культурного багатства, має нюанси та може вимагати компромісів. Надання коштовних подарунків створює ризик виникнення підозр у корупції чи маніпуляціях. Тому важливо зважувати рішення, щодо вибору подарунків, аби вони залишалися символічними і не поставали предметом незручних ситуацій. У випадку «ікорної дипломатії» Азербайджану можна стверджувати, що коштовні подарунки, та подарунки у формі делікатесної, дорогої їжі знаходяться за межами дипломатичного етикету та протоколу, і можуть ставити обидві сторони у незручне положення. Практики дарування таких подарунків можуть негативно вплинути на імідж країн та міжнародних організацій.

Список літератури:

1. Стасевська О.А., Маланчук І.І. Культурна дипломатія: симбіоз культурного та правового потенціалу. *Право та інновації*. Харків, 2021. № 1 (33). С. 89-95.
2. Вовчук Л.А., Лабик К.Й. Культурна дипломатія у реаліях ХХІ століття. *Молодий вчений*. Херсон, 2019. № 4 (68). С. 330-334.

3. Michael Q. Bullerdick. Best State Dinners in History. Harry&David: веб-сайт. URL: <https://www.harryanddavid.com/articles/food-drink/best-state-dinners-in-history> (дата звернення: 05.12.2024).
4. Brummel P. Delicacies Real and Imagined: Food and Drink as a Diplomatic Gift. *Oxford Symposium on Food and Cookery: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Оксфорд. 9 лип. – 1 серп. 2021 р.* С. 33-43.
5. «Ікорну дипломатію» в ПАРЄ Азербайджан міг почати ще у 2001 році. Ukrinform : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-world/2446790-ikornu-diplomatiu-v-pare-azerbajdzan-mig-pocati-se-u-2001-roci.html> (дата звернення: 05.12.2024).
6. Report of the Independent Investigation Body on the allegations of corruption within the Parliamentary Assembly. 15 April 2018. Council of Europe (Independent investigation body on the allegations of corruption within the Parliamentary Assembly).

ПЕРСПЕКТИВИ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Ірина Шамара

доцент кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат економічних наук, доцент
E-mail: shamara@karazin.ua

Віолетта Величко

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
E-mail: velickovioletta879@gmail.com

Україна, як незалежна держава, від часу свого становлення у 1991 році активно долучається до міжнародної миротворчої діяльності. Її внесок у цю сферу демонструє прагнення підтримувати мир і стабільність у світі, а також закріплює її авторитет у міжнародному співтоваристві. Ця діяльність є важливим елементом зовнішньої політики країни, яка спрямована на утвердження миру, стабільності та співробітництва у світі. Після здобуття незалежності Україна продемонструвала свою готовність підтримувати міжнародні ініціативи, спрямовані на збереження миру, і долучилася до багатьох миротворчих операцій під егідою ООН, НАТО, ЄС та інших організацій.

Україна почала брати участь у миротворчих місіях з 1992 року, коли її військовослужбовці долучилися до операції ООН у колишній Югославії. За понад три десятиліття українські миротворці діяли в понад 25 країнах, включаючи Ліван, Косово, Сьєрра-Леоне, Ірак, Афганістан, Судан та інші [1].

Під егідою ООН: Україна бере участь у миротворчих місіях ООН, спрямованих на підтримання миру, роззброєння, захист цивільного населення

та гуманітарну допомогу. Співпраця з НАТО та ЄС: Українські миротворці залучаються до операцій Альянсу та Євросоюзу, що зміцнює зв'язки країни із західними партнерами. Регіональні ініціативи: Україна також підтримує миротворчі зусилля ОБСЄ та інших міжнародних організацій [5].

Основні досягнення українських миротворців: забезпечення стабільності у кризових регіонах, включаючи Балкани, Африку та Близький Схід; успішне виконання гуманітарних завдань, таких як відновлення інфраструктури та допомога постраждалим у зонах конфлікту; та формування позитивного іміджу України як держави, яка сприяє зміцненню міжнародного миру.

Також участь в міжнародній миротворчій діяльності має такі виклики та обмеження як:

- ✓ ресурсні проблеми, адже участь у миротворчих місіях потребує значного фінансування та матеріально-технічного забезпечення;
- ✓ збройна агресія РФ проти України змусила державу переорієнтувати військові ресурси на захист своєї території, що вплинуло на участь у міжнародних місіях;
- ✓ політичні перепони [6].

Українські військові не лише забезпечують підтримання миру, а й надають гуманітарну допомогу місцевим жителям:

- ✓ українські сапери сприяють знешкодженню вибухонебезпечних предметів, що залишаються після бойових дій;
- ✓ військові медики проводять лікування постраждалих, забезпечують медичну підтримку мирним жителям;
- ✓ українські підрозділи беруть участь у відновленні життєво важливих об'єктів інфраструктури.

Участь у миротворчих операціях підвищує боєздатність Збройних сил України та сприяє інтеграції країни в міжнародну систему безпеки. Співпраця з НАТО і ЄС допомагає Україні удосконалювати військові технології, навчати особовий склад сучасним методам ведення операцій і покращувати взаємодію з міжнародними партнерами [4].

Крім того, миротворча діяльність демонструє світу готовність України відстоювати права людини та допомагати іншим країнам, які постраждали від конфліктів. Це також сприяє зміцненню міжнародного іміджу України як надійного партнера.

Перспективи миротворчої діяльності України:

1. активізація співпраці з міжнародними організаціями (ООН, НАТО, ЄС) для участі у нових місіях;
2. використання досвіду сучасної війни для вдосконалення миротворчих механізмів;
3. підтримка реформування ООН у частині миротворчості, включаючи забезпечення більш ефективних механізмів реагування на конфлікти.

Отже, участь України у міжнародній миротворчій діяльності є важливим аспектом її зовнішньої політики. Це не лише зміцнює позиції України на міжнародній арені, але й сприяє побудові стабільного та безпечного світу. Попри виклики, пов'язані з агресією Росії, Україна продовжує залишатися надійним партнером у сфері миротворчості та розвивати свою роль у

глобальних безпекових процесах.

Список літератури:

1. Офіційний сайт ООН. URL: www.un.org.
2. Україна та НАТО. URL: <https://nato.mfa.gov.ua>
3. Міністерство оборони України. URL: www.mil.gov.ua.
4. Перова Л.В. Участь України в миротворчих операціях ООН: правові та практичні питання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2019. Випуск 58. Том 2. С. 191–194.
5. Про участь національного персоналу в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 31 липня 2019 року № 639. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1088-19#Text>
6. Сліпенюк В.В. Міжнародна миротворча діяльність України в контексті забезпечення миру та безпеки в світі. *Право та державне управління*. Запоріжжя, 2022. №4. С. 22-28. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2022/3.pdf

УКРАЇНА ТА КРАЇНИ СХІДНОЇ ТА ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ: ПЕРСПЕКВИ СПІВПРАЦІ

Ірина Шамара

доцент кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кандидат економічних наук, доцент

E-mail: shamara@karazin.ua

Лілія Левіна

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

E-mail: liliia.levina@student.karazin.ua

Україна дедалі активніше вибудовує свої зовнішньополітичні стратегії, орієнтуючись на зміцнення співпраці з країнами Східної та Південно-Східної Азії, які є одними з ключових центрів світового розвитку. Цей регіон вирізняється не лише стабільним економічним зростанням, але й значним інноваційним потенціалом, високим рівнем інвестиційної привабливості та стратегічною політичною вагою. У світлі російської агресії та необхідності диверсифікації зовнішньоекономічної діяльності, Україна значно посилила свою увагу до цього регіону, прагнучи перетворити його на одну з опор зовнішньої політики.

Основним економічним партнером України в цьому регіоні залишається Китай, з яким обсяг двосторонньої торгівлі в 2022 році перевищив 18 мільярдів доларів. Основними статтями експорту є зернові культури, олії, металургійна продукція, які становлять основу української аграрної та промислової торгівлі.

Водночас Україна імпортує з Китаю інноваційне обладнання, побутову техніку, технологічні рішення та споживчі товари. Потенціал співпраці не обмежується лише торгівлею: китайські інвестори зацікавлені у розвитку інфраструктурних проєктів в Україні, повоєнній модернізації транспортної системи та логістичних мереж, що є важливим фактором для інтеграції України в міжнародні ланцюги постачань [1].

Окрім Китаю, вагомими партнерами України є Японія, Південна Корея, В'єтнам, Таїланд, Малайзія та Сінгапур. Японія не лише інвестує в енергетичну та екологічну модернізацію України, але й надає значну підтримку у сфері технологій. Особливо перспективною є співпраця у розвитку зеленої енергетики, зокрема вітрової та сонячної, а також у напрямку водневих технологій. Південна Корея, як один із світових лідерів у сфері інновацій, пропонує можливості для спільних наукових і технологічних розробок, що може бути ключовим для модернізації української промисловості. Український аграрний сектор знаходить нові ринки у В'єтнамі та Таїланді, які потребують високоякісної сільськогосподарської продукції, зокрема зерна, молочної продукції та олій. Сінгапур, маючи статус фінансового та технологічного центру регіону, є важливим партнером для України у сфері залучення інвестицій та підтримки стартапів [5].

Політичний аспект співпраці з країнами Східної та Південно-Східної Азії також є важливим. Україна прагне заручитися підтримкою цих держав у міжнародних організаціях, зокрема в ООН, з метою протидії російській агресії та зміцнення міжнародної коаліції на підтримку української незалежності. Хоча більшість країн регіону займають нейтральну позицію через економічну залежність від росії або Китаю, Україна докладає значних зусиль для донесення правди про війну, організовуючи дипломатичні візити, міжнародні форуми та культурні заходи [4].

Освітній та культурний аспекти українсько-азійських відносин також мають велике значення. Програми академічного обміну між Україною та Японією, Південною Кореєю, Китаєм дають змогу українським студентам і науковцям інтегруватися в передові міжнародні дослідницькі спільноти, зокрема у сферах точних наук, інженерії та медицини. Важливими є культурні ініціативи, такі як проведення Днів української культури в країнах регіону, що сприяють формуванню позитивного іміджу України як сучасної європейської держави з багатою культурною спадщиною.

Східна та Південно-Східна Азія залишаються пріоритетними напрямками української зовнішньої політики з огляду на їхній економічний, технологічний і політичний потенціал. Розширення співпраці з країнами цього регіону не лише сприяє диверсифікації економіки України, але й допомагає зміцнювати її міжнародні позиції, залучати інвестиції, розвивати інновації та отримувати підтримку в умовах глобальних викликів.

Список літератури:

1. Державна служба статистики України. Зовнішньоекономічна діяльність України: аналітичний огляд за 2022 рік. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
2. Міністерство закордонних справ України. Пріоритети зовнішньої політики України. Офіційний сайт МЗС України. URL: <https://mfa.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Торгово-промислової палати України. <https://uccci.org.ua/>
4. Східна Азія – Україна: час переосмислення відносин. URL: <https://analytics.intsecurity.org/east-asia-ukraine/>
5. Сьогодні — Україна, завтра — Східна Азія. Що привіз прем'єр Японії Кісіда в Україну — інтерв'ю NV. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/yak-yaponiya-i-ukrajina-vzayemodiyut-pid-chas-viyni-zhurnalist-pro-vizit-kisidi-v-kijiv-ostanni-novini-50312507.html>

АСИМЕТРИЧНІ ЗАГРОЗИ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ АСИМЕТРИЧНИХ СТРАТЕГІЙ

Валентина Шамраєва

професор кафедри міжнародного і європейського права,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
доктор політичних наук, доцент

E-mail: v.shamraeva@karazin.ua

Однією із актуальних проблем сучасних міжнародних відносин є асиметричні відносини. Особливо гострі проблеми асиметрії породжує у сфері міжнародної безпеки. Огляд наукових дискусій останніх років показує, що співвідношення «асиметрії» все частіше виокремлюють як значущий елемент міжнародного політичного аналізу, зокрема це відбивається у термінах: «асиметричні загрози», «асиметрична війна», «асиметричний конфлікт».

Для України окреслена проблема має велике практичне значення, оскільки наша держава перебуває у стані асиметричного конфлікту і змушена шукати шляхи протидії значно сильнішому супернику, передусім у розробці і ефективній реалізації асиметричних стратегій у військових діях та у дипломатичних заходах на міжнародній арені.

В англійській літературі використовують терміни: асиметричні warfare, threats, tactics, conflicts [1, 2, 4, 5]. Найчастіше поняття асиметрії застосовують для характеристики відносин між непорівняними за силою, потенціалом і статусом супротивниками. Найчастіше виокремлення асиметричності є вказівкою на парадоксальний характер таких відносин, коли слабша сторона здатна завдати значної шкоди і навіть нав'язати свою волю сильнішому супротивнику, а сильна не завжди може забезпечити власну безпеку та підкорити свого опонента. Головним питанням при дослідженні такої асиметрії виступає наступне – в силу яких факторів можлива перемога слабкого або чим зумовлена поразка сильного? Також важливим є пошук оптимальної стратегії у подібних ситуаціях. Для України особливої актуальності дана проблема набуває у процесі зміцнення переговорних позицій у майбутньому мирному діалозі із завершення українсько-російської війни.

Серед учених, які брали участь у цій дискусії, можна назвати таких відомих міжнародників, як Р. Моргентау [12], англійський історик М. Говард [7]; американський міжнародник Дж. Харт [6]; дослідники А. Органські та Я. Кюглер [14], Дж. Рей та В. Айзі [16], З. Маоз [10] М. Фішеркеллер [3].

Міністр оборони США Вільям Коен ще 2000 р. відзначив існування «парадоксу супердержави», ситуації, коли жодна країна не може «безпосередньо кинути виклик США», проте може загрозувати за допомогою «асиметричних конфліктів» у формі «хімічної, біологічної або навіть ядерної війни» [17]. У цьому контексті термін «асиметричний конфлікт» («асиметрична війна») віднесено до ситуації шантажу, коли слабкий гравець загрожує застосуванням зброї масового знищення (ЗМЗ) проти цивільного населення протиборчої країни.

Після терактів 2001 р. термін «асиметричні загрози» застосовують щодо міжнародного тероризму та небезпеки набуття міжнародними терористичними групами ЗМЗ. Пол Вілкінсон, директор Центру вивчення тероризму та політичного насильства, університету Сент-Ендрюс, (Велика Британія) назвав цю ситуацію «реалізацією сили слабого проти слабкості сильного» [8].

Виділивши основні риси ситуації асиметрії у міжнародних відносинах, можна визначити основні елементи даної концепції: непередбачуваність результату при явній неспівставності силових можливостей та статусів протиборчих сторін; стратегія пошуку «слабкості сильного» як спосіб боротьби слабого; звернення слабкої сторони до заборонених засобів ведення воєнних дій; тактика «непрямих» військових дій, що здійснюються слабкою стороною; нездатність сильної сторони надійно захистити себе та домогтися переконливої перемоги над слабким супротивником.

Таким чином, концепцію асиметрії використовують, як правило, для аналізу парадоксальної ситуації, коли сильний супротивник не здатний захистити себе і здобути перемогу над слабким. Зустрічається і більш «лінійне» тлумачення асиметрії як зіткнення нерівних за силовими параметрами противників, що ініціюється слабкою стороною, хоча поведінка слабкої сторони в такій ситуації розглядається як порушення конвенційної логіки «стримування» [15]. Хоча у більшості таких конфліктів слабкий супротивник не здатний здобути військову перемогу, але йому вдається нав'язати свою волю противнику і, таким чином, досягти політичної перемоги, що раціоналізує застосування сили відповідно до класичного визначення війни. Клаузевіц розглядав війну як раціональну зовнішньополітичну дію, стверджуючи, що це «не що інше, як продовження державної політики іншими засобами»; «війна – це акт насильства спрямований на підпорядкування наших супротивників нашій волі»; «фізичне насильство (бо морального насильства поза поняттями про державу та закон не існує) є засобом, а метою буде – нав'язати супротивникові нашу волю» [13].

Підсумовуючи короткий огляд вивчення асиметричних відносин у міжнародних відносинах, можна навести слова авторитетного американського вченого, спеціаліста в галузі врегулювання конфліктів Д. Мітчелла, який вважає, що «важливим аналітичним завданням є виявлення тих впливових атрибутів, які визначають перебіг конфлікту та його результати і визначення відмінностей у результатах симетричного та несиметричного розподілу таких атрибутів і їх впливу на можливий розвиток та результати конфлікту» [11. р. 57].

У вивченні парадоксів асиметричних зіткнень можна виділити два полюси причинності - вплив соціентальних та військово-стратегічних факторів. Обидва підходи відбилися у практиці міжнародних відносин.

Прагнення врахувати «уроки» асиметричних конфліктів простежується у міжнародній політиці гравців у період розпаду колоніальної системи та блокового протистояння періоду холодної війни. Очевидними наслідками була зміна стратегії воєнних дій проти відносно слабких супротивників. Тут можна виділити такі тенденції: обмеження масштабу прямого військового зіткнення (стратегії «локальних воєн», «обмежених воєн», «конфліктів низької інтенсивності»); ведення збройних дій невеликими за чисельності спеціально підготовленими військами; розвідка та проведення превентивних силових дій проти збройних загонів, спираючись на дані розгалуженої мережі агентури; прагнення знайти підтримку населення, в ім'я інтересів якого виступають прихильники боротьби проти сильного, і навіть військова і матеріальна підтримка контрагента у суспільстві; припинення військового протистояння та перехід до невоєнних засобів тиску на протилежного гравця.

Весь цей історичний досвід та теоретичні напрацювання мають бути застосовані Україною у процесі її протистояння сильнішому за потенціалом супротивнику і враховані при підготовці нашої майбутньої переговорної позиції.

Список літератури:

1. Arreguin-Toft I. How the Weak Wins Wars: A Theory of Asymmetric Conflict. *International Security*. 2001. Vol. 26, № 1.
2. Discussion between R. Wedgwood and K. Roth. Combatants or Criminals? How Washington should handle terrorists. *Foreign Affairs*. 2004. May/June.
3. Fischerkeller M. David versus Goliath: Cultural Judgments in Asymmetric Wars. *Security Studies*. 1998. Vol. 7, № 4.
4. Flynn S. America the vulnerable. *Foreign Affairs*. 2002. January/February.
5. Guerrilla Strategies / Ed. by Chaliand, G. Berkley. University of California Press, 1982.
6. Hart J. Three Approaches to the Measurement of Power in International Relations. *International Organization*. 1976. V. 30, № 2.
7. Howard M. The Forgotten Dimension of Strategy. *Foreign Affairs*. 1979. Vol. 57. № 5.
8. Leader S.H. The Rise of Terrorism. URL: <http://www.securitymanagement.com/library/000339.html>
9. Mandelbaum M. The Inadequacy of American Power. *Foreign Affairs*. 2002. September/October. P. 73
10. Maoz Z. Power, Capabilities, and Paradoxical Conflict Outcomes. *World Politics*. 1989. Vol. 41, № 2.
11. Mitchell C. Asymmetry and Strategies of Regional Conflict Reduction // Cooperative Security: Reducing Third World Wars / Ed. by W. Zartmann, V. Kremenjuk. N.Y.: Syracuse University Press, 1995. P. 57
12. Morgenthau Hans J. The Pathology of American Power. *International Security*. 1977. Vol. 1. № 3. P. 3–20.
13. On War by Carl von Clausewitz. URL: <https://www.icct.nl/sites/default/files/import/publication/On-War.pdf>
14. Organski A.F.K., Jacek Kugler. Davids and Goliaths: Predicting the outcomes of international wars. *Comparative Political studies*. 1978. Vol. 11. № 2. P. 141–180.
15. Paul T.V. Asymmetric conflicts: War initiation by Weaker Power. N.Y.: Cambridge University Press, 1994.

16. Ray J., Ayse V. Power Disparities and Paradoxical Conflict Outcomes. *International Interactions*. 1986. Vol. 12. № 4.
17. United States Secretary of Defense Cohen on the potential of chemical, biological and electronic warfare. *Washington ProFile*. 2000. URL: <http://www.washprofile.org/OLD/WOL000918.htm>

ЕКОНОМІЧНІ РЕФОРМИ НА ТАЙВАНІ В 1950-х – 1960-х рр.

Арсеній Шкурко

студент кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
E-mail: neyzer877@gmail.com

Науковий керівник: к.і.н., доц. Онацький М.Ю.

На сучасному етапі актуального значення набуває вивчення досвіду успішної модернізації економіки країн, зокрема тих, що пережили кризу, але згодом перетворились на флагманів економічного розвитку. В цьому контексті окрему увагу варто звернути на успішний економічний розвиток одного з «азійських тигрів» – Тайваню [2].

Після приходу до влади партії Гоміндан в 1949 р. економіка Тайваню зазнала значних структурних змін. Першочергово влада Тайваню акцентувала увагу на залученні іноземних інвестицій та розвитку міжнародних зв'язків. Основним зовнішньополітичним та інвестиційним партнером Тайваню стали Сполучені Штати Америки. Причиною активного інвестування капіталів США в економіку Тайваню стало те, що при владі на острові перебувала партія Гоміндан, яка виступала проти встановлення на території материкового Китаю комуністичного режиму та обрала курс на зближення зі Сполученими Штатами. Впродовж 1950 – 1960-х рр. США залишались найбільшим інвестором для Тайваню. Станом на початок 1960-х рр. фінансова підтримка з боку США становила 25% від загальної суми бюджетних надходжень Тайваню. Іноземні інвестиції спрямовувались передусім на розвиток виробничої сфери (зокрема легкої промисловості) та аграрного сектору. Багато в чому саме завдяки американській підтримці Тайбей зміг розпочати економічні реформи. В цей період тайванський уряд здійснював реалізацію стратегії імпортозаміщення метою якої було створення на острові самостійної та стійкої економічної системи [6].

У процесі здійснення економічних перетворень на острові уряд першочергово запровадив заходи, спрямовані на відокремлення бізнесу та влади. Перехід бізнесменів на державну службу був заборонений. Влада здійснювала жорстку боротьбу з корупцією та незаконним збагаченням чиновників. Вказані заходи позитивно вплинули на формування сприятливого

інвестиційного та бізнес клімату на Тайвані та сприяли надходженню іноземних інвестицій [5].

Оскільки станом на початок 1950-х рр. ключовою сферою економіки Тайваню виступав аграрний сектор (більше ніж 90% тайванського експорту становила продукція сільськогосподарського виробництва) уряд зобив акцент на реформування аграрної сфери. Стратегія імпортозаміщення, яка протягом 1950-х рр. реалізовувалась на Тайвані, передбачала, зокрема, насичення внутрішнього ринку вітчизняною аграрною продукцією. Одним із перших кроків уряду стало визначення чіткого відсотку суми сплати за оренду землі – 37,5% від вартості врожаю. Також було скасовано заборгованості селян перед орендодавцями.

Наступною реформою в аграрній галузі прийнято вважати масовий викуп державою землі та продаж її селянам на пільгових умовах. Важлива роль у розробці та практичному втіленні аграрних реформ на Тайвані належить видатному американському економісту, фахівцю в галузі сільського господарства, Вольфу Ладежінському. З 1950 р. він працював аташе у посольстві США в Токіо, та був радником-консультантом японського та тайванського урядів з питань здійснення аграрних реформ [4].

У 1953 р. за ініціативи Ладежінського було ухвалено закон, що отримав назву «Земля – хліборобу» (Land to the Tiller Act). Він в цілому повторював основні ідеї японської аграрної реформи і мав подібний результат, ставши економічною і соціальною основою майбутнього «тайванського дива». В результаті здійснення земельної реформи в приватну власність було передано 110 тис. га територій. Площі великих землеволодіїв були суттєво обмежені і не мали перевищувати 3–6 га. Це різко знижувало соціальну напруженість у селі і позбавляло поміщиків їх традиційного впливу.

Були запроваджені й механізми державної кредитної підтримки аграріїв. Успішні аграрні перетворення, здійснені на Тайвані в 1950-х рр., сприяли перетворенню сільськогосподарського сектору на високоприбуткову галузь економіки країни. Було вирішено питання із зайнятістю селян. Значно зросла і продуктивність праці у сільських господарствах, яка лише протягом перших 10–15 років після початку реформ збільшилась на 50–75%. Іншим фактором успіху стало стрімке збагачення селян, доходи яких поступово зрівнялись із доходами мешканців міст [1; 3].

Успішні реформи в аграрному секторі та налагодження системи управління економікою стали фундаментом для масштабного розвитку промисловості. У 1954 р. на Тайвані була заснована одна з перших великих компаній Far Eastern New Century Corporation, що спеціалізувалась на виробництві нафтохімічної продукції. Компанія також активно інвестувала капітали в нерухомість.

Відправною точкою стрімкого розвитку високотехнологічної промисловості Тайваню стало створення компанії Taiwan Electronics у передмісті Тайбея у 1964 р. завдяки інвестиціям американської корпорації General Instrument Corporation. Корпорація виготовляла електроніку, напівпровідники, а також обладнання для кабельного телебачення. Американських інвесторів приваблювала низька вартість робочої сили на

Тайвані, відносно невелика орендна плата, дешева електроенергія та інші ресурси, а також звільнення великих компаній від сплати податків.

Головним мотиваційним фактором стрімкого розвитку важкої промисловості на Тайвані стало те, що уряд надавав субсидії окремим підприємствам. Важливою була також і державна підтримка експортних галузей промисловості, що стимулювало надходження іноземних капіталовкладень. Були сформовані відповідні фінансові механізми, спрямовані на підтримку розвитку промисловості. В результаті частка промислових товарів у тайванському експорті зросла з 46% у 1965 р. до 79% у 1970 р. Починаючи з 1960-х рр. економіка Тайваню зростала в середньому на 9,5% щорічно, порівняно з 4,5% світової економіки.

Отже, швидкий економічний розвиток Тайваню був перш за все пов'язаний із здійсненням гнучкої, продуманої та послідовної державної політики, що була спрямована на структурну перебудову економіки, розвиток зовнішньої торгівлі, залучення іноземних інвестицій. Це дозволило створити на Тайвані передумови для подальшого успішного економічного розвитку.

Список літератури:

1. Іванов Г. Історія та майбутнє тайванської індустрії. *І Всеукраїнський форум молодих сходознавців [Електронне видання]: Матеріали доповідей І Всеукраїнського форуму молодих сходознавців, 23 – 24 травня 2023 р.* Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. С. 213-217. URL: <http://surl.li/iiphiw>
2. Каменєва Т. Ефективність моделей державного регулювання економіки: досвід зарубіжних країн. *Сучасні виклики розвитку світової економіки: Матеріали ІV Міжнародної науково-практичної конференції*, 19 листоп. 2015 р. Київ. С. 177–178.
3. Колубакін В. Тайвань – приклад для України? *Урядовий кур'єр*. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/tajvan-priklad-dlya-ukrayini/>.
4. Дугієнко Н., Маліновська Є. Сучасний стан ринку землі України в умовах війни. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія "Економіка"*. 2022. № 3 (3). С. 147-155. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/2859/2872>.
5. Охріменко О., Попов Р. Повоєнна відбудова України: потенціал та стратегія перетворень. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7>
6. Шандрук С.М. Інформаційні технології як фактор стійкого розвитку економіки Тайваню. С. 143-149. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/595f42d9-9307-46c3-b895-610d1ef70dd6/content>

ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ ЯК СКЛАДОВА ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Денис Юрковський

студент факультету права та міжнародних відносин,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

E-mai: dvyurkovskyi.fpmv22@kubg.edu.ua

Науковий керівник: к.і.н., доц. Ілюк Т.В.

На початку 2014 р. Російська Федерація розпочала війну проти України, анексувавши Автономну Республіку Крим, місто Севастополь та вторгнувшись на територію східних областей. Для протидії збройній агресії, український уряд потребував міжнародної підтримки. Враховуючи важливість громадської думки в потенційних країнах-союзниках, Україна повинна була розробити власну стратегію ведення комунікації не лише із урядами іноземних держав, але й з широкими колами громадськості за кордоном. Це актуалізувало питання формування міжнародного іміджу України, розбудови власної моделі публічної дипломатії, що дозволила б ефективно просувати проукраїнські наративи, формувати позитивний імідж у міжнародному середовищі та протистояти інформаційній війні РФ проти України, що стало особливо важливим після здійснення повномасштабного вторгнення.

В Україні шляхи реалізації публічної дипломатії як складової стратегічних комунікацій зазначені у Стратегії публічної дипломатії МЗС України, згідно з якою, публічна дипломатія розглядається як «система заходів, за допомогою яких держава комунікує з громадськістю інших держав та впливає на формування суспільної думки населення інших країн для просування своїх національних інтересів і реалізації зовнішньополітичних цілей» [3, с. 9]. А враховуючи те, що у перші години повномасштабного вторгнення РФ Україна змушена була перейти до формату воєнної дипломатії, публічна дипломатія України теж зазнала докорінних змін [2].

Концептуально, реалізація публічної дипломатії України забезпечується шляхом збалансованого підходу та активної промоції у таких ключових напрямках як: культурна, економічна, експертна, кулінарна, науково-освітня, спортивна і цифрова дипломатії [3, с. 10]. В умовах інформаційного суспільства та широкого застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, особлива увага приділяється цифровій дипломатії. До того ж, необхідність активного здійснення цього напрямку публічної дипломатії пояснюється тим, що російська пропагандистська машина активна використовує в своїй діяльності канали комунікації в мережі Інтернет для поширення наративів, в яких заперечується існування України як окремої від Росії держави, а українців - як самобутньої нації. Необхідно було інструментами цифрової дипломатії спростовувати фейки російської пропаганди та викривати факти привласнення РФ історії та культурної спадщини України.

Інструментарій реалізації цифрової дипломатії включає в собі twitter-дипломатію, політику ведення офіційних сторінок держави в соціальних мережах та функціонування веб-платформ, створення власної екосистеми (Ukraine.UA) та використання інших каналів цифрової промоції. Варто відзначити, що в Україні спостерігається диверсифікований підхід, коли, наприклад, офіційний веб-сайт держави Ukraine.ua залишається орієнтований на донесення світові інформації про Україну і українців, національну ідентичність, здобутки та потенціал, а інформуванням про російсько-українську війну, хід бойових дій та можливості допомогти Україні і вступити до Іноземного легіону ЗСУ репрезентує пов'язаний із ним ресурс War.Ukraine.ua. До того ж, зазначені ресурси є результатом співпраці між МЗС України та організацією Brand Ukraine, що демонструє ефективність координації діяльності державного та громадського секторів при здійсненні промоції України.

Twitter-акаунт України займає особливу роль у вітчизняній цифровій дипломатії. Оскільки одним з ключових завдань публічної дипломатії України є протидія російській пропаганді, то ця сторінка активно використовується для спростування дезінформації та як засіб впливу на громадськість іноземних держав. Показовим у цьому плані став спосіб інформування аудиторії про початок широкомасштабного вторгнення Російської Федерації: на сторінці @Ukraine була опублікована карикатура, на якій Адольф Гітлер із задоволенням дивиться на людину малого зросту, яка схожа на російського очільника Володимира Путіна [6]. Таким чином, була проведена паралель між 24.02.2022 та 01.09.1939, коли суверенна держава стала об'єктом віроломного нападу з боку сусідньої країни.

Креативними форматами реалізації цифрової дипломатії, яка чудово зарекомендувала себе в умовах війни, стала і дипломатія флешмобів. Ця форма комунікації була започаткована ще з 2016-2018 років і активно використовується досі, набираючи все нових масштабів. Яскравим прикладом реалізації таких кампаній стала онлайн-кампанія #Correct.UA, започаткована МЗС України спільно з Центром стратегічних комунікацій «StratCom Ukraine» ще у жовтні 2018 року [5]. Метою кампанії було коригування у свідомості зарубіжної громадськості назв українських міст відповідно до російської транслітерації, що залишилося у спадок із часів ССРСР (#BoryspilNotBorispol, #OdesaNotOdessa, #LvivNotLvov). Найуспішнішим можна назвати флешмоб #KyivNotKiev, який набував подальшого розголосу і після початку повномасштабної війни, змусивши відмовитися від російського написання та вимови назви української столиці сотні аеропортів, посольств, міністерств закордонних справ іноземних держав та провідних світових ЗМІ на різних континентах [1].

Ефективним виявився і започаткований у серпні 2022 року МЗС України флешмоб #sitlikeagirl на підтримку дружини Президента України Олени Зеленської після її інтерв'ю журналу Vogue із фото на обложці, яке було неоднозначно сприйняте українським суспільством [4]. Флешмоби єдності з Україною після початку повномасштабного вторгнення активно проводяться не лише в онлайн просторі, але і у містах різних держав світу, зокрема, завдяки

зусиллям організацій та активістів української діаспори, які, за визначенням зі Стратегії публічної дипломатії, є «амбасадорами» України [3, с. 25].

Таким чином, можна констатувати, що в умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації відбувається активне формування моделі публічної дипломатії України та практичне утвердження її напрямів, зокрема цифрової дипломатії. Розвиток цього напрямку ПД характеризується тим, що постійно з'являються нові креативні форми та інструменти практичної реалізації, такі як дипломатія флешмобів.

Проте, варто зазначити, що продуктивність цифрової дипломатії, як і інших напрямів публічної дипломатії, залежить від рівня залученості різних акторів, насамперед громадянського суспільства, адже це дозволяє ефективно працювати задля ефективної протидії російській пропаганді в світовому інформаційному просторі та консолідації міжнародної підтримки України, що можна спостерігати на прикладі функціонування офіційних веб-платформ України. Виходячи з цих міркувань, вважаємо за потрібне забезпечувати активне здійснення цифрової дипломатії шляхом поглиблення співпраці з громадським сектором, а також розробляти власний пропагандистський продукт в соціальних медіа, що корелюється з форматом «воєнної дипломатії».

Список літератури:

1. Кампанія #KyivNotKiev триває й досі – МЗС. *Радіо Свобода*. 06 квітня 2021. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kyivnotkiev/31188165.html> (дата звернення: 27.11.2024).
2. Кулеба Д.І. Жорстко, без правил та без “плану Б”: сім принципів української дипломатії воєнного часу. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/04/15/7183772/> (дата звернення: 23.11.2024).
3. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегії/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 23.11.2024).
4. У МЗС провели флешмоб на підтримку Зеленської. *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3541457-u-mzs-proveli-flesmob-na-pidtrimku-zelenskoj.html> (дата звернення: 04.12.2024).
5. #CorrectUA. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. URL: <https://mfa.gov.ua/en/correctua> (date of access: 03.12.2024).
6. Ukraine. [Гілтер і Путін]. *Twitter*. URL: https://x.com/Ukraine/status/1496716168920547331?ref_src=twsrc^tfw|twcamp^tweembed|wterm^1496716168920547331|twgr^f636bdef18b1b0f90e5580c629e7c7669d00d4af|twcon^s1_c10&ref_url=https://qz.com/embed/inset/iframe?id=twitter-1496716168920547331&autosize=1 (дата звернення: 23.11.2024).

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ НА ЕНЕРГЕТИЧНУ ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ

Кристина Ярмаченко

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

E-mail: yarmachenko2021uk12@student.karazin.ua

Анастасія Чорнобай

студентка кафедри світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

E-mail: chornobaianastasia819@gmail.com

Науковий керівник: д.і.н., проф. Лиман С.І.

Процес переговорів щодо вступу України до Європейського Союзу вимагає комплексної реформи всіх державних секторів та включає адаптацію до норм і стандартів ЄС у сфері клімату та енергетики. Такі заходи є невід’ємними від глобальної мети ЄС досягти кліматичної нейтральності до 2050 року в рамках Європейського зеленого курсу (ЄЗК).

З 2014 року Україна демонструє стабільне зростання частки відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) у своєму енергетичному балансі – з 7,4% до 13,5% у 2020 році. Основну частину енергетики забезпечує атомна енергетика, а вугілля займає приблизно 24%. У ЄС також триває перехід від викопних видів палива до ВДЕ, із середньою часткою відновлювальних джерел у енергетичному балансі, яка досягла 22% у 2020 році. Проблема високої енергоємності економіки залишається актуальною, оскільки Україна має багато енергоємних галузей, таких як металургія, яка потребує значних обсягів енергії. [3].

Складено автором за матеріалами [7].

Прагнення України стати частиною амбітної програми ЄС з досягнення кліматичної нейтральності та декарбонізації набуває конкретних форм з кінця 2019 року, коли Європейська Комісія оголосила Європейський зелений курс (ЄЗК). У 2020 році в Україні почалися внутрішні обговорення серед представників бізнесу щодо ЄЗК, який створює як нові виклики, так і можливості для українського та європейського бізнесу. Оскільки курс охоплює широкий спектр напрямів, його реалізація матиме значний вплив на торгівлю та економічну співпрацю між Україною та Європейським Союзом [1].

З 2022 р., незважаючи на російську агресію, Україна продовжила впроваджувати принципи ЄЗК. Згідно з Річним моніторинговим звітом, серед основних досягнень:

1. Продовження реформ у енергетиці та кліматичному законодавстві, включаючи селф-скріннінг законодавства.
2. Стабілізація енергетичних ринків, вступ «Укренерго» до ENTSO-E.
3. Розробка Плану України в рамках Ukraine Facility та створення фонду декарбонізації.
4. Прогрес у секторі ВДЕ та енергетичній ефективності.
5. Початок переговорів про вступ до ЄС [5].

Однак існують й виклики, наприклад, недостатня прозорість у енергетичному секторі та зменшення уваги до ЄЗК з боку ЄС через політичні зміни. Розв'язання питань клімату потребує значних фінансових ресурсів і трансформаційної підтримки на рівні всіх держав-членів.

Незважаючи на складні обставини, такі як військове вторгнення та економічні виклики, Україна розпочала амбітну програму «зеленого відновлення» у 2024 році з метою зменшення залежності від викопних видів палива та переходу на відновлювальні джерела енергії. Однією з головних цілей є досягнення 45% частки відновлюваних джерел у енергетичному балансі до 2030 року [6]. Україна також прагне розвивати експорт «зеленого водню», виробленого за допомогою відновлювальної енергії, та постачати частину електричної енергії в ЄС.

Ініціативи України відображають принципи Європейського зеленого курсу, зокрема амбіції досягти кліматичної нейтральності Європи до 2050 року, з одночасним скороченням викидів парникових газів на 55% до 2030 року порівняно з рівнем 1990 р. [5]. Однак ключовим завданням ЄЗК є не тільки оновлення кліматичної політики, а й концептуалізація «зеленої» модернізації економічного розвитку, що дозволить забезпечити сталий розвиток людства в гармонії з планетою і її ресурсами [2]. Курс стимулює інноваційні технології, такі як відновлювані джерела енергії, електричні транспортні засоби, енергоефективні будівлі та технології зменшення викидів, що вимагає від інвестиційної політики ЄС адаптації до потреб фінансування цих технологій та підтримки підприємств, які працюють в даній сфері.

«Зелений курс» є важливим елементом для інтеграції України до ЄС. Зокрема, відбудова після війни має здійснюватися з урахуванням найвищих стандартів енергоефективності та екологічної безпеки. Україна має можливість

стати важливим хабом для зеленої енергетики в Європі, експортувати відновлювану енергію і сприяти розвитку безвуглецевої економіки.

Досвід, набутий Україною в реалізації «зелених» ініціатив ЄС, сприятиме ефективному виконанню зобов'язань у рамках процесу інтеграції та імплементації політик ЄЗК, що мають важливе значення для подальшого вступу України до Європейського Союзу [4]. Успішна імплементація ЄЗК в Україні сприятиме не лише досягненню глобальних кліматичних цілей, але й підвищенню енергетичної незалежності та безпеки, розвитку нових високотехнологічних галузей і створенню нових робочих місць у сфері відновлюваних джерел енергії та екологічних технологій. Україна, маючи значний потенціал для розвитку відновлювальної енергетики, може стати важливим гравцем на європейському ринку, при умові стратегічної підтримки державних інвестицій та адаптації політики на всіх рівнях.

Особливу увагу варто звернути на майбутній Механізм коригування вуглецю на кордоні, який наразі обговорюється в ЄС. Уряд України пропонує Європейському Союзу розглядати можливість інтеграції України в цей механізм, оскільки наша країна вже зобов'язалася імплементувати відповідні європейські норми та законодавство.

Отже, Україна має значний потенціал для розвитку відновлювальних джерел енергії, зокрема в сонячній та вітровій енергетиці, однак цей процес стримується через геополітичні та економічні виклики. В країні розпочато амбітну програму «зеленого відновлення», з метою досягнення 45% частки ВДЕ до 2032 року та інтеграції в європейський енергетичний ринок. Реалізація Європейського зеленого курсу є важливою для досягнення кліматичних цілей, але потребує глибоких реформ, розвитку інноваційних технологій та активної співпраці з ЄС. Для успіху необхідно забезпечити прозорість у прийнятті рішень і посилити політичний діалог із Європейським Союзом.

Список літератури:

1. Представництво України при Європейському Союзі. Європейський Зелений Курс (European Green Deal). *Офіційний сайт Представництва України при ЄС* / Опубліковано 15 квітня 2021 року. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzevspivrobitnictvo/klimat-yeuropejska-zelena-ugoda>
2. Дармограй Д. В. Вплив Європейського зеленого курсу на трансформацію інвестиційної політики ЄС. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/382905566_VPLIV_EVROPEJSKOGO_ZELENOGO_KURSU_NA_TRANSFORMACIU_INVESTICIJNOI_POLITIKI_ES
3. Енергоефективний тренд: 80% відновлюваної енергії в Україні складає біомаса. URL: [Енергоефективний тренд: 80% відновлюваної енергії в Україні складає біомаса | United Nations Development Programme](#)
4. Європейський зелений курс: вплив на політику та законодавство України у сферах енергетики, клімату та довкілля. URL: <https://dixigroup.org/analytic/yeuropejskyj-zelenuj-kurs-vplyv-na-polityku-ta-zakonodavstvo-ukrayiny-u-sferah-energetyky-klimatu-ta-dovkillya/>
5. Річний моніторинговий звіт «Україна та Європейський зелений курс». URL: [Річний моніторинговий звіт "Україна та Європейський зелений курс" | DiXi Group](#)

6. Рябчин О., Кулага Д. Зелене відновлення України: керівні принципи та інструменти для тих, хто ухвалює рішення. – 2023. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-green-recovery-ukr.pdf>
7. Share of renewable energy sources (RES) in electricity production in Ukraine from 2014 to 2020. URL: [Renewable share of electricity production Ukraine | Statista](#)

**Перелік закладів вищої освіти, державних та наукових установ України,
представники яких приймали участь
у Всеукраїнській науково-практичній конференції
«Україна у світових міжнародно-регіональних політичних та економічних
процесах» (13 грудня 2024 року, м. Харків)**

1. Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
2. Департамент міжнародного співробітництва Харківської міської ради
3. Державний біотехнологічний університет
4. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
5. Запорізький національний університет
6. Західноукраїнський національний університет
7. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
8. Львівський національний університет імені Івана Франка
9. Маріупольський державний університет
10. Навчально-науковий Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
11. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
12. Національний авіаційний університет
13. Національний університет «Львівська політехніка»
14. Національний університет «Одеська політехніка»
15. Національний університет «Острозька академія»
16. Національний університет водного господарства та природокористування
17. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
18. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
19. Український державний університет імені Михайла Драгоманова
20. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
21. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
22. Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича

Конференція зареєстрована в державній науковій установі
«Український інститут науково-технічної експертизи та інформації»,
посвідчення № 541

Адреса оргкомітету

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»,
кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу,
ауд. 366, майдан Свободи, 6, Харків, 61022

diplomacy@karazin.ua

Електронне наукове видання
комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимах

**УКРАЇНА У СВІТОВИХ
МІЖНАРОДНО-РЕГІОНАЛЬНИХ ПОЛІТИЧНИХ
ТА ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСАХ**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

13 грудня 2024 року, м. Харків, Україна

Українською та англійською мовами

Матеріали подаються в авторській редакції

Формат 60×84/16. Гарнітура Таймс.
Обл.-вид. арк. 17,37. Умовн. друк. арк. 13,91.

Системні вимоги:

Процесор Pentium-класа; ОС Windows 7/10; Acrobat Reader 10.
Об'єм даних 3,3 Мб. Замовлення № 345/24.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, 61022, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009 р.